

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
194351

V. DEMETRIUS

Unchiul Năstase
și nepotul său
Petre Nicodim

Editura Librăriei SOCEC & Co., S. A., București

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

692626

V. DEMETRIUS

Unchiul Năstase
și nepotul său
Petre Nicodim

— ROMAN —

Cu DESENE de B'ARG

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201700066

BUCUREȘTI
Editura Librăriei SOCEC & Co., S. A
1923

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DE ACELAŞ AUTOR:

Lucrări originale:

„*Versuri*“ 1901, vol. epuizat;
„*Trepte rupte*“, versuri, vol. epuizat;
„*Puterea farmecelor*“, nuvele, ed. II-a;
„*Tinereţea Casandrei*“, roman, vol. epuizat;
„*Sonete*“, vol. epuizat;
„*Cântăreaţa*“, nuvele premiate de Academia Română, ed. II-a, editura H. Steinberg;
„*Canarul Mizantropului*“, versuri premiate de Academia Română, vol. epuizat;
„*Şcoala prof. Episcopul Gherasim*“, nuvele, ediţia III-a editura H. Steinberg;
„*Dragoste neîmpărtăşită*“, nuvele, vol. epuizat;
„*Strigoiul*“, povestiri fantastice (folklor prelucrat), editura H. Steinberg;
„*Oraşul Bucuriei*“, roman, în editura Viaţa Românească
„*Matei Dumbărău*“, sfârşitul romanului „*Oraşul Bucuriei*“ (ambele volume, lei 20);
„*Păcatul Rabinului*“, roman, editura Casa Şcoalelor, (7 lei şi 50);
„*Domnul Colonel*“, roman, în editura Viaţa Românească;
„*Pentru părerea lumii*“, nuvele, (lei 12), editura Socec & C-nie;
„*Domnul Deputat*“, roman, editura Alcalay şi Calafeteanut;
„*Povestiri şi poveşti*“, (lei 15), edit. Cartea Românească;
„*Vagabondul*“ nuvele (lei 15) „ „ „
„*Unchiul Năstase şi nepotul său Petre Nicodim*“, roman, cu desene de B'Arg. Ed. Socec & Co.

Traduceri:

„*Floare de Mai*“, roman de Blasco Ibanez, editura Viaţa Românească, (lei 7.50);
„*Leonardo da Vinci*“, „*Invierea Zeilor*“, „*Gioconda*“ } roman în trei volume, de Dimitrie de Merejkovschi, în editura Socec et C-nie;
„*Sub cerul Parmei*“, (La chartreuse de Parme), roman de Stendhal, în 2 volume, editura Socec et C-nie.
„*Petru cel Mare*“ roman rus, de Dimitrie e Merejkovschi, un volum, editura Socec.

859—31 (Demetrius, D.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UNCHIUL NĂSTASE

Ploaia stătuse; sgomotul burlanelor, al jghiaburilor, descreşcuse treptat şi pierise. Cerul nu se înseninase. Aceiaşi nori parcă, din care căzuse de dimineaţă până acum spre înserat ploaia, liniştită, multă, aceiaşi nori dăinuiau, neclintiţi peste tot cerul.

Petre Nicodim oftă în neştire şi aruncă din mâni vioara şi arcuşul, pe divan. Nu-l trăgea inima la nimic, nici la cântec. Nu-l silise nimeni, nici nu-i spusese careva să stea acasă, şi el şezuse, cântase la răstimpuri, se uitase în firele drepte ale ploii, încercase să citiască, fumase ţigară peste ţigară. Ce-l ţinuse locului, nu pricepea. Ploaia, noroiul, nu erau piedici pentru el. Putea scoate din grajd pe Smeu şi ajunge într'o jumătate de ceas, departe. De doi ani, de când îi murise muma, — taică-său se prăpădise de mult, — făcea tot ce-i abătea: lăsase liceul neisprăvit, se mulţumise cu şease clase, se plimba, cânta, fuma până şi sub nasul lui unchiu-său, care-l epitropisia. Ce-l ţinea acum în privdor, fără chef, nedumerit, amârât aproape?

Petre se apropie de geamlâc şi privi în zare, pe sub nori, departe. Pentru a suta oară în ziua aceia se întrebă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ce-o fi făcând Aniţa oare?“ Şi-şi răspunse: „Ce să facă? Se gândeşte la mine!....“

Şi, lămurit acum, se văzu pe sineşi, sărind de pe cal, legând grabnic căpăstrul de parul unui gard dărăpănat, trecând peste un pârleaz şi, scurtându-se, strecurându-se, pe sub ramurile plecate ale sălciilor din Valea Rea.

Petre zâmbi: îşi aduse aminte palma udă ce i-o trântise, peste obraz, un mănunchi de crengi când, aproape de coliba Aniţei, făcuse un pas mare, ca să sară peste un isvor. In ziua aceia, plouase ca acum.

Petre Nicodim râse, întregindu-şi amintirea: Aniţa se făcuse galbenă de spaimă, când dăduse ochii de el şi îndată, de bucurie, se îmbujorase. Bărbia începuse să-i tremure, tinerei neveste, şi ochii ei vineţi se făcuseră negri, ca păcura. Când a pus mâna pe ea, să şi-o apropie, i-a simţit spatele, prin iie, îngheţat, iar când a strâns-o la piept, Aniţa a închis ochii şi-a murmurat pierdută: „O, ghine-ar hi... să mă omori!“

Petre se cutremură, înfiorat, cu pielea încreţită, plin de amintirea zilei aceleia. Apoi, după întâele desmierdări pătimaşe, obosit oleacă, se pătrunsese şi el de grija, de spaima femeii. Pârvan, bărbatul Aniţei putea veni la vatra lui pe neaşteptate; te miri cine îi putea şopti ceva şi atunci nu era de glumit! Mohorât, puţin la vorbă şi tăios, crunt şi crud, Pârvan n'ar fi pregetat să-l sugrume pe „coconaşul Petrică“, dacă l-ar fi găsit lângă nevastă şi nici că s'a mai încumetat Petre, deatunci, să intre în bârlogul ursului. Se întâlnia cu Aniţa în Poiana Sură, într'o grădină părăsită, cu buruieni înalte cât omul, în clăile depe arman.

Tânărul îşi dădu acum seama de ce stătuse de dimineaţa până spre seara acasă: pe o ploae, aidoma aceleia care căzuse până mai adineaurea, fusese la Aniţa, dar cu toată asemănarea care l-ar fi îmboldit să calce prin Valea Rea, nu mai cutezase să se ducă şi, într'atâta nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai îndrăznise, că nici nu-i trecuse prin minte să se ducă acolo. La cafenea, la cofetărie, la vr'un prieten jucător de cărți, nu se simțise iarăș îmbiat să se ducă, p'o vreme leit acelcia în care fusese înfiorat sguduit în tot sufletul și trupul de dragoste cumplită. Și nici cântecul nu împlinia golul: coarde și arcuș nu erau bune de nimic!

Petre oftă, oftă avan, închise tare din pleoape și se simți moale de dor, netrebnic, trist, foarte trist.

— Ce-i cu tine, de nu te-ai dus astăzi nicăiri? îl auzi Petre, din spate, pe unchiu-său.

— Nu știu.

Bătrânul, frate cu tată-său, nemai auzind nici cântec, nici mișcare în cerdac, îl crezuse plecat pe nepotu-său, și eșise din camera în care stase tolănit pe patu-i mare de arhondărie, pe când nevastă-sa împletia la ciorap; eșise ca să pună cârligul la ușe. Se mirase, văzându-și nepotul stând cu fruntea lipită de geam, gânditor ca un om serios, cu grijuri.

— Eu știu! grăi apăsat unchiașul după un răstimp, în care-l măsurase pe tânăr dela pantofi, până la părul mare, negru, des, dat peste cap. Știu că iar ai luat bani cu camătă cumplită și înțeleg că i-ai cheltuit. Rău! Rău de tot! Ca mâine ești major, îți ceri drepturile, vânzi tot, că nu ești în stare să sporești agonisita puțină a lui taică-tău și a măti — și ajungi rău! Ce să-ți mai spun! De prisos, nu-mi place să vorbesc!

Petre era alt om acum, înaintea epitropului său, care-i vorbia de bani și-l dojenia. Pierise din 'naintea lui întreaga priveliște a sălciilor din Valea Rea, cu tot. Duioșie, dor și dragoste se mistuiseră. Cu aer nepăsător, își netezi chica retezată mocănește și își duse mâna la mustața mică, abia mijită, să-și-o răsuciască.

— Ce-oi face, o să se vadă. Când am vrut să mă duc la București, te-ai împotrivit, Ai spus că nu sânt bani.

— Și ce era să faci acolo?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Găseam eu. În Capitală, trăesc atâţia. Mă făceam poate gazetar, intram poate'ntr'o slujbă la vre-un ministor.

Bătrânul se prefăcu că nu'şi poate stăpâni râsul:

— Trebue să munceşti, măi logofete! Străduinţă trebue, obidă şi pricepere. Cu cântece şi cu ţigări de-un cot, nu merge! La Bucureşti, da, acolo trebuia să te duci: la facultate! Ai lăsat şcoala; te-ai nimicit! N'ai meserie! Pricepi? Aia care scriu la gazete, sânt oameni cu carte şi cu vorba ceia, oare cum îi zice? da, cu talent! Păi, tu ai? Scrii epistole de amor şi potriveşti, după alţii, câte o poezioară — aşa! O, Doamne! Bată-te norocul, să te bată de copil!

Supărat de astădată, ca de ori de câte ori era luat peste picior pentru versurile sale şi simţind că'i vorbeşte unchiul acum, nu epitropul, Petre lăsă ochii în jos, întunecat, trecu pe lângă moşneag, uitându-se cu coada ochiului la el nepăsător, intră în casă şi se întoarse de grabă, cu pălăria pe cap.

— Tot a stat ploaia.. zise el, neuitându-se la unchiusău. La revedere!

Deschise uşa ceardacului, şi o închise după el, şi, de pe trepte, răsgândindu-se, voind să dea un temei supărării şi plecării lui, întoarse capul către unchiaş:

— Ca să mă duc la Bucureşti, nu vrei!...

— Mă, băete! îl. câină unchiu-său.

— Da, aş găsi eu treabă, după puterile mele.

— De, tare mă tem că nu!

— Încearcă, zâmbi Petre, ca să plece împăcat cu unchiu-său şi se depărtă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Unchiul Năstase

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ISPRAVA NEPOTULUI

Din ceardacul cu geamlâc, din faţa casei, Năstase văzu strecurându-se pe poartă, mai întâi un băţ, apoi o mână, apoi, în sfârşit, o femee mărunţă şi vârstnică, o ţărancă desculţă cu bariş şi cu o fotă, cu o catrinţă care o cuprindea dela mijloc de jur împrejur şi se despica înainte, la fiecare pas.

Femeea nu-şi înălţă ochii spre ceardac, ci căuta vădit prin toate colţurile curţii, înaintând încet; se temea de câini. Ocoli casa în mers mărunt, voia să dea pe din dos.

Năstase o cunoscu, dar nu ciocăni în geamuri, s'o cheme, sigur că femeia va da ochii cu Smaranda, nevastă-sa, şi, de va fi nevoe, au să-l strige. Îşi netezi ciocul mai departe, — tocmai se bărbierise — şi se lăsă domol în divan.

Dar nu stătu mult aşa şi auzi glasul Smarandei, din capătul sălii, de către bucătărie:

— Năstase!

—E! făcu el, cuprins de silă, dar, pentru că începuse să-l sgândăre întrebarea: „Ce caută femeia asta, oare cum îi zice? Mariuca Saftului! bat'o s'o bată!" se propti în mâni, se întinse'n sus, cât era de înalt, şi se pomeni gata să umble, — ba chiar păşi cumsecade spre sală.

— Năstase! ia vin de-ascultă, să te cruceşti!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In bucătărie, — unde acuma vara nu se mai gătia, nu era miros și era curat ca'n salon, — Mariuca Saftului, cu spatele vârât într'un ungher, cu fruntea plecată, cu casănca trasă cozoroc, cu palma mânii drepte făcută toc bărbiei, adăsta parcă o vorbă mare dela boeri, o-sândă sau mântuire. Acuma tăcea, dar se vedea că-și luase o povară de pe cuget și că destăinuse un lucru de pomină.

Năstase privi la ea, înturnă privirea la Smaranda lui, care se înfierbântase și se mișca în neastâmpăr prin odaia largă.

— E! făcu încîndată Smaranda. Fapte de ale nepotului dumitale, pe care-l oblăduim.

Dintre pereții între care se îndesase, Mariuca nu se clinti, numai genunchii și-i mai încovoie puțin, despicând și mai mult fota.

Smaranda, ca și cum simția că se sbârcește la față de necaz, — grija ei cea mare, veche de douăzeci de ani! — își trecu palmele peste obraz cu putere și urmă tot ea:

— Pe Anița, fata femeei ăsteia, nevasta lui Pârvan, o știi? Ticăloși sunt bărbații! Petre a scos-o din minți! Înțelegi?

Pentru că Năstase nu pricepea și sbârcia din nas, ca de câte ori auzia prostii și fleacuri, Smaranda izbucni cât o ținea gura:

— Nu-ți vine să pricepi! Firește! Pe fata femeii ăsteia, pe nevasta lui Pârvan — că îl știi! — a scos'o din minți Petre al dumitale și trăește cu ea! Când o afla Pârvan, îl omoară!

Aci, muma Aniței dădu din cap, ca la un lucru sigur, și grăi desnădăjduită:

— Și pe el! și pe ea!

Năstase își aduse dintr'odată aminte de Pârvan, îl văzu dinaintea ochilor: mohorât, negru, buzat, crunt la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privire, lat în spete, butucos la picioare și la mâni. Se înfioră. L'ar fi sugrumat pe băiat, deși era voinic și Petre, ca pe un ied.

„Așa ceva, gândi moșul, să feriască Dumnezeu! M'ar dojeni frate-meu din mormânt. L'aș visa în toate nopțile. Bine că știu.... Și așa trebue să fie, dacă mama ibovniccei chiar vine să ne spună, să se plângă, să ceară ajutorul nostru!"

Văzându-se însă privit, cercetat cu pătrundere pe sub'gene de către mama ibovniccei lui Petre, moș Năstase își răpuse îngrijorarea și, cu șiretlic, vesel oarecum de istețimea lui, întrebă:

— Da tu, mătușe, nu te-ai bucurat de așa rubedenie?

Dar, pentru că Smaranda sări pe locu-i, nemulțumită de așa cuvânt, urmă îndată:

— Ce i-ai spus, ca o mamă? N'ai stat de vorbă mai întâi cu ea, până să nu vii la noi? N'ai certat-o? Că și bătaie ar fi meritat!

Simțindu-se învinuită, Mariuca își vârî și mai mult bărbia în piept. Apoi își luă mâna dela obraz, o ridică în vânt și rosti, fără grabă, răspicat:

— Se 'ntâmplă și asta!... Nu'i farmec, să-i desfacă cineva, baba Oaia din Mălini. E dragoste. Am certat-o pe Anița, am blestemat-o, i-am dat și pumni. Am bătut-o, cum n'am bătut-o de când sunt. Nu poate altfel! Pricepe că șade rău, că e faptă pedepsită de Dumnezeu și de râsul lumii, da... nu se poate împotrivi.. E dragoste! Dacă l vede pe coconașu Petre, dacă-i trimete o vorbă, nu mai e stăpână pe voia ei. Eu nu știam nimic. Dar s'a întâmplat să văd cu ochii, pentru că simțisem așa ceva și-i călcam pe urme. O văzusem schimbată la față, mai frumoasă, mai luminată și tresărind, de parcă s'auzea strigată de departe pe nume. O mamă simte, ca ogarul epurile.

Fără să ofteze, mai înghemuindu-se în ungherul său, Mariuca tăcu, ostenită, cu vocea sfârșită. Vorbise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot mai încet, cu vocea ei limpede şi glasul parcă'i secase, isprăvit.

După un răstimp. Năstase întrebă:

— Se duce el la ea? Acolo, în bordeiul lui Pârvan?

— A fost, numai odată, Am întrebat-o pe Aniţa. Numai odată şi n'a mai cutezat să vină. Dar sunt atâtea poeni şi grădini!...

— Va să zică i-e frică şi lui! înţelese Năstase. Ştie ce'l aşteaptă! Mariuco, vezi de stai în calea ei, că, din partea noastră, o să ne facem luntre şi punte şi o s'o sfârşim şi p'asta cu bine. Să nu adulmece Pârvan!... Băiatul e crai, că e frumos şi aşa sunt flăcăii. Să nu'l năpăstuim. Tinereţea are năzbâtiile ei. Iţi mulţumesc că m'ai înştiinţat şi la nevoe, un pumn de fasole, un căuş de mălai, găseşti la gospodăria mea. Du-te cu Dumnezeu şi nu uita de păzeşte căile fie-ti.

Mariuca se deslipise de ziduri, se urnise; voi să pupe mâna boerului, care nu încuviinţă şi-i sărută dreapta cucoanei.

De cum rămaseră singuri, Năstase înălţă braţele în văzduh, dădu capul pe spate şi îndată apoi îşi duse amândouă mâinile la ţăcălie. O dărăci, cu toate degetele, iute, semn de mare nedumerire şi de cumpănă răsturnată.

Smaranda se învârtia mereu în jurul moşului, cătrănită, furioasă. Işi pusese 'n minte să nu mai scoată o vorbă, ca să nu'i dea cum-va bărbatului mână de ajutor. Il socotia vinovat şi voia să'l lase să iasă singur şi pe socoteala lui din încurcătură. Dar oprelişteа la care se înjugase îi era nesuferită şi femeia n'avea astâmpăr.

Moşul era deprins să-i audă povaţa. Dar atât. Rare ori îi ţinea sfatul în seamă. Făcea mai ales tocmai dimpotrivă, găsind că ideia lui, — firește totdeauna bună! — este aceia care nu-i a nevesti — şi de multe ori, el n'avea nici un gând şi numai după ce-l sfătuia Smaranda, găsia şi el: pe cel potrivnic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Încrucișându-și brațele, moș Năstase, în mijlocul bucătăriei de iarnă, glăsui:

— Taci! Frumos! Ție nu-ți pasă! Să-l omoare pe băiat! Parcă nu ți-e rudă! Străin să fie, asemenea podoabă de flăcău chipeș, și l-ai apăra,' l-ai feri de primejdie!

— Cine l-a pus?

— Eu?

— Dumneata și alții ca dumneata!

— Cum asta, Marando, păcatele mele?

— Păcatele, vezi alea!

— Nu te pricep.

— Păcatele dumitale, că destule ăi fi săvârșit în tinerețe și mai încoace! Alea vezi, le-a aflat băiatul, pe semne,, și i-au fost pildă și îndemn. Așchia nu sare departe de trunchiu. Ce făceai dumneata, la vârsta lui, face și el. Nu spuneai că-ți seamănă leit, că la păr, la ochi, la sprâncene, blestematele, că la trup, e aidoma dumneata? Tot târgul știe cu ce te îndeleniceai, când erai ca el. Ce te uiți mirat la mine? Ce te mironosești, călugărule fățarnic? Nu era să ne despărțim de două ori? La două luni după nuntă, ce-am aflat de dumneata? Ca și nepotu-tău: nu cătai de o țărancă nespălată, ori față boierească! Să vă fie rușine! Și ție și lui!

Năstase răbdă vârtejul iscat, privind rând pe rând când pe fereastră, în curte, când la nevastă-sa, care, sbuciumată, alerga de colo colo, se opria în fața lui, arunca vorbe și priviri înverșunate.

Văzând că Smaranda se înfurie tot mai aprig și că vrea să învieze tot trecutul, care adeseori aducea vijelie, se îndreptă cu pași mari spre geamlâc.

— Când te-i liniști, să stăm de vorbă, spuse el, peste umăr.

Văzându-l că pleacă, Smaranda strigă după el:

— Ți-am spus de atunci să-l trimeți la București.

— Știu ce vrei! mormăi Năstase. Vrei să-l fac vo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luntar; ăsta ţi-e gândul. Nu! Am să-l trimet la Bucureşti.

Şi, ajungând în cerdac, îngăimă:

„Mă înţeleg eu cu tine: cum să fac şi ce să fac, la urma urmei, cu Bucureştii.“

In ceardacul luminos, bătrânul privi cu oţerire în drum, ca şi cum acolo trebuia să fie, sau să se iviască din clipă 'n clipă, Petre. Se vedea până departe, peste zaplaz, până aproape de piaţa târgului. Pe uliţă şi 'n răspântie era acum puţină mişcare: ţărani, orăşeni, intrau şi eşeau de prin dughene, se zăriau haine atârnate înaintea prăvăliilor, vestminte întregi, ca nişte spânzuraţi, mături, o funie de ceapă. Birja de casă a doctorului comunal se ivi la colţul străzii, pieri de grabă şi, parcă-i luă locul, şi se opri un car cu coviltir.

Năstase, plictisit, nu mai privi: era cât pe-aci să uite că era necăjit, că trebuia să se gândiască temeinic la isprava şi la mântuirea nepotului, — şi ţinea să cugete bine, bine de tot, ce-i de făcut. Îşi iubia nepotul, era dator să-l ocrotiască, îl epitropisia. Din cei trei copii ai lui frate-său, Petre, ca mai mic, ca minor, numai el îi rămăsese în grije, căci ceilalţi fiind majori, şi luându-şi partea de avere cuvenită, îşi vedeau singuri de interese şi de suflet. Petre de mic copil mai mult în casa lui unchiu-său şezuse.

Epitropul se aşeză pe marginea divanului, gata să se scoale. Lăsă fruntea spre podea; îşi mângâie ciocul. Tăcere în casă şi afară. Pe negândite, se trase 'n fundul divanului; se rezemă gânditor. Trecu mult. Peste o jumătate de ceas îi pierise toată nerăbdarea cu care îl adăstase pe flăcău. Nu-l mai aştepta: ce avea să spună Petre, decât să tăgăduiască, sau ba? Despre plecarea la Bucureşti băiatul putea să se încăpăţâneze, acum când era îndrăgostit, şi să n'o mai vrea el. Plecarea asta trebuia să fie pusă la cale cu dibăcie. Aniţa era tare frumoasă. Greu se desbară un om tânăr; ba chiar unul bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trân nu se descurcă lesne din mrejile dragostei. S'o lase încurcată, pe seama vremii, care toate le strică ori le mistue, nu era cuminte. Dacă afla Pârvan, moarte de om se făcea!

Nu! Dacă rămânea aici, în Buzău, Petre, taina se descoperia. Cum a aflat mama Aniței, mai afla cineva.

Pe sală, se auziră pași.

— Marandă! strigă Năstase.

Nevastă-sa, mică, rotofee, căruntă, se ivi pe coridor.

— Te-am lăsat într'adins să te gândești singură, ce-i de făcut. Te ascult, glăsui Năstase.

— Nici dumneata n'ai avut altă treabă.

Moșul zâmbi. De câte ori îl înfunda nevastă-sa, era tare mulțumit în cuget. „E deșteaptă foc, Maranda mea! N'o întrece nimeni!" se gândia el.

Prin „nimeni", unchiașul nu se înțelegea și pe sine. Nu se credea mai prost decât Smaranda. Când îl înfunda, parcă l'ar fi înfundat pe altul, de pildă pe Mihăiță Plăvănescu, pe care îl pomeniau amândoi, de câte ori se hărățiau, mai în fiecare zi, pentrucă Mihăiță o ceruse de soție pe Smaranda, înainte de Năstase.

— Petre n'are să mai vrea să plece la București! rosti încredințată femeia, care se gândise în adevăr toată vremea la nepot și venise să-i împărtășiască soțului chibzuiala sa.

Ea știa, din întâmplare, că Pârvan n'are slujbă, și o caută. El umbla pe la curți, lucra ici, ajuta colo.

— Ce zici? întreabă ea pe Năstase, după ce-i spusese toate astea.

— Nimic! dădu moșul din umeri.

— Pe de-altă parte, urmă bătrâna, finul Panait m'a rugat să-i găsesc un om de credință, însurat, ca să-l pună pândar la via lui. Femeia omului, adică Anița, ar găti argaților și, când se lucrează via, la toți muncitorii. Via finului e cale de trei poște de aici și tu nu-i mai dai voe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui Petre, să se atingă de calul din grajd! Că e în stare să se ducă, cum e neamul vostru de mueratic! să se ducă Petre și la mama dracului, după Aniţa.

— Bine le-ai ticluit! grăi moșul, cu admirație, prefăcându-se oleacă ironic. Numai să iasă așa. Trimite după finu. Și pe urmă să trimeți după... Pârvan, mă înțelegi? Să nu te apuci să faci dea'ndoaselea!

— E, poftim! Mă învață el! se înciudă și se încreți toată la față, mătușa Smaranda.

— Și cu Petre ce socotești să facem? întrebă cu glas ridicat Năstase.

— Îl trimeți la Bucur,ști! Atunci o să vrea; dar cât o fi Aniţa pe-aci, nu se îndură!

— Măi, mă! da grozave vă mai credeți voi femeile! Mai bine trimete îndată după finu și nu mai pierde vremea zadarnic! sfătui moșul, ca un om vrednic și chibzuit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PETRECERE ŞI UNELTIRI

Pe când bătrânii făceau planuri asupra nepotului, căderau la învoială şi, ca de obicei, se ciondăniau, portiţa se deschise repede. Amândoi, aruncându-şi ochii pe geamlâc, îl văzură pe Petre, venind cu pas mare. Tăcură.

Flăcăul îi pătrunse rând pe rând cu privirea şi, drăgăstos de odată, se plecă spre mătuşă-sa şi aproape o ridică în braţe de pe scaun.

— Vreau să-ţi spun ceva! şuieră el.

Luată de mijloc, bătrâna păşi cu flăcăul pe ceardac, până în capătul cel mai depărtat de Năstase. Acolo, scurtându-se, ca să se uite mai bine în ochii mătuşii, Petre începu să şopăcăiască:

— Mătuşică dragă, numai la dumneata mi-e nădejdea, că unchiul!... M'am întâlnit cu un prieten bun, cu un om serios, student la Iaşi, mai mare decât mine cu trei ani. Şi, înţelegi!... M'a poftit astăseară la el la masă... Am spus că dau fuga acasă, ca să-mi iau vioara... că alt-fel nu mă lăsa de lângă el. Şi eu n'am măcar un gologan!....

— Dar ce-ţi trebue bani, dacă te-a poftit la el acasă?

— Păi, nu acasă. M'a invitat la restaurant, la Dragon, de două ceasuri petrecem acolo. Şi eu n'am o para în pungă; n'am să dau şi eu un kilogram de vin, un bacşiş unui chelner! zău, mătuşică, mi-e ruşine!

— Cât să-ţi dau?

— Măcar cinci lei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să nu știe unchiu-tău. Vino după mine.

Din geamlâc, unul după altul, mătușa înainte, Petre furându-l cu coada ochiului pe unchi, care se făcea că nu bagă de seamă, trecură în sală, intrară în odaia de dormit a bătrânilor, Petre rămânând în prag.

După un răstimp, în care bătrâna scotocise saltarul scrinului, ea se întoarnă spre nepot.

— Norocul tău!... n'am decât piese de câte doi lei! zise ea, și-i puse în palmă trei monede: șase lei.

Petre își scutură coama de păr negru, o ridică pe mătușă-sa în sus de două degete, o sărută sgomotos pe obraz, o lăsă din mâni râzând fericit, și eși pe sală, să-și caute vioara.

Peste un minut era afară, pe uliță, călca repede și larg către restaurantul, băcănia și cârciuma lui Dragon.

— Ti-a cerut ceva bani, făcu Năstase către nevastă-sa, uitându-se după nepot, cum înainta pe drum, către mieznl târgului.

— Nu le mai știi toate!

— Dar nu i-ai pomenit nimic, nici de Anița, nici de București.

— Firește că nu.

— Mare slăbiciune ai pentru el, cum se gudură pe lângă tine. Pe semne că-ți aduci aminte cum eram eu, când te-am luat.

— Poftim! Erai mai mare cu șase-șapte ani! Da ce stăm să vorbim! Să trimit argatul după finu Panait! Numaidecât!

Și Smaranda, hotărâtă, se duse după argat.

La Dragon, în birt, Petre lăsase doi prieteni, pe studentul de care vorbise și pe Ghiță Neagu, student la drept, și-acum, la întoarcerea lui, găsi trei. Mai picase și Poenaru, care lăsase liceul de-odată cu Petre și era funcționar la prefectura locală.

Când îl văzură venind cu vioara, flăcăii ridicară brațele în aer, chiuiră și strigară chelnerul, să aducă un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

kilogram de vin. Vorbiau cu toţii, fără să-şi răspundă, cu feţele aprinse, cu mânile în văzduh, râzând cu zgomot, sculându-se şi aşezându-se pe scaune.

Când veni chelnărul, Ghiţă turnă grabnic în pahare. Se făcu o clipă tăcere. Ciocniră, şi toţi răsturnară băutura pe gât, toată, se priviră, cu un „ah!“ de mulţumire, prelung.

Aşezându-se toţi, Aurel Marinescu, student în ultimul an, îi spuse lui Petre:

— Ştii că eu nu te-am auzit niciodată cântând! Mi-a îndrugat cine-va câte-va stihuri de ale tale, dar versurile ca versurile — scrie toată lumea astăzi binişor, dar melodia, care tot de tine mi s'a spus că e compusă mi-a rămas la inimă. Nu te-am auzit cântând... Dar ai putea să cânţi şi prost, şi tot să ajungi un mare compozitor.

Ceilalţi doi amici, deşi băutura îi întunecase puţin, ascultau cu oare-care respect spusele lui Marinescu, mai vrâstnic decât ei, student la facultatea din Iaşi. Neagu umplu iarăşi paharele, care rămaseră acum pline pe masă.

— Cântă „Salcie plecată“, zise Ghiţă.

Petre scoase vioara din cutie, arcuşul şi, silindu-se parcă să se limpeziască la minte, — i se citia pe chip o încordare, o voinţă — începu să tragă cu arcuşul.

Restaurantul era gol, la ceasul acela de după amiazi. Era ora cinci. Sunetele coardelor, mai întâi stridente, supărară şi treziră minţile înceţate. Odaia, spaţioasă, răsuna; cântecul răzbătea în cârciuma şi'n băcănia din faţă.

Negustorul, domnul Spirea Dragon, se ivi din crâşmă în uşa restaurantului, zâmbitor, ca un om care îşi aduce aminte ceasuri plăcute. Ascultase şi el la cântecele lui Petre Nicodim, de mai multe ori, şi'i era recunoscător cântăreţului, pentru că se încinseseră câteva chefuri straşnice, mulţumită lui.

— Nicodime, stărui iar Ghiţă Neagu, care'i zicea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uneori, lui Petré pe numele de familie, Nicodime schimbă-o în „Salcie plecată"...

Petre dădu din pleoape și, pe nesimțite, trecu din sârbă, la o vreme, într'un cântec cu arie domoală, trist și, după întâia strofă muzicală, cântă și din gură:

Salcie plecată,
Dragul meu popas,
Jale 'nremenită,
Plâns fără de glas;

Ce durere veche,
Grea ca de pământ,
Frunza ta plecată
N'o șoptește 'n vânt?

Geme, se frământă,
Plopul deșirat;
I s'aude plânsul
Dincolo de sat; —

Plângătoare salcie,
Plâns fără de grai,
Ce mormânt acoperi?
Ce durere ai?

Bardul nu cânta, mai mult zicea versurile. Fiecare cuvânt se auzia limpede, ca și cum era cu desăvârșire necesar. Nici o ureche nu putea scăpa vr'o vorbă. Și cuvintele erau însoțite de graiul arcușului. Sunet de lăută și grai omenesc se împletiau, se însoțiau, se contopiau. Scârțâia, răcâia, suna supărător, aspru câte odată vioara, fără să izgonească atenția. Ai fi zis că stârnește spiritul critic, dintr'adins, pentru ca atenția să nu aținească pe melodie.

Când sfârși, Petre Nicodim surâse și își lăsă fruntea în jos. Mulțumiți, entuziasmați, băeții strigau toți trei:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„minunat! admirabil! Mai zi'l odată!". Dragon, băcanul, bătu din palme ca la teatru și făcu semn chelnărului să mai aducă un kilogram de vin, din parte-i.

Petre mai cântă odată, dureros, cu taină, suflându-și parcă versurile, răspicat totuș, „Salcie plecată".

— Ai talent; ai cu siguranță talent, zise Aurel Marinescu, cel pentru care cântase de astă dată Nicodim. Și ce ai de gând mai, să faci? Școala ai lăsat-o. Nu vreai tu acuma să-ți termini liceul? doar ai făcut șase clase!

— Ce să fac cu bacalaureatul? Să mă înscriu la facultatea de litere? Ca să mă fac profesor, ca domnii care m'au persecutat pentru că scriu și cânt? Eu aș vrea să scriu mai bine, să cânt mai desăvârșit; să fiu compozitor.

— Atunci, înscrie-te la conservator! Cu cât știi tu, poți să faci doi ani într'un an! Du-te la București! Acolo e de tine! Și eu m'aș fi dus în Capitală, dacă n'aveam un frate al mamei la Iași. Stau la el...

Poenaru, văzând că se discută, că nu se petrece, se strecură prin cârciumă afară; Dragon plecă din ușa restaurantului, iar Ghiță Neagu se rezemă în scaun, cu gândul în altă parte. Când auzi de București, Neagu își plecă îndată și el capul, îl apropie de al celorlalți doi, care ședeau aplecați.

— Te-aș introduce eu într'un cerc de băieți, tot unul și unul. Ai fi purtat pe brațe. Le-am vorbit de tine. Să te înscrii la conservator: faci armata numai un an.

— Da, grăi Marinescu; gândește-te ce te așteaptă: să faci trei ani oștire! Te prăpădești! Adio poezie și muzică! Ai să le cânți caporalilor și sergenților! Tu ești om sulfire: în asemenea mediu te nimicești; te sinucizi, dacă nu te abrutizezi.

Fața lui Nicodim se întunecă, se întristă. Gândul cazărmii, ideia de a trăi trei ani de robie, după ce-l înfiorase, îl înțepenise. Scuturând depe umeri samarul ce situația că'l apasă, răspunse:

— Mă înveți ca un adevărat prieten. Să mă înscriu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la conservator! Da! Să vorbesc cu mătuşă-mea şi cu unchiu.

Şi deodată îşi aduse aminte de Aniţa. Se uită alături de masa prietenilor şi o văzu limpede pe femeia mică, suplă, aproape despoiată în iia ei; o văzu lăsând peste ochii'i vineţi pleoapele ca de mătase şi îşi văzu propriile sale braţe, prinzând-o violent, ca s'o strângă la piept. Oftă, tot cu faţa întoarsă, pe când amicii lui îl priviau miraţi, simţind că se petrece neobişnuit lucru în sufletul cântăreţului. „Aniţo!" strigă tare în gându'i. Petre, şi, speriat, holbă ochii, înghiţi în sec şi întoarse faţa'i schimbată acum, către Marinescu.

— Armata! Să fii soldat trei ani! rosti studentul. Dar ce ai? Par'că vii de pe alt ţărâm.

Ghiţă Neagu zâmbi cu înţeles. Ştia ceva; îşi aduse aminte şi zise:

— E amorezat, mi se pare... Asta'l leagă de Buzău!

Ca să nu răspundă şi ca să nu tăgăduiască, Petre luă grabnic vioara de lângă el şi porni să cânte.

Neagu ridică un pahar, îl ţinu câtva deasupra mesei, îmbietor. Nicodim stătu din cântec şi, toţi trei, ciocniră şi băură cu sete.

Se aprinseseră lămpile. Inoptase. Oameni flămânzi începură să se aşeze pela mese, să'şi atârne şervetul la gât. Se auziau sorbituri din lingură, ţăncănit de la cămuri.

Peste vr'o două ceasuri, birtul era plin stup; nimeni nu se îndura să plece; la masa băeţilor mai picaseră tovarăşi; era zaifet mare; din toate unghiurile birtului veniau clondire cu vin.

Petrecea toată lumea; se împărtăşia din duioşia, din avântul cântecului şi entuaziasmului ce se împrăştia dela masa tinerilor. Romanţe, sârbe, hore, cântece felurite, sburau depe strunele viorii lui Petre.

Lume femeiască era puţină; vre-o trei cucoane. Soţia procurorului, tânără, cochetă, bucureşteancă, îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mânca din ochi pe Nicodim, care se aprindea, când îi trimetea ochiade fulgerătoare.

— Vezi bucureşteanca, Nicodime? şopti Neagu.

— Du-te la Bucureşti, băete! Numai acolo ai să fii preţuit, pe cât meriţi! şuieră Marinescu.

— De-aş şti că mă duc pe jos, şi mă duc! răspunse Petre.

Pe când el petrecea, acasă, finu Panait, după care trimesese mătuşa, venise. Şi pentrucă finu Panait nu'şi găsise încă paznic şi bucătăreasă la vie, mătuşa Smaranda trimesese îndată şi după Pârvan, pe care argatul îl găsise şi îl adusese.

Socotind că sânt de faimă cinstea şi destoinicia sa, Pârvan nu se mirase de sprijinul ce'l găsia, fără să-l fi cerut, la boerii Nicodim şi plăcându-i preţul, se tocmi la finul Panait.

Avea să plece cu nevastă-sa cu tot, după o zi de răgaz, la patruzeci de kilometri departe de Buzău.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ANIŢA

Umbra se scurta mereu de către apus; soarele ajunsese aproape de-asupra oraşului; dogoria; sgomotul de căruţe, de trăsuri, de treapăd de cai, de glasuri omeneşti scăzuse, şi liniştea aceia, plină de zumzet parcă, de isonul care întovărăşeşte rodnica şi frumoasa lumină a verii, umplea văzduhul. Pătrunzătoarea lumină deslușia copacii, creangă de creangă; lămuria frunzele, ardea cu văpae în colorile florilor; scânteia în salbe de mărgăritar pe ape, ca un râs cu hohote vesele.

Petre sè trezi din somn şi ascultă. „Mi s'a părut" îşi zise el. I se păruse că ciocănise cineva, sau mai de grabă lovise cu o pietricică în geamul ferestrei. Odaia lui era cu faţa către răsărit, în dreptul unui frasin, care, de dincolo de zăplaz, la ceasul acela apropiat de nămiezi, îi ocrotia fereastra cu umbra lui. Petre Nicodim se culcase târziu, în zori, după cheful dela Dragon.

Sigur că i s'a năzărit, Petre nu sări din pat şi amintirea zilei petrecute cu studentul Marinescu îl năpădi. Revăzu restaurantul plin; revăzu faţa serioasă, atentă, mustaţa aproape cât o sprânceană, privirea strălucitoare de bucurie şi de admiraţie ale studentului, şi zâmbi întinzându-se la ochiadele bucureştencei, soţia procurorului.

„Mare succes am avut! Mi-ar fi plăcut să fie şi unchiu-meu de faţă. El mă iubeşte; s'ar fi îngrăşat de plă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cere! Şi mătuşca-mea! Poate că sunt cu adevărat un mare talent! Poate de aceia nu puteam suferi toate materiile din liceu... Dar, ca să mă desăvârşesc, ca să capăt lustrul acela şi faima necesară, cea mai prielnică hrană a unui artist, trebue să mă duc la Bucureşti! Buzăul nostru, oraş de provincie!".

Ca nişte grăunţe loviră în geam. Petre ţâşni din crivat, deschise fereastra, scormoni cu ochii prin ogradă. Nu era nimeni. Se uită cu pătrundere la zăplaz. Intre uluci şi frasin, hotărât că se afla o mogâldeaţă, un om care se pitia şi adăsta. O femee.

Inţelegând cine poate fi, făcu burlan din palme în jurul gurii şi suflă vorbele:

— Indată, până mă îmbrac.

Sprinten, Petre se îmbrăcă într'un minut şi sări uşor pe fereastră.

— Tu eşti!

— Da!

Băcăul trecu mai în fundul curţii, privi în toate părţile. Sigur apoi că nu'l vede nimeni, scoase o scândură din zăplazul înalt şi eşi pe acolo.

Pe ulicioara aceia, vecină cu ograda lor, rar trecea câte cineva. Aniţa îl întâmpină.

Şiglobiu, vesel, Petre voia s'o prindă în braţe, dar văzu că tânăra femee abia calcă, pare bolnavă, că e mâhnită ca niciodată. Speriat, întrebă:

— Ce este? S'a întâmplat ceva?

— S'a isprăvit! Plecăm!

— Cine pleacă? întrebă nedumerit ibovnicul.

— Pleacă Pârvan şi mă ia cu el. Mergem la o vie, departe. Trei poştii sânt până acolo şi nu e drum de fier. Mâine pornim. Atâta am venit să'ţi spun! Ca să nu mă cauţi. Ca să nu zici că... n'am vrut să'ţi spui... că nu te-am iubit, (şi Aniţa începu să plângă) ca o nebună!

Petre simţi în inima sa împotrivirea pe care o pun toţi bărbaţii înduioşării până la lacrămi. Se aspri, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oţeri. Arcuitele'i sprâncene i se coborârâ de-asupra ochilor întunecaţi.

— Dar desluşeşte-mă, dragă! Ce este? Cum o să plecí?

Şi pe când întreba, îi veni în minte că şi el dorea să plece, la Bucureşti, pentrucă numai acolo, departe, îşi vedea sporită noima vieţii. Se bucura bine plecarea Aniţei. Parcă dracul îmbinase lucrurile!

Aniţa tăcea şi suspina. El o luă de mână şi, fără grabă, uitând că se poate să fie văzuţi, intrară în bălăria în care se înfunda ulicioara.

— N'am ce să mai spun. Mâine plecăm. Doar nu mă pot împotrivi. Să fug dela el, unde-aşi fugi?

Cu inima strânsă, ruşinat oleacă, cu o mare pagubă în suflet, el care se îmbogăţise parcă după succesul de'l avusese, în ajun; scârbit de sine, Petre, ca să nu tacă, grăi:

— Da cu Smeu mă duc şi până la Bucureşti călare, Aniţo! Ce socoteşti?

Indurerată, femeia rosti:

— N'ai să vii: nici nu poţi, nici nu te îndeamnă inima.

El mormăi ceva, dar nu avu curaj să mintă cu tărie. Se priviră cu coada ochiului. Pieptul femeiei svâcnia; un miros de livănţică o împresura, tiruind calda adiere a buruenilor din jurul lor. Aniţa se primenise, anume pentru ceasul acela de despărţire.

Ea şedea jos, ca şi el; genunchii ei despicară fota. Soarele bătea în plin asupra lor, necrotiţi în maidanul acela de nici o umbră.

Petre îşi strecură un braţ pe după mijlocul ei subţire. Aniţa făcu o mişcare de împotrivealâ, dar nu se ridică să plece.

— Şi poate n'o să ne mai vedem niciodată! grăi femeia, lânguios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da de unde! Chiar să pleci, o să te întorci, că la vie nu poţi sta un veac. După culesul strugurilor...

Şi Petre o lipi de pieptu'i, pe când ea închidea pleoapele, ca de-atâtea ori, şi tremura.

Un cocoş cânta pe aproape, cu putere; dar tinerii nu auziau nimic...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LA VALEA REA

A doua zi dela despărţirea de Aniţa, dimineaţa, abia îmbrăcat, Petre îşi aduse aminte că s'a sfârşit, că ea a plecat, că n'o mai poate vedea. Rămase câtva înlemnit de mirare, de durere. Apoi o răsvrătire îl năpădi. „Nu se poate! Poate că n'a plecat! Poate că e încă acasă!".

Se repezi în grajd, să ia calul, să alerge până în Valea Rea, la căminul ibovnicei.

Dar Smeu lipsia. Argatul nu era nici el.

Petre nu avea nici o bănuială. Nu'i trecu prin minte, că Smeu lipseşte dela esle dinadins. Prevăzătoare, mătuşa Smaranda îl trimisese pe argat călare, după te miri ce, la depărtate locuri.

Descurajat şi mânios, flăcăul da târcoale împrejurul casei, ca un rătăcit prin întuneric. Unchiu-său şi mătuşesa, unul în cerdac, altul în bucătăria de iarnă, îl urmăriau când puteau, trăgeau cu urechia, să-i audă pasul, cu milă, cu îngrijorare în suflete. Îl iubiau amândoi.

Petre se opri în dreptul frasinului, ca într'un loc unde putea să cugete mai bine, pentrucă la tulpina copacului acela stase ori mult Aniţa şi de-acolo aruncase cu nisip în fereastră.

O duioşie mare îi înmuie inima, îl copleşi, îi plecă fruntea spre pământ. „De unde venia ea să mă vadă! Cu pasul ei mic, de pui de vrabie. Cu ce primejdii! Cu ce bătae de inimă se strecura, de teama lui Pârvan! De

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teama tuturora. De toată lumea îi era spaimă! Şi nu pregeta!".

Zâmbi, ca printre lacrămi, măgulit oleacă, şi se întrebă numai decât: „Adică eu nu pot face pe jos calea până acolo, ca ea?" Şi, fără să-şi mai răspundă, porni cu sârg pe poartă, pe uliţă.

După ceasuri de umblet, Petre zări casa Aniţei şi simţi în piept sporită ciocăneala inimii. Fără să-şi dea socoteala, frica se ridica în el, alăturea de îndrăzneala dorului şi-a dragostii, care îl aduseseră la cuibul strein.

Mai încet, cu pază, înainta. Din portiţa mică, apropiată de uşa colibei, văzu un lacăt mare pus la uşe. Urme de roată porniau din curte, treceau pe malul surpat al Văii Rele. Ibovnica plecase cu soţul ei.

Cum sta aşa, întorcând capul spre apus, Petre văzu înainte, la câţiva paşi, un ins împlăşcat într'un palton rupt ferfeniţă, cu marginile unei pălării de pae pe cap şi cu un toiag de păstor în mână.

Arătarea aceia, mizeră şi urâtă, o mai zărise prin partea locului. „Un ghiet nebun; îl milueşte cine vrea", spusese Aniţa, despre omul acela. Şi adăogase: „Eu de câte ori pot, îi dau de mâncare".

Tâmpitul se apropiase într'adins de Petre. Il cunoştea, deşi nu-l văzuse decât odată. Acum se uita la flăcău holbat; făcea o mare silinţă mintea lui.

Şi iată că faţa tâmpitului se lumină ca de o bucurie şi, un râs grosolan, un hohot lat şi trântit ca o scândură pe apă, pleoscăi în văzduhul înserat de umbrele sălciilor pletoase. Şi omul acela, prost, mizer şi urât, cu o veselă pâlpâire de văpăi în ochi, rosti, cu o voce spartă, cu glas ca un strigăt dela un mal la altul:

— Ţi-a plecat Aniţa! şi hohoti nebuneşte.

Lui Petre îi veni tot sângele la cap. O scârbă mare îi învălui revolta în potriva tâmpitului, obraznic şi fericit. In râsul nebunului, batjocura se înţelegea limpede;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bucuria de paguba lui Petre era lămurită și scânteia ca inteligența.

Petre se rupse din locul său. Cu pași largi, zori către oraș. Amintiri și gânduri amare îi întovărășiau mersul, urmate ca de un refren de hotărîrea ce-o luase:

„O să-i rog, o să-i fac să priceapă, pe unchiu și pe mătușa, că numai la București e de mine!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PROVINCIALUL IN CAPITALĂ

La Bucureşti! De patru zile se afla în Capitală. Izbutise să-şi împlinească dorinţa! Petre era sigur şi măgulit că răuşise mulţumită iscusinţei cu care le vorbise, lui unchiu-său şi mătuşe-si. Fusese isteţ, patetic. Îi făcuse să plângă pe moşnegi şi lăcrămase şi el, înduioşat cu adevărat. Despărţirea de dânşii, în gară, căci îl petrecuseră, fusese dureroasă şi ea. Lumea care îi privise, putea să creadă că el, Petre, pleacă la marginile lumii. Bieţii bătrâni îl iubiau ca pe feciorul lor. Rămâneau singuri de-acuma, după ce se deprinseseră cu el. Vreme de doi ani, îi fuseseră tată şi mamă.

Moş Năstase avea să-i trimeată în fiecare capăt de lună o sută două zeci de lei, ceeace făcea o mie patru sute de lei pe an, — adică mai mult decât venitul ce i se cuvenia, după averea rămasă dela părinţii lui.

Mătuşica îi strecurase în mână trei hârtii de câte douăzeci de lei, — bani de care moşul nu ştia nimic, de sigur. Unchiul, peste cei o sută patruzeci de lei: pentru o lună de viaţă şi pentru tren, îi mai vârâse în buzunar; când îl sărutase, alţi treizeci.

Şi ce făcea el în Capitală? N'avea nici un căpătâi, nici un rost! Dorul de Aniţa îi sufla în inimă o dogoare, care-l usca, îl pustia. Un gol i se făcea în piept, şi pleca pe străzile necunoscute ale Capitalei, în larma neobişnuită şi supărătoare; alerga, ca izgonit, până ostenia şi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

flămând, se îndrepta, din cine știe ce parte a orașului, spre birt. Ghiță Neagu îl povățuise bine: să ia patru cartele la un restaurant din strada Câmpineanu, ca să aibă asigurați pentru patruzeci de lei o sută douăzeci de porții de mâncare.

Zile peste zile trecură. Pareă era mai cald, mai zăduf în București! Străzile erau murdare, prăfoase, pline de noroi când ploua.

Până la miezul nopții. Nicodim găsia unde să omoare vremea: atâtea grădini și spectacole erau în Capitală! Mii de oameni se îngrămădiau în teatrele acelea de vară! Petre se speria de atâta puhoi de oameni și se întrista, constatând că n'are un prieten, că nu cunoaște pe nimeni. Peste zi, mai cu seamă, i se ura cumplit.

Tânărul, deprins să se împărtășească de simpatia altora, să cuceriască admiratori, să fie prieten, simția că se vestejește. Nemulțumiri creșteau în cugetul său și nemulțumitul cârtia tot ce vedea.

In scurtă vreme însă, luă seama că femeile sunt foarte frumoase în București. Dar își închipui că sunt năzuroase și înfumurate. Luxul lor, până și al croitoreselor și modistelor, care eșiau în pâlcuri seara de pe la ateliere, îl țineau în respect, în temere. In geamantanul lui de pânză. Petre nu mai avea decât un rând de haine de iarnă, patru schimburi și două cravate.

Mărirea, faima după care venise în Capitală, tăcură molcom în sufletul tânărului sărac, nepotrivit la îmbrăcăminte nici cu lucrătoarele cusătorese.

Se gândia uneori să se întoarcă la Buzău. Acolo avea cunoscuții, admiratorii lui, și nu-l privia nimeni de sus. Dar înțelegea bine, că toți aceia cari îl prețuiau, așteptau să fie consacrat: că prețuirea lor era numai o arvună, pe care și-ar fi luat-o înapoi toți, dacă el, Petre Nicodim, nu s'ar fi făcut cu nume, la București. Dacă s'ar fi întors fără izbândă, fără să fi cucerit lumea Capitalei, n'ar mai fi avut stima nici unui buzoian. Toți ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi spus de el, că n'are stofă, că le amăgise aşteptările, că nu era alta decât un pierdevară şi un beţiv. La câte-va chefuri, Petre fusese cam lacom, se îmbuibase şi, într'un oraş de provincie, toate se află, de toate se ţine socoteala şi nimic nu se uită.

Venise prea de timpuriu în Capitală. Rău făcuseră mătuşe-sa şi unchiu-său, că-l lăsaseră să plece cu atâta timp înaintea deschiderii cursurilor la conservator şi la facultate. Într'o lună încheiată, Petre abia întâlni un buzoian, şi-acela în trecere prin Bucureşti.. Studenţii nu se arătau.

Într'o seară, pe întuneric, Petre, care rareori cânta pe note la vioară, privind pe fereastră, trăgea uşor din arcuş, în chilia lui închiriată cu treizeci de lei pe lună. Nu cânta nimic închegat; încerca să compună; ritmul unor versuri ale lui Eminescu îl călăuzia, ca prin ceaţă.

La casa de peste drum, la catul întâi al acelei case,— Petre locuia la al doilea etaj, — o fereastră se lumină şi perdelele se dădură în lături.

Petre se uită din întuneric, în odaia luminată de peste drum, aşezată cu mult mai jos decât camera lui din al doilea etaj: se uită şi nu-şi conteni cântecul.

O fată ca de optsprezece ani, împlinită, svelтă, zâmbica voioasă de muzica ce-o auzia şi se legăna de ici colo, în camera ei.

Fără să ia aminte, Petre, privind mereu la fată, care i se părea foarte frumoasă, părăsi poezia lui Eminescu şi, pe aceeaş arie, cântă:

In jurul tău, copilă,
Ca soarele goneşti
Întunecimea tristă,
Şi mai frumoasă creşti.

Cânta în surdină. Îi trecu prin minte să cânte tare strofa alcătuită, ca s'o vestiască pe frumoasa inspira-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toare că o vede; dar se răsgândi. Fata poate că ar fi fugit, sau ar fi lăsat perdelele, și-atunci: adio petrecere.

Sunetele ajungeau până la urechea fetei, ca o șoaptă. Ea nu se întreba de unde vin și le zâmbia, le mulțumia; își încorda puțin auzul, ca să le culeagă; se clătina, după cadența lor abia înțeleasă, se legăna nestânjenită, negândindu-se că ar putea s'o priviască cineva. Se credea singură cu melodia și cu mulțumirea sa. Își ridica brațele'n aer, și le mișca așa ca pe două unde. In vârtejuri ușoare, jucând prin casă, părul-i blond, mult, scânteia la lumina puternică din odae.

Urmărind grațiile fetei, absorbit, Petre încetă la o vreme cântecul. Voia s'o vadă mai bine, așa ca s'o țină minte și s'o cunoască, dacă ar întâlni-o pe drum, unde-va.

Dănțuitoarea simți că s'a petrecut ceva: nu mai auzia cântecul! Rămase câteva clipe nedumerită; își îndreptă corpul mlădios și, în cel mai firesc chip, făcu un pas mare către fereastră, privi țintă spre locul de unde purcedea melodia, spre Nicodim. Il văzu.

Lui Petre i se păru că vede o umbră de îngrijorare trecând pe fața muzei, față serioasă acum, severă.

Bucuria, care-i râdea pe chip, i se stinse numai decât cântărețului. Trase grabnic cu arcușul, neștiind ce face. Dar nu mai nemeri de fel cântecul de până atunci. Se încordă să și-l aducă aminte. Peste putință! Nici versurile nu le mai știa!

Frumoasa de peste drum apropie perdelele înlăturate. Prin străveziul lor, Petre o zări, ca pe o vedenie, călcând încet, cu părere de rău poate. Vădit că avea să plece.

Petre începu să cânte, la întâmplare, cu putere, brutal. Farmecul pierise. Lumina de peste drum se stinse și ea, de sigur pentruca să tacă odată și cântărețul.

Nicodim se trezi în întuneric. Lumina de peste drum îl făcuse să nu ia aminte, că se înoptase adânc. Mâhnit, mirat mai ales, mai rămase un timp la fereastră, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apleacă în afară, măsură casa de vis-a-vis luminată la celelalte geamuri.

Apoi își aruncă vioara și arcușul pe pat, descurajat. Deși era întuneric beznă în odaia lui nu-i trecu prin cap să aprindă lampa. Se gândi: „pentruce sunt atât de nemulțumit? Mă așteptam să râdă fata la mine? să mă salute? Fusese surprinsă jucând și se rușinase. Nimic mai firesc!“ Era un înfumurat să creadă că domnișoara aceea, fată mare, trebuia să fie răpită de cântecul lui, de încercarea lui de cântec și să-și mărturisească încântarea, așa, unui necunoscut... Și-acum, ce făcea pe întuneric, în odaia asta cât o cutie de chibrituri? Și pentruce era trist? Dar ce avea oare de făcut? Să plece!

Tânărul se smulse din odae; cobori treptele. In stradă, măsură iarăș clădirea mare de peste drum. Văpaia unui felinar, galbenă în colivia ei, abia lumină. Petre își aduse aminte că zărise o tăbliță lângă ușa principală a casei în care locuia fata cea frumoasă și năzuroasă. Se apropie și citi: I. I. Valonescu, avocat.

„Să fie tatăl fetei?“ se întrebă el, ștergându-și ochii trudiți de citirea silită pe întuneric. „E bogată, e frumoasă, e mândră“... urmă el să se gândească, cu amărăciune.

După cină, nu mai știu ce să facă: să se ducă la vr'o grădină? la vr'un teatru?—ca să întârzie mult și să-i fie somn, când va veni acasă, încât de îndată să adoarmă? Sau să se întoarne de-a dreptul la odăița lui, și, cine știe? să-l audă fata, al cărei iatac era așa de apropiat? Căci el zărise patul, al ei de sigur și tot ce zărise i se păruse feciorelnic și ales.

Nedumerit, șovăitor, păși pe uliță la întâmplare, când îi veni în minte că, de sigur, o familie așa de înstărită ca Valoneștii aceia, nu se închide între ziduri, într'o noapte caldă de vară, ci petrece. Și el care voia să cânte iatacului pustiu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar la care dintre multele spectacole din Capitală putea să fie avocatul Valonescu, astăseară?

Nicodim se întreba zadarnic pentrucă el se pornise spre grădina Otetelişanu şi n'avea să mai cârmească.

După spectacol în drumul spre casă, fiindu-i sete, intră într'o grădină. Pe când bea, taraful de lăutari din grădină se porni să cânte. Capelmaistrul se ridică în picioare, puse vioara sub bărbie, trase din arcuş. Un şopot alergă pe la mese şi se făcu îndată adâncă tăcere, ca şi cum nimeni nici nu mai mânca, nici nu mai vorbia.

Petre ciuli urechia. Vătaful lăutarilor, tânăr ca de vr'o douăzeci şi ceva de ani, cânta minunat, o bucată grea. Nicodim auzi la un răgaz, dela o masă vecină, că meşterul cântăreţ este absolvent al conservatorului. „Vezi? se gândi el, cum se cunoaşte şcoala înaltă?" Ar fi stat până la ziuă să asculte. Limpezimea, dulceaţa, siguranţa lăutei capelmaistrului, ţigan la chip, îl fermecaseră. Lăutarii însă îşi puseră uneltele de-oparte şi toată lumea se risipi într'un sfert de ceas.

In drum către odăiţa lui, Petre se întristă şi mai vârtos, decât când plecase din ea. In Bucureşti, văzu el, se cânta bine; cântau bine până şi unii lăutari, cântau mai bine decât el faima Buzăului! Dacă într'o grădină oarecare nemerceai un virtuos, ce muzică se făcea la vestitele concerte dela Atenеu? Toţi absolvenţii conservatorului erau vrednici de rampă, de glorie. Şi el, Petre Nicodim, se supărase pe domnişoara Valonescu, că nu căzuse roabă îngăimărilor lui muzicale!

In gânduri triste, descurajat, adormi târziu. Ce şcoală, ce cultură avea el, ca să se poată distinge, ca să poată străluci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ZAMBILA POPESCU

Se apropia toamna. Noaptea se făcuse răcoroasă. Unul după altul, teatrele de vară se închideau. Se pregătiau stagiunile de iarnă. Afişe mari vestiau formaţiunile trupelor, repertoriile. Lumea se întorsese dela băi, dela staţiunile climaterice. Calea Victoriei lua înfăţişarea unui convoi, unui fluviu de oameni, la unele ore din zi.

Petre Nicodim hoinăria prin furnicarul lumii, încă singur, nevindecat de dorul de Aniţa, jinduind după petrecerile din oraşul natal, gândindu-se cu drag la mătuşe-sa şi la unchiu-său, la prietenii părăsiţi.

Peste drum, la Valonescu, se uita în fiecare zi, din fereastra odăii, dar n'o zăria pe fata cea frumoasă. Cânta dintr'adins la vioară, dar sunetele parcă nu mai treceau drumul.

Provincialul se uimia tot mai mult de luxul femeilor din Capitală şi, el care în Buzău se simţia egalul oricărui buzoian: profesor, avocat, magistrat sau medic, aci în Capitală, nu mai ştia din ce treaptă socială face parte.

Părul dat peste cap, mutra lui de poet, îl pogorau. Când se aşeza la' o masă, într'un restaurant mare, privirile cari, întâmplător, se opriau la el, nu plecau mulţumite. Invederat că un poet nu însemna nimic aci!

Aceleaşi priviri se întâmpla să se oprească la un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

domn, fie bătrân, fie tânăr, — vârsta nu avea nici o însemnătate, — şi să scânteeze de atenţie sau de simpatie. Domnul era altfel într'adevăr: se vedea cât de colo că trecuse în ziua aceea pe la frizer, că gulerul şi manşetele nu-i erau din ajun, că hainele şi le croise la un maestru al foarfecei, iar pe faţa domnului se citia siguranţă, nepăsare.

După întâele răsvrătiri împotriva nedreptăţii ce socotia că i se face, Petre dobândi şi el respectul tuturora, faţă de domnii aceia cari, hotărât că aveau ceva deosebit în persoana lor, ceva superior. I se păreau din altă rasă, mai nobilă. Fără să ştie, îi ocolia, după ce-i corectase cu pizmă şi încordare. Când se întâmpla totuş să-i aibă alături, sfânjenit, îi urmăria, îi sorbia din ochi.

In prima lună, Petre avusese mai mulţi bani şi colindase multe localuri de clasa întâia. Intr'a doua lună, din cei o sută două zeci de lei, ce i se trimeteau de-acasă, în numai zece zile dădu de fundul pungii. Noroc că se ţinuse de povaţa lui Ghiţă Neagu: cumpărase cartele de birt.

Fără bani, simţi şi mai posomorâtă singurătatea. Cânta la vioară, se uita peste drum, unde sunetele parcă nu mai aveau voe să treacă; nu-i plăcea cum cântă; lăsa lăuta şi pleca.

Hoinăria mai des prin Cişmigiu. Lacul, florile, arborii, îi ţineau loc de prieteni. Alesese un loc, o bancă, la care venia întins. Omul are nevoe de obiceiuri, de repetarea aceloraşi momente. Numai aşa se regăseşte pe sine, are impresia că se continuă, e mai sigur că trăeşte.

Pe banca aceia se aşeză într'o zi, aproape de Petre, o doamnă trupeşe, mijlocie de statură, în vârstă ca de patruzeci de ani. Dădu încet bună ziua şi, visătoare îşi plimbă ochii împrejur, ca să-i întoarne prietenoşi asupra vecinului.

— Mata de unde eşti? Parcă te-aş cunoaşte!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dela Buzău, doamnă, răspunse Petre.

— Așa? Da n'ai fost niciodată prin Piatra?

— Nu, doamnă. Dar am un frate acolo căpitan.

— Să știi, că pe acela l-am văzut. Tare'i sameni.

— Da, aduce de departe cu mine. Dar uniforma, părul scurt...

— Și cum te chiamă pe mata?

— Petre Nicodim.

— Domnule Nicodim, de ce porți părul așa mare? Ești poet?

In Capitală, până atunci, nu-l întrebase nimeni cine și ce este. Petre se înroși: a fi poet, e greu de mărturisit. E o nuditate sufletească, acoperită cu un văl de taină feciorelnică. E o mândrie, primejduită de putința tăgăduirii celei mai lesnicioase. Cucoana îl întrebase însă pe Nicodim, drăgăstos. După o sovăială:

— Scriu, mărturisi el, sfios.

— Și eu am un maldăr iacă așa de poezii. Tare frumoase! scriu de mică copilă. Am și publicat. Sunt idealistă. Am să-ți citesc, când ăi veni acasă la mine.

Doamna nu era urâtă. Era blondă, avea fața rotundă; ochii ei albaștri licăriau, sub genele rărite, lâncezi. Era îmbrăcată cu eleganță. Avea o broșă scumpă, o brățară de aur cu smarald și trei inele de preț. Când punea bărbia în piept, doamna făcea gușe, dar când și-o ținea în vânt, avea un aer de boeroaică.

Petre credea în buna înfățișare. Tot mai multă lume popula grădina. Un domn bătrân ceru voe să stea și el pe bancă. Nicodim fu nevoit să se apropie mai mult de cucoana cea blondă, politicoasă și poetă. Ea publicase! Cântărețul era gata s'o respecte ca pe un maestru, ca pe un protector posibil. Un parfum suav se risipi din vestmintele doamnei, adăogându-i însemnătatea.

— Și ce faci mata în București? Înveți? urmă să iscodească tovarășa de stihuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Încă nu, doamnă, pentrucă nu s'au deschis cursurile...

— Ai venit acum întâiaş dată în Capitală?

— Da, ca să mă înscriu la Conservator.

— Aşa! Prea frumos! Şi la ce, mă rog? la declamaţie?

— Nu, doamnă..La vioară şi la principii. Cânt şi acum eu; dar vreau să cânt cu şcoală.

— Şi mie îmi place muzica. Mă prăpădesc după ea. Dacă sunt artistă! Şi eu am încercat. Dar sunt prea nervoasă. Am acasă şi mandolină şi ghitară şi am avut o vioară lucrată chiar de Paganini. O minune, dar mi-au furat-o, la un mutat, al unui chiriaş...

Petre se pătrundea tot mai mult de credinţa că doamna aceia era o femee de gust, cu hotărîte înclinări artistice. Mireasma ce-i sosia era acum amestecată cu mirosurile cărnii femeeşti, turburătoare. Imagina Anitei se destrăma pe dinaintea sa; plăcerile neuitate ale strângerii în braţe, ale vârtejului iubirii trupeşti vorbiră în el surd. Nici o neîncredere nu-i clătina judecata. Doamna aceasta era de sigur una din acele bucureştence, la care visase de multe ori. Se întreba doar, la răstimpuri, dacă se va despărţi de dânsa aşa, ca de un vecin de bancă şi n'o va mai vedea nici odată. Dar nu îndrăznia să întrebe în vre-un fel, când se vor mai întâlni. Tot mai năucit şi tot mai puţin vedea chipul doamnei, cu căderea nopţii, şi cu cât îl vedea mai puţin i se părea mai frumos, mai distins.

Acum şedea chiar lipit alături de poetă: pe bancă se mai aşezaseră două persoane.

— Dar mata ai cinat astă-seară? întrebă cucoana.

— Nu. Şi-aitasem de masă, ascultându-vă pe dumneavoastră.

— Dar atunci să vii să mâncăm împreună. Nici nu stau prea departe!..

— Ce-are face; ori unde-aţi sta!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, n'ai nici o nadă? grăi doamna mai încet, căci se putea să tragă cineva cu urechea. Cum să zic? Nu stai, adică, la vr'o dudue frumoasă, ştii, cum li se iartă tinerilor?..

— Nu, doamnă, N'am stat de vorbă în Bucureşti, decât cu oameni cari mi-au fost şi mi-au rămas streini. Eu...

Doamna se ridică, smucindu-l uşor de haină, ca să se ridice şi el.

Şi plecară.

Pe drum îşi spuseră vorbe de clacă, mergând fără grabă. Petre se mira de împrejurare, dar nu mult, şi se bucura de prietenia aceasta neaşteptată, cu o cucoană cu bună înfăţişare, cu o poetă. In sfârşit, cunoştea pe cineva în Capitală! Bucureştii i se făceau cunoscuţi printr'un om, i se împrieteneau. Până atunci abia schimbase câteva cuvinte la birt, mâncând la aceiaş masă, cu câte-un tânăr, sau jucase biliard la cafenea cu inşi, care nu-l întrebaseră cine şi ce este.

Intrară într'o curte îngrijită. Trecură pe lângă încăperile din faţă şi doamna zise:

— Aici stă cu chirie la mine o familie de oameni suciţi. Sunt proprietăreasă.

La al doilea apartament, cu faţa către ogradă, înainte cu o grădiniţă împresurată cu zăbrele scurte, se afla un chioşc. Poeta proprietară se opri şi spuse lui Nicodim să adaste şi ea ocoli pe la bucătărie, ca să vină să'i deschidă tânărului, după ce luminase încăperea.

In antreu se afla un birou mititel, o bibliotecă turnantă, o canapea şi două scaune cu pernă. Pe jos, covoare obişnuite, de fabriçă, asurziau pasul.

Petre şezu câtva singur, citind titlurile cărţilor şi numele autorilor, până ce reveni doamna, schimbată la vestminte, îmbrăcată uşor, în capot subţire, ca acasă seara.

Portrete de familie, de celebrităţi vulgare, erau îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prăştiate pe pereţi, pe biurou, pe două etajere, iar sus pe o poliţă două statuete de ipsos, Adonis şi Tudor Vladimirescu, priveau cu ochii lor scobiţi, fără ţintă. Mandolina şi chitara de care vorbise poeta, erau atârnate de-asupra canapelei.

Petre zări instrumentele muzicale şi, încredinţat că tot ce-i spusese doamna era adevăr adevărat, simţi încoltind în inima sa recunoştinţă şi prietenie. Pe neaşteptate cunoscuse o poetă care publica prin ziare, o poetă în stare să-i publice, de sigur şi lui, versurile, să-l scoată la lumina gloriei. Ce zi norocoasă!

Când gazda se arătă, îmbrăcată în capot, lui Petre i se păru distinsă, tânără şi frumoasă. El o socotise de patruzeci de ani şi acum era gata să-i scadă zece.

Imagina Aniţei, răsărită năpristan în mintea lui, o izgoni ruşinat. Aniţa era o ţărancă desculţă, nevasta unui bădăran posac şi urât. Se îndrăgostise de el, firește de un poet, de un om a cărui simţire n'o pricepea, nu era în stare s'o preţuiască. Nici o asemănare nu putea să fie între doamna asta şi Aniţa!

Servitoarea casei, o bătrână iute la mişcări, la privire ca o veveriţă, se opri la o vreme la trei paşi de Petre, pe când acesta visa, îl cercetă cu pătrundere, — pe semne că stăpâna-sa se purta cu ea prietenește, ca un poet, — şi plecă zâmbind, mulţumită, se vede, de examenul ei. Poeta lipsia în momentul acela din antreu.

Apoi servitoarea porni fuga cu o damigeană mică, după vin şi, mosafir şi gazdă, numai amândoi, trecură în chioşc, unde se aşezase masa sub lumina unei lămpi de petrol.

Intelectualii mănâncă mult şi Petre nu pregetă să şi bea cu setea lui de totdeauna, iar gazda îl îmbia şi ţinea cu el pahar la pahar.

Pe când ciocniau mai cu drag, poeta întrebă:

— Da, ştii cum mă chiamă?

— Nu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zambile Popescu! Ce zici?

Fermecat și de numele ei, Nicodim se simția mulțumit, plin de recunoștință, îmbuibat de bine. Începea să se îmbete. Micul chioșc i se părea un cuib al fericirii. Uita pe ce lume se află, uita neprietenia Capitalei față de el, uita și de cei dela Buzău, de Anița, de conservatorul la care se gândia cu un fior de neplăcere, de grije, ca la alt liceu cu profesori și lecții plicticoase. Datoria, răspunderea, când nu sunt grabnic urmate de câștig învederat, sunt grele de dus.

Zambila Popescu vorbia mereu, săria dela una la alta, râdea cu hohote; îl întrebase despre părinți, de starea inimii lui, Petre răspunsese. Goliseră din damigeană ca la două kilograme de vin; trecuse de ora zece, când, pe neașteptate, intră în chioșcul singuratic și intim, cu zâmbetul pe buze, rostind bună seara cam în batjocură, un domn potrivit la statură, mustăcios, mai mult gras, cu ochii bobosați.

— Bine petreceți! glăsui tare noul venit.

— Tu ești? râse gazda. Îți recomand pe domnul Petre — și mai cum ai zis? îl întrebă ea pe tânăr.

— Nicodim, rosti flăcăul, intrigat și stânjenit.

— Nicodim! repetă Zambila. Poet!

— Aa! dădu din cap noul mosafir. înțeleg, Tovarăși de idei și de visuri!

— Dumnealui, îi deslușì doamna lui Petre, este fostul meu bărbat. Vezi mata, așa sunt eu: am divorțat pentrucă nu ne potriveam la caracter, dar am rămas cei mai buni prieteni.

Și doamna râse cu hohot.

— E gelos ca un turc! E gelos pe mine deși nu mai are nici un drept. Baba, servitoarea mea, a dat fuga să-i spună că petrec cu mata și s'a înfățișat.

Fără să se schimbe cât de puțin la față, dar cu glas puternic, domnul protestă:

— Nu! nu'i adevărat! Cheamă-o pe baba, de față cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noi! Eu să... Nu mă interesează! Ești stăpână pe viața și pe corpul dumitale Zambilico! Dacă vream eu!... Pe onoarea mea! Nu!

Petre se trezi din negureala beției, încordându-se să priceapă... Își aduse aminte cum o cunoscuse pe doamna aceasta, că era poetă, că el era din Buzău, că se afla la București, după o duioasă despărțire de mătușăsa, de unchiu-său, și toată scena din gară i se legănă pe dinainte. Își aduse aminte de Aurel Marinescu; îl auzi parcă spunându-i că numai Capitala îl va pune în cinstea pe care o merită. Doamna din 'naintea lui se numea Zambila Popescu; scria versuri. Era divorțată, și fostul ei soț da noaptea raita pe la dânsa — pe semne pentru că încă o iubia. Ciudate lucruri se petreceau în Capitală! Dar și la Buzău auzise el odată de o poveste aidoma. Ce se potrivea însă? Aci, în Capitală, altă însemnătate avea, — i se părea lui Petre Nicodim. Năpădit de gânduri, înstrăinat deodată de doamna din fața lui, Petre se întrebă, încercând să se scoale dela masă: „Oare încotro e casa mea?"

Gazda tot mai voioasă, luă seama:

— Da ce, vrei să pleci? Nu știi ce grădină de băiat e ăsta! și-arătă pe fostul ei soț. Stai să-l auzi cântând din mandolină!

— Plecăm împreună! zise domnul.

O stânjeneală mare îl copleșise pe Nicodim. I se păru, hotărându-se să mai adaste, că se înșurupează în scaun. „Ce rost am eu, între acești doi foști soți, rămași prieteni în vizită unul la altul, aproape de miezul nopții?"

Printre întrebările care îl sâcâiau pe când asculta fără să vrea și să-l intereseze, conversația celor doi, era și întrebarea: „Cine să fie el? Ce meserie să aibă? Cântă cu mandolina! soțul unei poete, ce ar putea să fie?

Vremea trecea. La răstimpuri, parcă toți trei ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fost vechi și buni prieteni; însuși Petre uita stânjeneala și gândurile sale și ciocniau și râdeau, conversația se lega temeinică.

Domnul se uită la ceasornicu-i de buzunar și sări în sus hotărât:

— E târziu! Și mâine am proces dimineața, la judecătorie! Plecăm domnule poet!

De câteva minute, Zambila tăcuse, copleșită de somn, moțăia. Nu se împotrivi și mosafirii ei plecară împreună.

Dela poartă, avocatul îl luă de braț, se acățară, se atârnă aproape. Cu greu își potriviră pasul. Și avocatul când mai stins, ca și cum vorbia singur, când șuerător, se destăinuia. El ar fi putut să fie prefect, primar, dar nu voia în ruptul capului să se folosească alții de capacitatea lui. Lumea zicea că n'are ambiție, chiar Zambila era de părerea asta... Și avocatul stătu locului deodată, trăgându-l pe Nicodim spre el, cu toată greutatea corpului, plin de amintiri înduioșetoare.

— Zambiliță! Nu pot să n'o iubesc! Am divorțat, ca să-i fac plăcerea! Dar dacă aș afla că altul ar săruta-o numai cu ochii, nu știu ce aș face! Mă înțelegi?

Și porni pe plâns, acățându-se cu brațul celalt de Petre, care, uluit, se silia să-l urniască doar îi va schimba gândurile dureroase, Mai făcură câțiva pași largi, ca de cale lungă, și avocatul își trase cu grabă mâna și pieri, fără altă pregătire, fără bună seara.

Era la o răspântie. Petre cercetă în juru-i ametit acum, ajuns de băutură și de câte nu le înțelesese în noaptea aceia. Seîntreba pe unde s'ar duce acasă. Nu cunoștea de fel cartierul, nu știa pe unde ajunsese acolo. nici încotro să se îndrepte. Privia ca la o prăpastie la ulița prăvălită, în capul căreia era, prostit, simțind că se învârtește pământul cu el.

„Al dracului București" cugetă el și ca să nu dea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în brânci cumva, nu se îndrumă pe strada povârnită, ce-i sta înainte, ci se întoarse.

Hoinărind la întâmplare, un singur gând îl urmăria mai înverșunat:

„Nu i-am citit nici o poezie Nu mi-a citit nici un vers de-al dumneaei!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

TINEREŢE

Restaurantul la care mânca Nicodim avea o sală mare, lungăreaţă, cu patru stâlpi de lemn înşiraţi la mijloc, susţinători tavanului, cu mese mici, la perete, şi cu multe alte mese lungi printre stâlpi şi'n vecinătatea acestora.

Pe la ora unu după amiază, mai ales, nu rămânea locşor slobod. Petre se strecura la o masă, ins singuratic. Unii dintre consumatori începuseră să'l cunoască.

A doua zi după petrecerea dela doamna Zambila Popescu, Nicodim, care 'şi găsise greu locuinţa şi dormise până la nămiezi, veni de-adreptul la restaurant. Se aşează la una din mesele cele lungi. Nu-i ardea însă de nimic, nici de masă. Cercetă lumea din jurul său, aproape numai tineret; pregeta să pronunciască. Băgă de seamă că a mai prânzit cu unii din vecinii săi, studenţi de sigur, însufleţiţi Cum aceştia isprăviseră de mâncat, discutau:

— Moft, petrecerea noastră! Dacă nu cântă nici unul cu vioara! Să'l ştiu undeva pe care-va, l'aş lua pe sus!

— Cânt eu cu vioara, — binişor! se apleacă spre dânşii, Nicodim.

Tinerii se uitară la el, nu şovăiră de cât o clipă şi răsturnându-se în scaune toţi patru, câţi erau, râzând, îi întinseră mâna:

— Vino cu noi! Şi-firește, ai şi vioară!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am, dar să trecem pe-acasă să mi-o iau. Stau aproape. Îndată...

Zis şi făcut. Trecură cu toţii pela căminul lui Nicodim, nu urcară scara, aşteptară în drum şi porniră apoi toţi cinci, vorbind, râzând, ocupând tot trotoarul, fără sfială, ca într'o grădină a lor.

Pentru tinerii în vârsta de douăzeci de ani, cei mai mici de cât dânşii sunt toţi copii, n'au nici o însemnătate iar cei mai în vârstă de cât ei cu zece douăzeci de ani sunt trecuţi, ispraviţi.

Oamenii cu greutatea şi răspunderea vieţii pe umeri îi priveau cu jind pe flăcăi, ca pe imagina fericirii trecute grabnic, ca pe ei înşişi de odinioară. La rândul lor, tinerilor li se părea tainnesam caraghios câte unul dintre cărunţii, opriţi o leacă să'i măsoare Galagia ce-o făceau, vorbind tare toţi odată, nu i se părea nimănui nelalocul ei şi curioasă.

Nicodim, în sfârşit, în lumea potrivită lui, uita că abia îşi cunoaşte tovarăşii şi sări în vorbă şi el.

Câte o fată, eşită la fereastră, atrasă poate de tainicele efluvii ale tinereţii, îşi aruncă de departe ochii spre ceata drumeaţă şi avea timp să aleagă din ea să deosibească un chip, care i-ar fi plăcut să'i stea aproape.

Petre Nicodim era înalt şi, lucru pe care el nu'l ştia, avea eleganţă în statură, în portul corpului şi al capului, iar vioara îi adăoga şi ea, pentru femei, o atracţie mai mult. Ochii lui verzi, sub gene negre, scânteiau acum, de veselie. Tânărul gusta, cu un moment mai înainte izbânda ce avea s'o dobândească în cercul noilor amici şi plăcerea de-a avea, în sfârşit, tovarăşi. Avea să cânte, avea să bea.

Doi tineri locuiau laolaltă, la o familie săracă, bucuroasă de petreceri, cu trei fete de măritat cu verişoare şi cu vecine, dornice şi acestea de lume. Amândoi abia sosiseră din provincia lor, unde fuseseră de vacanţă, şi se întorseseră mai de grabă, şi socotiau ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

merit ca, în bună tovărăşie, să tragă un chef. Mai apoi avea să vină timpul studiilor şi ar fi înjghebat mai greu un zaiafet, mai ales că banii, peste an, lipsiau de multe ori.

Gazdele îi cunoşteau pe toţi, numai pe Nicodim nu. Recomandaţia se făcu şi, fără întârziere, cântăreţul îşi sacâzi arcuşul, îşi acordă lăuta, o puse sub bărbie şi'i trase de probă, un cântec românesc de prin Ardeal. Fete, băeţi, gazda, femee în vârstă, îl ascultară, câtă vreme cântă, un sfert de oră încheiat, drepţi, în picioare. „Strajnic îi zice!" se uimiră ascultătorii, toţi într'o părere.

Câteva minute, odaia, destul de spaţioasă, se umplu de fete, toate cu ochii ţintă la tânărul înalt, cu plete, cu puf de mustaţă sub nas, cu ochii sclipitori.

Când Nicodim lăsă arcuşul în jos, şoapte se iţiră în toată casa între fete, cari îl vedeau atunci întâia dată. Unul dintre tineri, zise:

— Dar bine, domnule, unde ai stat până acuma? Ne spuneai că de două luni nu cunoşti pe nimeni în oraşul ăsta, că... Fiecare ceas în care dumneata nu cânţi, e o pagubă pentru oameni!

Lăudat astfel, Petre era să pună iar arcuşul pe strune, când femeia de gazdă îi rugă pe toţi să iasă în curte, la umbra pomilor.

Era o zi înorată. In ajun plouase. La răstimpuri se făcea cald, zăpuşală. Vântul se pornia nepristan, răcoros, şi iar se încălzia atmosfera. In fundul curţii, o perdea de vie, masca spatele unei clădiri. Dela vie până la poartă era loc de întors carul. Pe lângă uluci, pomi înalţi, un nuc uriaş, un dud, doi peri, se înşirau până aproape de poartă. Casa, mică, cu faţa la stradă, cu eşire în curte, abia ocupa a patra parte din loc.

Impresurat de tot tineretul, Petre începu să cânte, în picioare, din vioară şi cu vocea.

Deşi glasul i se risipia în aer, în bătaia vântului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nici o vorbă nu pierdeau ascultătorii, așa le culegeau de atenți. Până către seară, fără să se odihnească vr'o dată cu vre-un răgaz, Petre cântă, ascultat cu drag, iubit ca un dăruitor de lucruri scumpe.

Nici unul din cântecele sale nu le era tuturora cunoscut. Numai muma fetelor de gazdă era nevoită să tragă de departe cu urechia, printre sfârâiturile unturii: pregătia un ospăț; studenții localnici la dânsa îi dăduseră bani anume. Cu greu izbutia muma să ia pe câte una din fetele ei, ca s'o ajute. Fata sta ca pe cărbuni la bucătărie; cu ochiul și urechia la lume și, ca pisica, se strecura iarăș afară.

— Odihnește-te puțin! îl rugă în sfârșit Alexandru Scurtu, unul din tineri. Să se pună masa.

Câteva din fete, verișoare sau vecine aduse de gazde, își luară bunăseara și plecară triste. Erau așteptate acasă; n'aveau încotro! Pizmuindu-le pe cele rămase, se gândiau cum ar face să se întoarcă, ce șiretenie să învârtească și, pe drum, căutau să învie pe buzele lor vreunul din cântecele auzite.

Până să se așeze masa în casă, Horia Petrescu, unul dintre studenții mosafiri, îl întrebă pe Nicodim de unde este și ce-a venit să facă la București. Dar Petre nu mai știa nici el.

— Scrii versuri, mi se pare? îl întrebă Scurtu.

— Da, am să vă cânt și din ele.

— Nu vreai să te faci gazetar? Asta ai avea de făcut: gazetărie! grăi Alexandru Scurtu. Ce zici, Horio?

— Se 'nțelege. Un mânuitor al limbii, n'are altă carieră de ales, în țara noastră, dacă nu se face profesor. Toți scriitori noștri sunt ziariști, urmă Petrescu și adaogă:

— I-aș da locul meu. Adică eu tot aș vrea să-l părăsesc și caut înlocuitor.

— Cauți? făcu Scurtu. Atunci l'ai găsit. Ce zici, trubadurule?

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nicodim asculta, și nu'i venia să creadă. Așa de repede se îndruma pe calea cea bună? El începuse să creadă că 'și va pierde veșnic timpul în Capitală. Ideia conservatorului îl supăra; să' fie gazetar, nu se îneumeta să nădăjduiască.

— Se poate? întrebă el, trecându-și mâna pe după mijlocul lui Horia Petrescu. Și ce-aș face? Că nu mă pricep!

— Nu te speria! Ai începe, cu ceiace sunt eu. Ai începe prin a fi corector. Chiar mâine te iau cu mine, ca să vezi ce fac. Nimica toată. E muncă firește, dar nu deosebită pricepere. Intr'un sfert de ceas ești stăpân pe meserie. Trebuia să caut un om în locul meu. Imi luasem obligația. Poți rămâne chiar de mâine. Eu am găsit niște meditații, cari îmi convin mai mult, pentru că îmi lasă mai mult timp liber.

Masa se așezase în casă. Poftită, lumea de tineri intră, se orândui. In fruntea mesei, Petre Nicodim, cu un pahar mai mare de o litră dinainte. O pântecoasă damigeană plină de vin, aștepta să fie golită. Puține pahare, farfurii, tacâmuri, semănau între ele. Erau în fel și chip, se adusese și din vecini. Nici scaunele nu erau toate ale casei, și nici toate ale casei nu erau la fel.

Se bău țuică. Toate privirile se îndreptară spre Nicodim. Unii din meseni ar fi dorit să se isprăviască mai de grabă ospățul și nerăbdători, își împărțiau privirea atentă între Petre și ușa, pe unde avea să vină bucatele. Fetele de gazdă ajutau însfârșit pe mama lor, jinduind la o verișoară și o vecină, cari făceau cu hotărâre pe mosafirii, așezate temeinic în scaune.

Toată lumea era veselă, dar și în așteptare. Petre era voios și el. Statura lui înaltă, în capul mesei, impunea și glasul lui se înfrăția cu al celorlalți, luând întâietate. In sfârșit petrecea și mai ales avea să petreacă în legea lui, să cânte și să bea. Uitase că a doua zi va vedea o redacție și poate va face parte din ea. De când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi spusese Horia Petrescu că va fi corector, ca o neliniște se abătuse în cugetul lui, risipindu-se și iar adunându-se.

Paharul mare de o litră se golise și se umplea mereu maintea lui. „Bea mult, e beţiv!“ observau băeţii, gândiau cu părere de rău fetele.

Ochiuri, fasole cu carne, friptură înăbușită la capac, gălușți cu prune, prăjituri, trecură pe masă, din belșug. Toată lumea avea poftă de mâncare și era grăbită să sfârșiască. La cafea Petre zise în surdină unul din cântecele născocite de el.

— Asta e compoziția mea, destăinui simplu trubadurul către un vecin.

— Și vers și muzică ?

— Da.

— Ești un cântăreț mare! Și te pierdeai prin provincie! De unde ești?

— Dela Buzău.

— O palmă de loc dela București!

Mesele, vr'o trei puse cap în cap, fură scoase afară, pentru ca lumea să danseze. Era dorința fetelor. Afară era înorat și se pornise un vânt, care ar fi stins lampa. Singurul fotoliu al casei fu așezat într'un colț, pentru cântăreț.

Petre nu pregeta să cânte de joc. Tot în picioare, deslănțui de pe coarde o chindie vijelioasă. In câteva clipe băeți și fete băteau podeaua, tropotiau în ritm sălbatic. Sârbe, hore, valsuri, urmară ameţitoare.

Afară se pornise o potopenie de ploae, dar văpaia din casă nu știa nimic de ce se petrecea afară. Până și muma fetelor, gazda vârstnică, topăia în coada sârbei, se îndesa și se legăna în salba horei.

Din când în când câte o privire umedă ca o sărutare, strălucitoare, căuta peste fața artistului ochii acestuia, și'i găsia totdeauna.

Petre urmăria perechile, ghicia simpatiile dintre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tineri și fără zăticnire, cântecul lui o purta, o juca, o supunea pe toată lumea aceia vrerii sale, ca o vraje. Cântărețul petrecu cât toți, însufleținduși. La răstimpuri găsia acorduri nouă, în avântul melodiei, și puterea, care se risipia în joc, sporia necugetată, voinică, vijelioasă.

Printre ochii fetelor, care îi căutau în pofida vârtejului valsurilor sau din păsuiala horei, își alesese și el o pereche și o mărturisire se schimbase. O umbră de mâhnire trecuse apoi pe fața fetei și Petre înțelesese de ce: fata juca la pieptul altui flăcău și era peste putință să fie altfel, pentru că cine ar fi cântat?

La o vreme, Lia, cum se numia ea, se rupse din joc și, tiptil, veni lângă Nicodim. Șezu în apropierea lui, pironindu-l, iar el, gândindu-se ce-ar face, ce i-ar spune, privind-o adânc, cânta și mai învolburat.

După ce i se păru că i-a spus destul din ochi, grăi destul de tare, ca să audă ea, și destul de încet, ca vorbele să se piardă în sgomotul general.

— Imi place să te văd veselă; joacă! Eu știu că joci pentru mine.

Fata se înroși, se uimi de pătrunderea lui și nu știu ce să creadă de sinceritatea cântărețului.

Il ascultă, se prinse 'n joc.

Intre cântece se găsia câte cineva de-al casei, care să umple paharul de-o litră al lui Nicodim, să'i dea și să'i aprindă câte o țigară.

Trâmbițatul de către ziuă al cocoșilor se amestecă cu larma petrecerii. Istovită, muma fetelor de gazdă se așezase să se odihnească puțin în fotoliu, lângă Petre și să supravegheze; adormise însă și sforăia.

Zorile se iviau, când petrecerea se isprăvi. Nicodim, cu doi dintre noui lui prieteni, plecă, după ce strânsese de câteva ori mânile fetelor.

Toate chipurile dănțuitorilor păreau acum ca de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceară. Mari cearcăne dădeau ochilor ceva de nălucă, iar privirii o rătăcire ciudată .

Nicodim dormi la Horia Petrescu acasă, în strada Maidanului, pentru că tot avea să meargă împreună la redacția ziarului „Obștea55 ca să pună la cale intrarea în ziaristică a lui Petre Nicodim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

GAZETA DE PARTID

Ziarul „Obștea“ își avea redacția și administrația lângă tipografie, în două camere despărțite printr'o sală, în fundul căreia se făcea expedițiа.

Într'o odae mică, legată cu tipografia printr'o ușe, se făcea corectura și, tot acolo se odihniau într'un colț, în trei teancuri înalte până aproape de tavan, ziarele rămase nevândute și cele refuzate de prin toată țara.

In toate patru încăperile, în canapeaua redacției, în fotoliul moale, adânc, fără droturi, al directorului, pe portretele oamenilor politici, susținătorii și idolii „Obștii“, pe scrinul șchiop, pătat cu cerneală, crestat cu briceagul în diferite locuri, din administrație, în sala cu podele cenușii, cu miros de cocă, în chilia corectorului, — era praf, era colb vechi, îmbâcsit.

Ca o dovadă a zădărniciei cuvântului tipărit, pulberea se așeza, se încrusta, se statornicia, în tot sălașul ziarului. Mături, cârpe de șters praful, nu se cumpărau. Obștea abia își târa zilele, puțin citită, subvenționată pe sponci de clubul partidului, sub direcția unui fost ministru, care nu mai spera la un portofoliu.

Toată grija apariției la zi era lăsată primului redactor. Acesta venea cu sfințenie la orele zece la redacție, se cufunda în fotoliul directorului și scria cu îndărătnicie, două, trei, patru articole, toate politice. Mai avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Obștea și un redactor pentru partea literară, însărcinat să umple gazeta cum va ști.

Pe masa acestuia, o foarfecă lungă aștepta-în mare cinste să fie mânuită croitorește, și nu adăsta zadarnic. Cronici artistice și științifice, întâmplări din capitală, din țară și din toată lumea, telegrame, nuvele, poezii câte odată, glume, cădeau din foarfecă cu prisosință și înavuțiau coloanele Obștei.

Ziarul apărea în mod mecanic: redactorii, primul și secundul, corectorul, fiind regulat la postul lor, în funcțiune, tipografia, având nevoe de scriptură.

Și nu lipsia dela postul său nici Tălălău, cel care lipia benzile și da fuga la poștă cu expediția, — pe ploae, pe ninsoare, pe zăduful lui Cuptor, veșnic schiopătând, din pricina ghetelor lui totdeauna strâmte.

Printr'un gang lung, care se sfârșia într'o curte, se intra în tipografie. Curtea, largă, rău mirositoare, era jumătate uscată, jumătate umedă. Horia Petrescu și Nicodim străbătură gangul, pătrunseră în tipografie și intrară în odăița hărăzită corectorului.

O masă de brad îngălbenit, nespălată dela cumpărare și un scaun desfundat, cu spătarul spânzurând într'o parte, o călimară de cositor înegrit și două condeie roase, scorojite și subțiri, erau tot mobilierul.

— Uite corecturi, uite manuscrise, — tot materialul nobilei meserii, cu care te vei îndeletnici, zise Horia râzând, și'i arată lui Petre și unele și altele.

— Foarte interesant! glăsui Petre, sorbind cu ochii foițele scrise de mână, rânduri rânduri, sgâriate parcă la repezeală și fățuile pe cari, literă cu literă, aceleași fraze, le înădiseră culegătorii tipografi.

— Da, la început așa ți se pare. Mai apoi... dar ne mai trebue un scaun! Stai să'l facem!

Horia trase dintr'un maldăr de ziare un vraf, apoi altele, le așeză înaintea mesei până la înălțimea unui scaun și-l pofti pe Nicodim să stea de asupra.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce zice-aici? îl întrebă Horia pe Nicodim, arătându-i un titlu de articol, pe una din fâșiile corecturilor.

— Remaniere ministerială.

— Nu! Remanere. Mai trebue un i. Uite cum fac să-l pună. Foarte simplu. Trag o liniuță între n și e, și aceiași liniuță o însemnez pe marginea albă a hârtiei, în dreptul rândului, scriind acolea litera ce lipsește: i. Culegătorul înțelege ce vreau eu. Are să-l pună pe i. Toată corectura asta este: un semn corespunzător în dreptul greșelii pe alb...

In câteva minute, văzând cu ochii greșeli și îndreptări, Petre înțelese tot meșteșugul. Horia îl puse să corecteze, îl urmări și văzu că a învățat.

Un ucenic din tipografie mai aduse de lucru. La un răgaz, Petrescu se sculă și îi spuse lui Nicodim:

— Hai să te înfățișez primului redactor, ca să te cunoască și să te primească în locul meu. De mâine, poți veni singur.

Eșiră prin tipografie și în capătul gangului de către ogradă, deschiseră o ușe, a săliței unde lucra Tălălău.

Expeditorul nu le dădu nici o atenție. Numai în jiletcă, cu mânecile cămășii răsfrânte, cu părul vâlvoi, cu ochii scufundați în orbite, omul lucra și da din când în când cu capul într'o parte, ca și cum îl înțepa într'o ureche. Din pricina durerii ce i-o căsuna strânsoarea ghetei, împungea așa în dreapta și în stânga, toată ziua.

Petre îl văzu pe Tălălău, și ar fi voit să stea puțin, ca să-i priceapă îndeletnicirea, dar Horia nu-i dădu pas.

Amândoi redactorii erau la posturile lor. Primul, dacă n'ar fi avut un nas lung, subțire și tras mult de asupra gurii, după ochii obligi, după mustața moale, galbenă ca mătasea vestedă a porumbului, lungă, atârnândă, ai fi jurat că e chinez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Horia Petrescu se înclină înaintea şefului şi îl recomandă pe Nicodim, ca pe înlocuitorul său aşteptat. Primul redactor ridică din pometul drept, cu buza de sus clătindu-şi mustaţa.

— Bine, bine, vorbi el tare, dar mai e ceva. Vreau ca noul corector să şi dea ceva la gazetă, măcar şase vingalace. Să scrie, domnule!

Şi adresându-se lui Nicodim:

— După chică, ai pretenţii de scriitor, dumneata! Versuri, proză, ce comiţi?

— Versuri... rosti Petre, sfios, strâmtorat.

— Şi adică n'ai să încerci să scrii acolo un articolaş, fie şi despre literatură? Am să te pui să traduci din ziare franceze.

La masa cealaltă, un tânăr ca de treizeci de ani, cu ochelari, miop, îşi aprindea ţigara, nepăsător,, parcă nu auzise ce se vorbeşte la doi paşi de el. Petrescu îl recomandă pe Nicodim şi acestuia.

— Leafa o ştii: o sută două zeci de lei pe lună, grăi dela locul său primul redactor. Atât a prevăzut directorul pentru corectură.

Şi către Horia:

— Ai isprăvit corectura de până'n prânz?

— Nu; o facem amândoi, ca să înveţe dumnealui meseria, zise Petrescu şi corectorii se retraseră iarăşi la chilia lor.

Mai aveau de lucru şi după amiază, dela două până la orele patru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ILUZII PIERDUTE

Petre Nicodim, cu toată râvna ce-o avea să fie gazetar, cu toate visurile ce şi le legase, fără să ştie, de meseria de corector, văzuse bine camera în care avea să lucreze, văzuse redacţia, pe redactori şi chiar pe T'ălălău.

Văzuse bine, dar se aştepta mereu să vadă altceva; rulase totul pe dinaintea lui şi el tot mai adăsta, cu bunăvoinţa visătorului.

Nemai ivindu-se nimic, Petre se întoarse în chip firesc la cele văzute limpede, la primele impresii şi începu să judece, cu libertate.

In prima zi după angajament, venit singur la lucru, priyi în jurul său, cei patru pereţi care-l împresurau de aproape. O carceră. Păianjeni la toate unghiurile.

Voind să pună gazetele la locul lor din colţ, cele care eri îi fuseseră scaun, tuşi de prăfăria iscată. Deschise uşa, ca să iasă colbul în tipografie, de unde năvăli un miros greu de cerneluri, de plumb, de multe răsuflări omeneşti.

Praful, singur el etern, în zadar îl stârneai, că se aşternea iarăş, ca un linţoliu, sortit să acopere totul.

Un băeţel, murdărit pe haine, pe mâini, pe obraz, copil drăgălaş, care s'ar fi potrivit să alerge după fluturi sau să se joace cu mingea, veni să-i aducă corectu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile de dimineaţă. Petre îl privi cu duioşie, cu un gând nelămurit de frăţietate: amândoi erau începători.

Copilul avea ochi mari şi căuta drept în faţa omului. Nicodim îşi aduse aminte cele trei feluri de oameni, pe care nu'i plăcea să-i cunoască: cei cari, fără pricină privesc la om cu un singur ochi, — cei cu mâinile veşnic jilave şi cei cu nodul lui Adam eşit modâlcă.

Privirea copilului, clară, umedă, sinceră, curată ca de viţel, îl înviora, şi omul uită o vreme, după ce-l mângâiase pe băiat pe păr, uită urâţenia şi părăginirea locului. Voios, se aşeză să corecteze şi nu'şi dădu răgaz, până nu sfârşi tot.

Apoi iar îl cuprinse amintirea redacţiei, a redactorilor, a lui Tălălău, acesta din urmă văzut în treacăt, amintiri amestecate cu alte gânduri, cu multe gânduri, cu setea de-a absorbi tot ce vedea, dar cu nevoia şi mai puternică de-a trece dincolo de cele văzute, la cele visate. De-a trece la vis, deşi visul nu-i fusese limpede, — poate tocmai ca să şi-l deslușiască. El visase de multe ori redacţiile ziarelor din Bucureşti... Şi un imbold nestăpânit îl prinse să se ducă până alături, la redacţie.

Acolo erau de sigur toţi cei cunoscuţi eri. Avea şi alt motiv: să-l vadă ei, pentru ca să nu se îndoiască, domnii redactori, că e la postul său noul corector. Aflaseră poate din tipografie, dar el însuşi era dator să li se arate.

Tălălău lucra. Ca şi eri, sta cu capul într'o parte, împingea posomorât. Un cotor de măturâ sta martor, că Tălălău încercase cu osârdie să cureţe locaşul Obştii, şi că de acum nu mai era cu putinţă.

Când auzi uşa deschizându-se, primul redactor întoarse capul, ca omul la el acasă, zmâci dintr'un obraz, micşorând un ochii, pe când redactorul celălalt nu se clinti, nu auzi parcă.

— Merge? întrebă primul de îndată.

— Cred că da, zise Petre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fii cu luare-aminte. Într'o gazetă franţuzească întreagă nu găseşti o greşală. Pe când la noi!.. Şi numai corectorul e vinovat!

Nicodim aflase că tot ce era articol literar sau ştiinţific în gazetă era scris sau tăiat cu foarfeca de celălalt domn redactor, aşa că spre acesta îl îndemna mai mult inima. Îl privi bine. Domnul Leu Căpuşescu, cum se numia, îşi cuprinsese fruntea într'o palmă, şi nu se clintia. „N'are treizeci şi cinci de ani, îşi zise Petre, şi-a ajuns! Cine ştie la ce cugetă! Nu aude, nu vede! Om superior, de sigur! Cât o să treacă, până să fiu ca el! Dar, cine ştie? Poate că eu am mai multă stofă decât el. Cum cânt eu!... versurile mele!...“

Se auzi un ciocănit la uşe.

— Intră! porunci primul redactor, smăcindu-şi jumătate din obraz.

„Nu închide dintr'un ochi, se gândi Petre. Are un tic nervos. Munca asta intelectuală!...“

Un domn înalt, foarte bălan, cu cărare în mijlocul capului până la ceafă, îmbrăcat după ultima modă şi cu haine nouă, se ploconi dela intrare:

— Cu tot respectul!

Şi domnul elegant aşteptă aplecat, după ce păşise în dreptul primului redactor, care şezând pe scaun, întinse o mână grăbită să se retragă.

Mosafirul făcu o plecăciune şi redactorului celălalt, care dădu din cap, nemulţumit. Deosebirea dintre aerul linguşitor şi umil al noului venit şi purtarea gazetarilor îl uimi pe Nicodim şi'i aţâţă curiozitatea. Ar fi voit să ştie cine era domnul bine-îmbrăcat. Dar îi veni în minte că insul se poate să aibă vreo taină de desvăluit şi fără şovăială, se strecură pe uşe.

„Văzui eleganţa, poate şi averea, plecându-se cu respect înaintea literei, a talentului!“ gândi Petre.

In sală însă, îi veni o idee: să-l întrebe pe Tălălău

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

despre domnul bălan și ceremonios. Se apropie de expeditor:

Cu mare dispreț, Tălălău șuieră:

— E un trepăduș dela o agenție de publicitate și pune la cale și șantagii... Ești nou dumneata în meserie! surâse Tălălău, cu aer de cătană veche.

Petre se întoarse nedumerit în suflet la lucrul său. Amintiri veniră să înlăture cele ce înmagazinase tânărul în memorie în ziua aceia. Adesea, clipe vechi es pe de-asupra celor noi, poate pentru ca să nu fie covârșite.

Își aduse aminte de maică-sa, de gospodăria îmbelșugată din casa părintească, de veșnicii mosafiri, unii veniți de prin alte meleaguri, încuibați la căminul străin, cu masă, cu pat și abia îndurându-se să plece acasă la ei. Își aduse aminte plăcutul miros al bucătăriei din zilele acelea, când trăia și taică-său, al cărui chip nu și-l amintia de fel. Mirosia a prăjituri, a plăcinte, a păsări fripte la cuptor. Maică-sa nu se mai odihnea de răul atâtor bunătăți. Și, într'o bună zi, în sufragerie, după cafea, un oaspete, pe semne ca să fie pe placul gazdelor, îl mângâiase, se juca cu el. Par'că vedea Petre: masa, pe maică-sa, pe domnul politicos și prinse a râde, aducânuu-și aminte ce răspunsese el, la o întrebare ce i-o pusese domnul acela.

„Ce vrei să te faci matale, Petrișor, hai?“ îl întrebase domnul. „Mosafir!“ spusese el, și un hohot de râs răsunase în toată casa.

Petre râse tare, singur, în chilia lui de corector, gândindu-se cum trebue să-i fi căzut vorba lui de nestiutor copil, domnului mosafir.

Veselia ce-i dăruia amintirea, în pofida urâțeniei odăii de corector, se stinse și Petre căzu pe gânduri. Fusese și el mosafir până acum, pretutindeni. Lăsase cartea și trebuia să se îndeletnicească cu-o meserie. Să se înscrie la conservator, sau nu? Corectura nu i se părea vrednică de el, dar trăgea nădejde să ajungă redactor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Conservatorul ce-i putea da? Să ajungă lăutar? cap de bandă? Ce era un capelmaistru, decât un om pus la cheremul tuturor cheflîilor, un distractor, de la opt seara, până la miezul nopții? Să dea concerte, — câte concerte ar fi putut da, în toată țara românească? Să umble cu dibla prin lume pribeag, în așteptarea gloriei mondiale? Greu și nesigur! Iar dacă voia să urmeze la conservator, trebuia să lase corectura, să renunțe la gazetărie!

Băiatul tipografici veni cu alte corecturi. Petre își lăsă gândurile și începu lucrul. Piciul, mâzgălit și mai rău pe obraz, acum îi zâmbia, și Nicodim se mai învioră. Uruiala mașinii din tipografie se auzia tot mai limpede pe când corectorul se silia să găsiască greșelile culegătorilor.

Când se pregătea de plecare, intră pe ușe Horia Petrescu. Venise să-l ia, după ce trecuse și pe la administratorul Obștii, să-și ridice ultimii gologani din leafă. Afară așteptau alți doi tineri cu care Petre Nicodim făcu repede cunoștință.

Se îndrumară toți patru către restaurantul din strada Câmpineanu. Unul dintre tineri urma la conservator, vioara. I se vorbise de Nicodim, ca de un cântăreț de pomină, și voia să-l audă. Mâncând la olaltă, își dădură întâlnire la ora aceia după amiază la cel de-al patrulea ins.

Acesta părea mai bogat, purta un costum de stofă englezească, avea aerul acela de distincțiune, pe care-l observase Nicodim în resturantele de mâna întâia. Primise să prânzească cu băeții, de plăcerea tovărășici, — acasă era așteptat cu bucate mai alese. Se numia Savu Dimancea, era student la drept și, după licență, avea să plece la Paris să-și ia doctoratul.

La întâlnire, nu lipsi nici unul dintre tineri.

Dintru'nceput, Nicodim înfășcă vioara adusă de Tiberiu Arsenescu, cel care urma la conservator. Instru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mentul era bun, răsunător, limpede. Gazda se pricepea și ca la muzică.

Petre cântă o doină și, îndată după ea, una din compozițiile sale. După ce isprăvi, ascultătorii se priviră întrebători, mirați.

— Domnule Nicodim, zise Arsenescu, dumneata cânți și după note? Ai și alt repertoriu?...

— Nu cânt după note. De ce-aș cânta? Iar cât despre repertoriu, știu cântecele noastre românești și am și eu trei compoziții proprii. Atât.

— Ciudat, glăsui Arsenescu. În adevăr, ești un cântăreț original. Dar n'ai școală. Cele ce cânți dumneata, poate că e mai bine să se cânte așa și poate că, în felul dumitale personal de-a te exprima, egalezi pe mulți muzicanți titrați. Mi-a spus Horia, că vrei să te înscrii la conservator. Da, dar trebue să uiți tot ce știi; s'o iei dela început.

— Cum? sări Horia de pe canapeaua pe care se lungise ca la el acasă. Ar fi o nebunie, un sacrilegiu! Ce-i lipsește?

Gazda, Savu Simancea, cunoscător în muzică, tăcea și părea că îi dă dreptate lui Tiberiu Arsenescu.

— Dar s'ar putea să câștige mult de pe urma cunoștințelor ce le-ar căpăta la conservator, urmă Tiberiu. Toți marii compozitori s'au supus disciplinei scolastice, au învățat mai întâi muzica și apoi au adaos și ei la acea învățătură.

Nicodim simți că amețește, ascultând conversația ce-l privea. Ca un om jefuit de tot ce are de multă vreme, și care află, târziu după ce a fost prădat, că nu mai are nimic, așa nu'și da seama Nicodim, pe ce lume se află.

Să uite tot ce știa, tot ce cânta și să înceapă a trage cu arcușul de zece ori o notă ascultată de un domn profesor! Era cu putință asemenea degradare?

Și el își aducea aminte începuturile, străduința la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care se supunea, neîndemnat de nimeni, ceasuri întregi, de pe când era de numai doisprezece ani, ca să încerce, să târâie un cântecel de o singură frază muzicală, simplă. Şi-apoi alt cântec şi-apoi altul! Şi cum creşcuse în el dragostea pentru graiul strunelor, şi cum descoperea o întorsătură, o răspicare, o simplificare uneori.

Să uite tot! Să arunce tot ce agonisise!

Şi prietenii aceştia noi, care aşteptau să le spună, dacă se hotărăşte sau ba să uite şi să înceapă a silabisi! Cercetă rând pe rând chipurile lor: prietenii vorbeau, fără să se supere, fără stăruinţă.

Horia spuse, că el nu-l sfătueşte pe Nicodim să intre la conservator, acum când a dobândit un fel personal de-a cânta. Ceilalţi doi muzicanţi cu şcoală, zâmbeau a-tot-ştiutori şiprofunzi.

Apoi studenţii vorbiră despre alte lucruri. Petre îi auzia, asculta, dar nu înţelegea mai nimic, atât îi era gândul de purtat în altă parte. Şi când izbuti să nu se mai gândească, la Conservatorul pentru care îşi aduse bine aminte că venise anume la Bucureşti, nu putea urmări conversaţia. Intreo timpuri, intră şi el în vorbă, dar de prisos, ca să nu i se ghicească turburarea, scârba, descurajarea.

Plecă împreună cu Horia Petrescu.

— Eu sânt de părere să nu te înscrii la conservator! grăi Horia, de cum porniră alături.

Părerea mea însă n'are nici o valoare. Nu sânt muzicant. Băeţii ăştia, de care ne-am despărţit, sânt. Dar mă gândesc altfel: să înveţi dela vârsta dumitale, ani şi ani, ca să poţi da concerte! Se poate trăi cu aşa ceva? Vei învăţa să compui. Adică vei învăţa să pui pe note inspiraţiile tale. Foarte bine! dar, întru cât şcoala, ca singură, nu te poate face compozitor, dacă n'ai stofă, te poţi lipsi de ea! Nu ştiu ce să zic! Trebue să-ţi aduni toate năzuinţele şi să stai la sfat cu ele, temeinic! Inscrierile la Conservator s'au început şi în curând se sfâr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şeşte termenul. Acum, mai e timp. Ai putea să faci câte doi într'unul, ia gândeşte-te!

In Petre Nicodim se ridicase deodată ca o răsvrătire împotriva şcoalei de tot felul. O văzu ca pe o temniţă, ca pe un loc de umilinţă, de nivelare prin tăerea capetelor.

Nu! n'avea să înceapă dela abecedar, când ajunsese la compoziţie! Mai bucuros se lăsa păgubaş de glorie, decât să nu-şi datoreze sieşi, ci şcoalei, domnilor profesori Popescu şi Vasilescu şi metodei cutare. Avea să rămână ce era şi celace va spori treptat din ce era. Nu-l învăţase niciodată nimeni nimic! N'avea să înveţe nici de-acum încolo. Numai prin sine! Ce poate fi mai frumos? Cine se poate simţi mai mare şi mai al său, în tot ce posedă mai scump şi mai înalt, de cât cel prin sine însuşi îndrumat şi desăvârşit?

Nicodim le spunea toate acestea tare, convins, cu trufie. Horia îl asculta, îl privia; nu îndrăznia să-l aprobe, nu cuteza să-l contrazică.

Când se despărţiră, Petre simţi că s'a rupt din prietenia şi a lui Horia Petrescu şi a celor-lalţi studenţi şi că nu va dori să-i vadă niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CÂNTECUL ROMÂNESC

Venise toamna. Parlamentul avea să se deschidă cu obişnuitul Mesaj Regal. Ziarele de opoziţie, calme vara, începuseră să se încingă, să se învierşuneze a dovedi că guvernul nu mai poate sta la cârmă, că Suveranul e dator să-l gonească, pentru hoţiile, neghibzuinţa, lipsa de patriotism şi abuzul de putere ce le săvârşise.

„Obştea" era în opoziţie. Învinuia cumplit, dispreţuia şi ameninţa. După cât de răsvrătită părea, ai fi crezut că în redacţia ei sar călimările-dela locurile lor, că un vârtej răsuceşte pulberea, că e discuţie şi gâlceavă în apartamentele sale.

Prăfuita redacţie era-aceiaş: nu se auzia decât peniţa alergând pe hârtie, în isonul depărtat al maşinii tipografiei. Primul redactor, domnul Iacovachi, cufundat în fotoliul fără drоturi, nu smâcia de mai multe ori din obrazul stâng, ca pe vremea de vacanţă politică. Praful se aşternea în tăcerea rozalie, nesimţit, nesupărat. Păianjenii bătrâni îşi ţeseau cu încercată iscusinţă pânzele, prin colţurile camerelor în care se alcătuia vijelioasa gazetă. Vechiul cotor de mătură nu se rodea lesne, făcându'şi zilnic datoria în mâinile lui Tălălău, dar nici nu ţinea să isbutească. Pe lângă cele trei maldăre de ziare se mai adăogase unul înalt până aproape de tavan, pentruca să aibă colţul unde să se adânciască. In administraţie, nu mai era loc pentru asemenea vra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

furi, care aşteptau să fie duse la vr'un băcan sau postăvar, pentru împachetat.

Petre Nicodim lăsase multe greşeli să apară în „Obştea". Pentru unele fusese chemat, i se arătaseră şi îşi ceruse ertare; cele mai multe însă trecuseră nebăgate 'n seamă. Acum lucra repede şi destul de bine. Pe măsură ce'i sporja urâtul, în chilia de corector, se obicinuia.

Încercase să scrie un articol asupra muzicei populare. Găsise, îndată după ce-l scrisese, că subiectul nu e interesant. Apoi văzuse că nu ştiuse să spună decât că muzica este cea dintâi dintre arte; că norodul o pricepe mai bine decât oamenii culţi, aceştia înstrăinându-se de neam şi, nu mai puţin de cincisprezece ori pomenise cuvântul farmec. Rupsese articolul cu necaz, gândindu-se că, de pe o zi pe alta, primul redactor o să'i întrebe de colaborare. Dar domnul Iacovachi uitase par'că, iar celălalt se păstra în muţenia sa, cu hotărîre, la toate prilejurile.

Zilele se scurtară. Când Nicodim pleca dela redacţie amurgia. La o veche lampă de bucătărie vedea corectorul ultimele pagini şi însemna câte-va îndreptări.

Cu sau fără ocoluri, se ducea la cafeneaua Macedonia, ca să privească la biliard. Dacă biliardele nu erau ocupate şi-l poftia cineva la joc, primia cu voe bună. I se întâmpla să se încurce şi, flămând, să treacă şi până peste miezul nopţii, în mânuirea tacului.

Uitase parcă la ce-venise în Bucureşti. Vioara dormia zile întregi în sicriaşul său. Jocurile îl pasionau.

Artistul, mistic prin natura sa, crede în noroc şi îl pune la încercare vecinic. Artistul visează dragoste, avuţie, slavă, şi când nu face nimic, ca să le dobândiască. Le aşteaptă dela noroc, isvod al împrejurărilor. Cum să nu'l îmbie pe el jocul, care-i pune o pereche de zaruri în mână, cu şase feţe? În cinci-zeci şi două de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cărți, în treizeci și' două, sânt atâtea amesteceri, este atâta putință de noroc!

Nicodim avea o mulțime de cunoscuți la cafenea. Cu pletele lui mari, cu figura-i frumoasă, cu statura'i înaltă, nu trecea nebăgat în seamă. Femei nu cunoștea în Capitală! Pela doamna Zambila Popescu, nu se mai dusese și nu se gândia la ea. Iluzia că poeta Zambila îi va publica și lui versuri i se spulberase fără dureri. Uitase. Uita lesne desiluziile și uita piedicile de care se poticnia.

Nevasta sau fata care ar fi umblat să-l cucerească, ar fi reușit. Dar în București, oricât de frumos ar fi un bărbat, nu'și pierd vremea femeile după el, decât dacă știu că are avere sau o situație potrivită cu năzuințele lor. Pe un chelnăr oricât de chipeș, de cult, de manierat, n'are să-l iubească o adevărată cucoană în toate mințile, ci aceiaș cucoană ar iubi pe un ofițer mai puțin chipeș, pe jumătate așa de cult și de manierat ca pomenitul chelnăr. Dacă lucrul totuș se întâmplă, e privit ca nenorocirea cea mai mare. Orășanca vrea un bărbat cu care să nu'i fie rușine și să se poată afișa. E plină de socoteli.

Petre, după chica ce-o purta, se putea să fie poet, și-atunci o femee putea risca, dar se putea să fie și bărbier. Pe un ofițer îl știi după uniformă cine este; dacă e om rău sau bun, afli une-ori prea târziu; dar un civil poate să fie un om fără nici un căpătâi, sau pungaș de buzunare.

Nicodim, ca mai toți oamenii frumoși, aștepta oare-cum să fie remarcat, să fie săgetat cu anume priviri .Spre paguba sa. Bărbații urâți nu adastă, se țin veșnic după femei, stăruitori, lingușitori, și de-aceia urâtul izbutește totdeauna.

Intre un ins nepăsător, mândru și care se pare înfumurat de frumusețea sa, adevărat Narcis, și un om urît, drăgăstos, măgulitor, gata de sacrificiu parcă, îndrăgostit până la umilință, femeia îl alege pe cel din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmă, căci ea are neapărată nevoe de tămâere, de sprijin, de iubire.

Cu ochi tot mai aprinși se uita Nicodim după femei și fete. Luxul acestora îl ținea în respect. De Anița își aducea aminte numai pentrucă era tânăr, pentrucă nu avea prin cine s'o înlocuiască.

O zărise de mai multe ori pe domnișoara Valonescu și nu se turburase. O privise, din odaia lui, ca pe o vecină oare-care: era frumoasă într'adevăr, fata care jucase la un cântec al lui, într'o seară. Nicodim se mira acum, că zile întregi dorise s'o vadă. Nu era din cei care își ațință cu înviersunare focurile stinse.

Rămas fără nici un ban într'o seară, plictisit; cu o nostalgie vagă în suflet, veni de vreme acasă și cântă. Nopțile se făcuseră de tot reci; ferestrele pretutindeni erau închise. In odăița sa Petre nu avea loc mai bun să cânte, decât în dreptul ferestrei.

Storul era ridicat. Stelele cerului își picurau lumina spre pământ. Era întunerec; luna nu răsărise. Lampa ardea, în chilia cântărețului, cu mică văpae.

Dorul de altceva, de senzație nouă, de o dragoste, de slava, care nu este decât iubirea multor oameni, a necunoscuților, a lumii întregi, pentru tine, și le ogoia Petre Nicodim fără să vrea și fără să știe, cântând. Dorurile se treziau, se aprindeau, eșiau din suflet și se făceau priveliște frumoasă, armonie, răscolite și disciplinate de înlănțuirile sunetelor, orânduite și rostite cu măestrie.

Asupra unei romanțe, Petre stărui mult, o repetă mereu. Incălzit, deschisese la un timp fereastra. O cânta a douăsprezecea oară, când băgă de seamă că vis-a-vis, la avocatul Valonescu, în camera fetei năzuroase, nu mai puțin de patru persoane îl ascultă, vădit de mai multă vreme.

Atunci luă aminte că de vre-o patru ore cânta. Trecuse de miezul nopții. Cei de peste drum țineau fereastra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ardrr1901-1932

deschisă, ca să audă mai bine; erau toți în pardesiuri; aprinseseră de curând lumina, și, cu asta, atrăseseră atenția vioristului.

Pe figurile ascultătorilor se citeau sentimente, gânduri deosebite. Toți ascultau aceiaș muzică simplă, cântece unele populare, altele de lume, cunoscute și necunoscute, dar în fiecare, în afară de plăcere, alte ecouri găsia muzica.

Fata încremenise într'o înfățișare, care spunea că gândul ei s'a ridicat dela pământ, la mari înălțimi, fără silință proprie, fără să bată obositor din aripă, ca să plutească, dus, furat, răpit. În picioare, rezemată de spătarul unui fotoliu, cu un zâmbet pe toată fața, pe când privirile'i călătoriau, zâmbet care nu sporia, nu scădea, nu pieria și lămuria o stare de fericire totală și de uimire. Copila era cu părinții săi la audiția, care o stăpânia atâta; era așa dar fără temere, se încredința fără grije, fără sfială, cântecului și vrăjii lui. Atunci, când îl mai auzise pe vecinul de peste drum cântând, de cum îl văzuse, se refuzase emoției, plăcerii de-a asculta, și plecase. Acum împreună cu părinții, putea gusta ca dintr'o plăcere îngăduită și împărtășită și de dânșii, cântecul tânărului violonist.

Doamna Valonescu ședea pe un scaun, — se așezase poate, după ce văzuse, că va avea mult de ascultat și că ostenia în picioare, — și părea atentă și cu ochii. Pe fața ei nu se citea decât mulțumire obișnuită și curiozitate. Constata poate, cu prilejul acesta neașteptat, cât de frumoasă e muzica românească și cât de deschisă îi e calea spre sufletele noastre cântecului etnic.

Domnul Valonescu asculta și el cu încordare și plăcere, dar pe chipul său se citea și o tristețe, o îngrijorare. Privea cu silință la cântărețul de peste drum; voia parcă să-i țină bine minte chipul; pândia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

momentul când Petre Nicodim se mișca așa în cât să i se vadă mai bine figura și îndată apoi fura cu coada ochiului chipul copilei lui, cu grije, cu o tresărire.

Rubedenia sau amicul casei, tot în picioare și el ca domnul Valonescu, părea că nu mai cugetă, că ascultă numai, foarte mulțumit. Surâdea și se juca în neștire cu lanțul ceasornicului.

Când ascultătorii înțeleseră că artistul i-a văzut, farmecul se rupse și domnul Valonescu, cel dintâi, se dezmetici și zise către fie-sa:

— Olgo, e destul. Cântă bine, dar n'are școală. Lăutărește!

Nicodim, rușinat oare-cum că dă reprezentații, se trase dela fereastră și în curând nu mai cântă.

Reînviind înaintea ochilor grupul de ascultători de peste drum, râse cu hohot, de unul singur; își privi lăuta și arcușul cu dragoste și recunoștință și le așeză cu migăleală în sicriașul lor de odihnă. „Nu e de fel urâtă vecina!“ își scutură pletele cântărețul, pregătindu-se de culcare.

A doua zi dimineața, ca și cum nu se odihnise decât pentru ca să cânte, cântă o jumătate de oră, desbrăcat, nespălat. Își aruncă ochii peste drum; perdelele acoperiau toată fereastra. Cu ceaiul aburind pe masă și apoi până să plece de-acasă la redacție, își legănă buna stare sufletească cu câteva arii vechi.

Seara, dela restaurant, veni întins la căminu-i singuratic, ca un amorezat la ibovnică. Abia trăsese ușa în urma-sa și auzi un ciocănit. Crezând că se înșeală, deschise ușa. Ion, servitorul casei, cel care îi scutura hainele și-i deretica prin odae, venise să-i spună că-l cheamă pe domnul chiriaș doamna-proprietăreasă.

Petre o și văzu aevea dinaintea ochilor pe stăpâna locuinței sale: o cucoană bătrână, veșnic în fotoliu, îmbrăcată în negru, cu puținu-i păr alb despăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţit în dreptul nasului coroiat şi adus la tâmple ca nişte aripi, cu mâni de stariţă de neam, sclipitoare de inele, cu o privire pătrunzătoare.

Nicodim se grăbi să se înfăţişeze doamnei, care îi aducea aminte de mătuşe-sa, de multe cucoane din Buzău, respectabile şi de copilaria lui.

— Domnule student (îi uitase numele, având multe case şi mulţi chiriaşi), îmi pare foarte rău, de cele ce am să-ţi spun. Dar cred că nu-i nici o pagubă pentru dumneata... Imi soseşte un nepot din provincie şi n'am unde să-l găzduiesc mai aproape de mine şi mai aproape de mine şi mai potrivit, ca în odaia dumitale. Înţelegi? Aşa că, dela întâi Noembrie n'o să mai stai la mine. Nu te supăra, dar aşa ai face şi dumneata în locul meu. Case sânt în Bucureşti, destule!

Bătrâna doamnă vorbia cu tonul ei cel mai domol şi mai dulce, privind cu duioşie la tânărul chiriaş. Petre Nicodim îi sărută mâna de plecare, lucru pe care doamna nu-l îngăduia de obicei.

Abia plecase Nicodim şi, de după paravan, eşi la iveală, în salonul cucoanei proprietărese, avocatul Valonescu, ploconindu-se, mişcat.

— Vă mulţumesc din suflet, doamnă, glăsui avocatul şi nu ştiu cum v'aş putea dovedi recunoştinţa mea...

Intors în camera sa, Petre se uită peste drum, dar iarăş casa lui Valonescu părea potrivnică, cu întunerec, în fereastra ei luminată. Cânta, ros e de nemulţumire, cu simţimântul tainic că s'a auzit ceva spre paguba sa. Vis-a-vis, cântecul nu mai trecea, se pogorâse între case o nevăzută cortină, prin care sunetul nu mai răzbia.

„Bine, gândi Nicodim, mă mut, peste câteva zile! Mă înfund într'o mahala poetică".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

SÂCÂELI ŞI NEPLĂCERI

La începutul şederii lui în Capitală, Petre Nicodim nimerea, vrând nevrând, în Calea Victoriei, în îmbulzeală. Era luat ca de-o apă. I se părea că acolo e locul de plimbare al tuturora şi că n'are încotro. Luxul, eleganţa multora însă, îl îndepărtară încet încet, şi Petre cunoscuse alte cartiere liniştite. Hoinărind mereu, în vremea ce-i rămânea liberă, ajunsese până la marginile Bucureştilor. Nu-i plăcuseră, dar găsise pe semne mai multă asemănare şi înrudire între oraşul său de provincie şi casele joase, ogrăzile largi, grădinile şi uliţele croite la întâmplare ale mahalalelor. Asemănarea îl atrăsese, locurile îi vorbeau un grai cunoscut şi i se părea că oamenii de pe-acolo sunt mai apropiaţi, că s'ar putea mai bine înţelege cu dânşii.

Nevoit să se mute, începu să înşire mahalalele, în căutarea unei camere mobilate. Găsi multe odăi, nu ştia pe care s'o aleagă; nici nu intră în toate câte adăstau chiriaş.

In preziua mutării, se hotărî la repezeală pentru o locuinţă în strada Justiţiei. Ca să vină la redacţie, avea să treacă în fiecare zi podul peste Dâmbovita. Deşi găsise că gârla e foarte murdară, se oprea totdeauna pe pod, visător cu părerea de rău că nu aude

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

murmurul apei călătoare. În orașul lui, apa Buzăului, mare, e departe, e la marginea târgului.

Ceasul mutării sosit, Nicodim aduse o trăsură, o lăsă să-l aștepte, urcă în camera în care șezuse neîntrerupt dela venirea lui în Capitală. Chemă servitorul casei, pe Ion, care din ușă înțelese că nu lipsește nimic, că nimic n'a luat cu el chiriașul. Plapoma era adunată la căpătâi, cu perna de-asupra, ceaceaful era precum îl întinsese el, Ion, lampa atârna în cui, de-asupra mesei neclintite; cheia se găsea în broască.

— La revedere, Ioane!

— Să trăești, conașule! Imi pare destul de rău că pleci dela noi, dădu din cap sluga. Dar oamenii răi...

— Ce oameni, Ioane?

Servitorul se gândi, puse capul în pământ și rosti:

— Limba boului e mare, numai că nu poate vorbi.

Birja adăsta jos; Nicodim n'avea timp de pierdut, râse voios, neînțelegând nimic, crezând că Ion zice că are limbă de bou, ca să-i facă lui plăcere. Își cără singur, sprinten pe scară, geamantanul de mână, de pânză galbenă decolorată, vioara și paltonul.

Răsturnându-se în trăsură își aruncă ochii la fereastra odăii sale, apoi la cea de peste drum, a fetei. I se păru că perdeaua se ridică; trăsura se urnise, se avântă, coti repede după colțul străzii apropiat.

Ca o floare, când îi cad petalele, se scutură o părere de rău în sufletul tânărului. O despărțire e totdeauna tristă, sunt în ea renunțări, știute sau neștiute, sunt pierderi eterne.

Iuțeala trăsurii însă, plăcerea de a străbate printre oameni, privindu-i de sus, tu nemișcat, ei trudind cu piciorul, care aplecat, care țanțoș și deșert, îi risipi tânărului regretul conușiu al despărțirii de primul său lăsaș în București și de casa Valonești lor.

Camera din strada Justiției era mai încăpătoare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

avea garderob; o sobă de tuci înaltă aştepta zilele ernii, o fereastră privia la drum, alta în ogrăda cu pomi aproape desfrunziţi acum.

Deretica înseşi proprietăreasa şi cu fie-sa, care era măritată şi cu gospodăria sub acciaş acoperiş. Copii mici nu erau, casa părea liniştită.

Petre îşi lăsă lucrurile sub privirile binevoitoare ale gazdei bătrâne şi plecă la redacţie. Întârziase.

Câteva zile în şir se îndreptă către vechea locuinţă şi se întoarse din drum către cea nouă. Nu se deprindea să stea acasă, ...ara iar aştepta în sicriul ei mută.

Intrând într'o zi în cafeneaua Macedonia, se întâlni piept în piept cu Ghiţă Neagu. După întrebări şi răspunsuri, „unde stai? ce faci? concetăţenii plecară împreună la masă, la birtul unde cina Ghiţă. Neagu locuia în Bucureşti pe strada Apolodor, nu departe de strada Justiţiei.

Văzându-l pe Neagu, Petre se simţi în Capitală, ca acasă la Buzău, desgheţat, slobod. Întrebă de unchiu-său, de mătuşe-sa, de toţi cunoscuţii. Nu sfârşiseră cina şi vorba şi mai pică un buzoian, Andronescu student la teologie.

Cu alţi doi studenţi pe cari îi cunoscu atunci Petre, trecură prin strada Justiţiei, ca să-şi ia cântăreţul, vioara. In calea Rahovei era o cârciumă care avea o cameră deosebită pentru mosafirii cu obraz subţire. O cunoaştea şi Ghiţă şi Procopiu, unul din convivi.

Porunciră din uşe, unde te lua de nas mirosul de fleici şi de mititei, două kilograme de vin şi două sifoane mari, şi se strecurară toţi cinci, unul după altul, prin cârciuma plină, cu pâlcuri de oameni pe la mese cu inşi în picioare, parcă pentru ca să se clatine, de cum vor fi beţi.

Intraţi în odaia de cinste, în alt veac zugrăvită,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se așezară, dându-și dela început drum voioșiei, râzând ca niște tineri, vorbind să se audă.

Peste o jumătate de ceas vioara lui Petre făcea tăcere, când glăsuia, și deslănțuia larmă, când tăcea.

La o vreme se iscă un scandal: un beliv pătrunsese la studenți, nu stă liniștit, se amestecă în vorbă, și trebuia să vină cârciumarul să-l ia în brațe și să-l dea tocmai în stradă plocon sergentului, care chiar atunci gusta dintr'o fleică, gratis, la ușa cârciumei.

La spargerea chefului, după miezul nopții, studenții abia putură împlini suma ce i se cuvenea negustorului, și nici unul nu se îmbătase. Totuș, la două la trei zile, când aceiași, când unii dintre ei, dar tot în tovărășia lui Petre, Nicodim, se întâlniră și chefuiră. Se întâmpla să aibă unul dintre toți câțiva lei, și petrecerea era gata.

Iarna venise. Două rânduri de ninsori căzuseră și fuseseră lăsate pe uliță. Ger fusese și se muiase. Viscol bătuse trei zile cu mânie.

Petre socotise să-și facă palton, cel pe care îl avea din Buzău era jerpelit, rău croit, cu vata căzută în poalele căptușelii. Dar zaiafeturile îi goliseră punga. Se gândise să se repeadă până acasă de Crăciun, dar, la un chef, îl puseseră prietenii să jure că nu-i va părăsi de sărbători și el se prinsese, înduioșat și măgulit.

Își luase adio de la conservator și însuși Neagu care îl îndemnase odinioară, găsia acum că bine a făcut, că n'are ce căuta alături de scripcarii înfumurați ai Ateneului

Pentru că era așteptat acasă, scrisese o minciună gogoșeață: că e rugat de directorul gazetei Obștea, să nu lipsească de sărbători dela masa lui și că fusese nevoit să nu refuze, gândindu-se că viitorul său stă în mâna domnului director, fost ministru.

Unchiul și mătușa se bucurară pe deoparte și se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încîndaseră pe de alţa şi-i trimiseseră înainteu Crăciunului suma ce trebuiau s'o trimeată la zi întâi. Işi aduseseră şi ei aminte de palton, că e sărăcăcios, că e prăpădit şi mai adăogaseră o sută de lei, rupţi dela gură.

Primind banii, Nicodim se gândise să se repeadă în târg şi să se înţolească. Dar se întâlni chiar pe strada Şelari, a negustorilor de îmbrăcăminte, cu Andronescu, care i se plânse că n'a primit încă de-acasă nici un gologan, lucru de care cu siguranţă numai poşta era vinovată.

Petre îşi împrumută noul prieten cu o sută de lei şi se lăsă, deocamdată socotea el, păgubaş de palton nou. „Se eftenesc după Crăciun, îl asigură Andronescu. E mai puţină îmbulzeală atunci".

Se duseră prietenii să joace o partidă de biliard. La cafenea, se întâlniră cu Ghiţă Neagu şi cu alţi doi. Nu se mai despărţiră, cinară cu toţii la Buzatu şi se întinse o petrecere, care înghiţi mai mult de jumătate din banii primiţi de-acasă de Nicodim şi tot aşa păţi şi Andronescu. Numai ei doi plătiseră.

Dar Petre ştia că are de primit leafa de corector. Era în ziua de Moş Ajun, peste câteva zile avea să aibă iarăş, bani ca să-şi cumpere cartele la birt şi să plătească chiria.

Era la gazetă, în odăiţa sa de corector. Sufla în pumni să-şi încălzească mâinile, ca să poată lucra. Se pusese sobă, o sobiţă de tinichea mică s'o poţi lua la subţioară, dar lemnele se sfârşiseră şi administratorul nu se arăta pe la Obştea.

Ar fi fost ger ca afară în odăiţa corecturii, dacă n'ar fi venit oleacă de căldură din tipografie. Picioarele, mâinile, nasul, îngheţau în şederea pe scaun. Petre se scula la răstimpuri, se învârtia prin odăiţă, bătea tălpile de podeaua pământie, şi reaşezându-se la lucru, nu uita

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să aducă bine pulpanele vechiului palton, în care rămăsese, peste genunchi.

Într'o zi ca aceasta, în ajunul Crăciunului, acasă la Buzău era cald şi pătrundea în toate încăperile mirosul de cozonaci, frământaţi de cu noaptea de mătuşa Smaranda. In odaia de corector, pătrundea, înfrăţită cu căldura, şi ce căldură săracă! duhoarea amestecată şi leşioasă de cerneluri, de plumb, de multe răsufl ări omeneşti, acestea din urmă încărcate de miroasna cepii şi-a usturoiului. Era în post.

Petre simţi depărtarea de o v ţa bună şi voioasă şi suferi. Mari pete ca de boal , sec ivisera pe pereţii odăiţii; la picioarele sale, sub scaun, se făcuse noroi. Lumina purcedea din tavan, printr'un geam scarbăd, plumburiu. Petre îşi aduse aminte de Tălălău, care suferia la doi paşi depărtare de el frigul ernii, într'un pardesiu, şi inima cântăreţului scânci, ca un copil amăgit, căruia i se făgăduise bunătăţi şi frumuseţe. Natura lui veselă, împodobitoare, nu mai lupta cu urâtul, se lăsa covârşită. Îşi aduse aminte de administrator, un bătrân gârbovit, miop, tuşind groaznic toată ziua şi se întrebă de ce nu mai da pe la ziar. Oare ce se petrecea? Nu mai voia directorul să dea bani? se putea să dispară gazeta?

Uşa se deschise şi băetanul cel frumos cu ochi blânzi, veni cu corecturi. Petre mai suflă odată în pumni şi începu lucrul.

Obştea nu apăru în toate trei zilele Crăciunului. Sărbătoarea Naşterii Domnului. Nicodim o petrecu în tovarăşia lui Neagu, a lui Andronescu, buzoeni, şi a altor doi studenţi, unul din Piatra Neamţ, altul din Argeş, cheltuind frăţeşte.

In ajunul Anului Nou, trecând pela redacţie, Nicodim îl văzu neliniştit pe redactorul secund. Omul, care nu ridica ochii nici odată spre cineva, mereu cufundat în visuri, se frământa prin odae, se opria întrebător şi mânios înaintea mesei primului redactor, nu-i spuncă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimic; apoi își încălzia o clipă mâinile la soba fierbinte, —era foarte cald în redacție; soba era plină de cărbuni coks,—borborosia necontenit și, când da cu ochii de masa la care scrisese atâta vreme nepăsător și neclintit,— și-i ridica în sus, ca să n'o privească, într'atâta o ura acum.

Înfricoșat, Petre Nicodim se strecură în săliță, unde Tălălău lucra, dar da din cap, ca răsvrătit de astă dată.

Corectorul intră în chilioara sa. Îl aștepta un articol. Desfăcu hârtia și citi: „De ce Obștea nu va mai apărea". Se aplecă, să citească mai departe. Da! gazeta înceta să apară de îndată!

Așa dar, el, Petre Nicodim, rămânea fără slujbă, în toiul iernii, în procopsiții de București! La conservator nu se înscrisese, redactor nu ajunsese! Oare leafa ce i se datora, aveau să i-o plătească? Și el cheltuise tot, în zilele de Crăciun! Și administratorul nu se mai arăta! De aceia își eșise din fire domnul Leu Căpușescu și ar fi vrut grozav de astădată, să stea de vorbă cu domnul Iacovachi.

Nicodim isprăvi tot ce avea de corectat și veni în redacție. Curagios, se adresă primului redactor:

— Gazeta noastră nu mai apare, d-le Iacovachi!

Primul își ridică ochii, murmură „noastră" și zise:

— Da, tinere. Aveai bani de luat?

— Toată leafa mea pe Decembrie.

D. Leu tot se mai frământa, dar era nepăsător la cele ce se vorbiau.

— Foarte rău! O să aștepți, poate mult. Dă ochii cu administratorul. Îl cunoști pe director?

— Nu l'am văzut niciodată.

— A fost bolnav. Nu pleca; administratorul mi-a promis că vine pe la ora asta. Trebue să pice.

Până la ora unu după amiază, administratorul nu veni. Redacție, corector, plecară. După prânz, până seara, d. administrator nu se arătă. Primul redactor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plecă să-l caute, și nu se mai întoarse. Coksul se isprăvise și el, și se făcuse frig în toate încăperile.

Oftând des, Căpușescu se strecură, ca târându-se din redacție, și plecă și Nicodim, descurajat. A doua zi era Anul Nou și n'avea nimeni ce căuta pe la redacție, mai ales că tipografia era închisă.

Petre se porni fără treabă prin oraș. Toate magazinele erau parcă mai luminate decât altădată. Bărbați, femei, unele cu copii de mână, nu mai aveau loc pe trotuare; intrau, eșiau din prăvălii cu pachete, cu coșuri. Se simția, că o deosebită sărbătoare se pregătește, că va să înceapă.

„Astă noapte e îngroparea anului! se gândi Petre. Și întâmpinarea Anului Nou cu vin și cântece de veselie!"

Un șuer de vifor străbătu ulița. Cântărețul se încheie la palton, se scuturâ și păși mai hotărât, dar se da mereu jos de pe trotuar, în zăpada neagră a drumului de căruțe, ca să lase să treacă pe cei fericiți, pe cei cu brațele încărcate, pe cei cu adevărat zoriți. Din ziare, din capătul străzii, mugetul și împinsoarea viforului se năpustiau, clătinau șiragurile frământate de oameni, ca o putere ce se gătia să ia în stăpânire orașul, cu întemeierea nopții, în anul ce va avea să vie.

Petre își aduse aminte imagina Anului Nou din toate ilustrațiile ce le văzuse până atunci: un copil dolofan, dar de obicei aproape desbrăcat, neprevăzut cu vestminte, care să-l apere de mușcăturile gerului. I se năzări ca viu înaintea ochilor, și gândul că copilul acela nud va călca pe zăpadă desculț, că viforul ce se dezlănțuia avea să sufle peste trupul lui gol, îl cutremură.

Și ca și cum lucrul se putea petrece aevea, plin de milă, Petre urma să se gândiască: „Dacă l'aș vedea, l'aș vârî, sărăcuțul, la piept, în paltonul meu, iar piciorușele lui trandafirii, ca să se desmorțiască, i le-aș băga în buzunarul hainei și l'aș ruga pe micuț să-și înfunde mânușițele la pieptul meu, sub jiletcă".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O femee bătrână, săracă după hainele ei, alunecă şi căzu, aproape de el. Stângaci, ca şi cum avea într'adevăr un copil la sân, Nicodim şovăi, până să-i vină mătuşii în ajutor. După ce-o ridică pe bătrână, se gândi cu amărăciune că, din pricina unei închipuiri, nu venise la vreme în ajutorul unei făpturi reale. Bătrâna fusese pe semne Anul cel vechi şi el purtase de-grijă Anului Nou.

Crivăţul îşi îndesise mugetele ameninţătoare. Oamenii se opriau din mers, unii dădeau un pas înapoi. In coliviile lor, luminile felinarelor tremurau ca sgribulite. Trotuarele se făceau lunecoase. Noaptea se încernelia.

Petre înfrunta nepăsător, cu bărbia în piept, năpraznа vremii. Aştepta cu urechia trează, glăsuirile crivăţului. Îi plăceau. Inima îi stătea în piept, ascultându-le. Simţia respect pentru vocea aceia înaltă, acoperitoare, stăpânitoare. Ar fi dorit să aibă şi el un suflet pe care să-l poată asemăna furtunii.

Fără să-şi dea seama, ajunse în pragul restaurantului. Se opri, se întoarse: nu mai avea numere de cartelă. Avea numai doi lei, bani cu care era mai cuminte să facă faţă zilei de-a doua zi. Nu-i era foame şi nu voia să vadă în seara aceia mulţimea de capete plecate spre farfurii şisă audă sorbitul lacom din linguri. Se temea apoi să nu fie îmbiat, de te miri cine, la vr'un chef, când n'avea bani. Grăbit, se îndrumă spre casă.

Adormi târziu, ascultând căderile, înălţările, învăluirile, strecurările, trâmbiţările, şuerările şi şoptirile vântului, din noaptea aceia însemnată.

A doua zi, îşi aduse aminte că are o sumă de bani împrumutată lui Andronescu şi că, întâmplător, ştia unde locuoşte datornicul. I se păru firesc lucru să se ducă să-ceară banii ce i se datorau, — şi-i căpătă; Andronescu primise în ajun un mandat de acasă de două sute de lei. Nicodim avea acum cu ce să plătească chiria şi să cumpere cartelele la birt, pentru o lună întreagă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„TÂNĂRA GENERAŢIUNE"

In hoinăririle sale prin Capitală, Nicodim poposise odată, în apropiere de tribunal, la o ceainărie. Privise, mai întâi de pe trotuar, localul aşezat în colţ de stradă, cu perdeluţe de iatac atârnate cu verige pe vergi de fier la ferestre, pregetă, neştiind de ce, dar intră în cele din urmă, fiind ostenit.

Ceainăria se alcătuia dintr'o încăpere mare, care vădit că fusese odată două camere: din peretele ce-le despărţise, mai rămăsese jos, atât cât să lase un ungher, în care să stea o masă, iar sub tavan, se făcea aşa ca un arc de boltă. O încăpere cu două părţi distincte. In partea dela intrare, era aşezat la mijloc un biliard; mesuţe şi scaune erau lipite de perete, ca să aibă loc jucătorii, să mânuiască tacul. In cealaltă parte, era la mijloc o masă mare ovală şi alte mese mai mici de jur împrejur, cu canapele lipite de zid, cu scaune de partea cealaltă.

In chipul cum era orânduită ceainăria nu era nimic deosebit. Lui Petre însă îi plăcuse mai mult decât oricare altă cafenea. Se întreba de ce şi-şi răspundea. Mai întâi, pentru că era curată şi liniştită. Era un loc de reculegere, de odihnă, de împlinirea unui obicei statornic şi recreator. Nimeni nu se frământa de colo colo: biliardul se odihnea; zarurĭ nu se auziau rostogolindu-se; lipsiau chipurile sbuciumate de jucători; lumea şedea în tihnă pe la mese, radioasă parcă; câte un ins, turna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din când în când conmesceanului și sieși ceai, uitându-se cu liniște la ceainic și la zahăr.

Nu era prea multă lume, așa că aerul era bun și fumul tutunului se pierdea sub tavanul înalt. Nu erau oameni, nici bine îmbrăcați, din cei care îl stânjeniau pe Nicodim, nici înfățișări de mizerie.

In fund, într'un unghiu, era un grup de tineri, care îi plăcu de-a dreptul cântărețului. Se citiau versuri acolo, — Petre era prea departe ca să le audă șirul, — și se discuta literatură.

Rămas fără slujbă, după ce se deprinsese cu ea, Nicodim n'avea unde să-și piardă vremea cu drag. Cântă mult la vioară, dar nu mai plăsmuise nici muzică, nici versuri, — le uitase cu nepăsare. Își aduse aminte de simpatica ceainărie, care acum îi venia aproape de casă. Acolo, cu o porție de ceai, patruzeci de bani cheltuială, putea sta la căldură, ceasuri întregi. Și ce plăcut era! Zărise și două fete frumoase, mai întâi pe una, apoi pe alta, ale patronului, de sigur! Se arătaseră, le străluciseră ochii între el și masa din fund, cea cu intelectuali, și plecaseră. Atrăgător local! Avea să se așeze alături de masa tinerilor, cari discutau literatură.

In Buzău așa ceva nu se pomenește!

Petre eși de acasă, amintindu-și de centrul orașului cu silă și se îndreptă spre ceainăria apropiată.

Dela Obștea nu izbutise să ia decât șaizeci de lei, din o sută douăzeci, cât i se datora, și se mulțumise cu atât.

Ningea cu fulgi mari. Omătul cel nou, afânat, ca floarea de păpădie de ușor, albise lumea, îi dase altă înfățișare. Neaua sporia pe case, pe drumuri, se lipia de geamuri, se lua în picioarele oamenilor.

In ușa ceainăriei, Petre se scutură mult, bătu picioarele pe treapta de piatră, ca să nu murdărească prea mult localul.

In partea dela față a cafenelei era acum sgomot;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

râsete răsunau: jucau biliard trei tineri foarte bine îmbrăcați, inși de Calea Victoriei. Nicodim își aduse îndată aminte de fețele cele frumoase: faima lor se dusese pe semne până la Capșa.

Un val de aburi eșise în stradă, când se deschisese ușa. Inșii ridicaseră capetele să-l vadă pe noul venit. Doi dintre ei îl priviseră de sus, îl măsuraseră, îi prețuiseră paltonul vechi, și-l lăsaseră.

Petre băgă de seamă, că în partea din față a ceainăriei se mai făcea o încăpere, o sală pentru serviciul localului, pe unde se eșia în curte. Tot pe undeva pe acolo trebue să fi fost și locuința patronului și a fetelor lui.

Și mai văzu de îndată, lângă cuinar, om bătrân, cu barbă albă, cu înfățișare respectabilă, pe un inș scurt, foarte lat în spate și în cămașe de cânepă până la brâu, pe vremea aceia de iarnă.

Insul acela avea buzele foarte groase, nasul turtit era tuns la piele și capu-i foarte mare și pătrat, părea de lemn, „Arap alb!“ gândi Petre, se urni din locu-i și se strecură în cealaltă parte a ceainăriei.

Grupul de intelectuali era la masa lui. Nicodim chibzuise să stea aproape de tineri, alături. Își alegea locul cu ochii, când se auzi strigat tare pe nume.

La o masă, și ea alături cu a intelectualilor, stătea un domn singur și care părea că are o legătură cu grupul. Petre îl cunoscu, era Leu Căpușescu.

Cântărețul se apropie, vesel oarecum că îl vede pe mai marele său, cu amintirea redacției trezită în minte.

— Ce cauți pe aici, Nicodime? făcu Leu, prietenește. Stai colea lângă mine.

Și îndată către vecinii săi, pe când Petre se așeză pe canapeaua de mușama neagră:

— Vă recomand pe Petre Nicodim, redactor la ziarul Obștea.

Și-i dădu cu cotul, Nicodim, pentru că spusese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două minciuni: Obștea nu mai apărea, iar Petre nu fusese nici odată redactor. Dar minciuna aceasta îl încântase pe cântăreț și i-l făcuse prieten.

După strângerea de mână obicinuită, tinerii din grup vorbiră îndată între dânșii, ca în taină. Vădit, nu voiau să-și mărească cercul, și poate că găsiseră prilejul nemerit să se scape și de Căpușescu.

Foștii simbriași ai Obștei vorbiră între ei, despre gazeta înecată, despre tipografia, care avea de primit douăzeci de mii de lei și dase în judecată pe d. director și până și despre originalul Tălălău, ajuns vânzător de ziare.

Intre timp, Petre comandase o *pribaſcă*, adică un adaos la porția de ceai pe care o avea la masă Leu, după învățătura acestuia.

Nicodim era sfios, dar în curând sfiala îi pieri. Uită cine era tovarășul său de ceai. Căpușescu vorbia fără nici o trufie, ca un camarad, ca un vechi prieten, și nici prea mare deosebire de vârstă nu era între ei.

Gazetarul era un vechi musteriu al ceainăriei aceleia. Istorisi cu simplitate și glumeț, că fusese un an întreg îndrăgostit de amândouă fetele ceainarului și că nu putuse să mărturisească deplin dragostea uneia din ele măcar, pentru că, de câte ori încercase, își adusese aminte de cealaltă. Trei sute șaizeci și șase de zile, dintr'un an bisect, zilnic venise, rar nu le văzuse, dar mai mult de zece vorbe nu izbutise să le spună într'o seară. Fetele erau strajnic păzite de tatăl lor, care era evreu și se temea de creștini. Și poate că înșiratul amor ar fi fost mai fericit în al doilea an, dacă nu venia „„Mutul“.

— Care mut? întrebă Petre înviorat de ceai, sprinten la minte, pătrunzător ca niciodată.

— Care? Nu-l cunoști? Uite-l.

Leu Căpușescu îl arăta pe insul buzat peste măsură, pe Arab alb.

— Fă-mă să înțeleg: cine-i ăsta? Înțeleg că e servitor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E rândașul ceainăriei.

— Și e mut?

— Da, e surdo-mut. Nu poate scoate decât un singur cuvânt, dar numai unul și cu cuvântul acela a botezat-o pe Rașela, fata cea mare a patronului. E idiot, de altfel. Totuși, după semne mutești, dacă îl întrebi ce este mai frumos pe lume și mai drag inimii lui, scoase din gâtlej, prin buzele-i groase făcute pâlnie, vorba pe care el n'o aude: „Șuva" și ochii lui de scrumbie se aprind, se umezesc, și simți un desgust de moarte pentru toată iubirea din lume. O iubește pierdut. De când știu asta, nu pot vedea fetele lui Moise fără să-mi aduc aminte de mut. M'a lecuit grețea, de amor.

Cât de fără nume și ca o poiană tăinuită, ivită în calea lui după multă pribegie, i se păruse întâia dată lui Nicodim ceainăria aceasta și iată că o dramă întreagă își găsia aci scena și pâta locul de visare.

Căpușescu, cel tăcut și temut la redacție, vorbia mult aci, destăinuiau, povestia, nu se gândia să pară nici ceiace era.

Petre veni câteva zile în șir la ceainărie dar nu-l mai găsi pe redactor. Singur, lângă masa la care grupul de intelectuali era nelipsit, bea ceai, bea până la zece pahare mușcând din zahăr, precum văzuse că fac alții, încălzindu-se la trup și la suflet, simțind că un zăbranic par'că i se ia de pe minte.

Cu vecinii de masă începuse se lege o fărâmă de prietășug. Tuturora le da ceaiul o sprintenie de judecată, o plăcere de discuție înaltă, o ușurință de sbor deasupra banalității, pe care nu le dobândiau decât după câteva pahare de ceai golite. Poetul grupului, Costeă Negoescu se lumina la chip, ochii lui adormiți se cătifelau și scânteiau, iar glasul i se făcea muzical și pătrunzător. Ceilalți tovarăși îl priveau cu dragoste, și ai fi zis că se magnetizează de versurile lui candide și vaporoase.

In inima lui Petre, martor nemijlocit la împărtășiri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile acestea, se iscară două simțiminte potrivnice: simția iubire pentru făptura gingașe a poetului, pentru strălucirea feței lui, stinsă îndeobște; îi plăceau fără tăgadă, ici colo, versurile noului bard, și-l pizmuia totdeodată. Gânduri multe îl frământau pe Nicodim. Din cafeneaua aceia de mahala, avea să pornească fără îndoială svonul că un nou mare poet s'a ivit, iar cinstea ce i-o hărăziau amicii avea să coprindă și pe alții. Lumea se molipsește ușor și la lulă și la slăvire. Ea nu cercetează, nu adâncește prea mult. Lenește din fire, e bucuroasă să repete, lucru mai lesnicios. Și ce noutate aducea, cu poezia lui ușoară, cu rime multe și sunătoare, Costea Negoescu? Poate că și plăpânzenja lui îi era spre folos, îl făcea simpatic.

Lui Petre îi părea rău că e înalt și puternic. Se gândia cu amărăciune, că nu avusese niciodată parte de un cerc de admiratori așa de drăgăstoși, ca șubredul acela de Costea. Să le citească și el o poezie într'o bună zi, l-ar crede pizmaș și poate că nici cercul nu l-ar prețui.

Pe nesimțite, se abătu mai rar pe la ceainărie.

Pe strada Șerban Vodă văzu într'o zi o firmă, lungă de trei metri, cât ținea balconul casei: „Tânăra Generațiune, revistă literară". Firma o mai văzuse, dar revista niciodată. Dar exista de sigur, se putea altfel? Și cine oare scria la ea? Academicieni, nu! Aceștia sunt în deobște bătrâni. Tânăra generație! Nici Costea Negoescu nu scria. Tânărul poet, Costea, nu publicase nicăeri, așa reieșia din discuțiile grupului de intelectuali. Negoescu avea să publice deodată un volum, ca să uluiască opinia publică. Și se putea prea bine să se îngălbenească volumul în vitrinele și în rafturile librăriilor, necumpărate de nimeni, pentru că poetul nu se făcuse cunoscut prin reviste. De unde avea să-l știe lumea? El, Petre Nicodim avea să încerce la „Tânăra Generațiune". Nu îndată, ci mâine după amiază, dacă va fi timp frumos, are să-vină la casa asta fățoasă, are să sune, are să urce scara la primul etaj și va da ochii cu domnul director.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Firește că așa trebuia să facă! Aminteri ce căuta în București, pe cheltuiala celor de acasă dela Buzău? Să rupă odată cu lenea, cu pierderea de vreme și cu obscuritatea. Păcat că nu-i căzuse niciodată în mână „Tânăra Generațiune", poate cea mai de seamă revistă! Nu se vindea la chioșcuri!

O alegere între poeziile scrise de tine, între copii tăi, e foarte grea. Nicodim păstra într'un caet, stihurile ce i se păruseră lui că sunt vrednice de tipar. Le citi pe toate, copie o poezie, copie patru, și în sfârșit se hotărî pentru două.

Își perie hainele, paltonul răpănos, se dichisi la oglindă.

Se îndreptă spre calea Șerban Vodă, hotărît.

Pe drum, i se părea că unii dintre trecători știu ceva despre ținta lui, că-l privesc cu interes, că zâmbesc, unii mulțumiți, alții puțin batjocoritori. „Nici în Capitală nu sunt luați în serios poeții"! îi veni în minte lui Petre-Nicodim.

Fiecare pas îl apropia. Zări de departe muchia firmei și balconul redacției literare. „Par'că n'am dat ochii cu persoane mai însemnate", gândi el, taimnesam, și fu nevoit să-și răspundă că nici odată nu se dusese așa, fără să-l fi recomandat cineva, la un om de care atârna viitorul său. Fusese odată la directorul liceului, pentru o corijență, dar un director de liceu poate sta alături de unul de revistă literară din București?

Se văzu ajuns sub balconul cu firmă, înaintea unei gang întunecos, la capătul căruia era lumină: o curte. Neliniștea din inima lui se dădu pe față. Hotărît că nu cutează să intre. „Poate că nici nu stă aici „Tânăra Generație" își zise el. „Să trec drumul și să citesc firma. De pe trotoarul pe care am venit eu, nu se vede.

Trecu drumul, văzu firma și numără ferestrele casei, trei. „Toate cele bune sunt trei" murmură și oftă strâmtorat. Trecu înapoi, cu pas mare, intră în gang, tru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dîndu-şi ochii şi, aproape de lumina curţii, văzu o tăbliţă: „Intrare, la Tânăra Generaţiune"; văzu o treaptă, o uşe, un buton de sonerie.

Dreapta i se întinse dela sine. De acum sumase, nu mai puteă eărnai, nu puteă să fugă, ca un copil care trage de câte un clopot şi fuge.

În curând auzi trozniete şi pricepu că, după uşa în dreptul căreia adăsta, era o scară de lemn. Uşa se deschise. O fată ca de şaptesprezece ani, abia împlinită, svelră, palidă în lumina amestecată cu umbră a locului foarte strâmt, cu părul negru făcut coadă pe spate, îi surâse. Copila îl poftia să intre, pe când el bâlbâia „revistă literară... domnul director".

Fata îl poftia pe mosafir să urce, Petre socotia că el trebue s'o urmeze. În locul strâmt, se încurcară unul de altul, zăpăciţi, privindu-se: fata cu îndrăsneală, el sfios, preţuindu-se, dogorindu-se cu tinereţea lor, cu visurile lor vagi, găsindu-se unul pe altul plăcut.

Mai sprintenă, ca la ea acasă, fată aleargă pe scara întortochiată; Petre se luă după dânsa, până se pomeni într'o cameră largă, cu un mare birou în fruntea casei.

Aci, în lumina obişnuită, tinerii se priviră iar şi se văzură cumsecade. Fata albă la faţă, se înrumenise puţin din jocul de pe scară; ochii ei negri, sub gene lungi şi întoarse, scânteiau, şi Petre se jura, că nici odată nu văzuse o privire mai caldă, mai dulce, mai primejdioasă. Uitase de directorul Tinerei Generaţiuni, dar păstra faţă de copilă sfiala ce i-o hărăzise tatălui ei!...

De cum se auzi un pas, fata şopti, ca în taină, „la revedere" şi pieri pe unde venise.

Petre, năucit, nu auzise pasul şi văzu deodată ivindu-se, din altă uşe, neluată în seamă, un domn măruni, ras de barbă, cu mustaţă roşcată, cu părul cărunt, cu ochelari, cu bărbia osoasă, aşa ca o potcoavă învelită în piele. Tânărul se înţepeni pe picioare, şi simţi că se limpezeşte la minte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Directorul zâmbia şi zâmbi şi mosafirul, — de împrumut.

— Cu cine am onoarea? glăsui directorul şi, oftând, urmă tot el, voios:

— Domnule Nicodim, cine eşti dumneata: se vede! Ai o poezie în buzunar. Şezi jos, te rog.

Directorul, prietenos se aşeză la biroul său, iar Petre pe un scaun în apropiere.

— „Tânăra generaţiune" are material pentru cinci numere de-aici încolo. Manuscrise primesc aproape în fiecare zi, dela mulţi începători mai ales. Vin şi lucruri vrednice de publicat uneori. Foarte rar. Când însă vine cineva la mine, cum ai venit dumneata; când îl cunosc, cum te cunosc acum pe dumneata şi văd cu ochii mei că am de a face cu un adevărat scriitor, las totul la oparte şi public versurile poetului şi amicului meu.

Directorul râse cu hohot fără batjocură, prietenos.

Petre îşi duse mâna la buzunar şi scoase cele două poezii.

— Aşa!... S'auzim.

Poetul pregeta; se gândea cu care să înceapă; pierduse încrederea în alegerea poeziilor din caet; i se părea că huetul străzii umple odaia. Se auzi însuşi citind, deodată.

După prima poezie tăcu.

— Ai isprăvit? E drăguţă. Dar am atâta material!... Nu mă ajută nimeni. Doar fiică-mea. Dacă ai timp, dragă, treci chiar mâine pe la patru după prânz, că mi vin corecturile... Te pricepi la aşa ceva?

— Imi place să corectez. Vin cu plăcere! se ridică în picioare Nicodim.

— Trimet şi poezioara dumitale la tipar. Dar, ştii, corectezi toată revista. Inveţi ceva din asta. Vezi din ce se alcătueşte, ca să placă, o revistă literară. Vii pe la patru şi te opresc seara la cină. Acum, la revedere. Lasă-mi poezia. Fetei mele o să'i placă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IULIA KOPELSCHI

Nu bătuse ora patru şi Nicodim era la uşa scării, aşteptând cu nerăbdare. Sunase, avea să vină fata directorului.

Petre se gândise necontenit la fata domnului Kopelschi, la cinstea ce i se făcea, la împrejurarea fericită de a sta la masă cu dânsa. Cât aduce o clipă de curaj! Lui Petre i se părea că în ajun, şi după ce sunase, se gândise să renunţe la „Tânăra generaţiune", să-i întoarcă spatele şi să plece. Om norocos! De acum cine ştie ce avea să se întâmple! O firmă aşa de mare, la o revistă literară nu mai văzuse în Bucureşti! Apărea poate numai din lună'n lună, soră bună cu „Convorbirile literare" dar dacă el, Petre publica mereu, timp de un an, hotărît că se făcea cunoscut! Şi ce frumuseţe de fată avea directorul! Când sânt atâtea femei frumoase pe lume, cum de se însoară cineva? Dar cu asemenea fată, cum să nu te însori? Să ai de nevastă o minune a creaţiunei. O veşnică ispită! Şi pe de-asupra să fii şi ginerele directorului celei mai însemnate reviste literare! S'ar putea oare? E bătrân directorul şi s'o fi gândit şi el, că ar fi bine să-i ia locul un om tânăr, un scriitor, de sigur. Tocmai ca să-l ajute îl chemase pe el! Fericită întâmplare! Norocul!

In ajun, nu mult după ce se despărţise de directorul Tinerei generaţii îi veni în minte un lucru pe care nu apucase să şi'l spună îndată, că domnul director nu fu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șese încântat de poezia ce i-o citise. Târzia descoperire îl întristase și îi trecuse repede prin minte poetului, că nu mai are ce căuta la revistă. Dar lăsase poezia la revistă! Dar fata! Directorul spusese că fetei lui o să-i placă cu siguranță!

Aștepta în gang, în dreptul ușii, ca eri, cu altă emoție acum și auzi troznetul scării.

Nu voiau ochii să creadă! Nu îi deschidea fata; o servitoare venise acum. Ce căuta el? Poftim că'l întreba ce caută! Pe domnul director!

— Pe domnul Kopelschi? întrebă sluga.

Ce bine rostea un nume așa de greu, sluga asta grosolană!

— Pe domnul director al revistei literare „Tânăra Generație".

— Intrați, vă rog.

Jocul dela scară, de cine care să urce mai întâi, nu mai avu rost! Petre sui, desămăgit, încîndat. Rămase în capul scării, neîndrăznet. Nu se putea lipsi de servitoare; trebuia să fie anunțat.

— Spune că a venit domnul Petre Nicodim.

Aștepta multișor. Casa i se părea pustie. Asculta încordat, ca și cum ar fi putut să-și dea seama cu auzul cam pe unde e fata. Așa de vie i se păruse, cu atâta viață și mișcare în făptura ei, că nu putea crede că e într'o cameră vecină, și că n'o aude, n'o simte. Nu'și închipuia că nu'i acasă. Poate că n'avea mamă, ca și el. Și trebuia să ducă mititica grijile gospodăriei, să stea în ora asta la bucătărie. Firește! aveau diseară mosafir! Pe el!

Domnul Kopelschi se ivi zâmbitor, ca un om vesel că respiră. Îi strânse mâna cu putere, îl luă de după mijloc.

— Imi faci un mare serviciu. Îți mulțumesc. Și eu, când eram tânăr, nu mă dam în lături să pun umărul la orice treabă. Poezia dumitale nu cred s'o fi trimes fipograful. Se culege. Cu dumneata n'am să stau acum de cât cinci minute, ca să văd cum lucrezi. Apoi dau fuga.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în oraș, — am o întâlnire, — mă întorc și citesc câteva gazete: asta neapărat!...

— Nu-i nimic, domnule director... încercase să spună Petre, dar domnul Kopelschi urmă:

— Să-i spun Iuliei mele să-ți facă o cafeluță. Astea sunt corecturile.

Directorul îl luase pe Nicodim în biroul său, îl așezase, tot vorbind, în scaunul directorial, și-i arătase lucrul: un maldăr de hârtii.

Petre corectă o fâșie întreagă și i-o întinse directorului. Directorul citi până la jumătatea fâșiei și văzu cu cine are de-a face.

— Ești corector în lege! Dacă se'ntâmplă să nu viu și ai isprăvit, așteaptă-mă.

Vesel, îi mai strânse odată mâna și plecă.

Rămas singur, Petre își aprinse o țigară, făcu câteva rotocoale de fum, mulțumit de cum se învârtesc, se întind și se pierd în redacția „Tinerei Generații", mai frumos ca în chichineața Obștei.

Iulia! Așa dar se chema Iulia! „Iulia mea" nu putea să fie servitoarea. Pe servitoare, dacă ar fi chemat-o Iulia, i-ar fi zis de sigur Iuli sau Iulișca. Fără îndoială! Era frumos numele ăsta? Era numele verii, al căldurii celei mari și roditoare, iar Iulia era ca pasiunea de fierbinte!

O voioșie zănatică clocotia în el, fericit că e în aceiași casă cu fata cea frumoasă, că o va vedea negreșit, măcar la cină, dacă nu curând curând, aducându-i cafeluța.

Dar... paltonul? Cu zdreanța asta pe el să-l vadă ea, ce rușine! Se desbrăcă, puse paltonul pe față, — căptușeala era și mai ferfeniță! — și așa, ca să nu se prea vadă, pe un scaun, cu pălăria deasupra. În casă era frig, — nu se făcuse foc în marea încăpere, de două trei zile.

Începu să lucreze, ca să se potolească și să fie găsit cu un aer serios. Corecta bine, dar nu pricepea nimic din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câte citia. La o vreme auzi ușa și văzu intrând încet, ca să nu verse cafeaua, pe servitoare! Se răsturnă pe spate, nimicit!

— Domnișoara Iulia, grăi sluga, m'a trimes cu cafeluța. asta. Și mi-a spus, să vă spun, să-l așteptați pe domnul.

Tot Iulia o chema! dar sireata, nu voise să-i aducă ca cafeaua. Ar fi fost și prea din cale afară atâta cinste! Ce era el și de când îl cunoștea? Fata se temuse, adică înțelesese că are de ce să se teamă. Așa dar se gândise la el, ca la un tânăr care ar fi putut să fie îndrăzneț cu ea. S'o sărute, să-i spună cuvinte de dragoste.

Încălzit în'suflet Petre se scuță în picioare și începu să se plimbe prin camera spațioasă, râzând călcând ca joc, scuturându-și pletele.

Vroi să se reașeze la lucru, să scape odată de corvoadă și să gândiască slobod și vesel. Bucuria îl înghiotia. Simți că era foarte frig; îmbrăcă paltonul; nu mai spera să vină Iulia. La lucru dar!

Nu se mai vedea însă. Venise pe'nserate și acum se înopta. Dar putea foarte bine să lumineze odaia! Avea chibrituri, casa avea gaz aerian și o lampă cu petrol-sta pe birou...

Nu! Curaj! Să se ducă în căutarea servitoarei — vorbă să fie! — pentru că poate avea să dea ochii cu Iulia.

Prins de o bucurie sălbatică, se frământă ca într'un joc de draci în mijlocul casei; se strâmbă râzând, înfundat, se suci, se răsuci ridică chica în sus cu amândouă mânile. Se desbrăcă de palton.

Apoi își trase haina bine pe corp, își pieptănă părul cu degetele. Drept, de parcă se prezenta la vals, deschise ușa de către capătul scării. Văzuse că mai este acolo o intrare. Aceia ducea, de sigur, spre bucătărie și în sugerie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ciocăni la ușă.

— Cine e? tresări cineva.

— Mă rog, vreau chibrituri glăsui el, și nu cuteză să împingă ușa, pe care abia de două degete o deschisese.

O tăcere mare urmă. Poate amândouă inimile tinerilor ciocăniau puternic: se cunoscuseră. Apoi fata, ajungând la o hotărâre, zise, dulce de astă dată:

— Dar cine e?

Petre deschise ușa, cât să vadă în încăperea oprită, ca poarta raiului și, ușurat în cuget și el, rosti:

— Eu, domnișoară Iulio!

Fata nu se putu stăpâni și scăpă un clinchet de râs, subțire, ușor, ca de strună de argint pe o lăută de cristal.

— Ai aflat cum mă chiamă!

— Da! rosti el, cu o bucurie, care-i lumina chipul.

— Uite cutia cu chibrituri, chiar în fața d-tale, pe masă. (Ea, fata, era în cealaltă parte a mesei și lucra la lumina gazului aerian o pânzătură delicată). Ia-o și du-te la corectura d-tale!

— Să mai stău puțin, nu se poate? Nu'mi dai voe?

Iulia îl amenință cu degetul; ochii ei mari, negri, luminoși, râdeau: nasul ei se mișca din vârf, ciudat, dar fără s'o urâțiască.

— Fii muncitor și cuminte, ca mine. Uite cutia!

— Dar chibrituri aveam! zise el și scoase cutiuța din buzunar, râzând.

Iulia se prefăcu furioasă, râsul o prididia:

— Ești un mincinos! ești un înșelător! îl certă ea, pe când el eșea rumen la față, vesel, fericit.

Când veni domnul Kopelschi, pe la ora șapte, Nicodim încă lucra.

— Ai avut mult de muncă! se alătură directorul de poet, privind corectura de sub ochii lui Petre. Dar ești aproape gata. S'au apucat să trimeată toată revista la corectură! Ai văzut poezia dumitale?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nicodim o văzuse, dar nu fusese ea tot ce văzuse el mai frumos și mai drag în ziua aceia. Înghețase însă, simția junghiuri în spate, — îl trăgea dela fereastră.

— Ah! și-aci e frig... observă gazda. Afară s'a lăsat ger! Sunt aci; poruncesc să se pună masa.

Și plecă.

Nicodim sfârșise la o vreme toată corectura. Se auziau până la el pașii trecătorilor, boncănind pe trotuarul înghețat. Gerul pătrundea prin cele două ferestre și prin ușa care da în balcon. Paltonul din spatele poetului parcă se subțiase. Petre fu apucat de un tremur nestăpânit. Sgâlțâia scaunul pe care ședea, așa îl sguduia frigul ce-i răzbise în mădulare.

Pe ușa de către scară se ivi un domn, cu căciulă trasă pe urechi. Ochii noului venit, izbiți de lumina din odae, bătură din ploape.

— Bună seara! bolborosi tare, mosafirul, prin mustățile-i mari și grele de îngheț.

Prietenos, întinse mâna, se recomandă. Petre nu auzi decât Adolf și pe ușe se ivi și directorul.

— E! ce plăcere! Haideni la masă! făcu vesel d. Kopelschi și, aruncându-și ochii dela unul la altul, îi apropie pe amândoi oaspeți săi, ținându-i de cot cu mânile, până la ușe.

Nicodim pregeta să intre în sufragerie și izbuti să rămână câtva în capătul scării. Se dezbrăcă de palton și-l agăță într'un cuer, aflat acolo.

Era cald, era bine în odaia de mâncare. Petre se mai scutură odată din tălpi până'n ceafă.

— S'ar potrivi niște țuică-fiartă! rosti gazda, care tocmai îl privia. Eu am mai băut trei în oraș, la o gustare. Dar o să meargă și rece.

Iulia scoase din bufet o butelie de cleștar, cu multe laturi, turnă în păhărele și, pe o tavă, servi mosafirii și pe taică-său.

Servitoarea intră, și șopti ceva domnișoarei, plecă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și reveni cu un castron mare cu mâncare. Iulia începu să împartă tuturora.

„N'are mamă, se gândi Petre. Ea face toată gospodăria casei. Servitoarea nu ese din vorba ei. Poate că muncește toată ziua. Eu, dacă mi-au murit părinții, am rămas mai liber, ca pe vremea lor. Și cu nici o corvoadă!“ Se întristă oleacă, și începu să mănânce. Ceilalți doi îmbucau și vorbiau, fata, visătoare de astădată, abia gusta.

Petre se gândi c'ar fi de-ajuns să întindă brațul drept, ca să ia mâna Iuliei într'a sa, s'o strângă tare și s'o sărute. Dar se putea așa ceva, când tatăl ei, când un domn străin erau de față? Și cine știe cine era domnul cel străin! Vre-un mare scriitor, care nu credea că are nevoe să aibă înfățișare artistică: nu purta lavalieră, nu avea plete. El, Nicodim, avea să tacă mâlc și să soarbă tot ce vor rosti cele două mari personagii literare. N'o să prea isbutiască, pentrucă era și Iulia de față și, când își întorcea ochii spre ea, nu mai auzia ce se vorbește. Hei! dar trebue să te stăpânești!

Un nou cutremur îl sgudui, în cât se apucă cu degetele de masă. Dar nu se băgă de seamă, ceilalți meseni tocmai plecaseră nasurile în farfurii.

I se turnă vîn. Voind să pună mâna pe pahar, atinse mânuța Iuliei. Simți un fior cald, o bucurie în toată făptura lui. Gustă băutura.

— Ce faci, dragă? strigă directorul! așezat vis-a-vis de el. Nelegiuire! Bea întreg paharul, ca mine, ca să trăiască poezia!

Domnul Kopelschi era vesel. Nicodim se supuse. Lui îi plăcea vinul, fără saţiu. Din zece feluri de vinuri cârciumărești, pe puțin șapte le găsia minunate.

— Eu am să torn de-acum! grăi directorul, umplu îndată paharul golit de Nicodim, opri clondirul lângă el, și porunci servitoarei să aducă alte patru.

Mosafirii fură nevoiți să bea; directorul ciocnia mereu cu ei, îi îmbia, stăruia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

Se isprăvise cina, se băuseră cafelele negre, dar clondirele nu se odihniau, paharele se umpleau și se goliau, ca să se umple iar, Nicodim se ținea treaz; se uita galeș câte odată la Iulia, ca să-i spună din ochi, că o iubește, dar fata bătea din pleoape, parcă n'ar fi cunoscut graiul ochilor, parcă nu i-ar fi vorbit cu prietenie și nu l-ar fi ocărât drăgălaș, cu câteva ore mai nainte. Șireata întorcea capul, când i se părea că îndrăgostitul e prea limpede.

Dela o vreme, Petre bagă de seamă că fata lipsește. Se frământă pe scaun, urmări iar istorisirile domnului director, — fata plecase să se culce! Poate că și dormea!

Directorul îi destănuia prietenului său Adolf, cum poate să-și susțină revista, și prin revistă familia.

— Eu nu lucrez cu autoritățile. E primejdios. Dar toată aristocrația, toți bogătașii țării, sunt abonații mei. Abonamentele, mai ales vara le fac. Mă duc la conacele boerești de pe moșie. Vin cu trăsura plătită de mine. Asta impresionează! Un om, care face o cheltuială așa de mare și care vine la tine, la țară, nu poate fi refuzat ușor. Și, crezi că mă înfățișez prințului sau boerului cu o broșurică, cu o revistă de câte-va foi! Aș! Ți aduc... stai să-ți arăt eu. Lucruri foarte frumoase.

Și directorul sări de pe scaun, se strecură pe ușa de către scară și se întoarse peste un minut, ținând în mână o cutiuță ca de giuvaer, învelită cu piele roșie, și un sul.

— Ți aduc, urmă el, decretul, brevetul medaliei Bene Merenti, clasa întâia sau a doua, după suma cu care vrea să susțină revista, și-i aduc și medalia. Ia uitați-vă la brevet! O avere mă costă!

Pe un carton lucios, doi îngeri, în aer, cu aripile întinse, țineau o cunună de laur, cu panglică tricoloră, sub cuvântul tipărit cu litere mari: „Brevet", și cu slove mai mici: „al Cercului Sprijinul Literar". Dedesuptul cununii urma să se scrie, numele prințului Ghica, de pildă, sau al domnului Popescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi-acum iată şi medalia.

Directorul deschise cutiuţa şi lăsă să se vadă o medalie, de aur adevărat, pe care scria, circonferenţial şi aproape de margini: „Cercul Sprijinul Literar", iar la mijloc: „Tânăra Generaţiune". Pe cealaltă faţă a medaliei sta limpede: Bene-Merenti clasa I-a.

— E! isbucni d-nul Kopelschi, când vii cu un lucru atât de frumos, pricepi cât sunt de măguliţi boerii? Cei mari, vor să aibă Bene-Merenti clasa întâia, de aur, şi se prind la revistă; ceilalţi se mulţumesc şi cu Bene-Merenti de argint, şi grozav ţin să-l aibă, aflând dela mine cine sunt membri acestui cerc. Pentrucă pe toţi îi rog să se iscăliască în Cartea de Aur a Cercului şi să scrie acolo, cu mâna lor, şi suma cu care se prind să subvenţioneze revista.

— Şi faci afaceri bune! strigă domnul Adolf.

— Fac, mulţumesc lui Dumnezeu! Trăesc cum se cade şi scot şi revista la fiecare început de lună.

— Şi dacă vine vreunul din abonaţi, ca să vadă cercul, să ia parte la şedinţă?

— Îi spun că mi s'a dat mie toată sarcina revistei şi că cercul se întruneşte foarte rar, din pricina prinţilor Cantacuzino, Ghica, mai ştiu eu care? Şi mă crede. Mi s'a întâmplat. A venit un senator din Gorj şi am deplâns amândoi nepăsarea celor mari, faţă de literatura naţională.

Directorul se umflă de râs, şi chihotiră şi Adolf şi Petre. Se băuseră vr'o şapte sticle de vin înfundat, vechi şi tare.

Veseli, oaspeţii se despărţiră într'un târziu, petrecuţi de gazdă până jos la scară.

Dela un colţ de stradă, domnul Adolf se opri, îşi luă bună seara. Petre se legăna, uitase să se închee la palton, nu lua aminte gerului şi se găsi acasă, pe neaşteptate, bâjbâind prin întuneric.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

NECAZURI PIERITOARE

Târziu, a doua zi de dimineață. Nicodim se deșteptă, părându-i-se că se cufundă în saltea, ca într'o mocirlă. Ochii pregetau să se deschidă. Capul, greu ca o ladă de cărți, se îngropa în perne și un cerc de fier îl strângea de jurîmprejur.

De cum își limpezi senzațiile, Petre simți că-i e frig, se ghemui tot în așternut și dinții lui se porniră să clănțăniască. „Cu ce m'aș putea încălzi?“ se întrebă el. „Trebue să mă dau jos, să-mi fac focul... Doar așa... Aici n'am pe Ion!“ își aduse el aminte de fosta-i locuință.

Incet, se dădu jos din crivat, dar abia se ridică în picioare și văzu că nu e în stare să pășiască. Nu avea putere, îi venia să cadă și frigul din cameră îl coprinse deodată, îl pătrunse ca pe un burete apa și Petre începu să tremure, să dârdâie strajnic.

Istovit, se așeză pe marginea patului, dar nu stete mult, ba chiar îndată intră la loc, în culcuș, se învelì până peste cap.

Un ceas, două poate, se cocoloși acolo, tremură și adăstă să se ispăviască tremuriciul, întrebându-se ce are, urmărindu-și starea, fără s'o judece, amintindu-și crâmpee din seara petrecută alături de Iulia și de director, speriat că nu mai sfârșește starea aceia de boală, că nu poate părăsi patul, că nu știe nimeni că e bolnav, că poate acesta e începutul unei lungi zăceri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trecuse de prânz. Se auzi un ciocănit la uşe. Petre tocmai se afla într'un moment de nepăsare, de silă profundă. Uşa se deschise şi gazda cea mai în vârstă intră. Dădu cu ochii de privirea lui rătăcită. — el tocmai scoase capul de sub plapomă.

Femeia, până să i se tălmăciască în cuvinte uimirea că-l vede aşa, spuse ce avea pe buze:

— Credeam că ai plecat, domnule Nicodim.

Şi îndată:

— Văd că nu ţi-e bine. Ce ai?

Ea pricepu, că el nu-i răspunde, tocmai pentrucă era covârşit de boală. Se apropia, îi puse mâna pe frunte, ca o mamă.

— Arde. Asta n'ar fi nimic. Nişte ceaiuri fierbinţi şi o baie de muştar la picioare, tare-ar fi bune la răceala dumitale! Că eu zic că ai răcit.

Vorbele „ceai fierbinte" căzură luminoase în mintea bolnavului şi aduseră o imagină. Petre văzu ceainăria favorită, se văzu bând, simţi ceva din plăcerea ce o simţia acolo, după al doilea pahar.

— Da! rosti el, mai mult cu privirea, cu o voce secată.

— Şi focul îl aprind numai de cât, că e tare frig... afară.

Femeia plecă şi curând veni nora-sa, ca să facă focul. Pe semne că soacra se dusese la farmacie, după muştar.

Peste un ceas era cald în odaie şi bolnavul se mai întremase. Bătrâna aduse o căldare cu apă fierbinte şi lăsă în căldare o mână de muştar.

— Stai pe marginea patului cu plapoma în spate, că nu se rupe ea, şi bagă picioarele ici. — apropie femeia vasul cu clocotială din care eşiau aburii, puzderie.

Un miros puternic, pătrunzător, aspru şi ciudat, ajunse la nările bolnavului. Parcă se împânzia o ceaţă în toată încăperea. Petre se supunea, îşi pusese picioarele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în căldare, dar îl ustura cumplit, îl ardea, îl muşcau parcă sute de viespi.

—Rabdă, maică, rabdă, povăţuia femeia, urmărindu-i şovăelile, nevolnicia şi ghicindu-i suferinţa.

Mireasma iute pătrundea până şi în negura din mintea bolnavului şi-o izgonia. Tălpile picioarelor însă parcă le ţinea pe jeratic. Indura totuş pedeoparte de ruşine, faţă de gazdă, pe de alta pentru că, limpezit binişor la minte, pricepea că se tămăduieşte.

— Dar la stomac eşti sănătos? întrebă femeia.

— Da.

— Atunci să n'ai grije. Da, să-mi dai bani de lemne, că nu mai sunt, şi am plătit eu muştarul, zise ea, socotind că era foarte nimerit momentul pentru descurcarea socotelilor.

Petre arătă haina lui cu degetul; femeia i-o aduse, şi plata se făcu întreagă: şi pentru ceai şi pentru o supă caldă, pe care avea să i-o aducă mai apoi, „supă cum nu se mănâncă la birt, făcută în casă".

Nici a doua zi, Petre nu se simţi în stare să facă lucrul cel mai obişnuit, cei mai fără preţ, să meargă pe picioarele lui. Trupul tot îi era moale, şi ca bătut cu parul, aşa îl durea. Inşiratele ciolane nu mai erau ele singure în stare să-l pună drept în picioare pe om, la porunca minţii, cea nesimţit de repede, când carnea, când muşchii nu mai erau volnici şi suferiau.

Ziua, cenuşie, cu bolta scundă, de nouri, nu-l îmbia pe bolnav s'o privească, ci să doarmă mai de grabă, să se cufunde în zăcere. Larma focului învia şi muria în sobă; vântul, câteodată, cânta, şi lui Nicodim i se năzăria, că şi el, vântul, cântă ariile, doinele româneşti.

Lua vioară, îi da glas; obosia repede, îşi aducea aminte ceasurile de patimă petrecute cu nevasta lui Pârvan şi se înduioşa cu suvenirul mătuşe-si şi ai lui unchiu-său.

După vre-o două săptămâni de zăcere, când începuse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să simtă că se odihneşte şi că i s'a urât, ca omului sănătos cu şederea, se îmbrăcă molcom şi eşi pe uşe. O ameţeală îl ţinu înaintea casei. Stătu să-i treacă. Dune de nouri, ca de cenuşe, făceau albastrul cerului să fie palid. Soarele sta rece pe cer, decorativ, dar lumina lui i se părea sfântă lui Petre. Cu recunoştinţă căută la părintele vieţii, poetul, şi o strofă de preamărire i se înfiripa în cuget.

Era după amiază. Coti către răsărit, fără ţintă, Umbra lui se întindea înainte-i, subţire ca de felinar. Ca la un lucru nou, privi la umbra sa; i se păru foarte îngustă. „Oare să fi slăbit eu atâta? Şi la faţă trebue să fiu tare schimbat. Nu mă pot duce, s'o văd pe Iulia!“ oftă el, ca un om care nu mai atâta aştepta.

I se tăiară picioarele. Plimbarea nu mai avu nici o noimă. Să se întoarne acasă? Acolo era aşa de sigur! Era mai aproape ceainăria. Dar dacă o să-l vadă fetele ceainarului? Ei, şi? Le iubia şi pe ele? Nu, dar de ce să-l caineze, ca pe un om pierdut? Au să creadă că e tuberculos! Ei şi? Ele nu-s totdeauna acolo. E aşa de plăcut să bei ceai fierbinte; mintea se înaripează. Tot ce cugeţi, se pare frumos, sau chiar este. Cercul intelectualilor trebue să fie nelipsit şi poate că pică şi Leu Căpuşescu.

Se strecură în ceainărie, la masa lui. Tinerii intelectuali nu veniseră toţi şi cei care erau îl poftiră la dânşii. Comandă o pribafcă şi, dela primele sorbituri, simţi plăcerea odihnei—obosise foarte!—şi a minunatei băuturi.

Fiindu-i dela o vreme foame şi întrucât nu avea să întârzie mult, se mulţumi cu o cafea cu lapte, drept cină. Bucuria tovărăşiei, îi ţinea loc de mâncare.

Costea Negoescu veni însoţit de încă doi tineri, necunoscuţi lui Petre. Cercul sporise. Unul dintre băieţi aduse în discuţie dragostea „Mutului“, rândaşul localului, pentru fata cea mare a stăpânului. „Şuva“, cum îi zicea Mutul, fetei care se chema-Raşela, era vorba să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

logodiască cu un tânăr, evreu și acesta, negustor de mărunțișuri în piața mare. Viitorul ginere venea în fiecare seară, sta până târziu cu viitoarea soție vădit cu îngăduirea tatălui fetei și, desigur, nu se sfia să fie drăgăstos cu iubita, față de mut.

Intelectualii se pasionau de drama din sufletul omului lipsit de grai și de auz și, carele, totuș, venia la masa lor, când nu-i avea pe stăpânii la spatele lui, și prin semne, prin lacrămi, prin schimonosituri de față, neînchipuite, și prin sbuciumări din tot trupul, istorisia iubirea dintre Suva și negustor, propria lui disperare, ura și gândurile nebune de ucidere, ce le aprindeau nenorocirea în mintea lui puțină.

— Ar trebui să-i spună cineva bătrânului, patronului. Se poate întâmpla o nenorocire, grăi unul din tineri.

— De ce? făcu Iancu Predescu, alt intelectual. Ca să împiedici cu paza dumitale banală, cu temerea dumitale burgheză, teamă de turburarea siestei comisarului, deslănțuirea unei drame splendide? Grozav mai țineți ca realitatea să fe mai prejos decât închipuirea lui Shakespeare, de pildă! Nu-ți băga brațul subred în roata destinului! Nu te sfătui așa, fiindcă mi-e milă de dumneata, dar mă lipsești pe mine, de o priveliște ce mi se pregătia, îmi răpești o satisfacție artistică, de care poate că nu voi mai avea parte niciodată și pe care poate că o și exagerezi acum, în așteptare. Căci nu se știe, dacă Mutul nu joacă teatru și el, cu sentimentele lui, și dacă va îndrăzni să-și sugrume protivnicul și iubita. Curiozitatea a creiat tot ce e mai mult decât omenesc pe lume: tot ce e frumos și măreț, printre realizările omului, tot progresul.

— Ai luat-o repede, Iancule, și dai dintr'una 'ntr'alta, zise Costea Negoescu, poetul. Cum? să poți cu două cuvinte înlătura o crimă, și să nu le rostești? Drama, cum îi zici tu, o avem, o știm acum, ca și cum s'ar fi petrecut, și-atunci de ce n'am împiedica-o să se deslănțuie? O știm,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și tu sau eu, n'avem decât s'o scriem, s'o făcem nemuritoare, cu pana noastră.

— Poate că alții ar face-o mai bine, dacă, petrecându-ne, ar fi cunoscută de toată lumea! îl tăie vorba, nerăbdător, Predescu.

— Hei! urmă Costea, dar nici nu este „splendidă", cum ziceai tu. Să vedem: un idiot, respingător la vedere, e îndrăgostit de o fată frumoasă, care iubește și e iubită. Idiotul ucide pe fata și pe drăguțul ei. Ce-și sacrifică el, omorând? conștiința, libertatea și onoarea lui de tâmpit? Ce poate fi estetic, în această crimă, făptuită de un mizerabil hidos? Iubește mai mult creaturile făcute după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, cel care este mai mult spirit decât lut lancule! Or tu n'ai nici o afinitate cu ele, ci cu idiotul?

Ascultătorii râseră toți și râse și Iancu Predescu, dând din cap, în semn că-i mulțumește poetului.

Petre se simți ostenit: ascultase cu încordare discuția. Se ridică, strânse mâinile prietenilor și se îndreptă spre casă. Păși încet și larg, — ca să nu obosiască și să ajungă degrabă. „Ciudați tineri sunt în București!" se gândia el la Predescu și la grozavele lui teorii.

A doua zi, se deșteptă târziu, deși mai întremat. Părăsi patul. Tinerețea luptase și răpuse boala. Până se plece de-acasă, nu se îndură să nu dea glas vioarei. Cântă două ceasuri încheiate. Dragostea de muzică îi revenise. O strofă, care-l sâcâise în ajun, o izgoni, gândindu-se la Costea Negoescu: i se păruse foarte isteț poetul acela dela ceainărie și-i lăsa, oarecum, poezia pe seamă.

Lăsând lăuta din mână, își aduse aminte de Iulia de revista literară, care apăruse de sigur cu poezia lui și vru să se porniască spre calea Șerban-Vodă. Se uită în oglindă.

„Nu! nu mă pot duce! Se vede cât de colo că m'am sculat după boală și sunt urât!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După o săptămână, suna jos la scara redacției literare. Sună mult. Târâitul metalic se-auzia de jos bine, dar sus parcă nu era nimeni! Într'un târziu, Petre auzi cunoscutul troznet al scării. Se emoționă, inima-i bătea.

— Cine e? întrebă o voce femeiască de dincolo de ușe, și o perdeluță dela geamul ușii se dete puțin în lături.

— Domnul director, e acasă? întrebă Petre nemulțumit.

— Nu! a plecat prin țară.

„După abonamente", gândi Nicodim: cu brevetele și cu medaliile...

— Nici d-șoara Iulia?

— Nici. Că stă mai mult la neamuri, când nu-i domnul în București și de când e logodită.

— Și când se întoarce domnul?

— Păi nu știu...

— Dar d-șoara Iulia cu cine s'a logodit, zici? Cu cine?

— Păi da: cu domnul Adolf...

Petre plecă, istovit în suflet. Nu-l găsi nici peste o săptămână pe d. Kopelschi, nici pe Iulia, pe care voia s'o vadă, așa logodită, cu o vagă speranță.

Peste câteva zile mai apoi sună iar, veni servitoarea: domnul director era acasă.

— A! dumneata ești? Ce veste poveste?

— Am fost bolnav... doriam să vă văd... se lumină la față Nicodim, părându-i-se vesel directorul. Nici d-voastră n'ați fost pe aici.

— Da!.. am regulat cu revista, cu corectarea ei, pentru mult timp. Un băiat de foarte mare talent se ocupă singur de ea. Am scăpat de o grijă. Dacă scrii vr'o nuvelă, cu adevărat frumoasă ți-o public cu plăcere! zise directorul, bine dispus, și îi dădu mâna, de despărțire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu inima înfrigurată, dând să plece, Petre șovăi pe loc și zise:

— Mă rog, aș vrea să am un număr din Tânăra Generație în care e și poezia mea.

Numai decât, depe birou, directorul îi întinse o revistă. Nicodim o îndoi, o puse în buzunar, se înclină și eși.

In capul scării, țintui cu ochii sfredelitor ușa sufrageriei. Stătu să audă un sgomot cât de mic, care să-i dea nădejdea că Iulia ar putea scoate capul o clipă ca să-l vadă. Auzi zgomot jos: servitoarea deschidea ușa cuiva.

Treptele trosniră, un tânăr urca repede. Petre adăsta, — scara era prea îngustă. Tânărul ce venia, avea un aer cuceritor și fericit, certat cu a lui Petre. Avea un palton cu guler de biber, o pălărie cât luna plină pe cap; o lavalieră neagră de mătase, scoasă peste palton, îi fluturа obraznic la gât. Era sclivisit și părea boer. In mâni avea mănuși de piele, scumpe. Ca la el acasă, intră în biroul directorului și se auziră îndată exclamații de bucurie, ale d-lui Kopelschi.

Petre coborî sdrobit. Tânărul acela! Mai frumos, mai arătos, mai bogat și poate și mai talentat decât el! Dar ce le făcuse el, directorului și Iuliei? Ii supărase cu ceva? Poate că Iulia nu știe nimic, sau poate că tânărul îi plăcea mai mult decât îi plăcuse el. La urma urmei, lui Nicodim, Iulia nu-i spusese nici un cuvânt de iubire, nu-i făgăduise credință. Nu-l cunoscuse decât în treacăt! Și se logodise!

Ca un om sărman și bolnav, culcat pe pae într'un bordei în care visează că e stăpânul unui palat, că e bogat, și puternic și sănătos și se deșteaptă; așa se simți de sărac și de strivit, Petre Nicodim. Nu fusese iubit, nu era poet, nu colaborase la nici o revistă!

Adâncindu-se în mâhnire, își aduse aminte o strofă auzită la ceainărie, spusă de Iancu Predescu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Urât se mai strâmbă viaţa la mine!
Un drac, cocoşat şi sbanghiu,
Norocul de mână mi-l ţine
Şi'mi scuipă 'n sicriu!

Nu-i plăcuseră de fel, versurile aceste şi nici astăzi nu-i plăceau.

Petre iubia cuvintele şi imaginele frumoase, dar aşa de amărât şi de scârbit era, încât se gândi la autorul strofei, ca la un frate de suferinţă. Şi nu mai fu singur. Viaţa se strâmba la el, învederat! N'apucau iluziile lui să înfloriască şi o coasă neagră le reteza dela pământ. Ca un diavol rânjia batjocoritor, după fiecare năzuinţă. Şi 'vremea trecea! Câte cunoştinţe noi se perindaseră pe dinaintea lui, şi era mai singur ca ori când. Trebuia să se lipiască de buzoeni de-ai lui. Să-l caute pe Ghiţă Neagu. Dar dacă, pe stradă, s'o întâmpla să se întâlniască cu Iulia?

Strofa cu diavolul cocoşat, deşi nu era pe gustul lui Nicodim, mai risipi din marea lui mâhnire. Petre zâmbi gândindu-se că autorul urâtelor stihuri, după ce le scrisese, îşi simţise sufletul mai despovărat de pricina care i le ticluise şi, uşurat, păşise mai departe prin dezolata-i viaţă. Şi el avea să meargă înainte mereu, sub bolţile zilelor, târându-şi umbra, cu ea alături, nedespărţit tovarăş, sau înainte-i, fugind să n'o calce.

Intr'un târziu, scoase „Tânăra Generaţiune" din buzunar; îşi citi poezia tipărită şi nu se supără, că era aşezată pe la sfârşitul revistei.

Iată-l autor! Avea să se ducă la ceainărie şi, la un moment potrivit, să-i arate lui Costea Negoescu că şi el e poet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UNCHIUL NĂSTASE ŞI MĂTUŞA SMARANDA

După ce trenul plecase, şi, sub cupola imensă a cerului, şuera şi despletia în urmă-i coame de fum, unchiaşul Năstase şi mătuşa Smaranda se lipiră unul de altul, ca într'un adăpost de vreme rea.

Işi ştersără ochii pe furiş. Nu voiau să fie văzuţi de lumea nepăsătoare, ce se frământa în jurul lor. Ca dintr'un loc hain, plecară cu sârg.

Tăcură tot drumul, până acasă. Deschizând poarta, Năstase grăi:

— O văzui şi pe asta! Că tare ţinea-i să-l ştii dus!

— Eu? Nu-ţi-e teama că păcătueşti? A vrut el şi ai vrut şi tu acum, din pricina aceia, cu Aniţa.

— Da cum l-ai găsit de repede pe chir Panait şi îndată, mă rog, şi pe ticălosul de Pârvan.

— Mare nedreptate îmi faci! Mă oropseşti, Năstase! Eram siguri, şi tu şi eu, şi Mariuca Saftului, muma Anitei, că-l omoară Pârvan, când o pune mâna pe el!

— Când l'o prinde! Vezi? făcu moşul cu răutate. Şi dacă i-ai depărtat, şi pe Aniţa şi pe bărbatu-său, de ce adică a mai plecat băiatul nostru? Era să se ducă după Aniţa la vie?

In Teamlâcul cel mare, bătrânii se aşezâseră pe di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vau, departe unul de altul pe cât se puteau. Mătuşa Smaranda începu să plângă: se simţia vinovată, dar şi pe Năstase nu-l socotia fără vină.

Ziua scădea în jurul celor doi bătrâni; soarele se dase după oraş. Îi priia moşului, aşa era felul său, să jidăre. Mai cu seamă pe nevastă-sa îi plăcea s'o necăjiască. Lacrămile însă îl biruiau, mai vârtos decât harţa decât vorba grea. Adusă până la ciudă şi asmuţită la ceartă, Smaranda era pururea aprig de isteaţă şi-l înfunda pe moş, spre mulţumirea lui „Deşteaptă e Smaranda mea! chitia el şi se pornia să cânte uneori, semn că nu-i pasă pe deoparte, şi rostire de împăcăciune pe de alta.

— Ta ta ta ta! făcu el, când o văzu plângând. Plângi acu! Da de ce, mă rog? când el a vrut să plece şi nu-l mai puteam ţine nici legat? O să-i fie bine-acolo. Nu-i vreai tu binele? O să dea faţă cu greutăţile vieţii: o să-l dăscăliască lumea şi singurătatea, mai abitir decât noi, cu dojana, cu sfatul şi cu mângâierile noastre.

Lungi foarte li se părură primele zile de după plecarea flăcăului. Când unul, când altul, se opriau în cerdac, măsurau uliţa din zarea casei, că doar îl vor vedea venind. Chitiau că poate n'o găsi Petre odae, să închirieze; că, fără de prieteni, l-o prinde urâtul; că sgomotul Bucureştilor şi îngrămădeala de oameni n'o să-i placă şi o să-l prindă dorul de Aniţa. Cum l-ar fi certat şi baba şi moşul, şi ce bine le-ar fi părut!

După o săptămână înţeleseră că Petre şi-a luat casă, s'a deprins cu larma, are prieteni şi le cântă. Aşa frumuseţe de flăcău găsise şi o ibovnică, mai de neam decât Aniţa!

Intâia scrisoare a lui Petre, obicinuită şi respectuoasă, ei o descusură şi o tălmăciră după chipul voilor şi dorinţelor lor. Băiatul o ducea bine, să laţăia în Bucureşti şi ar fi putut să înebuniască oraşul, dacă s'ar fi încumetat şi lumea i-ar fi îngăduit.

Zilele treceau peste casa patriarhală privite de bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trâni îndelung. Minunea fiecărei înălțări de soare, minunea fiecărei înstelări, o priveau cu pietate, cu mulțămită, știind că nu săvârșiseră nimic, ca să li se datoreze, și că se bucurau de ele fără precupețire.

Tristețea singurătății lôr îi alăturaseră mai mult, chiar după o lună dela plecarea lui Petre.

Finu Panait îi pofti cu stăruință să vină la via lui și să stea două săptămâni, dacă vor voi, căci sosise vremea culesului viilor.

Și babei și moșului, li se părură că nu vor, pentru că ar vedea-o pe Anița. Dar, tocmai pentrucă aveau negreșit să dea ochii cu ea, curioși s'o vadă cât e de frumoasă, căci li se păru că au uitat-o, și dacă e tristă după feciorul lor, primiră.

Puseră mai întâi la cale, cu argatul lăsat de pază casei, ca să vină călare numai decât la dânșii, acolo unde plecau, dacă se întâmpla să pice conașu Petre, ceia ce nu era de așteptat, sau o scrisoare dela București.

In căruța cu leagăn, trimisă anume de finu Panait, trasă de doi telegari focoși, ajunseră în patru ceasuri. Repejunea îi ametise, îi ostenise, încât de cum ajunseră se culcară, aproape flămânzi.

O ploaie de toamnă începu să se cearnă de a doua zi, și ținu patru zile.

Mai des singuri, bătrânii, în odaia lor de mosafiri, priviau afară; își povestiau unul altuia, tăceau la olaltă. Li se făcuse foc: răceala burniței pătrundea prin pereții colibei.

Nevasta finului Panait așteptase și alți mosafiri, rubedenii de ale ei. Aceștea nu veniseră, din pricina vremei posomorâte și ude.

Apoi se înseninase și se încălzise. Tineretul din satele apropiate fusese chemat și se adunase la culeș. Moș Năstase într'o parte, cu finu Panait, mătușa Smaranda,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în alta, cu nevasta finului, colindară potecile viei tăbărâte parcă pe coasta lină a unui deal cu trei curmături.

Culegătorii cântau, băeți și fete amestecați; se auzia câte un țipăt femeiesc și apoi ocări. Pârvan își arăta capul cât o baniță; vocea lui răsuna și, în tăcerea ce urma, se auzia cântec, dintr'altă parte de vie.

Și unchiul și mătușa lui Petre o văzuseră pe Anița și li se păruse ofilită și pârlită de vânt. Fata Mariuchi Saftului făcuse ochii mari la ei, tresărise, îi înlemniseră mâinile pe un linguroi, gândindu-se poate că Petre va fi venit și el. Ochii îi sticliseră apoi și, năpădiți de icoane, și-i înfipsese în pământ, ca să nu și-i lase citiți. Bătrânii se depărtaseră, stânjeniți.

Larma voioasă din vie îi atrăgea. Uitau că urcă, hoinăriau printre butucii viei, ciuguliau ici colo din feluritele neamuri de struguri, ascultau cântecele depărtate, urmăriau ciuberele pline, purtate legănat spre cramă. Cărătorii, culegătorii, călcătorii, erau de o potrivă de voioși.

Anița, de câte ori putea, își lăsa îndeletnicirea și se lua pe urmele celor doi mosafiri. Dosită, la pândă, cu un fior în tot trupul, cu buzele arse, aprinsă la chip, când para din suflet o dogoria, cu ochii scântecători, se împlânta ca pe un harac în pământ reavân, în preajma bătrânilor. Nădăjduia, de sigur, că și Petre are să vină, că bătrânii n'au să stea tot singuri și că îl va vedea pe flăcău, răsărind lângă ei.

Zăcătorile se umpleau; tot mai multă lume se îmbulzia în jurul cramei, dela care vântul pleca, după vorba unui poet, „mirosind a băutură".

Ca de ceară, ca de abanos, ca de chihlimbar, strugurii rupți dintre frunzele verzi, roșii, ruginite, galbene, umpleau de-avalma hârdae mari, ca să fie striviți cu picioarele.

Veselia creștea, aidoma chefului, scripcari țigani

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Parvan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cântau de dimineaţa; iar séara, la lumina unor focuri mari de curpeni de viţă, se încingeau jocuri furtunoase.

Pârvan, deşi în dârdora trebii neîncetat, zărind-o într'o zi pe nevastă-sa pe după nişte butuci de vie, veni întins la ea, o luă de mână şi o purtă până aproape de Năstase şi de Smaranda, pe acolo şi dânşii.

— Uite, dumnealor să le mulţumeşti, — sărută mâna boerilor! — că sântem aci! Cucoana Smaranda m'a chemat şi m'a procopsit cu slujba de vier, la cuconu Panait. De sunt acuma şi chelar, om de încredere!

Bătrânii se dădură înapoi, dar deocamdată fură nevoiţi să-şi lase dreapta sărutată de Aniţa.

Pârvan făcu o plecăciune şi se duse. Îl strigase cineva, poate stăpânu-său.

Bătrânii se simţiră strâmtoraţi şi ruşinaţi. Aniţa, din ce sta plecată înaintea lor, se îndreptă de odată, drug, şi ochii ei mari, întrebători mai întâi, speriaţi, cercetară îndată, pătrunseră în cele două făpturi, şubrede de vinovăţie, le fulgeră. Ca un răcnet i se ridică din inimă, i se propti în piept, dar nu-i veni pe buze. Ochii ei însă strigau cumplit de puternic: „Voi! voi mi-aţi făcut-o! Cu dinadinsul!“. Apoi mânia se stinse şi ea pe chipul femeii şi o disperare se întinse neagră — vânătă pe faţa arsă. Buzele Anţei se mişcară, dar nu rostiră. Femeii îi trecuse prin minte: „N'o să-l mai văd! Aştia nu mă lasă să-l mai văd. Şi cât aşteptam iarna!“

Moş Năstase clipi, se schimonosi, galben la faţă, o luă de mână pe nevastă-sa, zâmbi uşor, în pofida celor ce simţia, a vicleníe, şi-i întoarse spatele Aniţei.

Tânăra femee simţi că genunchii i se pleacă, oftă şi, încet se târă spre câmp, pe unde nu se vedea om, tot mai aplecată, mai fărâmată.

Mosafirii nu mai avură tihnă la via finului Panait. Toată ziua, parcă tot de Aniţa se împiedicau şi de Pârvan. Orce catrinţă zăriau, or ce bariş, alb sau roşu, dintre frunzele late ale viei, sau pe lângă cramă: Aniţa li se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

năzăria! Pârvan, gata să-i slujiască plin de recunoștință, le era și el nesuferit, căci nu-i puteau crta, că ar fi fost în stare să le ucidă nepotul.

Plângându-se că nu le prieşte, că le e grije de gospodăria de acasă, finu Panait îi sui în căruța cu leagăn, și bătrânii se întoarseră la căminul lor.

Și nimic alta nu se mai petrecu! Iarna veni, îi găsi pregătiți, ca totdeauna, și pregătirile acestea le luară toată vremea. Carte știau, dar n'aveau obicei să citiască. Ar fi trebuit să cumpere cărți, când ei, rareori, și pe puține lucruri dădeau bani, după ce se tocmiau în lege! Librăria era poate singurul fel de prăvălie, în care și Moș Năstase și mătușa Smaranda nu mai intraseră din copilăria lor, căci hârtia de scrisori, cerneala și penițele, două pe an, le cumpărau deodată cu mărcile, dela tutungerie.

Cu privelistea ernii, aidoma tuturor ernilor trecute, bătrânii citiau, la răgazuri și pe apucate, în amintirea lor, puținul ce-l trăiseră. Pofta lor de ceartă, a lui Năstase îndeosebi, se potolise mult. Dacă ningea, dacă bătea Crivățul, sau se încălzia ca'n Octombre, dacă era sloată, or se făcea polei, ori cum ar fi fost, amintiri vechi înviau, de multe ori goale de întâmplări de seamă, dar duioase, dar pline de viață proprie, de dovada dăinuirii și a înfruntării anilor.

Și tot mai stăruitor, cele mai depărtate vremi, ale copilăriei și ale primei tinereți, scoteau capul, ca ghioceii prin omăt, ca florile albastre prin maldărul de frunze uscate, căzute ani și ani la tulpinele pădurii.

Nimicuri luminau în negura trecutului, ca o stea. O basma țigănească, cumpărată de mătușa Smaranda îndată după ce se măritase, ca s'o poarte în vremea deretecatului, și-o adusese aminte Năstase și-l bucurase grozav!

— „Ce caută țiganca asta într'o casă cu mine?“ ziceam în gândul meu, Marando. „Că doar nu m'oi culca cu ea! cu o chivuță!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

Şi unchiaşul râdea, chihotia.

— Imi şedea bine! Cum de ţi-ai adus aminte?

— Nu ştiu! Iţi şedea mai bine decât pălăria de cucoană, cu care te împăunai la plimbări. Ţi se potrivia! Ce'i al omului, să'i dai.

— Unde mai e acum ţiganca aia! oftă bătrâna. Iar coconaşu Năstase, care'i da târcoale, de parcă era la cadril, nu e mai breaz!

Şi vremea trecea.

Intr'o zi, în târg, moş Năstase se întâlni cu poliţaiul. Se împrimăvăra. Lumea se pregătia şi de sărbătorile Paştilor şi de zilele calde. Era larmă şi grabă.

— Domnule Nicodim, unde vreai să tragă sorţi nepotul dumitale? întrebă poliţaiul. Nu'l mai văd prin Buzău.

Unchiul şi epitropul lui Petre se zăpăci, rămase locului. „Da, flăcăul trebuia să se hotărască... Să nu facă armata, nu se putea". El apucase alte vremuri. Cu bani, prin neamuri, cumpărând om în locul tău, puteai scăpa de oştire.

— Cum se face acum?... Că eu am apucat...

Poliţaiul înţelese, ce-l întreba, dibuind, domnul Nicodim.

— Vin toţi tinerii cari împlinesc douăzeci şi unu de ani, zise el, se desbracă, îi cercetează doctorul, să vadă de sunt sănătoşi, şi, pe cei cari sunt, îi face ostaşi.

— Bine, bine! zise moşul şi, supărat, răsvrătit, căci ştia că Petre e sănătos şi voinic, se pierdu în mulţime.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

SORȚAR

Din gazete, Petre Nicodim aflase cele ce-i scria unchiu-său cu spaimă și durere, că el, ca toți tinerii de vârsta lui, trebuia să se înfățișeze unei comisiuni, care să hotărască, dacă va face sau nu oștire.

Câteva zile fusese muncit de grije și numai cu vioara izbutia să nu se gândiască. Apoi se întâlnise cu Ghiță Neagu și petrecerile cu muzicărie se ținură lanț. Se răzbuna, bând și cântând, își răscumpăra necazul de față și pe cel ce avea să-l îndure. Băeții „tot unu și unu", de care pomenise Neagu la Buzău, la cheful cu Aurel Marinescu, și-i făcuse tovarăși.

Era să uite cu desăvârșire de armată, când Neagu îi aduse aminte într'o zi, întrebându-l și lămurindu-l.

— Ce gând ai? Sau tragi în Capitală sorții, sau în Buzău. Dacă lași la voia întâmplării, cei care te-au înscris pe listă la Buzău, fără să li te înfățișezi, te fac militar și, la toamnă, dacă nu te duci la cazarma ce ți-au hărăzit-o, te dau de dezertor. Pricepi tu? Te prind pe stradă și te bagă la închisoare. Și nu pe o zi, or pe o lună. Un dezertor e condamnat cu anii! Nepăsarea ta, te nenorocește! In București au început recrutările și cred că și la Buzău.

Dintr'odată, Nicodim se hotărî. Avea să se prezinte la secția optsprezecea din Capitală. Dacă se ducea la Buzău, aveau să-l întrebe toți, ce-a făcut cu conservato-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rul, care i-ar fi dat drept să facă armata numai un an. Toți cei cu care el urmase liceul, atâta vreme, șase ani, aveau să facă un an de oștire, și el trei. Deosebirea dintre el, care trecea în rândurile neștiutorilor de carte, era prea mare și umilitoare! La o secție din București, avea să se piardă printre sutele de flăcăi ce se înfățișau: avea să fie și el un ins oarecare. Și apoi se apucase să-i răspundă lui unchiu-său, că la Buzău nu trage sorții. Doamne ferește!

Poate că, dacă ar fi avut altceva de făcut, a doua zi de dimineață, s'ar fi lăsat pradă mustrărilor de mai apoi și-a închisorii cu care-l amenințase Neagu, și nu s'ar fi dus la comisariat. Dar n'avea nimic de făcut și se porni de acasă spre secția, din întâmplare știută și apropiată.

In curtea secției și pe stradă, înaintea ei, erau pâlcuri de tineri. Rând pe rând erau strigați din casă și intrau. In așteptare, unii se jucau de-a focul, de-a capra, în hohote de râs, pentru că înviaseră jocurile copilăriei. Mulți dintre ei copilăriseră sau școlăriseră împreună, îndeletnicirile îi împrăștiaseră și acum se vedeau la o laltă, ca la școală, în recreație.

Erau și alții carí cunoșteau abia o față două din lumea de tineri. Nu se amestecau în jocuri, erau triști sau zâmbiau, plini de amintiri. Studenții nu-și lăsau inima să sburde, se socotiau superiori gloatei, priviau rece și calculat, frământarea și veselia din juru-le.

Nicodim nu văzuse pe nici un cunoscut. „Negoescu Costea!“ auzi deodată, strigându-se din ușa casei comisariatului. Nicodim tresări, își aținti privirea, — poetul dela ceainărie da fuga, urca cele două trepte ale secției.

„E de vârsta mea, viitorul mare poet!“ se gândi Petre. Lumea e strigată după alfabet aci... Acum l-au strigat pe Negoescu, și eu, Nicodim, tot acum ar trebui să intru... Nu! Cu poetul de-odată, ca să afle că n'am bacalaureatul, nu! Și n'am nici un act la mine! Dar n'au să mă refuze pentru asta! Nici o păcăleală nu încape

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aci... Vii cu acte ca să scapi de armată, sau să faci un an, nu ca s'o faci trei! Şi să fiu scutit, or amânat, n'am pricină. Chiar dacă trăgeam sorţii la Piatra, unde e frate-meu, nu puteam să scap!"

Petre se mai învârti prin furnicarul tineretului sglobiu, gânditor. „Cu primii inşi, care vor mai intra, mă strecor şi eu... Spun că, neputând să mă duc la Buzău, trag sorţii unde mă aflu îi rog să mă înscrie. Dar.... să fiu soldat în Bucureşti? Să mă vadă te miri care din noile mele cunoştinţe? Domnul redactor Leu Căpuşescu? Horia Petrescu, cel care se mândrise o vreme cu mine şi mă purtase pela prietenii lui, muzicanţi cu şcoală? Să dau nas în nas cu Costea, el ca mâine ofiţer şi eu soldat prost? Ce'i de făcut? Oare nu pot fi recrutat în Capitală, dar pentru alt colţ de ţară, pentru alt oraş, unde nu mă cunoaşte nimeni?

„Niculescu Niculae! Niculescu Pavel! Nicşoreanu..." se auzi iar, şi alţi flăcăi dăduiră buzna în secţie. Cei care sfârşiau cu recrutarea, eşiau pe din dosul secţiei.

Nicodim urcă şi el, grăbit cele două trepte ale comisariatului. Intr'o sală, de îndată, cei chemaţi începură să se desbrace repede, sub privirea nepăsătoare a unui ipistat, pus acolo pentru paza hainelor şi păstrarea liniştii.

Despoiat cu desăvârşire, Petre intră într'o cameră vastă, cu mese lungi, cu mari condice pe ele, cu portretele suveranilor pe pereţi. Inapoia meselor, în picioare, doi ofiţeri, unul medic, şi un civil, aşteptau. Dincoace de mese un sergent major adăsta şi el.

— Niculescu Niculae? mormăi sergentul.

— Eu! răspunse mai tare, unul dintre tinerii intraţi de odată cu Nicodim.

Petre, înţelegând că, după alfabet, trebue să treacă înaintea lui Niculescu, se apropie de-o masă şi grăi destul de tare:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?drr1901-1932

— Mă rog, eu nu sunt chemat, dar vin înaintea lui Niculescu, pentru că mă numesc Nicodim...

Unul dintre ofițeri asculta.

— Ei și? întrebă acesta

— Sânt din Buzău, dar vreau să recrutez aici, că nu mă pot duce... acasă

— Vreai să fii înscris! constată ofițerul. Te cheamă?...

— Nicodim, zise Petre.

—Băiatul își ține rândul! glăsui civilul. Era foarte îngrijorat că rămâne civil.

— Treci la măsurătoare! îl pofti ofițerul.

Sergentul îl luă de un umăr pe Nicodim, care se lăsă, fâstâcit.

— Un metru și șapte-zeci și șase! strigă sergentul.

— Numele, numele! strigă medicul.

Fără să-și dea seama, Petre fu măsurat și la piept, își spuse numele și locul nașterii, când se născuse, câte clase de liceu avea și unde locuia în Capitală. Un singur gând îl frământa și izbuti să-l rostiască:

— Domnilor, domnilor... vă rog... foarte mult, să nu fac armata la București.

— Dar unde, băete?

— La... Galați.

— Marinar? Vrei să faci cinci ani?

— Nu la marină... la... vânători...

— Ești bun de cavalerist, dar fie! Dacă vreai tu!

— La batalionul șase vânători! Bun, șterge-o!

Petre ieși; ipistatul îl puse să-și ia hainele și să treacă în altă odae, ca să se îmbrace acolo.

La pas cu el, mergea pe acelaș trotuar, îngrijorat, încovoiat, un tânăr, care se vădea că tot dela recrutare plecase.

— Când o să ne îmbrace? îl întrebă Petre, pe tovarășul de soartă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La toamnă. In Noembrie, glăsui omul, scârbit. Dacă oi mai trăi până atunci.

Nicodim simţi o strângere de inimă; desperarea tânărului, îl înrăuri. Voi să vorbiască, şi nu găsi ce să spună. Se gândi la el. De ce nu se înscrisese la Conservator? Poate că atunci dobândia privilegiul de-a face numai un an de oaste şi în alte împrejurări. Işi aduse aminte căzărmile din jurul Buzăului, clădiri ca închisorile depărtate de oraş. Supunerea până la înjosire a soldaţilor, corvezile cu care erau împovăraţi, îi veniră în minte, auzise de ele.

La toamnă! in Galaţi! la vânători! Dintre oraşele pe care nu le cunoştea, de ce îşi alesese Galaţii? Dar, pentru că Galaţii era port la Dunărea niciodată văzută, de multe ori visată; pentru că vapoare veniau acolo din lumea largă. In puţinele ceasuri de libertate, de care avea să aibă parte uneori. Petre nădăjduia să'şi răscumpere prin mulţumirea unui vis împlinit, a frumuseţii, vremea de umilire şi de necaz trăită între zidurile căzărmii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LINA CÂRCIUMĂREASA

La sfârşitul lui Martie era zăpadă pe uliţe, ca iarna, şi era frig, când vremea se schimbă deodată. Un vânt călâi veni ca pe aripi de păsări călătoare, domol, şi omătul se hotărî să se dospiască, să se scufunde, să se topiască. Cerul se înoră, plumburiu şi, fără întârziere, se porni o ploaie de răpunerea omătului, o ploaie cu stropi mari, cu şiruri desè ca spicele. Burlanele începură să cânte, să gâlgăe; de pe vârfurile acoperişurilor, ca pe târlie, se lăsară lespezi de ninsoare, şi îngheţată şi cofleşită, şi se aruncară desnădăjduit în stradă. Uliţele, în sloată, glod şi apărie, îşi înfundară canalurile. Pârae se adunau prin ogrăzi, şi din zăpadă şi din ploaia de sus, sporind gârla mare din stradă. Cumultă băgare de seamă abia te puteai strecura pe trotuarele, veşnic stricate de mahala. Caii înotau, bălăciau, aruncau cu picioarele stropi şi unde de noroi, pe pântecele lor, pe oameni şi pe ziduri. La hurducături, de sub roţi, ţâşniau pale de apă murdară şi împroşcau înlături.

Petre Nicodim nu avea umbrelă şi n'avea de gând să-şi cumpere, acum când avea să fie soldat. Din fereastra odăii lui, privise câtva timp ploaia şi-l învesele-lise ca o vestitoare nemincinoasă a primăverii. Apoi îşi luase viora şi plecase, sub bătaia statornică a stropilor şi acum trecea dela un trotoar la altul, înfiorat de frig la picioare, căci apa îi intrase peste carâmbii ghetei,—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciar tot vesel. Relele armatei, supunerea până la injosire, care-l întristase la recrutare, le uitase curând. Când își aducea aminte că va fi soldat, i se înfățișa ochilor o imagină minunată: el, Petre, stând picior peste picior, pe un scaun, cu o țigară de foi în gură, în haine de vânător, cu pălăria aceia împăunată cu un penaj strajnic de pene de cocoș negru.

Văzuse pe semne odată în copilărie, vr'un prinț, sau un simplu militar, în vr'o gravură, șezând așa, nepăsător ,fericit și măreț, și jinduise copilul de atunci la măreția și gâteala prințului acela.

Ghiță Neagu, mai vârstnic decât Petre, dar amânat mereu, tot din toamnă avea să-și facă armata, numai un an însă, pentru că era student.

Nicodim scrisese acasă, că a tras sorții și că va fi vânător, în batalionul șase din Galați. Primise dela unchiu-său răspuns, o epistolă pătată de lacrămi, se înduioșase și el, și chiar în seara zilei aceleia trăsese un chef de pomină, cu băeții unu și unu din tagma lui Ghiță Neagu.

Nicodim se opri la o cârciumă, unde avea întâlnire cu Ghiță, cu Andronescu și cu Procopiu.

Nu-i găsi pe nici unul. In așteptarea prietenilor, își pipăi paltonul pătruns de ploaie și stropit de lapoviță murdară.

Se lăsa amurgul. Cântăreților i se ura în crâșmă. Se gândi să facă un alișveriș negustorului, să bea ceva, dar nu băuse nici odată în viața lui singur. Vioara îl încurca; îi trecu prin cap că e un lăutar în așteptarea mușteriilor, pe o vreme haină, când nu-i arde nimănuia de cântec. Și-l umflă râsul. El, lăutar, cu mutra și cu cântecele lui!

Procopiu și Andronescu se iviră, plouați dela umeri în jos. Veniseră sub o umbrelă amândoi. Intrară în fund, într'o cămăruță păstrată pentru oameni subțiri. Andro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nescu mai chefuise pe acolo odată. Băiatul, care-i petrecu, aprinse lampa atârnată de tavan, de asupra mesei puse în mijlocul odăii.

— Aici se şi mănâncă bine, măi băeţi! zise Andronescu.

— Las' să vie şi Ghiţă, stărui Procopiu...

Poruncirăun kilogram de vin. Încăperea era friguroasă.

— Dacă am deschide uşa asta? arătă Petre o uşe, după care se părea că nu este nimeni.

Andronescu o deschise. In camera vecină era întuneric dar un foc bun troznia în soba de zid a sălaşului, luminându-l puţin.

— Să rămână uşa asta deschisă, ne-am încălzi cumsecade la picioare.

Nicodim îşi pregăti vioara, băură câte un pahar cu toţii şi cântecul începu. Neagu se arătă şi el.

— Te ascultă o mulţime de lume în cârciumă, Petre, grăi Ghiţă, drept bună seara. Afară nu mai ploua.

Se aşezară în jurul mesei rotunde, desbrăcându-se toţi de paltoanele ude şi grele. Poruncirăfleici şi mititei. Cheful începu, veselia sporia, Petre n'avea odihnă.

Cât mâncară, Nicodim ţinu vioara pe genunchi şi, de cum sfârşiră cu masa, îi ridică pe băeţi de pe scaune cu o sârbă vijelioasă, îi răsuci şi-i săltă prin odae, o jumătate de ceas.

— Cântă măi „Salcie plecată" se rugă Ghiţă Neagu, gâfâind şi dornic cu adevărat de tristeţe.

Uşa de către odaia vecină, salonul negustorului, rămăsese deschisă, şi de îndată ce sunetele vioarei străbătuseră până în bucătăria apropiată, se strecuraseră în salon nevasta cârciumarului şi soră-sa.

Femeile, cârciumăreasa în vârstă de treizeci de ani soră-sa de vr'o douăzeci şi cinci de ani, nu se mai deslipiau şi, ca două stafii, şedeau fără de răsuflet, una în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alta după uşe, de unde îi şi priviau pe flăcăi. Cântăreţul le fermecase pe amândouă şi se înghiontiau la fiecare stih mai plin de înţeles, la fiecare schimă sentimentală, la fiecare scuturare de plete a iscusitului lăutar.

In micile răgazuri, pe care şi le îngăduia Petre, ele fugiau, în vârful picioarelor, se ascundeau în fundul întunecos al odăii lor şi, acolo, şopăiau:

— Sio! m'a înebunit ăla de cântă!

— Ţaţo! nu plec nici de-acum într'o săptămână la Olteniţa, să ştiu că divorţează de mine, Alexandru! Aştia au să mai vie zilele astea pe aici!

Foarte aprinse amândouă surorile, ar fi stat până la ziuă, ascultând. In cârciumă era lume, cântecul răzbia până acolo şi hrănia pofta de băutură, de pierdere de vreme, dorinţa de uitare a tot ce stăruc neplăcut în obişnuita viaţă. Bărbatul Siei nu se putea depărta dela tejghea, mâncase pe apucate în prăvălie şi trimesese vorbă femeilor să mănânce şi ele singure, şi să se culce. Că vor auzi muzica, negustorul se bucura: tot n'o plimbase pe Sia, oaspetele lui, şi poftim că avea să aibă pe „gratis" o amintire dela Bucureşti şi ce istorisi la Olteniţa cumnatului Alexandru.

Tot atât de înalt ca Petre, dar sfrijit, roşcovan şi uscat la faţă, cu nimic frumos decât privirea, — lânceda Procopiu era cel care săria cel dintâi la joc. Ţopăia şi singur, cu braţele în aer, gata să sboare. Fusese theolog şi, din toamnă, lăsase theologia, se înscrisese la drept şi luase o slujbă la ministerul de domenii. Ghiţă Neagu, celălalt buzoian, era scurt şi butucos, cu faţa rotundă, oacheşe. Mustaţa începuse să i se înegrească bine sub nasul cam plecat pe gură. Andronescu, potrivit la statură, slab, era drept ca fusul; părea că e sprinten şi era stângaci de cum apuca să se mişte. Nici ochii lui albaştri nu-şi mutau repede căutătura. Cu toată voia lui bună, care îl îndemna să joace, să se înconvoaie, tânărul ţeapăn de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

parcă ar fi înghițit un băț de corn, juca tontoroiul și își arunca picioarele, ca pe niște scurtături. Era și el student și funcționar.

Petre le cânta tovarășilor acestora, băeți unu și unu, neștiind ca și ei, neștiind că două frumoase și tinere femei le spionează mișcările, le soarbe cântecele. Tinerii însă, fără să simtă ceva, petreceau, jucau cu înfrânare, cu dichis. Ușa pe care o lăsaseră deschisă, lăcașul străin, pe care îl zăriau mereu, îi țineau în respect, le insufla cumințenie. Nu jucară tot timpul. De mai multe ori ascultară în adâncă tăcere arii de dor, de iubire și de jale, însoțite de cuvinte.

Petre avea felul lui de rostire. Se auzia fiecare cuvânt. Parcă un suflet încredința altui suflet de-adreptul, taina, dragostea sa.

Vorbele se împletiau cu graiul lăutei, maestrit destăinuitor.

Lina, cârciumăreasa, și Sia, soră-sa, multe din cântecele acelea nu le mai auziseră și, amândouă, în ceasul acela târziu, ascunse, neștiute, simțiau că inimii lor li se spune să iubească, și-l furau pe cântăreț, fiecare pentru sine.

Furnicate, învăpăiate, ostenite, așa le găsi miezul nopții, când ușa de către cârciumă se auzi și Lina recunoscu pasul lui Marin, bărbatu-său. Cârciumarul se opri la mușterii lui, zâmbitor, îi întrebă dacă au fost bine serviți, le spuse că, dacă ar fi știut din vreme, că vin așa persoane, ar fi pregătit niște mușchiuri și antricoate!...

Apoi Marin intră în salonul lui. Femeile se strecurară în iatacul alăturat; îl așteptau. Sia își înțelesese rolul. Ii sări înainte, veselă, recunoscătoare:

— Ce frumos cântă! Ce păcat că n'ai fost să-l asculți!

— Ba l-am auzit, ca de departe. Dar voi! ați stat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mereu aici? Dacă vă plăcea atâta, proastelor, puteaţi să vă streceţi în salon şi să staţi acolo nesimţite, în întuneric, ca să nu-i stingheriţi, adică să-şi arate el tot talentul. Dacă n'aţi voit să aprindeţi lampa...

— Sia aşa a făcut, zise Lina, dar eu te aşteptam, că e târziu şi mi se urâse. Închizi?

— Să vedem. Să plece băeţii ăştia. Da uşa salonului cine a deschis-o? întrebă omul, fără nici o bănuială.

— Niţă, când a venit să ne spue că mănânci în prăvălie.

Marin plecă şi-i găsi pe „băeţi" scotocindu-se prin buzunare ca să plătiască.

— Dacă aş şti când veniţi!... rosti cârciumarul.

Procopiu era înfierbântat, era fericit. Mâncase, băuse, tocmai atâta, nici mai mult, nici mai puţin, ceia ce este foarte greu de nimerit, cât putea să încarce puterea lui de mulţumire desăvârşită şi, pe de-asupra, auzise muzică neobositoare, nerăscolitoare de gânduri şi dureri sumbre, ascultase vechi arii naţionale. Muzica genialilor compozitori e tristă, e nimicitoare. Iţi pune pe umeri sarcina întregei omeniri şi tu, om şubred, rătăceşti în haos singur, stingher. Cântecele neamului tău însă, şi când sunt triste, le primeşti într'o inimă înmulţită parcă cu a generaţiilor care le-au ascultat, au plâns, au iubit cu ele..

— Chiar mâine! strigă fericitul Procopiu, aducându-şi aminte că se poate împrumuta şi dela cine.

Incântaţi, ceilalţi îl luară în mijlocul lor, ca pe un sărbătorit, căci, la petreceri, acela, care e mai pe faţă, fericit, e mai împresurat, — şi ceata plecă.

Marin închise cârciuma şi uită o vreme de muşterii plecaţi. Tocmai când se cuibărea cu statornicie, ca să adoarmă, îşi aduse aminte că „băeţii" vor veni iar, a doua zi. Ii spuse şi neveste-si, într'un căscat, şi, ostenit cum era, aţipi.

Lina nu închise ochii multă vreme. Sforăitul bărba-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tului, aducător de somn altădată, o supăra acum. Auzia răsuflarea soră-si, care dormia pe canapea, în salon unde se făcuse somn anume.

Gânduri multe, vinovate, turburi, triste, curagioase, nesăbuite și protivnice între ele, o răsuciră pe așternut.

Să-i spună cântărețului că s'a îndrăgostit de el și să fugă amândoi din București! Bani, avea ea. Deschidea casa de fier;—uite și acum ar fi putut să se dea jos din pat; cheia era sub căpătâiul ei și, binișor să scoată toți banii. Nu-i dase de zestre, lui Marin, cincisprezece mii de lei? Divorțată or ba, că Marin n'o să vrea în ruptul capului să se despartă și o să umble să îi împuște, avea să trăiască în desfătare, numai în cântece și în îmbrățișări. Mai cuminte era să nu stea în București, ci undeva la munte, la țară, la mare. „Dar cu trenul, adică, nu putea veni Marin or unde? Doar dacă afla! Dar de ce să afle? Avea ea să-i scrie cuiva, soră-si măcar? Sici? care și ei îi străluciau ochii după cântăreț și se aprinsese ca o nebună? Da, uite că acum doarme amorezata, nepăsătoare! „Și, oare la ce se gândia adineaori? Da, la moarte! Un glonț, cât bobul de mei, sfârșește viața unei femei tinere! Când l-o vedea pe Marin că vine, ca să tragă în ea, or în cântăreț, cu revolverul, are să se repeadă ca un zăvod turbat, și cine știe ce avea să se întâmple! Dormi acu', Marinică, sforăe!"

„Da... cântăreții ăștia sunt schimbători! Azi iubește o blondă grasă, mâine pe-o oacheșă slabă. Pe una, fiindcă are părul cârlionțat, — parcă nu se cârlionțează cu fierul cine vrea! — pe alta fiindcă se uită luminos. Și e tânăr... E mai tânăr decât ea! El n'are treizeci de ani. Să tot aibă douăzeci și trei, și, cine știe? poate îl trage inima după mucoase de optsprezece!...

„Și cum să-i spui, că-l iubești? Cum să faci, când nici nu-l cunoști, când nici nu te-a văzut, când nici nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ştii, — atâta cât poţi pricepe barem dintr'o căutătură, dacă-i placi! Şi el să-ţi frigă inima ţie, de să te gândeşti la moarte de om! Doamne! Maica Domnului!

Lina auzi cântatul despre ziuă al cocoşilor. Adormi mai apoi, hotărâtă să-i trimeată cântăreţului un bileţel, prin Niţă, băiatul din prăvălie. Avea să-i spună lui Niţă, că-l ruga în scris pe ăla cu dibla, să cânte anume cântec. Siei n'avea să-i spună nimic, nici măcar că au să vină iarăş, cei care petrecuseră în ajun. „Nu-i spun, — se gândia ea, — pentru că se prea poate să nu vină. Băeţii au vorbit la chef şi pot să-şi schimbe gândul la trezie".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DRAGOSTEA LINEI

Pe când flăcăii petreceau, vântul călâi suflase necontenit, rupsese cortul de nori cenușiu, și ca navele plecaseră norii, pe oceanul presărat cu stele. Larma scurgerii de apă se mai potolise. Terciuită, zăpada nu mai ținea: Cele din urmă lespezi de pe case, învinețite ca de frig, se aruncaseră singure din streșini. Un murmur, un cântec alcătuit din curgerea apei în canal, din firul stropilor grăbiți ai burlanelor, din picurile rare ale streșinelor, întovărășia liniștea nopții, da orașului adormit un grai, pe potriva lunii pline, care priveghia, care făgăduia parcă frunzișurile bogate, ce aveau să crească pe curând.

Soarele zilei de-a doua zi, tânăr, fierbinte, se sculă parcă mai de dimineață; sări de-asupra pământului și începu să se înalțe triumfător. Ca mii de tilinci mărunte, pâlcuri de vrăbii ciripiră de zor, năuce, uitându-și de hrană. Valuri strevezii se înălțară din pământ și se risipiră înnălbăstrite, una cu zarea. O lumină, nesemănată cu a iernii, creștea, strălucia, înălța bolta cerului și avea să dăinuiască.

Petre Nicodim hoinărise toată ziua. Ca un mugure ce crapă sub dogoarea soarelui pe ramura cenușie, ca să crească frunza, grăbită să se desfacă, se deșteptaseră în el puteri amorțite, dorințe. Mulțumit, beat oleacă de căldură și lumină, de aerul tare, viu, proaspăt, înlătura amintirea altor primăveri și iubiri, și visa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Visa la o dragoste, dorea să iubească și să fie iubit. Plăsmuia chipuri de femei, trăia momente dulci, de patimă, în închipuire.

Trotoarul, pe care călca, urca peste case, suia în albastrul cerului — o mare lină, infinită, unde sirene îl ispitiau. Uruitul unei trăsuri, strident, îl aducea pe bard la priveliștea orașului, fără descumpenire. Drumul prin azur venia repede la pământ, se făcea trotoar. Apoi iarăș visul reîncepea, fără punct de plecare.

Nicodim trecea printre oameni, printre femei, poate frumoase, poate aidoma visului, fără să ia seama, ispitit de plăsmuirile sale.

Cea mai stăruitoare dintre amintiri aceia care nu se lăsa izgonită lesne, ci se ivia și se amesteca diafană cu visul, era a Iuliei, fata directorului revistei literare „Tânăra generațiune". Ea aducea tristețe în inima fără suveniruri de izbândă a poetului; amintia, iarna și iluzii pierdute.

Venirea primăverei însă, izbânda soarelui, lumina nouă, pătrunzătoare, ca pe ramurile negre și țepene ale copacilor, mugurii, ivia, deschidea și sporia în suflet speranțe, copilării fermecătoare.

Ziua se stârși îndelung și cerul rămase limpede. Zefirul depărtase pânzele ușoare de aburi. Mari, stelele răsăriră pe baldachinul de catifea al cerului.

Lui Nicodim îi păru rău că în seara aceia se va închide într'o cârciumă, între patru ziduri. Cu lăsarea nopții, se îndreptă spre locul de întâlnire și petrecere. Trecu prin cârciumă, unde Marin îl primi surâzător, frecându-și mâinile. Procopiu aștepta singur.

Abia venise cântărețul și ușa de către odaia vecină se deschise încet și se ivi un cap de femee. Într'un glas, tinerii ziseră „bună sara", înțelegând că e gazda.

Petre se simți privit cu încordare. „Femeia asta, se gândi el, susținându-i privirea scânteetoare, așî zice că tremură de frig". Și cum privirile amândorora urmau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

să nu se despartă, se încleştaseră cu înverşunare, Nicodim urma să se gândească: „S'ar încălzi într'o strângere în braţe! Tremură de patimă!“ Zâmbi, şi faţa femeii se împurpură, din foarte palidă ce fusese.

Lina înţelesese că trebue să zică ceva. Celălalt tânăr, Procopiu, începuse să râdă.

— V'am auzit eri cântând. Foarte frumos cântaţi.

— Atunci ne-aţi auzit şi jucând... Tropăiam pe-aici... grăi Procopiu.

— Nu face nimic; sânteţi tineri. Vă vine a juca. Cine s'ar putea ţine, cum cântă dumnealui!

— Dar mai tânără şi plină de viaţă ce eşti dumneata! rosti Petre. Ai jucat eri? Erai singură poate...

Lina o auzi venind din spre bucătărie pe Sia, duse un deget la gură, pe când ochii îi scapărau. închise uşa la spatele ei, trecu prin odaia flăcăilor şi intră în cârciumă. Tinerii pricepură că sânt rugaţi să tacă, pentru că se apropia cineva. Priviră la uşa închisă de cârciumăreasă, auziră paşi înapoia ei.

— Măi, asta e amorezată foc de tine! îi şopti Procopiu lui Nicodim. De-aseară, — şi cum s'a aprins!

Pe când ei îşi şoptiau cu capetele plecate, uşa de către salon se deschise tiptil. Băeţii ridicară capetele şi tot atunci, Sia, care abia îi văzuse şi-i recunoscuse, ţipă oleacă, glăsui ca gâdilată: „Ah! pardon!“ şi se trase înapoi.

— Pe asta n'o văzurăm bine! mormăi Procopiu.

— Nu. I-o fi soră.

— Ei sau luiPe asta mi-o laşi mie! glumi Procopiu.

Niţă, băiatul din prăvălie, intră, şterse masa, uitându-se în toate colţurle. Nicodim îşi scoate vioara din cutie, când simţi că mâna apropiată a băiatului vine lângă mânile lui. Se uită mirat. Mâna obraznică ţinea un bilet; îl lăsa să cadă.

Procopiu nu băgă de seamă. Pe când îl vâra în buzunar, cârciumăreasa răsărise în uşe, venise după Niţă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmărise ultimele mișcări ale cântărețului. Femeia nu se putu stăpâni, oftă și-și duse mânile la piept, ca și cum voia să-și potolească bătăile inimii. Petre îi făcu semn din ochi, liniștitor.

Veniră Ghiță Neagu și Andronescu, iar după ei, numai decât și negustorul, ca să ia comanda și să dea însemnătate mușteriilor deosebiți.

Nicodim, în neastâmpăr, începu să cânte vijelios, inspirat. In bilet, ce-avea să citiască mai mult decât lămurise din ochii și din toată înfățișarea cârciumăresei, care-i plăcuse. Lina era voinică, plină, albă, un chip al rodniciei și al voluptății. In deosebi, în ziua aceia, avea o lumină pe față, o văpaie în privire, care o făceau cu adevărat frumoasă.

— Să nu spui cumva vre-o anecdotă porcoasă! îi spuse Procopiu lui Andronescu, de față cu Neagu. Trag cu urechea două cucoane de colea la cântecele lui Nicodim.

Băeții făcură o strâmbătură de plăcere și Andronescu întrebă:

— Dar ele știu că noi știm, că ele știu. hai? Că altfel ar sta și le-ar asculta. Le plac lor, mai mult ca nouă.

Mușchii și antricotele făgăduite nu-l dădură de minciună pe negustor. Cina trecu totuș repede, pentru că Petre era zorit să cânte, dar cu multe pahare golite.

Sia și Lina mâncaseră și ele în pripă, pe când cinau tinerii; lăsaseră apoi ușa salonului întredeschisă și aprinseră lampa. Ușa avea geamuri și perdea. Femeile. când auziau o romanță, nu se puteau stăpâni și fiecare, la câte un colț de perdea, sorbiau cu ochii pe cântăreț.

Când auziau vreunul din cântecele ascultate în ajun, tresăriau, îl primiau cu plăcere îndoită și li se părea că de-acum n'au să-l mai uite. Cu toată frământarea sa, Lina, ca și Sia, toată ziua îngânase, fără să poată înfiripa vre-un cântec, și una pe alta, femeile se întreba-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seră cum era cutare aric, în care era vorba de „talpa iadului“, sau ceailaltă cu „salcie plecată...“

Petrecerea se isprăvi tot după miezul nopții. Marin veni să facă socoteala și să mulțumiască mușteriilor. Lina îndrăzni să iasă în ușe, de față fiind și bărbatu-său, urmată de Sia, și să le zâmbiască măgulitor studenților.

— Vă mulțumim și noi, cucoanele! Am stat aci aproape și am ascultat, zise Lina, Mai frumos ca la grădină!

Și ochii ei, pe când Marin surâdea clătinându-și pântecele rotund, încântat de istețimea nevesti-si, scăpărau, la un gând cu cele ce scrisese ea în bilețel.

Pe drum, băeții îl necăjiră pe Nicodim, că i-a întors capul crâșmăriței și are să-i strice casa.

— Numai de dragoste ai cântat, blestematule! Toate romanțele, din tinerețea lui bunicu-tău și până azi!

— Straşnic mă tineam să nu spun nostimade fără perdea. Toate năzdrăvăniile deșuchiate și deochiate mă pridideau, ca niciodată!zise Procopiu, care urmase la theologie cu Andronescu.

Tinerii chihotiau, încetiniau pasul, îmbiați să facă ziuă albă, din noaptea aceia, întâia de primăvară, luminată de lună plină.

— Când o mai facem laţă ? îi întrebă Procopiu pe tovarăși, când vor mai petrece cu vinaț și muzicărie.

N'avea nici unul speranță de bani pe curând și-și dădură întâlnire la birt, în strada Câmpineanu, unde aveau toți cartele.

Acasă, de cum aprinse lampa, Petre citi biletul crâsmăriței. Răvașul era scris pe hârtie de lux și era parfumat. Petre îl mirosi. Aspirând adânc mireasma plăcută, uită că era vorba de o cârciumăreasă, mâna îi tremură pe pătrețelul de hârtie. Epistola suna așa:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Stimate Domn,

Sânt amorezată de dumneata pentru eternitate. Nu știu ce să fac! Sânt femeie cinstită și soție legitimă. Vreau să-ți vorbesc între patru ochi, că la cârciumă nu se poate. Fii bun cu o ființă, care suferă din pricina dumitale și vino mâine în Cișmigiu, la ora patru, în dreptul locului de unde pornesc bărcile.

Nu îndrăznesc să zic, ce-aș vrea să zic, la finele acestei scrisori. La revedere

Lina Ionescu

Petre râse cu hohote, când isprăvi de citit: o vedea aevea înaintea ochilor pe Lina Ionescu, pe crâșmăreăsă. Frumoasă, vornică femeie! Mirosi iarăș plicul în interior. Strașnică femeie! Trupeșe, cu ochi diavolești, șolduroasă, pieptoasă, încă sprintenă, vie, pătimașă de sigur! Avea s'o vadă mâine, negreșit, dar, poftim, el tocmai nu avea bani de fel! Ce nenoroc! Avea să se plimbe cu ea, ca un licean candid!...

Somnul îl cotropi; Nicodim se culcă și dormi îndată, cu imagina cârciumăresei în gene, idealizată.

A doua zi, ideia că trebue să aibă bani i se înteți și Petre ceru chiar proprietăresei un împrumut de zece lei.

După amiază, la trei și jumătate, era în Cișmigiu. Nu trecu un sfert de oră și o și zări pe Lina, venind dinspre Bulevard. Era o cucoană bine și cu gust îmbrăcată. Petre își privi un moment hainele, vechi, căli pătate, întinse de pulpana sacoului, și-aduse aminte de palton. Bine că scăpase de el!

Femeia pleca fruntea, cânti și când, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă fața. Călca măestros și totuși inegal. Îndrăzneala unei întâlniri îi turbură conștiința.

Petre o întâmpină, o luă de mână și femeia îi strânse mâna, cu puterea sbuciumării din cugetul ei.

—Dacă ne vede cineva? întrebă ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să nu stăm aici. Să mergem undeva.

— Unde?

— Ne suim într'o birje, ridicăm coşul...

— Ah! ai făcut des lucruri de-astea! şuieră îndrăgostita.

Petre se şi îndrumase cu ea spre eşirea de către strada Schitu Măgureanu.

Merseră încet, tăcând, pe trotuarul uscat acum. O trăsură se ivi. Nicodim o strigă, făcu semn. Urcară; coşul fu ridicat, birja se urni.

De câteva clipe, în trăsură, alături, Lina îşi privia iubitul şi constata, că nu e aşa de frumos, precum i se păruse, precum îl văzuse aseară chiar şi astăzi, cât timp se gândise la el, până să vină la întâlnire. Se simţia streină de el şi îi trecea prin minte să-l tragă pe birjar de haină şi să strige să oprească trăsura, ca să sară jos şi să alerge pe uliţă, singură, spre casă. Dar îi scrisese un bilet tânărului ăstuia de lângă ea. Îi scrisese că-l iubeşte, că nu ştie ce să facă, ea, soţie legitimă!

Petre îşi trecu braţul pe după mijlocul ei şi o strânse. Lina se încruntă, o ameţeală de-o clipă o năpădi şi văzu faţa bărbătească vecină, apropiindu-se şi mai mult de a ei.

Nicodim întindea buzele şi, pentru că ea sta ţeapănă o luă de bărbie, îi apropie capul, o sărută şi femeia simţi un fior, şi-apoi ca un talaz urcându-i-se din lăuntrul făpturii ei şi înecând-o în nedumerire şi într'o fierbinţeală grozavă.

— Te iubesc! murmură ea, neştiind ce spune. Te iubesc, te iubesc! rosti printre dinţii strânşi femeia şi, cotropită, îi veni să ţipe: te iubesc!

Se aprinseseră felinarele, când Lina se întoarse acasă, obosită, năucită şi fermecată.

La întrebările soră-si, „unde-ai fost? de ce ai venit aşa de târziu?" răspundea în doi peri, râdea fără pricină şi amuţia gânditoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce se despărţise de ibovnic, îndată după eşirea din hotelul, în care aproape nu ştiuse când şi cum intrase, întorsese mereu capul, deşi dase în brânci pe stradă, speriată că întârziase, foarte turburată.

Peste două zile, avea să se întâlnească iar cu ibovnicul ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IN AJUNUL PAŞTILOR

Se împrimăvărase. Iarna, de care i se păruse lumii că nu mai scapă, se mântuise, cu toate urmele ei. Aşa cum fusese, nu şi-o mai aducea nimeni aminte, nu şi-o mai puteau închipui nici cei trecuţi prin şaptezeci de ierni. Urâtul şi răul, char cele care se repetă, se uită după ce au trecut şi omul nu şi le aminteşte nici întregi nici cu plăcere, deşi ar putea să fie mândru, că a trecut prin ele şi-a rămas teafăr.

Nici pământul nu părea că-şi aduce aminte că a stat îngheţat, ca o salină, sub omăt; nici arborii, tot mai verzi, mai tufoşi; nici apele podite cu lespede mai rece ca de-mormânt; nici boarea, sora blajină a Crivăţului.

Nicodim şi Andronescu îşi vânduseră paltoanele în hala de vechituri din calea Văcăreşti şi astfel mai înlesniseră un chef, la cârciuma lui Marin.

Mai întâi lui Procopiu, pentru că îl trăsese de limbă, şi apoi celorlalţi doi tovarăşi de petrecere, cântăreţul le destăinui dragostea şi întâlnirile lui cu Lina. Ca s'o respecte, le încredinţase oparte din cele ce'i spusese ea, în minutele de liniştită conversaţie, în răgazurile scurte dintre îmbrăţişerile lor pătimaşe.

Are trei clase de liceu. Ar fi mers până la facultate, dacă taică-său, care e proprietar cu stare multă la Olteniţa, nu s'ar fi speriat de-o întâmplare. O fetiţă de vre-o cinsprezece ani, din acelaş liceu, a fugit din internat cu un strengar oarecare. Taică-său n'a mai avut cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

raj să-şi ţină fata la Bucureşti şi peste patru ani a însă-ritat-o, cu Marin. Nici el, Marin, nu e un cârciumar de râud. Nu este din cei care a slujit „pe pricopseală“ cum se zicea, băiat în prăvălia lui Ghiţă ori Naie. A moşte-nit cârciuma. Ucenicia şi-a făcut-o la tejgheaua părin-telui său, carele tot cârciumar a fost! Marin are şi el câteva clase de liceu“.

Încolţit de lipsă, Petre stătu anume într'o zi de-vor-bă cu Neagu.

— N'am plătit chiria şi-i datorez gazdei şi zece lei... Am luat o cartelă pe datorie la birt.

— Nu-ţi mai trimete de-acasă bani regulat? Imi spuneai că zilele astea ai împlinit douăzeci şi unu de ani. Eşti major.

— Trebue să primesc acum, la finele lui Martie, o sută două zeci de lei. Dar cu ce mă aleg, dacă voi plăti tot ce sunt dator: chiria, care se cuvenea să o plătesc luna trecută şi cea de acum?

— Un băiat deştept se descurcă lesne! Te învăţ eu. Şi eu stau tot aşa. Ne-am cheltuit banii împreună. Ce-oi face eu, să faci şi tu. Nici nu stai într'o casă potrivită pentru unul ca tine. Auzi acolo: să nu-ţi poţi aduce amanta acasă, de ruşinea coanei proprietărese! Iţi gă-sesc eu altă cameră. Voi căuta două, apropiate.

— Da, ar fi o economie; Linica mea nu poate su-feri hotelurile. Intr'o spaimă o duce. E toată ca un tur-ture de ghiaţă, în primele momente. Dar tot trebue să plătesc două chirii acum...

— Ba de loc! Mâine găsesc camerele şi poate tot mâine,— îţi spun eu la birt. — îmi dai geamantanul tău pe fereastră şi plec cu el!... Tu eşi frumos pe uşe, cu vioara! Şi nu mai dai prin strada Justiţiei doi ani! Ai înţeles?

— Măi, Neagule!

— Chiar azi dau o raită prin mahalaua, nu ştiu încă prin care!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre râdea mai apoi singur, când își aducea aminte ce pusese la cale, în tovărășia lui Neagu.

Dela birt, a doua zi, Ghiță Neagu plecă împreună cu Petre, să caute camere mobilate. Ghiță se gândia cu drag la strada Isvor, pentru că ducea drept la marea berărie Opler și avea tramvai.

In strada Puțu-cu-Plopi, intrând într'o casă, care avea la poartă un bilețel: „De închiriat o cameră mobilată", Petre voi să spună că'i place locuința. Neagu sta în fața lui Nicodim și de față era și proprietăreasa odăiței, așa că nu-i putea face semn prietenului.

— Nu e bună camera, zise Ghiță Neagu pe franțuzește, pentru că, nefiind la stradă, nu poți face și aici „operația", pe care voim s'o facem diseară...

Gazda, femee, vădit însărcinată, se nemeri să știe puțină franțuzească și înțelese.

— Cam pricep eu ce-i spui dumneata! rosti ea indignată. Foarte frumos!

— Ba nu pricepi de loc! protestă cu tărie Neagu. Dumnealui e student la medicină și face operație la câte o femee, care vrea de pildă să avorteze. Unde e loc aici pentru așa ceva? Chiar astă seară!... sfârși el, părându-i bine că a înfundat-o pe proprietăreasă, care se înroșise până la urechi:

Și tinerii plecară, în tăcerea grea ce se pogorâse.

In aceiaș mahala, pe două străzi apropiate, găsiră cele două camere, așa precum le doria Ghiță.

La amândouă locuințele, Neagu dase câte zece lei „acont", spunând că vin să doarmă chiar în seara aceia, că sunt sosiți de un ceas în București și au lăsat geamantanele la gară, neavând unde să le ducă.

— De unde ai avut diavole bani de m'ai împrumutat și pe mine? îl întreb Nicodim, mirat pe concetățeanul său.

— Mare plăcere îmi faci, întrebându-mă! începu râzând Ghiță. M'am împrumutat dela gazda mea, de care mă despart tot așa de grațios ca și tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar hai cu mine la poştă, să telegrafiez acasă la tine, moşului Năstase Nicodim, să-ţi trimeată banii la noua ta adresă. Aminteri e bucluc!

Veseli, tinerii călcară drumul lung până la poştă, fără să-i bage de seamă lungimea. Nicodim nu-l ştiuse atât de iscusit pe Neagu şi-l învăluia în priviri de admiraţie.

Cinară. Se făcu seară. Inopta, când se îndreptară către strada Justiţiei. Ghiţă rămase câtiva paşi mai în urmă şi Petre intră în sălaşul său, tiptil.

Aprinse lampa, se uită, zâmbind în juru-i. In patul ăsta zăcuse toropit şi gazda venise, îi pusese mâna pe frunte ca o mamă, ca mătuşa Smaranda, îi făcuse o baie de muştar la picioare, şi îl tămăduise. Şi acum pleca din cămăruţa asta ca un hoţ!

„Da ce pot să fac?“ se întrebă Nicodim.

Ghiţă aştepta afară. Dacă plătia amândouă chiriile, şi dela casa lăsată şi dela cea luată, cu ce rămânea el?

Nicodim deschise geamantanul, puse în el cele câteva lucruri mărunte, cărţi săpun, peria de dinţi, risipite ici colo. Deschise fereastra de către drum. Se plecă să vadă afară: zări capul, bine cunoscut şi pe întuneric, al amicului. Era acolo istetul şi vinovatul mântuitor!

Fără să mai judece, Petre luă de pe masă geamantanul şi-l întinse în uliţă. Indată, nu-i mai simţi uşoara greutate: era în mânile complicelui de înşelăciune.

Repede închise fereastra, luă vioara în mână, ca pe o legătură, sufla în lampă. Se făcu întuneric. Dibui clanţa uşii. In gând, eşind din casă, murmură, vesel şi trist totdeodată: „Rămâi sănătoasă...“

— Acum hai la Marin cârciumarul, bărbatul ibovnicei tale, ca să facem numai de cât aceiaş „operaţie“ şi la mine, precum ziceam aseară.

Neagu zburda de vesel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Măi, îmi pare rău de cei zece lei, împrumutaţi dela gazdă!

— Fugi de-acolo, naivule! Nu te-a păgubit ea cu mai mult, nedându-ţi voie să-ţi aduci amanta în casa ei?

— Mi-era mie ruşine! Ea poate că mi-ar fi îngăduit...

— Tot una e! Ai văzut că, noilor noastre gazde le-am spus dintr'un 'nceput că, noi, studenţii, necăsătoriţi, mai venim cu câte o prietenă şi le-am rugat să nu bage de seamă...

Marinică, precum începuse să-l desmerde Petre, de când îl încornora, îi primi pe flăcăi cu dragoste şi luă geamantanul lui Petre ca pe o besactea, şi îl aşeză sub tejgheaua crâşmei. Lina nu era de faţă.

Băeţii plecară, şi făcură la fel „operaţia" şi la gazda lui Neagu, cu rolurile schimbate. Apoi se îndreptară iar către crâşma lui Marin.

In drum, găsiră o trăsură, se urcară, opriră la Marinică, Petre luă şi geamantanul lui şi se opriră apoi fiecare la noua sa locuinţă.

Deodată cu banii veniţi la noua adresă, Petre primi şi o lungă scrisoare duioasă dela unchiul şi mătuşa lui. Il rugau să vină negreşit de Paşti, când tot omul sărbătoreşte învierea Mântuitorului, în mijlocul familiei sale. „Numai noi doi să ciocnim ouă roşii, nu se poate! Ni'i că, de-om fi singuri, când om vrea să ciocnim, o să ne-vie a plânge şi n'o să vedem a ciocni de răul lacrămilor!"

Işi simţi inima răscolită Petre de epistola bătrânilor. Hotărât că avea să se ducă de Paşti la Buzău. La cel mult şapte zile, Lina veni acasă la el, dar avea să se înţeleagă cu ea, să lipsiască o săptămână din Bucureşti. Hotărât că avea să se ducă! Ii era dor şi lui de mătuşe, de unchi, de casa lor! Poate că avea să meargă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și Neagu la ai lui și Procopiu. Drumul până la Buzău nu costa mult!

„Și apoi ce rost ar fi avut el de Paști în Capitală, când ficcare ins își petrece la căminul părintesc, ori cu copiii, cu nevasta?

In ajunul Floriilor, scrisese acasă că este hotărât să vie.

In Miercurea săptămânii Patimilor, Lina veni la el, înțeleși fiind dinainte, ca totdeauna, și Petre îi spuse iubitei că pleacă la Buzău. Ii arată scrisoarea lui unchiusău. Își dădură întâlnire, tocmai în Marțea de după Duminica Tomii, după ce Lina îl puse să jure că va fi cuminte, că se va gândi la ea. Se despărțise mai greu femeia de drăgușul ei și mai târziu.

In Joia săptămânii Patimilor, la birt, un prieten al lui Neagu, îi spuse din partea acestuia lui Petre să nu plece încă la Buzău, pentru că a doua zi, tot la masă. Ghiță Neagu avea să-i spună „lucruri interesante".

— Ori nu mai vrea să plece acasă? întrebă Nicodim.

— Mi se pare. Vă vedeți mâine.

Până să dea ochii cu Ghiță, Petre începu să se gândiască la cele ce ar putea răspunde unchiului și mătușii, precum și altora, când îl vor întreba ce face el la București. „Ce le putea spune? Ce făcea? Își pierdea vremea, zăpăcise capul unei cârciumărese, femee frumoasă, nu se înscrisese la conservator, nu avea slujbă și nici nu spera să capete; publicase o singură poezie, în revista unui escroc. — Petre înțelesese acum că Tânăra generație era o șarlatanie! — era înscris.. la oaste, făcea chefuri și toca banii trimiși cu sfințenie de bătrâni, se muta pe fereastră.

Iar dacă se ducea la Buzău și-l rugau bătrânii să mai stea acolo, pentrucă din toamnă tot avea să plece la Galați și să nu-i mai vadă cu anul, sub ce cuvânt putea el să se întoarcă în Capitală?

Vineri, Ghiță îl întâmpină cu vorbele:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu mai mergem, nici tu, nici eu acasă! O petrecere monstră pregătim! Cu poetul Costea şi cu paradoxalul Iancu Predescu. Două genii! Mergem la Pasărea şi tu să cânţi măicuţelor în pădurice. Nicodime acolo e de noi, nu la cârciuma lui Marin borţosul!

— Costea Negoescu? tresări Petre. Aş vrea să mă audă cântând. Îl cunosc dela o ceainărie.

Regretul că nu-şi va vedea pe ai săi, că-şi calcă vorba, făgăduinţa scrisă, se vestejiră uşor în inima lui Petre, plină de bucuria că va fi preţuit, în sfârşit, de poetul Negoescu şi de Predescu, care-l uimise odată, vorbind despre crimă, ca despre o inspiratoare de artă.

Seara, Petre era la denii, cu alţi şase tovarăşi. La ocolirea bisericii, Neagu îl întrebă:

— L-ai vestit pe unchiul Năstase, că nu te duci acasă?

— Nu! dădu Petre din umeri.

Na o carte poştală, dă-te ici după pom, ţine şi un creion şi, la lumina făclioarei din mâna ta, scrie-i.

Nicodim se supuse. La repezeală înşiră:

Iubiţii mei, mătuşe şi unchiule!

Afaceri, interese mari, mă ţin legat în Bucureşti. Cu sufletul sunt acolo. Christos a înviat! La anul şi la mulţi ani! Vă sărut cu dragoste mare! Al vostru din tot sufletul!

Petre

Venind către casă, puse cartea poştală la o cutie, şi i se păru, că n'ar fi avut linişte, dacă nu le-ar fi scris bătrânilor, să nu-l aştepte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LA MĂNĂSTIREA PASĂREA

In dimineaţa primei zile de Paşti, în gloata care adăsta la casa de bilete a gării de Nord, Petre nu văzu pe nici unul din tovarăşii de plănuită petrecere. Stătu să i vină rândul, uitându-se mereu să vadă, dacă îi sosesc amicii. Işi luă bilet până la staţia Brăneşti.

In gară, trenul sta gata să plece. „Băeţii sunt în clasa treia, socoti Petre. Brăneştii fiind aproape, stai puţin în picioare, şi-ai ajuns; iar dacă ar fi departe, deosebirea de preţ, între clase, fiind mare, mergi tot cu clasa treia!".

Petre înşiră vagoanele încărcate cu lume şi-i găsi pe tovarăşi. „Bravo! ura! te socotiam dezertor!" strigă ceata, îngrămădită în picioare în vagonul de clasa treia. Mirat, Nicodim, îl văzu şi pe Leu Căpuşescu, redactorul taciturn al Obştii, făcând parte din bandă.

— Astă noapte, la biserică, i-am auzit pe băeţii ăştia, — nu te-am văzut, — îl lămuri Căpuşescu pe Nicodim, văzându-i mirarea, că se duc la Pasărea. In zile tradiţionale, îmi place să respir într'un mediu patriarhal.

— Plăcere vinovată! grăi Predescu. Nu vine nimeni în zilele de post, de ispăşire, ca să se chinuiască în tovărăşia monahilor, ci în zilele de veselie, ca să dea pildă de ospăţ şi să ademeniască la ceia ce numesc călugării păcate.

— Dar tu, n'ai de gând să petreci la Pasărea, chiar azi? întrebă Costea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu nu fug de învățătie. Conștiința, socotesc eu, are nevoe, ca să fie tare, de greșeli. Brațul tău, Costeo, pentru că nu ridică decât condeiul de pe masă, e slab ca un fus; brațul lui Neagu, care ridică damigene, are mușchi de atlet. Exercițiul cu greutăți, l-a desvoltat. Tot așa și conștiința: are nevoe de exercitare.

— De asta te duci tu, blestematule, la mănăstire, și încă la maici? râse Costea Negoescu, în hazul tuturor.

— Eu nu mă mir, de ce spune Iancu Predescu, vorbi Leu. Sunteți tineri și mă aștept să vă întreceți în brașoave de astea.

Flăcăii glumiau, râdeau, furând fără să știe cu ochii privelișteа tinerească a naturii. Trenul păcănia mereu, vagoanele săltau pe arcuri, verdele fraged al câmpiei bătea uneori ca un val în ferestre. Grâul, crescut sub omăt de două palme, părea des ca peria.

La Brănești, coborâră în grabă... Până să se hotărască încotro să se îndrepte, câteva perechi de oameni le trecură înainte, vorbind tare, în văzduhul limpede, sărbătoresc și, înapoia lor, trenul se porni, cu mulțimea lui de inși înghesuiți, călători spre alte locuri.

Petre se întoarse și privi lung șirul îngust de vagoane fugare, coama de fum ce se despletia sub cerul albastru, și ideia spațiului nețărmurit și a insului, o bucată abia, strânsă, finită, dureros de finită, îi plecă fruntea, pe care și-o ridică zâmbind: zărise o floare cât o linte

Intrară într'o pădure. Voci răsunau, se pierdeau. Flăcăii mergeau în neorânduială, ca fără țel. Pădurea era de tot rară și abia înfrunzia. O lume întreagă de flori galbene, asemenea ghioceilor, îi întâmpină pe călători. Costea, Petre, posacul și vârstnicul trupei, Leu Căpușescu, Ghiță Neagu și Predescu, care ținea să fie original, nu se împotriviră frumuseții florilor, și, toți, care de care mai voios și mai sprinten, culeseră flori, le vorbiră copilărește.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar și ceilalți drumeți, coborâți din tren și în drum spre Pasărea, alegeau, sburdau, de ici colo.

Costea Negoescu, mișcat, serios deodată, veni lângă Petre și-i spuse :

— Unui tăetor de lemne, o brută, un animal, i-am arătat o imagină de înger rafaelic. S'a uitat la ea, cu ochi din ce în ce mai deșteptați. „Tare-i frumos!“ l-am auzit mormăind! Și-am văzut că i s'a săpat în suflet; că privește în jurul lui cu imagina aceia în ochi, îmbunat. E ciudat cât sunt de egali oamenii înaintea lucrurilor care exprimă nevinovăția, divinul!

— Aceiaș inimă parcă... ajută Petre.

— Acciaș gingășie! E de crezut? Uită-te la Căpușescu, într'ascuns: își duce florile la buze, le sărută, le contemplă; iar criminalul nostru de Iancu Predescu se sdruncină, topăind cu mănunchiul de gălbioare în mâini, — îi cântă.

— Ne-am rătăcit băeți! strigă Neagu.

Erau acum într'o pădure deasă și cu lăstăriș mult. Nu se mai vedeau flori galbene. Erau singuri, nu se mai auziau glasurile celor cari coborâseră din tren, odată cu ei.

— Lăsați-mă pe mine să vă călăuzesc. Am mai fost la Pasărea: mă pot orienta după soare... orândui tot el.

Ieșiră într'un drum de care. Ghiță îl cunoscu și, în mai puțin de o jumătate de oră, fură la poarta mănăstirii, având la mâna dreaptă o baltă și o aripă de pădure. Soarele se ridicase de prânzișor.

Se opriră numai decât la arhondărie, înșirați după Neagu, în cerdacul larg, cu podinele ca talerul de curate, cu pereți ca de zăpadă. Ușa de căpetenie a casei era dată în lături, ospitalieră.

Cu zâmbetul bunătății pe chip se ivi arhondăreasa, le răspunse tinerilor „Adevărat a înviat!“ la „Christos a înviat!“ rostit de toții într'un glas; le dădu pe rând mâna, pe care toți i-o sărutară cu plecăciune, ca și cum îndeplineau un rit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De unde sânteţi dumneavoastră?

— Dela Bucureşti.

— Adevărat; se cunoaşte. Aţi venit cu trenul ăsta.

Intrebări şi răspunsuri dinainte ştiute urmară.

— 'Nu vine nimeni peste an, să ne vadă şi, la sărbători, e potopenie de lume! se căină blajin maica arhondăreasă. Nu de alta, dar ni'i teamă că va rămâne cineva nemulţumit, în vălmăşag şi din nebăgare de seamă. E şi greu să pridideşti...

O altă maică, mai bătrână, şi încă una de tot tânără, eşiră de prin bucătării şi trecură aşa pe lângă arhondăreasă, ca să fie văzute.

— Dulceţi şi cafele! le porunci arhondăreasa, şi'i rugă pe tineri să se aşeze pe scaunele şi pe băncile de faţă, în cerdac.

Clopotniţa înaltă, cu boltă de trecere pe sub ea, acoperia cu totul vederea bisericii. Două rânduri de case, mai toate mici, cu trepte, porniau, unul char dela arhondărie, celălalt de mai departe de poartă, lăsând cuviincios mult loc clopotniţei şi bisericii.

Petre se uită cu drag la clădirile acelea simple, curate, patriarhale, unele plecate de ani, multe cu acoperişuri de şiţă: îi aduceau aminte gospodăria de-acasă de la Buzău, precum maicile bătrâne înfăţişau pe mătuşe-sa.

Dulceţurile veniră şi cafelele le urmară degrabă.

— Am vrea să ne odihnim, mai cu seamă după amiază, maică arhondăreasă, grăi Neagu, urmând să se îngrijiască de tovarăşi. Toţi am fost la Inviere, şi n'am închis ochii.

Maica se gândi câtva, apoi grăi:

— Mă tem de făgăduială. E lume multă şi nu ştiu ce vor fi făcut maicile celelalte cu ea. Dacă va mai fi vre-o odae slobodă aci, o s'o păstrez pentru dumneavoastră... Nu mâneţi în noaptea asta...

— Nu, maică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci e mai uşor. Da să vă duceţi pe la maica stariţă, că-i place să primiască şi să afle cine cercetează sfânta monastire. Şi uite ce vă rog: văd că aveţi şi o scripcă... să nu cântaţi în vatra monastirii.. In pădure e destul loc!..

Neodihna de noapte, aerul curat, mersul mult dimineaţa, îi flămânziseră de vreme pe flăcăi. Căutară un han, găsiră o cârciumă şi, cum nu aduseseră nici unul merinde, se mulţumiră cu cele ce le putea da negustorul: ouă roşii, ciorbă şi friptură de miel, trufanda şi un vin, pe care numai Petre Nicodim îl putea găsi bun.

Pe semne că se afla un sat de ţigani pe aproape. Mereu răsăria în prăvălie câte un cap sburlit şi lăţos, faţa neagră, privirea ascuţită, când pironită, când fugară, a câte unuia. Veniau să cumpere maborcă sau rachiu şi să fure priveliştea mai dinainte închipuită, a unui ospăţ boieresc, în nădejdea că se pot obloşi aproape de masă, şi vor apuca şi ei câte ceva, mai ales dacă boerii se vor fi trecut din băutură.

După masă, Petre fu rugat de prieteni să cânte puţin, să îndruge un cântec numai — pentrucă aveau să se culce cu toţii fiind ajunşi de oboseală.

După primele arcuşuri, se şi iviră trei capete de ursari, în uşa cârciumei. La sfârşitul cântecului, intraseră în cârciumă, veniră până'n masa muşteriilor, vr'o douăzeci de ţigani, tineri, bătrâni, care de care mai întins cu gâtul şi cu ochii, spre vioară şi spre cântăreţ.

Altădată, Petre, şi poate toţi ceilalţi, ar fi primit cu drag admiraţia sălbatică, nesăţioasă, care'i copleşia. Veniseră însă cu iluzii de alt soi. Visaseră maici tinere şi dornice de ispită şi de iubire, aventuri galante, poezie rustică. La mirosul greu al încăperii, de pomosteală proaspătă, de bălegar, se adăoga un duh greu, ce se împrăştia din toată făptura ţiganilor şi din straele lor. Şi se făcuse par'că întuneric sub tavanul scund al odăii de ospătare.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII DIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu mai cânta, Petrică; nici „Salcie plecată“ ! se sculă în picioare Neagu — deprins de altfel cu tot felul de medii şi de atmosfere.

Flăcăii plătiră şi plecară. Sătui, erau mai greoi şi mai somnoroşi. Nu dormise nici unul noaptea, afară de Petre, care aţipise vr'o două ceasuri.

La arhondaric, o găsiră de îndată pe maica arhondăreasă, care, de cum îi văzu, înţelese ce le lipseşte şi, de cuvânt, îi pofti pe toţi într'o încăpere largă, cu paturi care se îmbinau otova de jurîmprejur, de-alungul a trei din pereţi. Casa fusese toată văruită de Paşti. Paturile, erau un singur divan toate, scund şi moale şi înfăţat cu cearceafuri ca omătul.

Tinerii se culcară, unul lângă altul, ca pe un câmp, de-acurmezişul crivatului. Pofta de vorbă, asupra ospitalităţii monarhiceşti, asupra ţiganilor, seacă de grabă, şi adormiră toţi.

Petre se trezi cel dintâi, în sunetul toacii. Auzi voci în cerdac, — veniseră pe semne alţi mosafiri şi li se servia dulceaţă şi cafele.

Ziua rămăsese limpede; pe sub ştergarele puse funtă deasupra geamurilor, se zăria verdele de pajişte al întinsei curţi monarhiceşti.

Dându-se jos din crivat, dintre Costea şi Neagu, aceştia se treziră, se mişcară şi se deşteptară şi ceilalţi.

Eşiră din iatac în marele salon de primire, unde găsiră şi oglinzi. Cu cravatele drese, cu hainele întinse pe trup, cu părul netezit, porniră din arhondaric.

Trecură pe sub clopotniţă; văzură lume intrând în biserică. Nu simţiră nici unul râvnă să se închine. Ar fi voit toţi, să vadă întreg soborul maicilor, fiindcă se putea să fie printre ele unele foarte frumoase, cu chipuri interesante, cu ochi plini de ispită şi de dorinţă.

Dar, la gândul că vor trebui să stea drept, să-şi facă cruce, să fie muţi, se lăsară păgubaşi, fiecare în gându-i,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fără ca să-şi împărtăşiască măcar unul altuia dorul şi neplăcerea.

— Albele case, multe cu giamlâcuri, toate cu faţa către biserică, aveau loc înainte sau alăturea, pentru grădiniţe şi de pe acum, din capătul priimăverei, stăteau verzi la ferestre ghiveciuri de maghiran, de busuioc. Ici, colo, printre case, erau ulicioare, care duceau la alte aşezări monahice.

Aproape de sălaşurile omeneşti, după şi în dreptul bisericii dăinuia cimitirul, cu multe cruci de lemn şi de piatră, cu monumente funerare simple, cu grilajuri de fier. Cimitirul era plin de pomi roditori, mai verzi aci decât oriunde, rămuroşi, vădit priindu-le viaţa în lăcaşul morţilor.

— Să fie oare mai îndurerată, mai înfiorată viaţa femeilor acestea,—întrebă Costea pe Iancu Predescu,— având nemijlocit sub ochi cimitirul în care vor fi aduse?

— Tot aşa cum se deprind cu mirosul cimitirului, se obişnuesc şi cu vederea lui. Ajunge fiecare să creadă că e păsuită, că nu i-a venit ceasul, că Dumnezeul, căruia i se roagă, o ocroteşte, cu deosebire. Creştinul spune că viaţa de-aci e trecătoare, dar nu e bucuros să plece în cea veşnică. N'o doreşte. Nici mitropolitul, nici sihastrul.

— Vara, zise Petre, cimitirul, afară de cruci, e o grădină îmbelşugată: arborii sunt verzi, cu poame, păsările cântă, florile miros şi colorează felurit locul. Am mai văzut mănăstiri... Iarna însă, când vine crivăţul urlând peste cocioabele astea şubrede, singuratice şi albul de moarte al zăpezii se întinde neţărmurit peste câmpie peste pădure, peste cimitir, face otova toată privelişteа aceasta felurită, ce jalnic se trăeşte aci!

— Să plecăm, băeţi, că pierdem trenul! strigă Neagu, căruia nu-i plăceau locurile sumbre.

Nu se simţi nimeni îmbiat să mai stea. Ideia ple-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cării fu primită bucuros şi ceata se găsi curând în aşteptarea trenului.

La Bucureşti, eşind din gara de Nord şi aruncându-şi ochii spre cârciumele din calea Griviţei, Neagu zise tare :

— Aici e de noi! „Aici viaţa nu s'ascunde! Curge în unde, curge în unde de vin vechi"!

— Bravo Ghiţă! N'a trăit degeaba Depărăţianu! glăsui Predescu. Eşti mai inspirat decât Costea!

Neagu şi Leu Căpuşescu îşi vorbiră la ureche. Puneau ceva la cale. Ghiţă conduse banda pe nesimţite şi, într'o stradă lăturalnică şi tăcută, călăuzul se opri înaintea unei cârciume pocâltite, sub un acoperiş mare, greoi.

— Aici are să vă cânte Nicodim „Salcie plecată", la al treilea păhăruţ.

Locurile de mâhnire, Ghiţă le ocolia, nu-i plăceau pe când ariile triste le cânta, îl fermecau. Vesel din fire, dela un număr de pahare în sus, sau juca, sau îşi făcea inima albie de lacrămi. Băutura îi aprindea flăcări în obraji, îi învăpăia ochii. Era singur el o petrecere la vedere: un bondoc spătos, plin de sănătate, cu faţa îmbujorată şi schimonosită de înduioşare. „Bine petrecem, fraţilor! Plâng!" striga Neagu, în culmea petrecerii.

Singuri, într'o odae curată ca de Paşti, se aşezară în jurul unei mese puse în mijloc şi, îndată după ţuică, Petre scoase vioara şi începu să cânte.

Conteni, la venirea mititeilor, urmaţi îndată de fleici. Vinul era bun, „beţiv", cum îi zicea Neagu. Înaintea mâncării, fiecare se dovedi flămând. Foamea, potolită până la saţiu, setea se înteţi mai cu prisos.

Nicodim, care bea cât doi, se porni iarăş să cânte întovărăşindu-şi de astădată arcuşul cu glasul.

Nu avea voce puternică, dar rostia cuvintele cu atâta înţeles, în murmurul dibaci şi meşteşugit al strunei, că sentimentul cântecului pătrundea şi se înscăuna în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1961_1932
anima ascultătorului. Vechi cântece românești, arii uitate le desgropase Nicodim de pe când se juca țurca, le ținuse minte din copilărie și le păstrase cu tot simplul și misteriosul lor tâlc național. Pe unele din arii le împerechiase chiar el cu poezii de-ale lui Eminescu, Coșbuc și ale altor scriitori, obscuri unii, — le îmbrăcase în versuri, care le stăteau de minune.

— Bine cânți, frate Nicodime! grăi Costea Negoescu.

— Melodii ușoare, zise Leu,-dar bine cântate.

— Simple și profunde! rosti Predescu, și el cucerit.

Petrecerea se prelungi binișor peste noapte. Cârciuma se închisese de mult, iar crâșmarul sta după ușe, pe un scaun, în aceiaș cameră cu mușterii, ascultând fermecat. Când se îndurară să plece, era întuneric de pivniță afară. Stelele dispăriau, opale somnoroase, nenumărate pe cerul fără lună. Se făcuse răcoare și, pe ulița pustie, până și pietrele dormiau, așa nu se auzia nici pasul drumeților. Tinerii vorbiau puțin acum, în șoaptă. Tăcerea poruncia tăcere. Avânturile trezite de muzică, se închiseseră în inimi, ca pasările în cuiburi, cu lăsarea nopții.

Veni vara. Petre Nicodim își pierdea zilele lungi, fără să scrie versuri, deși se credea poet, fără să se turbure vreodată, visând și cântând, petrecând de câteori avea prilej, în orice tovărășie. Setea lui de vin era fără sațiu. Grupul intelectualilor, care îl atrăsese pe vremuri, — căci lui Petre i se părea acuma că îl cunoaște de o vecinicie, deși vremea lui trecea nelucrătoare, neschimbată, — îl sărbătorise de multe ori! Nu-l mai pizmuia pe Costea, poetul ca mâine celebru, și nu se mai temea de spiritul mușcător și drăcesc al lui Iancu Predescu. Viețuia liniștit, împăcat în conștiință cu meritele sale și cu lipsa de ambiții. Uitase de Conservator, uitase de redacție și numai la primirea unei scrisori și la a banilor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

firește, când trebuia să scrie acasă, își aducea aminte cu potolită duioșie de mătușe-sa, de unchiul Năstase.

Cu Lina, urma să se întâlniască; și se mai întâlnia, tot în odăița lui, din mahalaua Isvorului, cu o tânără institutoare, care-l credea student și spera că, sau el, sau un bătrân îndrăgostit de dânsa și om cu stare, o s'o ia de soție.

Lina se liniștise mult, dragostea i se făcuse numai plăcere trupească și năravuri. Cântărețul nu mai vorbise în nici un fel sufletului ei. Descântecul lăutei, nu mai avusese prilej să-l audă nici măcar la crâșma lui Marin, bărbatu-său, fiindcă Petre nu mai chefuia acolo. Spunea că se teme, și Lina îl credea.

Vara trecu, copacii începură să se despodobiască; vremea se răcori; cerul se posomorî; ca o chindie repede, i se părea cântărețului, că se aruncă vântul pe ulițele negre de burniță, învăluind frunzele veștede, risipindu-le și adunându-le.

Încolțit de frig, Petre își puse jileica de vară pe sub cea groasă. Paltonul și-l vânduse în primăvară. Și, într'o bună zi, înțelese că trebue să plece la Galați, ca să-și facă armata.

Nu vesti pe nimeni și mai puțin încă pe proprietăreasa casei în care locuia: avea de plătit chiria pe o lună! Într'o noapte, deschise ferestra, puse geamantanul mai mult afară decât în casă, eși binișor pe ușe cu lăuta la subțioară. Ajuns în stradă, luă geamantanul de pe fereastră și plecă — deadreptul spre gară.

O umbră de grije, nu pentru ce lăsa în urmă-i, ci pentru viața necunoscută, în care avea să intre, îi învăluia sufletul. Trei ani de oștire!

In tren, cum se întâmpla să fie ostenit de două nopți de chef, adormi pe banca tare de lemn a vagonului de clasa treia, și dormi mult, cu treziri în nedumerire și aținiri din nou, până la Galați.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IN PORTUL GALAŢILOR

Oraşul i se păru mare, cu multe cârciume, cu lume multă, dar mai zorită ca la Bucureşti. Nicodim ţinea minte calea Victoriei.

Primise de câteva zile bani de-acasă şi fusese cuminte; nu-i cheltuise, ştiind, fără să-şi bată capul prea mult, că-l aşteapta cheltueli. Se gândi să închirieze o cameră mobilată. Dar dacă avea să facă şi el armată, ca toţi bădăranii, tot timpul la cazarmă? Ce-i folosia atunci camera?

Căuta cazarma. Umblă mult, străbătu oraşul, pe uliţe întorchiate şi gloduroase, cu case mici şi vechi. Tocmai la o margine a urbei, găsi cazarma vânătorilor.

Eră o clădire cu etaj, mare, aspră la înfăţişare, cutioasă, cu santinele la poartă.

Peste drum de neplăcuta clădire, Petre Nicodim zări o crâşmă. Ostenit, încurcat de geamantan şi de vioară, totuş stătu nehotărât. Să se ducă la cazarmă? Să intre în casa aceia, care părea pustie, deşi sute de oameni erau în ea? In casa aceia cu atâtea ferestre, nici una însă deschisă, nici una cu o siluetă omenească la geam? Şi casa avea în lăuntrul ei sute de oameni, tineri, sburdalnici! Ce făcea cu ei, de părea mai tăcută decât cimitirul şi mai respingătoare?

Petre nemeri în cârciumă. Îi era cald, îşi scoase pălăria. Îşi şterse fruntea de năduşală cu o batistă fină şi parfumată, dăruită de curând de Lina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cârciumarul era un vlăjgan de om ca de 40 de ani, cu mustăţile pe oală, cu o înfăţişare de ins, pe care nu l'ai putea birui nici la ceartă, nici la trântă, nici cu băutura. Aruncându-şi ochii la Petre, i se ridicară obrajii, gura i se lărgi, mustăţile i se înfoiară: omul râdea cumsecade, deşi se înfrâna, la vederea civilului. Cârciumarul înţelesese, de cum îl văzuse pe uşe pe voinicul acela frumos, în haine orăşeneşti, că e un recrut şi, văzându-i pletele, se gândise cum o să cadă netrebnică la pământ chica aceia, şi cu e mutră se va trezi civilul, făcut militar.

Şi pentru că rare ori avea parte să râdă şi preţuia râsul, recunoscător, eşi din fundul lui, de după tejghea. Pricepuse şi că recrutul are multe de întrebat şi că, cu povaţa şi cu bunătatea sa, n'ar eşi păgubit.

O jumătate de ceas stătură de vorbă, tăcură şi băură împreună, recrutul şi negustorul. Pica un muşteriu, de duzină, din când în când, cârşmarul îl servia repede, şi iar venia la kilogramul de vin, plătit de Petre, ca să-şi reia vorba întreruptă.

Întrebând şi destăinuindu-se, Nicodim află că o săptămână încheiată mai putea să se plimbe, să hoinărească prin oraş. Că un băiat cu ceva parale, ca el, putea să trăiască mai bine decât ceilalţi. Că majorul Mălăescu se dă în vânt după lăutari, că bea „ca un tată!" şi că avea totdeauna pe câte cineva „în simpatie". Că el, cârciumarul, avea negreşit să-i vorbiască sergentului major de mai multe ori, până când îl va împrieteni cu domnul Nicodim, băiat de Bucureşti, cu carte şi violonist. Că închisoarea era mai bună decât carcera. Că ar fi nemerit să scrie domnul Nicodim lui frate-său, căpitan la Piatra, ca să pună o vorbă bună pe lângă vr'un ofiţer al batalionului. Să nu cumva să facă greşala să vie netuns la cazarmă, ca să-l batjocorească bărbierul soldaţilor după cheful lui, cu trepte şi cu chelboşeli.

Află atât de multe lucruri aupra vieţii ostăşeşti,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

asupra gradaţilor, asupra pedepselor şi chiar asupra vieţii familiare a cârciumarului de peste drum de cazarma vânătorilor, că i se păru, despărţindu-se cu puternice strângeri de mână, că nu ştia nimic alta, decât că mai trebue să stea de vorbă cu noul şi singurul lui prieten din Galaţi, şi cât de curând.

Lăsă geamantanul deocamdată şi luă vioara. Merse la întâmplare prin oraşul necunoscut, ameţit puţin de băutură şi de celece auzise, găzduind vremelnic înfăţişeri de case, de uliţe, de oameni, cu impresia că sunt altfel decât în Buzău, şi în Bucureşti, şi altfel decum se aşteptase.

Işi aduse aminte că Galaţii sunt port la Dunăre, că marele fluviu, cu corăbii, cu vapoare, cu valuri, nu-l văzuse de fel, de când umbla. Răcoarea, poate şi nedumerirea, îi limpeziră mintea împăienjenită de vinul băut de dimineaţă, după o noapte trudnică.

„Şi la Bucureşti am fost singur cuc o vreme, se gândi el, dar ştiam că îmi vor veni de-acasă prieteni, cunoscuţi, pe când aci am să fiu cu adevărat singur. De ce mi-am ales Galaţii la recrutare? Mare greşală!“.

Şi, aşezându-şi vioara, care-i aluneca de sub braţ, o privi cu duioşie, o strânse tare. „Numai tu îmi eşti credincioasă şi dragă, totdeauna! Au să mă despartă şi de tine? Sau tot prin tine, grai al sufletului meu! se înduioşe Petre, am să câştig cinste, libertate şi prietenia superiorilor? Cine ştie! Păcat că nu te pot cinsti cu un pahar de vin! Cu zece, cu o sută te-aş cinsti, vioara mea, dacă-ai bea!“

Şi îi veni să râdă, gândindu-se că vioara nu poate să bea, sărmana! Că ea, nu se hrăneşte decât cu sacâz!

Soarele, palid, era la zenit. Recrutul intră într'un restaurant. Nimerise în cel mai bun şi mai luxos. Se zări într'o mare oglindă, şezând la masă, cu vioara alături pe scaun. Işi netezi pletele, mulţumit de figura sa. Era un tânăr frumos, cu mişcări de bucureştean.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In jurul lui Nicodim erau civili, ofițeri, doamne, toți eleganți, șezând cu însemnătate pe la mese.

Petre se uită la ofițerii de vânători cu luare aminte Puteau oamenii aceștia să fie răi, să înjure, să bată, să pedepsiască cu carceră și cu pușcărie, pe un artist ca el? Iată, aci îl priviau cu o dulce nepăsare! Se uitau la vioara lui, pricepeau, firește, că tânărul cu plete e un cântăreț. Să bați, să înjuri pe un cântăreț, să-i răpești libertatea de privighetoare, sau să-l desparți de tovarășa inimii lui, de lăută, ar putea face așa ceva, vre-unul din acești domni ofițeri? E! își răspunse Petre, dar par'că o să mă mai cunoască, tuns pepene și în haină cazonă? Și chiar de m'ar cunoaște, ca pe un ins văzut odată la birt, ce însemnătate ar avea?".

Tot gândindu-se, Nicodim comandase mereu porții, mâncase mult, cu ochii la ofițerii de vânători. Când eși din restaurant, ghiftuit, ținându-și cu lenevie cutia la subțioară, optimismul său de totdeauna biruise iarăș.

„Nu poate fi nimeni, în orașul ăsta, care să cânte ca mine! Am felul meu de-a spune și din gură și din vioară! La chef, sunt fără comparație! Sunt adorat! Cine bea cu mine și mă ascultă cântând, îmi datorește cele mai fericite clipe din viața lui. Așa par'că mă lăuda nu știu cine. Da! frumoasă e viața, cu muzică și cu vin! Ofițerii ăștia, băeți de ispravă, i-am văzut eu! o să mă țină pe palme! nu cu palme, negreșit!"

Și Nicodim râdea, iar înviorat.

„Ca prevedere, urmă el să se gândiască, am să-i scriu nenii la Piatra, și-am să-i vestesc, pe mătușa și pe unchiu-meu, că sunt aci, că mi trebue bani, pentru ca să cuceresc pe niște sergenți".

Intr'o uliță lăturălnică, Petre închirie o cameră mobilată, pentru zece zile, și lăsă vioara. Ceamantanul avea să-l aducă a doua zi. Intrebă încotro este portul și se îndreptă spre el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Coborând o stradă povârnită, zări Dunărea. I se păru îngustă: îi vedea și malul dimpotrivă. „Apa Buzăului, când vine mare, e tot așa de lată", gândi el.

Când ajunse pe chei, malul Dobrogii nu i se mai păru aproape și merse cu ochii departe dealungul fluviului. Și mult și-ar fi purtat privirea pe apa necontenit și leneș curgătoare, de n'ar fi văzut ridicându-se din talazurile galbene, vapoare, vasele plutitoare la care visase de câte ori năzuise la o călătorie, la mersul pe valuri, la priveliștea altor lumi pământești.

Nicodim își scutură pletele, se sgudui tot, ochii îi scânteiară. O bucurie năpraznică îi năpădi ființa. Sufletul lui parc'ar fi fost închis într'un cazan, al cărui capac de fier ar fi fost zăvorit o mie de ani. și-acum ar fi sărit capacul, s'ar fi deschis, iar duhul tuturor minunătăților ar fi coborât asupra celui închis.

Unele catarge ședeau neclintite, se odihniau, căci aveau să taie în curând largul mărilor albastre și adânci ca nimic altceva pe lume! să despice nemărginitele ape, în care soarele se oglindește, mic cât un măr, cât un sâmbure de foc. Alte catarge se legănau încet, cochet, parcă îmbiau la dans, era gata de plecare, pe talazurile ondulate ale fluviului european. Erau și bărci ușoare, prinse de chei, neodihnite, săltărețe, pentru trecerea dela un mal la altul.

Nicodim le primia pe toate vasele acestea în leagănul visurilor sale, nețărmurit ca spațiul. Cântărețul alerga pe cheiul de piatră al portului, năucit, fericit, nemai văzând mulțimea felurită de oameni din jurul său, nici funiile, nici lanțurile groase cu care erau supuse țărmului, pontoanelor, toate hoinarele corăbii.

Coșurile ca de uzină, marile pântece a două vapoare, nu-i dădeau pas bucuriei să fie copilărească; îl țineau pe poet în respect, îl păstrau grav. In fața expresiunilor științei, un trubadur e totdeauna mai stângaci,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://statratransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai nepriceput, decât înaintea minunilor şi splendorilor naturii, adevărata lui mamă.

La un timp, Nicodim înţelese că poate să calce pe pontoane. Se apropie de un vapor austriac, — cel mai arătos dintre toate vasele din port.

Năpristan, îşi aduse aminte de vioară : o pierduse oare? Ce făcuse cu ea? A, da! O lăsase undeva; o lăsase într'o cameră închiriată. Doamne! par'că trecuse de-atunci vreme peste vreme şi nu se scurseseră decât vreo trei ore ! „Iată ce însemnează să trăeşti un ceas plin! Să vieţuești în lumea dorită de tine! Un ceas, ţi se pare ani întregi! Şi ani peste ani, nu preţuesc cât un minut!" Nicodim se emoţionă.

Visătorul băgă de seamă că, de pe ţărm, orăşenii, în pas de plimbare, treceau pe lângă el şi intrau în marele vapor austriac, fără multă şovăială. Pregetă puţin şi, după primul ins care trecu spre vapor, se luă ca un tovarăş, şi trecu puntea dintre ponton şi vas.

Doi marinari lustruiau pe'ndelete nişte alămuri. Îl văzură pe Nicodim şi nu ziseră nimic. Aşa dar, era voe.

Ca 'ntr'un vis, Petre se văzu într'un restaurant cu oaspeţi, auzi vorbindu-se românește la o masă. Văzu chelnări, gata să serviască. Se aşeză şi el la un colţ de măsuţă şi ceru o bere. I se aduse. Ce curat era pretutindeni şi ce aer de loc aristocratic avea restaurantul!

Petre Nicodim, cu toată plăcerea surprinderii sale, îşi aduse aminte de cazarmă. Avea să fie soldat! N'avea să poată veni aici oricând! Şi cum i-ar fi stat unui soldăţoi, în asemenea local? Se întristă, dar îi trecu de grabă. Da, se gândise bine el, să vină la Galaţi. Ori decâteori avea să fie slobod, şi-avea să fie des, pentru că el nu era ţăran, sau băiat fără carte, avea să vină aci, pe vapor, sau în port.

Nedeprins să bea singur, plecă de cum îşi isprăvi berea, dornic să mai simtă odată nesfârşitul posibilităţilor, din priveliştea corăbiilor şi a Dunării.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Hoinărind pe malul de piatră, prin port, prin docurile uriaşe, pe pontoane, legănându-şi sufletul aţipit de îmbibare cu vis, sătul ca un boa ghiftuit: se înseră, sosi ceasul cinei, flămânzi.

Marele restaurant din centrul oraşului nu-l îmbia. I se părea obişnuit. Voia să stea alături de marinari, ca şi cum vecinătatea de masă cu inşi care străbat lumea, împărtăşeşte din frumuseţea şi neprevăzutul altor zări, altor lumi.

Intr'un birt de cârciumă sgomotoasă, intră surâzând, sorbind cu ochii, din prag, feţele bărboase, mutrele arse de vânt şi de soare, privirile crâncene. Toate mesele erau prinse. Abia găsi un colţişor pe o bancă. Un marinar adevărat, cu boneta pe ceafă, cu capul pe spate, la celălalt apropiat colţ de masă lungă, răsturna o litră de drojdie pe gât, neclintit nici la trup, nici la chip, fără să-şi miște buzele, ca într'o pâlnie.

Unui ins, pestriţ la vestminte, hamal poate, dela aceaş masă, i se aduse o supă şi, pe altă farfurie, caşcaval grecesc, ras, fărâmat. Hamalul turnă caşcavalul în supă, şi, cu lingura, risipi moviliţa ca de făină în lichid. Işi înfundă mâna stângă în buzunarul pantalonilor şi cu dreapta începu să care cu lingura supa spre gură.

Inchipuindu-se în tovărăşia conmesenilor săi, Nicodim mâncă şi bău ca ei. Nu mai ştia, că va fi soldat, că venise dela Bucureşti, că numai adineaurea picase în cârciumă. Işi uitase obârşia, înclinările, ambiţiile şi năzuinţele, marile plăceri şi micile necazuri. Limbi streine, din care el nu înţelegea nimic, se vorbiau în juru-i, fără să-l supere, fără să-l întoarcă la realitatea persoanei sale.

Nici mirosul de prost şi rânced untdelemn grecesc, nici duhoarea de ţoale vechi, de ceapă, de brânză, de rachiu, de mahorcă şi de peşte, nu-l scârbiau, într'atâta se lepădase de el însuşi, de prea cunoscutul Petre Nicodim, şi se făcuse una cu marinarii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu era nici vesel, nici trist. Oglindia, ca o baltă, cele ce se vedeau; primia ca o boltă, zgomotele turburi.

Puţini plecau, din cei intraţi în birt, în cârciuma una cu birtul. Rămâneau mai toţi pe loc, ca şi cum nu aveau unde să se ducă, unde să se odihnească, să petreacă sau să cugete, ca şi cum nicăeri n'ar fi fost mai plăcut, ca'n cârciuma cu lumină şi văzduh galben, cu tavan negru, cu mirosuri grele şi vechi. Din când în când, marinarul din faţa lui Petre cerea o litră de spumă de drojdie şi-o răsturna îndată pe gât, ţinând sticla de-asupra gurii ţcapăn tot, rămânând câtva cu braţul în aer şi după ce băuse, — prelungindu-şi aşa, poate, clipa de plăcere, păcălindu-şi beregata, că încă mai toarnă.

Intr'un târziu, în harmalaia de sunete, se ridică un behăit de armonică. Răcnete de bucurie îl primiră. Instrumentul barbar îşi umflă obraznic glasurile încurcate, nazale şi râcâitoare. Se făcu oarecare liniste. Marinarul din faţa lui Petre se aplecă pe spate, desfătat, voi să se rezeme şi căzu jos: scaunul lui n'avea spătar.

Omul, furios, sări în picioare şi, cât ai clipi, luă scaunul şi-l trânti pe masă, cu năpraznică putere. Sgomotul drăcesc, de rupere, de spargere, de înţăndărire, făcu o clipă tăcere adâncă, reteză cântecul deşirat al armonicei. Petre ţâşnise la timp de pe locu-i, ca să nu-i sară în obraz o farfurie săltată de un cot pe masă.

Marinarul fu împresurat de cârciumar şi de alţii. I se cereau lămuriri, cu glasuri întărâtate, în trei limbi deosebite, cu mânile 'n aer, cu pumnii făcuţi măciucă. El nu se înfricoşase. Cu sprâncenele încruntate pe muchia frunţii, cu gâtul vârât în grumaz, cu coatele puse în apărare, răcni o înjurătură cumplită şi, pe negândite, se învârti în cercul restrâns de piepturi din juru-i, şi răsturnă doi din oameni la pământ. O mână de uriaş îl apucă de ceafă. Marinarul se smuci, scăpă, se răsuci pe loc şi se izbi piept în piept cu un om mai înalt decât el cu o palmă. Lampa atârnată de tavan, în mijlocul birtu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, se sparse deodată și se făcu întuneric: asvârlise careva o farfurie... Nicodim se strecură înfricoșat pe ușe, pătruns de gândul că se face moarte de om.

A doua zi, scrise acasă la Buzău o lungă și călduroasă epistolă: îi trebuia bani, cât de mulți, ca să dobândiască prietenia și protecția gradaților batalionului, și lui frate-său la Piatra-Neamț. Căpitanul Nicodim avea desigur vr'un prieten, sau vr'un tovarăș din promoție, și pe la vânătorii din Galați.

Apoi își pierdu vremea pe malul Dunării, cu ochii pe apa călătoare și nesfârșită, cu gândul risipit. I se părea că nu i s'ar urî, să stea zi după zi lângă fluviu, privind cum se duc, se fac tot mai mici, se cufundă parcă înceledinurmă, vapoarele, pier în albastrul senin al zării și cum vine alt vapor, crește apropiindu-se, se arată în sfârșit în toată mărimea lui cuprinzătoare, și acostează lângă ponton, brăzdând, sbuciumând apele.

Aducându-și aminte de birtul în care cinase și vieţuise altă viață decât a sa, în ajun, de scandalul iscat, de pumnii, care lui i se părusera că scapără de putere și de îndârjire, Petre zâmbi. „Cumpliți oameni! Primejdioși!" Dar nu-i veni în minte să treacă pe acolo, ca să vadă, de n'a ars casa, de mai trăește cârciumarul, de se văd urme de sânge pe scânduri! Nu-i veni în gând că, în graba plecării lui, uitase să plătiască cina, ca să se înveseliască puțin, sau într'o pornire de mărinimie, să treacă anume pentru plată pe la plăcuta lui cârciumă de mateloți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O TEMNIŢĂ ŞI ALTĂ CASĂ

Toamna dăinuia răcoroasă, îngăduitoare, cu zile senine. Dimineaţa însă uliţele şi mai ales ogrăzile erau presărate cu frunze, multe verzi, unele veştede, galbene şi roşii, rupte de frigul nopţii, în tăcere, din arborii neclătinaţi de vânt.

Nicodim întârzia în patu-i din camera mobilată şi, chiar a treia zi dela venirea în Galaţi, pregetă să se mai ducă la Dunăre: apa îi sporia nemijlocit ideia de rece, de frig.

Descoperia, hoinărind, uliţe poetice, case în care intra cu plăcere, se tolănia pe canapele moi, cânta la fereastră sub căldurica şi lumina soarelui, — în gând, se înţelege!

Plimbându-şi silueta elegantă, pe o stradă curată şi tainică în tăcerea ei. Petre se auzi strigat pe nume, neîndoios. Se uită înapoi, se uită înainte-i. Nu văzu pe nimeni chemându-l şi se auzi iarăş strigat.

De peste un zăplaz înalt îl chema cineva. Se apropie fâstâcit. Uluirea îi fu şi mai mare, când îl văzu, cu tot bustul peste gard, pe Aurel Marinescu, şi în haină militară. Studentul îi făcea acum semne stăruitor, să vină în poartă.

Petre căută cu ochii intrarea şi văzu o gheretă şi un soldat cu baioneta la armă, păzind. Marinescu scosese capul pe poartă. Il strigă iar, „apropie-te! intră!“ iar santinela se uita şi tăcea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nicodim se strecură pe poarta întredeschisă.

— Ce-i aici? întrebă el, zorit de uimire, strângând mâna prietenului.

— Închisoarea militară! râse Aurel. Sunt pedepsit pentru că nu m'am prezentat la manevre... Asta n'are însemnătate!... Spune-mi ce cauţi în Galaţi?

— Sunt înrolat în batalionul de vânători... Trebue să mă îmbrace zilele astea...

— Aici ?

— Da, fiindcă trebue să fac trei ani, nu mi-au plăcut oraşele în care sunt cunoscut şi am cerut Galaţii...

— Nu mai e nimic de zis, nemai fiind nimic de făcut. Hai să te recomand „puşcăriaşilor", poate să-ţi fie vreunul de folos. Cine ştie!

Purtându-l de mijloc, Marinescu îşi prezentă amicul altor ofiţeri, unui maior, unui căpitan, unui locotenent. Ii zâmbiră toţi civilului pletos, cu dragoste.

— Ziceai că nu cunoşti pe nimeni în Galaţi ,şi ne pizmuiai Aurică, rosti maiorul.

— A venit să-şifacă armata, e recrut. L'am lăsat la Buzău, îl credeam la Bucureşti, culegând laurii gloriei. A venit aci la Dunăre, la port...

— Eşti marinar, tinere?... întrebă maiorul.

— Atât mai lipsia! urmă Aurel. Şi-aşa face trei ani, băiat cu şase clase de liceu şi maestru în vioară.

— Să-l culcăm în patul locotenentului, care a plecat, — făcu căpitanul către maior.

Petre se uită rând pe rând la ofiţeri şi ei se porniră pe râs.

— Lăsaţi orice speranţă, voi care aţi intrat aci! rosti maiorul cu prefăcută gravitate. Uşor intri, greu scapi dela închisoarea militară. Când o eşi Marinescu, prin care ai pătruns aci, atunci scapi şi dumneata tinere. Dar cu ce ne distrăm copii? întrebă ofiţerul superior.

— Era o diblă pe la soldaţi... strecură căpitanul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te așteaptă cineva? îl întrebă Marinescu pe Nicodim.

— Nu, dar... e cu putință?

— N'ai nici o grije!

Nicodim rămase în tovărășia ofițerilor închiși. Se băură cafele ,glumele curgeau, o lăută fu adusă și odaia mare, prietenoasă, răsună de cântecele românești din repertoriul nesfârșit al lui Nicodim. Dar lăuta era de tot rea, cântărețul nu se putea tălmăci în toată puterea sa.

Se înseră. Mâncară la olaltă cu toții, ca într'o familie. Până la miezul nopții, vioara se trudi să cânte, vinul, cu adevărat bun, un turburel tare și gustos, încălzi pe prizonieri și pe cântăreț.

A doua zi, Petre Nicodim, zâmbi luminii albe ce intra pe fereastră, la gândul că a dormit în arest, dar în pat ofițeresc. Cunoscu pe directorul închisorii, venit la ofițerii arestați, ca la camarazi și prieteni. Era un căpitan mustăcios, cu doi ochi negri și sclipitori, cu plăcută înfățișare.

— Camarade, îi zise directorul lui Petre, — când află din spusele celorlalți cine este, ce caută în Galați și că știe să cânte la vioară, — am să-l rog pe comandantul companiei dumitale să te trimeată aici, ca să ții de urât ofițerilor închiși. Are să-ți fie mai bine, decât la cazarmă.

In seara aceleiași zile, directorul, împreună cu cei patru ofițeri osândiți și cu Petre Nicodim, care stase toată vremea în plăcutul arest, eșiră din închisoare.

Erau toți, afară de Nicodim, în haine militare. Străbătură ulițe lăturalnice, mergând ca un grup oarecare, vorbind slobod, veseli. Intrară într'o cârciumă, faimoasă pe semne, din chiar mahalaua în care se mutase Nicodim.

Insoțit de Marinescu, Petre dădu fuga până acasă la el, ca să ia vioara. Era sprinten și vesel recrutul. Presimțiri de fericire îi umpleau inima. Avea să petreacă, el, un soldat prost, cu ofițeri, cu un maior! Ce-i drept-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nici unul dintre ofiţeri nu era dela vânători: dar, prin ei, cândva, cine ştie!

Sburdalnic, uşor ca fulgul, abia putându-se ţine de el, studentul Marinescu se ntoarse la cârciumă, unde, într'o cameră deosebită, se aşezară ofiţerii, veseli toţi, păstrând fiecare cinstea ce se cuvine unei trese mai mult la chipiu.

Insuşi căpitanul director al închisorii îl cinstia pe maior ca pe un mai mare în grad, iar acesta, la rândul său, se simţia îndatorat să nu şi-o ia asupră-şi, să vorbiască şi sublocotenentului Marinescu Aurel ca unui prieten mai vârsnic şi să comande el o mai mare parte din ospăţ, ca unul care era îndrituit să plătiască o mai mare parte din cheltuială.

Voia bună îi însufleţi pe toţi. Tinerii înţelegeau că sunt datori să dea pildă de voioşie. Cei mai vârsnici îi încurajau, îi aţâţau, cu privirea, cu vorba. O vreme lăuta nu-şi avu rostul. Glumele se încrucişau pe deasupra mesei pline, paharele se ciocniau şi se umpleau necontenit.

Cel mai tăcut, mai neîndrăzneţ dintre toţi, era Nicodim: era soldat, abia îi cunoştea pe ofiţerii aceştia şi chiar pentru amicul lui Marinescu, mai vârstnic, avea un vechi respect. Nu-i cântase el în restaurantul lui Dragon, din Buzău, anume ca să-l cuceriască, şi nu după sfatul lui se dusese la Bucureşti?

Larma tinerească, (colorata haină militară, plăcută femeilor, înlătură idei bătrâneţii), larma tăcu, din bunăvoinţă, când Petre începu să cânte.

Descheiaţi la tunici, căpitanii şi maiorul, ameţiţi oleacă de băutură şi de mâncare multă, cu toţii fumând, zâmbiau dinainte cântecului, îngăduitori. Paharele se umpluseră iarăşi. Mari cafele cu rom parfumaseră momentul îndelungat al siestei.

In picioare, cum îi era obiceiul, pletosul cântăreţ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dădu aripi viersului popular. Incet încet, ca o ceață se destrămă și pieri în mintea ascultătorilor.

— Ce ziceți, d-le maior? E altfel azi, nu ca eri, cu dibla aceia proastă! grăi Marinescu Aurel.

— E muzicant mare, tânărul! dădu din cap maiorul.

— Nu sunt eu om norocos, întrebă directorul închisorii, să-l am la arest, până n'a îmbrăcat haina militară? Dar nici că-i mai dau drumul!

— Mai cântă, domnule! mai cântă! se rugă celălalt căpitan, închinând paharul în cinstea lui Petre „cu voia domnului maior!" Își apropiară paharul de-al lui Nicodim și ciocniră.

Petre începu să spună și din gură, cum spunea el deadreptul sufletului.

Ploapele grele ale ascultătorilor se ridicară și ochii tuturora rămaseră țintă la cântăreț.

Petre se plecă înainte cu vioara sub bărbie și vocea lui clară, înceată, pătrunzătoare înzestra cuvintele cu tot avutul lor de înțeles. In tăcere, auditorii se înduioșau, se priviau între ei la răstimpuri; își împărtășiau cu o privire plinul inimii.

La spartul chefului, Nicodim nu fu lăsat să plătiască nici un ban și ofițerii de meserie nu-l lăsară nici pe sublocotenentul Marinescu Aurel să plătească ceva.

Petre ținea să se ducă acasă la el, dar nu fu chip. Aveau să-i dea tot ei cămașe de noapte și avea să facă bac, — căci el pretexta că are nevoe — la închisoare. Insuși directorul îi luase vioara, ca să fie sigur că Nicodim îl va urma, și vioara trecu mai apoi, când directorul se despărți de arestați, la locotenent, cu ordinul să n'o dea nimănuia...

Nicodim petrecu și ziua următoare în tovărășia ofițerilor, în jocuri, în glume, cântându-le, cucerindu-i cu lăuta lui, până seara, când iarăși plecară cu toții.

„Mergem la Timon! Mergem la Timon" îi auzi pe tovarăși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In două trăsuri, acelaş grup, din care nu lipsia nici directorul închisorii, străbătură o bună parte din Galaţi. Birjile se opriră înaintea unei case mari, cu toate ferestrele luminate, cu o boerească intrare prin curte.

Cei mai mici în ierarhie şi mai tineri, Nicodim şi Marinescu, trecură cei din urmă pragul casei, necunoscute lor. Nu ştiau unde şi la cine sunt duşi. Petre bănuia că în vizită la unul dintre ofiţerii, tovarăşii săi. Auzi sărutări de mână. Glasuri argintii, femeeşti, multe, sosiră până la urechile celor rămaşi în urmă.

De cum intraseră în antreu, pe când îşi atârnau în cuier chipiul şi pălăria, tinerii simţiră covoare moi sub picioare. Apoi văzură, în lumină blândă, un mare salon, în dreapta, alt salon mai mic în stânga.

In afară de Marinescu şi de trubadur, toţi ceilalţi gălăţeni, erau bine cunoscuţi aci. Trei domnişoare, patru tinere doamne, toate foarte frumoase, nici una semănând cu alta, cu coafuri în fel şi chip, cu aere distinse, erau deopotrivă stăpâne în casa aceasta, vesele sau melancolice, fără prefăcătorie, după cum îi era fiecăruia felul.

Uluiţi, miscaţi, nepricepând unde se află, Nicodim, studentul Marinescu, acesta în uniformă de sublocotenent, se plecară cu respect înaintea gazdelor, recomandaţi de însuşi domnul maior.

— Domnul Marinescu Aurel, student la facultatea din Iaşi, — domnul Nicodim, viorist de mare talent şi poet, — doamna Lia, doamna Clotilda, d-şoara Floricel, doamna Marieta, d-şoara Mioara, doamnele Margareta, domnişoara Amalia.

In salonul imens era un pian cu coadă şi o pianină; erau canapele, fotolii, scaune aurite. Covoare scumpe, orientale, de mult gust, împodobiau pereţii, canapelele, fotoliile şi podeaua.

Nicodim se uită mirat în juru-i, cu coada ochiului. Nu văzu nici un bărbat, afară de cei cu care venise el. Cine locuia aci? La cine erau în vizită? Intimitatea asta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

respectuoasă, totuş, dar drăgăstoasă, cum se lămuria? Figurile gazdelor erau dintre cele mai distinse. In oricare alt salon, într'o zi de primire, cu zeci de persoane, ar fi fost greu să găseşti dintr'odată, ca aci atâtea feţe cinstite, primitoare, inteligente, frumoase şi plăcute.

Nicodim nu cuteză să creadă că se află într'un bordel. Gazdele discutau fără stânjenială, despre muzică, despre literatură, despre cele ce arunca în discuţie vremurile dintre ofiţeri, politicoşi şi aceştia, cu dibăcie, cu plăcere, cu obişnuinţă. Ascultau fără grabă, cu seriozitate, ca şi cum atâta aşteptau dela mosafirii lor: o conversaţie plăcută, întrebări şi răspunsuri inteligente şi de casă bună.

— Dar ştiţi, dragile mele, că noi n'am mâncat astăseară şi că ne-am promis plăcerea de-a lua masa cu voi, aici vis-a-vis? De ce părere sunteţi?

Cu egalitate, cu voe bună, primiră.

Una dintre fete, fără să bage de seamă, o vesti pe doamna Timon, care nu era de faţă şi, cinci din ele, luându-şi în spate câte o blană scumpă, câte o haină cu guler de blană, se alăturară de mosafirii strânşi grup gata de plecare, pe când alte două, îi salutau graţios mai deoparte, ca şi cum ele trebuia să rămână acasă, la cele două clavire.

Şi ceata de zece, perechi perechi, maiorul în frunte, braţ la braţ, eşiră din casă, păşiră în stradă, în şoapte, în ciripiri candide, trecură drumul vis-a-vis, unde se afla un restaurant impunător, ţinut poate de domnul Timon.

Petre nu-şi luase vioara, o lăsase la închisoare, după sfatul maiorului. Cu eleganţa, firească lui, îşi conducea la braţ tovarăşa, o blondină mititică, o fetiţă ca de pension.

Intrară într'o sală îngustă; un chelnăr îmbrăcat în negru le deschise numai decât o uşe la stânga, şi perechile călcară pe rând pragul unei mari, luminoase şi cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rate încăperi, în care se aflau o masă lungă, ca pentru douăsprezece persoane, cu tacâmuri, cu farfurii, cu şervete, gata de serviciu. Pereţii erau tapetaţi, soba caldă, era de teracotă; lustrul avea şase lumini; două canapele oferiau odihnă.

Maiorul ceru voe celorlalţi ofiţeri, să-l aşeze alături de el pe Nicodim şi rosti cu glas tare:

— Camarazi, amicii mei, îmi sunteţi cu toţii oaspeţi, până când ne vom întoarce de unde am plecat. Am primit chiar azi dimineaţă, prin poştă, nişte bani, pe cari îi socotiam pierduţi, şi e o plăcere nespusă pentru mine, să-i cheltuiesc în tovărăşia voastră.

Doi chelneri intraseră cu şervetul pe umăr, cu aerul atent şi supus. După ce statornici, în înţelegere cu toţii, bucatele ce aveau să vină, dându-se mai întâi cuvântul cucoanelor, maiorul spuse chelnerilor să facă rost negreşit de un taraf de lăutari, sau măcar de un singur viorist bun şi un ţambalagiu.

Pentru început, îndată după ţuică şi mastică, se aduse maioneză de nisetru şi ceafă rasol, apoi, îndată, pentru că era seara, urmară fripturi, vânaturi, purcel şi porc, curcan, pui la frigare, cu salate şi murături în apă şi oţet. După fripturi avea să urmeze fructele, cafelele şi prăjiturile.

In privinţa băuturii, toţi fuseseră de părere: vin de Cotnari, înfundat şi, după ce veni lăutarul comandat, cu ţambalagiul lui, şi cântă romanţe, valsuri, cântece naţionale, se aduse şampanie, ca să pună capăt ospăţului şi perechile să se întoarne vis-a-vis, la casa Timon.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

MĂTUȘA SMARANDA

A doua zi, pe la ora zece dimineața, banda de cinci, ofițerească, părăsi casa de însoțire vremelnică, și în două trăsuri plecă. Pe căpitanul director îl lăsă la o răspântie și birjile traseră în dreptul închisorii militare, ca acasă.

După ce-i petrecuse până acolo, Petre fu lăsat de data asta să plece. Cu vioara sub braț, cântărețul căuta să-și aducă aminte încotro e locuința lui. Avea impresia că nu petrecuse niciodată într'o societate așa de aleasă. Nici una din femeile acelea pierdute nu făcuse o greșală de etichetă, nu rostise o grosolănie, o vorbă deșeințată.

„Ce casă! ce persoane distinse sunt toate fetele astea, domnule maior" se dăstăinuise Nicodim la un moment. „Da! spusese maiorul. Dar nicăieri, în toată România, nu se găsește așa ceva. Par'că e un institut de educație, casa asta Timon! Așa dar ai petrecut bine! urmă domnul mior. Mă bucur. Ce trist lucru să-ți rămână în amintire o petrecere, pătată de mojicii, sau desfrâu. Oricând și oriunde, cât de multă noblețe, dragul meu!"

Petre Nicodim găsi acasă o scrisoare deschisă dela Buzău. O scoase din plic și, pe când citia epistola, se schimbă la față. Ochii i se umeziră. Murise mătușa Smaranda! Răcise, zăcuse câteva zile și închisese ochii pe pe vecie.

Unchiul Năstase, care-i scria lui Petre, rămăsese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maranda

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

singur de-acum şi aştepta să-i vină şi lui ceasul, să se ducă după nevastă-sa.

Bătrânul nu putuse să-i scrie nepotului mai mult: aruncase pe hârtie câteva fraze, în rânduri strâmbe şi depărtate; spusese ce-i sta pe suflet, uitase să se iscălească, uitase să lipiască plicul: răvaşul venise ca un bilet de nuntă.

Nicodim plecă din odăiţa lui, mâhnit şi desgustat. Proprietăreasa, care abia îl cunoscuse, se uită după el, până ce-l pierdu din ochi. Noul chiriaş luase camera la ea pentru zece zile, şi jumătate din vreme trecuse, fără ca el să se fi culcat odată acasă.

Petre mai citi scrisoarea pe drum, de două trei ori. Ar fi vrut să se poată îndoi că mătuşe-sa a murit. Dar scrisul lui unchiu-său îl cunoştea tot atât de bine ca pe ai lui.

Mai mergând câtva, văzu un cortegiu funerar venind încet. Se opri în loc, îi veni în minte să meargă şi el după sicriul acela. Era să se urniască din marginea trotoarului, când, uitându-se mai bine la dric, văzu că e ovreesc. „Dumnezeu să-l ierte!“ gândi el şi, fiind în răspântie, o luă razna.

„Ce frumoase plete ai şi o să te tundă la piele!“ îşi aduse aminte el, cum îl mângâia şi-l săruta pe ochi, nu era zece ore de-atunci, blonda din casa Timon.

Gândurile-i se amestecară. Aurel Marinescu, maiorul, camera tapisată şi cu sobă de teracotă, ca locuinţele boereşti, casa Timon, cu odăi intime, cu paturi de bronz, cu albituri de Olanda, covoare şi blănuri de urs şi de tigru, cu tablouri în ulei, ca într'o expoziţie dela Bucureşti. Şi la Buzău... Ce jale! Unchiul prăpădit de durere, mătuşa Smaranda în coşciug, apoi dusă la cimitir, pusă în groapă; unchiul Năstase, singur acasă, năuc, desnădăjduit. Ea, bătrâna mătuşe, peste un an, peste patru, tot avea să moară. Dar era tot una oare, acum or peste şase ani? Unchiul era mai bătrân. Ar fi fost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai bine să moară el? Nu! Dacă rămânea ea, poate că moștenirea lor, micul lor avut, avea să treacă la neamurile ei... E! parcă e vorba de moștenire! La ce se gândește păcătosul de om! Și ea, tot lui i-ar fi lăsat". Cât îl iubia! Cum îi lua apărarea și cum îi da, în taină, din gologanii puși bine de ea, când el, Petre, era la strâmtoare!

Nicodim îi făgăduise lui Marinescu să vină a doua zi iarăș la închisoare. Studentul nu mai avea decât două zile de stat la arest și pleca la Iași. Recrutul se gândi să treacă pela cârciuma din fața cazărmii. „Vezi, se gândi el, dacă aș fi fost încazarmat, mi s'ar fi dat un concediu, acum cu prilejul morții mătușii-mi! Așa, nu mă pot bucura de concediu, fiindcă nu sunt încă soldat!.. „Neînțelegând dacă e în câștig sau pierdere, prin neînfățișarea la cazarmă, ajunse la cârciumă.

Din ușa cu geamuri a localului, văzu înăuntru numai capete tunse bostan, capele date pe ceafă, o sumedenie de soldați, unii în picioare, alții înșirați pe la mesele lungi de cantină, aceștia din urmă infulecând cu guri mari, lacome.

Negustorul robotia, n'avea timp și parcă nici chef de vorbă.

— Ai făcut ceva? îl întrebă Petre.

— Nu vezi ce-i aici? Mai ales recruți ca dumneata... O să se facă!

Vorbele „recruți ca dumneata", le auziseră vre-o doi din mușteri, cătane vechi și, măsurându-l din ochi pe Nicodim, îi umflase râsul.

— Și pletosul ăsta, — de ce-o fi așa de pletos? — are să vină colea la cazarmă, să stea smirnă, să bată talpa de pământ și să frece podelele cu șomoiogul. O să aibă în ce să-și îndese pumnii sergentul Ghindoc!

Nicodim băgă de seamă că numai două feluri de bucate veniau pe mese: tocană și varză cu carne și că farfuriile erau de tinichea.

Praznicul din ajun, cu ofițerii arestați și cu fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moasele casei Timon, i se năzări limpede înainte şi o greaţă îl cutremură, văzând capetele plecate peste mâncările urâte, auzind clefăitul a zeci de guri nesăţioase. Suferia. In trei paşi, fu afară.

Se lăsase noaptea. Sub cerul negru de nori, scund, fără o stea, cazarma, ea singură luminată la marginea aceia de oraş, părea uriaşe, în cadru-i negru de beznă. Petre holbă ochii, ca să o coprindă întreagă. Un codru l'ar fi îngrozit mai puţin. Recrutul înţelesese că marea clădire aşteaptă să înghită, flămândă la rându-i, pe toată lumea aceia săturată la cârciumă şi că sute de alţi inşi se şi aflau întrânsa, şi că o tăcere de moarte, mai crâncenă ca în spitale, domnia acolo, tiranică.

Timpul ce-i rămăsese liber, Petre Nicodim îl petrecu la închisoare, până ce plecă Marinescu, apoi în port, — cu ochii şi cu dorul pe apa călătoare, şi în cafenele.

Ziua prezentării la batalion se apropia. In ajun, Petre primi dela unchiu-său, două sute de lei. Pe mandatul poştal scria: ţi-am trimes banii pe luna ce vine şi ce-am putut şi eu.

Năstase.

Induioşat de jertfa ce o făcea moşneagul, după ce cheltuise cu înmormântarea mătuşii Smaranda, lui Petre îi fu mai uşoară despărţirea de libertate.

Trecu mai întâi pe la bărbier, care-l tunse pepene. Ca să nu-i intre până peste urechi pălăria, îi îndoi banda de piele din năuntru.

Văzându-şi capul, în oglinda frizeriei, se uită lung şi mult la mutra ce-o făcea; râse mai întâi, apoi se întristă. Conştiinţa că e frumos, înrădăcinată în spiritul lui, cu cât se privia mai amănunţit în oglinda frizeriei, îl părăsia, pieria.

Eşi din prăvălia în cari 'şi lăsase pletele, ca dintr'un loc în care pierduse o parte de seamă din persoana

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sa. Toată eleganța portului, a mersului nu le mai avu. Străbătu calea până la cazarmă, cu pași inegali. Ar fi voit să ajungă mai repede, ca să-l vadă cât de puțini oameni, deși nimeni nu-l cunoștea pe ulițele Galaților. Ar fi voit să sosiască într'amurg la cazarmă și, dacă se putea, să se culce într'unul din multele paturi, ins fără nume, soldat!

Socotise că sentinela dela poarta cazărmii nu-l va lăsa să intre, decât după multe lămuriri. Dar ostașul pus de pază, rezemat de ghereta lui cu palmele mânilor vârâte una în mâneca celeilalte, rebegit pe semne, stuchi și întoarse capul, când îl văzu pe Nicodim, pe civil, că dă se intre pe poarta mare a cazărmii. La șovăiala civilului, sentinela parcă zisese în gându-i: „da intră slutule, că eu nu-i opresc, decât pe ăi carè vor să iasă!"

In marea clădire, Petre înțelese că nu era de nasul lui să intre prin față.

Dădu ocol casei; văzu o mișună de soldați, alergând ca furnicele încoace și încolo, zadarnic. Privi la cei cari treceau mai aproape de el. Și, deodată, își îndreptă trupul frânt de îngrijorare și desgust, nălță capul, și zâmbetul, cu care întâmpina în deobște viața, îi lumină chipul.

„Eu și ăștia, tot una suntem? Ar fi nebun ofițerul său sergentul, care mi-ar pretinde mie aceleași temeneli și ascultare, ca tuturor soldaților ăstora!"

Goarne răsunau departe. O companie făcea instrucție; i se vedea massa, adunându-se și risipindu-se la comandă. Auzul fin al lui Petre, percepu tropotul pașilor militărești, sdupăitul armelor în mâini.

Mai multe uși, toate deschise, dădeau din curte în cazarmă. Scări late de piatră urcau la etaj. Petre zări o tăbliță: „cancelaria"; ciocăni, intră.

Până să bage de seamă, că sunt patru persoane în încăperea, în care intrase, două în picioare, un ofițer

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și un soldat și alte două scriind de zor în registre la două mese, ofițerul îl întrebă:

— Ce poftiți, domnule?

— Mă rog, să... sunt soldat — sunt recrut. Eu am șase clase de liceu...

— N'are aface! Timuș, du-l pe dumnealui, pe ăsta, să-l îmbrace — zise locotenentul soldatului, care sta în picioare, înaintea sa, și fața i se întunecă o clipă, apoi i se lumină de un surâs răutăcios. Cum te chiamă? mai zise el.

— Petre Nicodim.

— Care e numele de botez?

— Petre, domnule locotenent.

— Du-l, Timuș.

Nemulțumit de primul ofițer cu care dase ochii la cazarmă, Petre se ținu de soldat, care-l duse la magazioner.

Intrară într'o cameră, care era ca un fel de tindă a magaziei de vestminte.

— Trăiți, don sergent-major! M'a trimes don locotenent Geru cu recrutul ăsta, să-ți dați haine, glăsui Timuș și eși, lăsându-l pe Nicodim singur cu magazionerul, om vârsnic, cu mustăți mari și înfoiate.

— De unde să găsesc cu haine pentru tine, măi băete, așa de lungi? zise majorul, privind din creștet până'n tălpi pe recrut, legănându-se și cu amândouă mânile și cu toate degetele depănându-și mustățile tufoase. Erai bun la cavalerie! N'aveai bani de cal, pe semne!

Lui Nicodim i se păru om de treabă majorul.

— Și vreau haine bune, domnule sergent major; sunt orășan. Aș putea... Bucuros aș da ceva... Numai să fie bune, să-mi stea frumos. Le-ași ajusta pe corp...

— Am eu o uniformă, dar de! O păstrasem pentru un băiat de înțeles...

Nicodim se deschise la haină; majorul se făcu că se uită afară și, când magazionerul întoarse capul spre re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crut, acesta arăta între degetele mânii stângi colţul unei hârtii de douăzeci de lei.

— Ce? întrebă în şoaptă sergentul.

— Douăzeci de lei, şopti Nicodim.

— E puţin.

— Şi două piese, murmură Petre, vârând degetele mânii drepte în buzunarul de jos al jiletcii.

Târgul se făcu. Petre se desbrăcă pe dată, sub ochii magazionerului şi se îmbrăcă până la albituri. Se privi. Era îmbrăcat într'un costum destul de bun şi de curat şi care-i venia turnat pe corp.

Uitându-şi că e soldat şi că magazionerul e sergent major, apucă mâna superiorului, o strânse cu tărie, râzând cu hohote, chiuind aproape. Şi sbucni vesel pe uşe.

Dar de cum păşi în ogradă, se dezmetici, ca dintr'o beţie. Veselia îi pieri. Ca de pe nişte aripi, care l'ar fi purtat în văzduh şi deodată l'ar fi lăsat netrebnic la pământ, privi în juru-i. Marea clădire mohorâtă era lângă el, ins singuratic, stingher, cumplit de mic pe lângă ea. Nu era o clădire, ci o namilă spăimântătoare, ce avea să se prăbuşiască peste el. Cazarma strivia până şi cu umbra ei. Iar mai departe, erau magazii, bărăci, încăpătoare cutii. O lume întreagă mişuna risipită, pe locurile vagi de mai departe. De lumea aceia trebuia oare să se apropie, să se piardă în ea, ca un număr de loton într'o pungă cu o sută de alte numere?

N'avea să facă negreşit parte din ea, asta era sigur! Nici o cârmială nu era cu putinţă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PRIVILEGIAT

Nicodim făcea parte din compania doua. Mânca la cazan, dormia în patul îngust şi tare de cazarmă, într'o sală cu alte patruzeci de cătane. In trei zile învăţă toate semnalele date de gornist. In momentele de răgaz, se întreba dacă o să poată el, trei ani încheiaţi, să se scoale dis de dimineaţă, să se culce când suna stingerea, ceas la care, vara, lumina soarelui aţipia.

Soldaţii mai vechi erau puşi la treburi grele, curăţau cazarma, făceau de santinelă. Recruţii erau cruţaţi, de sigur deocamdată. Noilor veniţi, „bobocilor", li se cităia „reglementul", li se spunea mai ales, şi erau puşi să repete, pedepsele aspre ce-i aşteaptă, dacă nu ascultă de toţi superiorii lor, începând dela caporal. Să nu crâcniască şi ferească Dumnezeu! să cuteze a ridica mâna, a lovi în superior: „puşcăria îl mănâncă, pe toată viaţa!"

La cârciuma de peste drum de cazarmă, se strecurase de două ori soldatul Nicodim Petre, dând câte cincizeci de bani santinelei dela poartă, părându-i-se că nu l'ar lăsa altfel să treacă.

Pe cârciumar îl umflase râsul, văzându-l pe pletos tuns ca toba, aproape să nu-l mai cunoască. Nu putuse pune la cale nimic, negustorul avea muşterii, erau de faţă grade. Să bea, Petre simţia o nevoie cumplită, dar nu singur. Cu tovărăşie îi pria şi-i plăcea lui, şi cu su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

netul lăutei, lăsate acasă, căci închiriase pe o lună odaia locuită în oraș.

In a patra zi, maiorul, comandantul batalionului, întrebă pe un ofițer, din întâmplare chiar pe locotenentul companiei a doua, dacă știe de un soldat Nicodim Petre, băiat cu șase clase de liceu.

Trimiseră să-l cheme.

Până să vină, maiorul întrebă pe locotenent, ce s'ar putea face pentru un om, care, dacă mai învăța un an carte, ar fi fost ofițer, băiat cu mare talent, poet și muzicant.

Maiorul primise două scrisori: una dela maiorul Nedelescu, din artilerie, alta dela căpitanul Nicodim, fratele soldatului cu pricina.

— D-le maior, zise locotenentul, ar fi bine să trimetem în fiecare zi la gară, cu o condică, pe cineva, ca să ridice corespondența batalionului. Am primi-o mai curând cu o zi. Nu s'ar mai preda de către gara poștei, pentru ca poșta să ne-o aducă nouă. S'a întâmplat să se piardă ordine trimise de ministerul de război..

— Te'nțeleg. Nicodim Petre ar putea, la urma urmei, să doarmă afară din cazarmă. Ar veni în fiecare dimineață aci, ar lua condica, s'ar duce la gară și, dacă ar fi corespondență, ar veni întins cu ea. Dacă n'ar fi, ar rămâne în oraș, și-așa mai departe.. Să facă trei ani de militărie un om de talent, precum îl laudă maiorul Nedelescu, care cunoaște oamenii, nu sepoate! Să bată talpa, ca Stan și ca Dobre!

Nedumerit, neliniștit oleacă, se înfățișe Petre înaintea maiorului. „Dece m'o fi chemând?" Depărtarea de el, recrutul fără nume, până la șeful batalionului, a-totputernic trubadurul n'o cunoștea, ca să fie înspăimântat sau să nădăjduiască.

Maiorul, om scurt, voinic, pieptos, îl cuprinse într'o privire vultureașcă din cadrul ușii. Fără să-l mai în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trebe de nume. cu simpatia ce i-o insufla respectul pentru maiorul Nedelescu și prietesugul pentru căpitanul Nicodim, șeful batalionului întrebă:

— Câte clase ai, soldat?

— Șase de liceu, domnule maior.

— Și de ce n'o făcuși și pe-a șaptea? glăsui certăreț și dulce maiorul, zâmbindu-i:

Petre lăsă capul în jos, dădu din umeri, amuțit. Maiorului îi trecu prin gând să'l întrebe, dacă e adevărat că scrie versuri și cântă minunat din vioară. Nedelescu îi scrisese că e un adevărat tezaur al cântecelor și al muzicii românești. Găsi însă că n'are rost întrebarea, și grăi către locotenent:

— De când îi dai condica?

— De mâine, d-le maior. Trebue să înștiințăm oficial poșta și gara, ca să ne încuviințeze.

— S'ar putea opune?

— Nu; a mai fost vorba...

— Atunci, mai degrabă de poimâine.

Și maiorul se întoarse către Nicodim:

— Soldat, până poimâine, ești liber. Și pe urmă... vei avea o condică, cu care să te duci în fiecare dimineață la gară... O să'ți spună domnul locotenent...

Și iarăș către locotenent:

— Să-i dai bilet de voe...

— Permanent? întrebă încet locotenentul.

— Da, zâmbi și dădu din cap și bătu din pleoape, cu duioșie parcă, maiorul.

Înțelegând din tonul, de pe fața, din cuvintele hotărâtorului comandant, că i se dă libertate, ca nimănuia, Petre se luminase la chip, mișcat. Se întreba: „Oare n'ar merita să'i sărut mâna? Ce se cuvine să fac? să zic? „Să trăiți!" așa zice un soldat. N'am cum zice altfel! Pe semne că i-a scris frate-meu, dela Piatra, căpitanul. Dar, oricum, atâta bunătate! Cum i-aș mai cânta, să se aviască un prilej!".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Primești bani de-acasă, soldat? auzi el pe maior întrebându-l.

— Da, o sută douăzeci de lei pe lună.

— Vezi să nu faci copilării. Haina militară cere purtare fără greș. Știi să saluți milităreşte? Du-te, și vino poimâine!

— Trăiți! se înțepeni Petre ostășește, cu capela în mâna dreaptă, pe când maiorul și locotenentul râdeau.

Dădu să iasă.

— Stai! strigă maiorul. Du-te locotenent și dă'i o sabie. N'o fi știind nici să se 'ncingă... Băete, nu poți eși în oraș fără baionetă.

— Cum te cheamă? întrebă afară locotenentul.

— Nicodim Petre.

— Nicodime, aș vrea să te aud și eu odată cum cânți.

—La ordinul dumneavoastră, domnule locotenent.

— Ascultă, mâine, vino pe la ceasurile nouă, seara, la Carpați. E un restaurant. Are o cameră separată. Da, vioara?...

— Am, domnule, locotenent.

— Unde? aici la cazarmă?

— Nu, domnule locotenent; în odaia mobilată, pe care o țin în oraș.

— Așa?... făcu locotenentul, pricepând și mai bine, că are de-aface cu un băiat subțire.

Văzându-l încins și dându-i biletul de voe permanen, locotenentul îi mai aminti odată:

— Mâine, la Carpați!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„DE CORVOADĂ“

Abia se culcase într'o noapte după douăsprezece, ca de obicei, şi auzi ploaia cântând pe acoperiş. Era pe la sfârşitul lui Noembrie, fulguise de câteva ori, dar vremea rămăsese caldă şi umedă.

Nicodim se gândi că ploaia aceia putea să ţină zile întregi şi i se năzări aevea curtea şi împrejurimile vaste ale cazărmii: văzu soldaţi, făcând instrucţie, stând drept, mişcându-se la comandă, pe când ploaia le cădea pe faţă, le intra în haine, o simţiau străbătându-le la piele, îi simţiau frigul până în măduva oaselor.

Şi el scăpase de obidele acestea, de supunerea, de robia, de umilinţele, de suferinţele acestea.

Mulţumită cui? Lui frate-său, căpitanul? Da, parcă! Dar de unde ştia şi locotenentul, căruia îi cântase şi'l fermecase mai apoi, şi maiorul, că e el viorist? Frate-său, ştia firește, că trage dip arcuș, dar, pe când şedeau la olaltă, de demult, Petre nu cânta ca acum.

Cine să'i fi spus, or mai degrabă să'i fi scris comandantului, anume ca să'i facă un bine recrutului Nicodim?

Marinescu era civil. Maiorul Nedelescu, de sigur! El! Îi scrisese dela închisoarea militară comandantului de batalion, prieten pe semne şi egal în grad.

„Mult i-a plăcut maiorului Nedelescu cum cânt eu! îşi aduse aminte Petre. Când i-am cântat cu vioara mea, l-am dat gata!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din ce era să aţipiască, în ritmul monoton al picurilor pe acoperiş, Nicodim se trezi cumsecade şi, mişcat de izbânzile sale, de vioara lui, aprinse lampa.

Lăuta era pe masă, în cutia ei. Deschise grabnic cutia, luă cu gingăşie în degete lăuta, o privi cu dragoste, o apropie de piept, ca pe o iubită şi, zâmbind emoţionat, o sărută.

Clăti din cap, ca pe vremea când avea plete. Îşi zări chipul în oglindă; îşi surâse drăgăstos: „da, pe tine singur ar trebui să te săruţi, căci tu cânţi! Vioara nu-i decât o unealtă!"

Ideia aceasta, să se sărute singur, în oglindă, căci altfel nu se putea, i se păru caraghioasă şi râse cu hohot. Se văzu în cămaşe; simţi că'i e frig. Trase cuurechia afară, ca să mai audă ploaia: nu mai auzi nimic. Suflă în lampă şi se culcă.

A doua zi, deşteptându-se pe la nouă dimineaţa, i se păru că e prea de timpuriu. Dar somnul îi pierise. La cazarmă se ducea pe la zece, lua condica, pleca şi, până în prânz, era cu ea înapoi.

In ferestre era o lumină stinsă, vineţie. Privi din pat, neclintit, fiindu'i lene să caute ceasornicul. Acoperişul unei case vecine era alb de ninsoare. Noutatea fenomenului îl bucură, „a nins!".

Se sculă, pricepând că se poate să fie târziu. Se uită la ceasornic. Afară, acoperişurile erau albe de omăt; ramurile răschirate, subţiri şi pustii de frunze, erau albe ca de floare: buchete mari! Pe drumul nins se şi făcuse o pârtie neagră de trecerea carelor. Pe trotoare, de asemenea, se vedea urma pasului omenesc neagră de pământ. Pe unde omul trecuse rănise, pângărise, cu dârâlui de humă, neprihănirea omătului.

De câtva timp, Petre se deprinsese atâta cu drumurile dintre casa lui, cazarmă şi gară, că nu mai lua seama la uliţele străbătute. Trecea prin ele fără să le priviască, purtându-şi lumea lui de imagini, ca nava, care se priveşte pe sine, în valurile ce despică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum, cu căderea zăpezii, parcă altă înfăţişare avea totul. Drumurile casele, copacii, erau altele, sub puful alb al omătului. O căsuţă veche, neînvecinată, pocăltită, părea o bătrână, oprită în mers de oboseală, sub broboada ei de nea. Unele case, parcă nu le mai văzuse nici odată Nicodim. Ferestrele lor mici priviau ca nişte ochi somnoroşi, în ziua vânătă, sub cerul scoborât, adunat asupra oraşului cenuşiu.

Până şi oamenii se schimbaseră. Ca într'o pictură proastă, nu li se mai ghicia trupul, prin ţoalele multe, în care se înfofoliseră.

Toate iernele trecute îşi contopiau amintirea în priveliştea albă, — noutate şi viaţă trăită, la olaltă.

Când Nicodim eşi din gară, cu condica sub braţ, fără nici o scrisoare însă, din posomorâtul cerului începuse să pogoare multă, repede, ca suflată de sus, o ninsoare pripită. Fulgul mărunt dăinuia pe manta, se lipia unul de altul, alăturea, înălbia omul în mers.

Nicodim apucase să-şi cumpere flanele de lână şi cisme ofiţereşti. Nu-i era frig. Nu era ger. O linişte melancolică şi dulce însoţia albimea viorie a omătului şi căderea fulgilor.

Ghereta santinelei dinaintea cazărmii îşi moţase vârful ascuţit cu un ciucure de omăt.

Nicodim trecuse pe la cancelarie, lăsase condica şi se grăbia să plece, când, în curtea cazărmii, se auzi strigăt:

— Soldat! băete! Te faci că n'auzi?

Il striga locotenentul Geru.

— Ce rost ai tu? îl întrebă locotenentul, după ce Petre se oprise şi sta respectuos, ţeapăn, şi salutase milităreşte.

— Plecam... Am bilet permanent dela domnul maior.

— Da, de ce?

— Eu aduc corespondenţa dela gară...

— Ai adus-o?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da.

— Păi de-aia ai bilet permanent, ca s'o aduci, nu ca să speli putina! Ia treci colo! şi-i arătă lui Petre un cârd de soldaţi, care făceau drum cu lopeţile, dând zăpada la oparte.

Nicodim se încruntă, se gândi adânc, ce să facă. Să nu se supună, putea să iasă rău. Să spună vre-o vorbă tare, tot rău!

Citind pe faţa şoldatului răsgândire, soră cu nesupunerea, locotenentul Geru, aproape furios, îl strigă pe caporalul, care sta cu cărătorii de zăpadă.

— Caporal! ia'l pe ăsta numai decât la corvoadă! Dă'i o lopată! Să fii toată ziua cu ochii pe el. Să nu aud, că a şters-o din cazarmă! Astăzi sunt eu de serviciu. La noapte, să'l găsesc în dormitor.

Caporalul îl luă pe Nicodim de umăr, şi'l împinse cu putere către soldaţii, care înălţaseră capul, ca să audă ce se petrece.

Cântăreţul simţi că i se urcă sângele la cap. Mârâi ceva, şi caporalul îi dete un ghiont. Petre întoarse ochii spre el, fulgerători. Mâna dreaptă i se oţeri, unghiile îi intraseră în podul palmei; zăpada i se păru roşie înaintea ochilor, învăpăiată de scântei.

Se depărtase de locotenent. Il lăsase şi caporalul, care venia acum la el, cu o lopată. I-o dădu.

— Ce să fac? şueră Petre, strângând din dinţi.

— Uite, mă! Cum ce să faci? ţoapă! răcni micul superior. Ca ăilalţi! Fă drum! Râneşte zăpada! Ta! Ta! Ta! Ta!

Nicodim luă unealta de lemn şi, mai întâi de mântuială, netezi pământul. Ofta, se uită departe. I se năzăriră catargurile de pe Dunăre. Tovarăşii lui de corvoadă zoriau pe lângă el, cu voe bună.

Petre începu să lucreze cumsecade. Peste o jumă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ddrr1901-1932

tate de ceas, îi pierise necazul și i se părea că se joacă. Râdea. Năduşise, îşi dase capela pe ceafă.

— La cazan, băeţi! îl auzi pe caporal.

Ceata de lucrători se repezi flămândă, către bucătărie. Petre iar se gândi și, resemnat, merse și el la cazan. In ziua aceia dormi la cazarmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

FELINARELE ROȘII

Nu le așteaptă nimeni sărbătorile Crăciunului, ca soldații. Toți nădăjduesc să capete concediu. Cu puterea tinereții, le e dor de sat, de părinți, de fata către care îi îndeamnă inima, de șezători, de colinde. De Crăciun, casa românului e mai îmbelșugată. Câmpul e acoperit; grija lui e lăsată pe mai târziu. E tihnă; gospodarii stau la vatră, familia e strânsă în jurul celui mai bătrân, datinele își deapănă farmecul secular. Nunți se pun la cale; un an mai bun visează fiecare.

Petre Nicodim, orășan, privilegiat, cu bilet de voe permanent la mână, nu adăsta nimic. De Crăciun, n'avea să fie mai slobod, decât fusese. Umbla zilnic cu condica și de capul lui după amiază și noaptea. Își găsise prieteni și începuse să petreacă, să bea și să cânte, în legea lui.

Descoperise patru cârciume cu odăi separate, unde putea chefui până către ziuă, neturburat. Seara, trecea pe la cafenea, făcea o partidă două de biliard, sau nu, și găsia trei patru admiratori, care ar fi mers cu el până la Țiglina, pe jos!

Până la cârciuma, unde își lăsase vioara în ajun, se opria la toate dughenele, în care se putea bea rom sau cogniac. „— Să ne oțelim!“ spunea el, amicilor, și cerea câte un rând. Da de dușcă păhărutul, totdeauna stri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro anul 1901-1932

gând, ars pe gât, „aha!“ de plăcere. Scutura tare din capul rămas fără plete şi pleca cu haita lui.

Se aşezau la masă. De cum isprăviau de mâncat, începea cântecul. Trubadurul era grăbit să cânte, ca şi cum un dor năvalnic îl zoria să se destăinuiască.

Se întâmpla ca şi lui şi ascultătorilor săi, să li se pară un cântec fără pereche de frumos, deşi îl ascultaseră până atunci de multe ori, printre altele, fără să-l fi luat în seamă, cu deosebire. Petre îl cânta atunci o noapte întreagă, subliniindu-i cuvintele sentimentale, aplecându-se spre ceice, cu gura căscată, cu ochii ţintă, sorbiau cuvintele cântăreţului. Şi el, şi toţi ceilalţi, erau în stare să asculte acelaş şi acelaş cântec, un şir de zile.

Cu ofiţeri, nu mai petrecuse.

Pe la închisoarea militară, se gândise să se ducă, se şi dusese, ca să-i mulţumiască maiorului Nedelescu, dar, în poartă, văzând ghereta de santinelă, aidoma cu cea dela cazarmă, se întoarse pe loc şi, fără să se gândiască, se trezi departe de închisoarea militară.

Tocmai de Crăciun însă, Nicodim se pomeni singur. Oraşul era mai tăcut; lumea, pe care apucase el s'o cunoască, parcă plecase undeva. Obloanele prăvăliilor trase, puţinii trecători pe uliţe, hărăziau sărbătorii o tristeţe şi o cucernicie, neplăcute lui Petre.

Nici în cârciumele ştiute lui, nu găsi larmă şi cunoscuţi; nici în cafenele nu văzu pe nimeni, care să fie gata să-l urmeze. Erau toţi pe la părinţii, pe la neamurile lor.

Nicodim îşi aduse aminte de casa părintească, de ai săi, de mesele îmbelşugate. Il văzu aevea pe unchiusău, pe răposata mătuşe-sa.

Hoinărind veni la port, ca să-şi goniască nostalgia căminului, cu visurile ce i le trezia în minte apa fluviului. Găsi Dunărea podită; îngheţase ca piatra, din mal în mal. Nici un catarg, nici un vas, la pontoanele rămase de ţărm, netrebnice! Pământul Dobrogii parcă se mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

apropiase, alb de ninsoare, una cu ghiața Dunării, care sclipia pe alocuri, netedă ca frecată, oglindă rece și lunecoasă.

Dezamăgit, soldatul privilegiat se întoarse în miezul orașului. În noaptea primei zile de Crăciun, jucă, până târziu, cu un grec sfrijit, ins care, ca și el pe semne, nu avea pe nimeni în Galați.

Către sfârșitul ernii, Petre Nicodim își făcuse doi prieteni mai de temei. Pe Ionescu, perceptorul pieții și pe Dimitropol, care scria la „Vechii Galați" gazetă locală și era corespondentul unui jurnal francez din Stambul. Plecat de acasă spre cazarmă, dimineața, soldatul se abătea prin piață.

— Bravo! zicea Ionescu, zărindu-l. Astăzi unde „târnosim mangalul"?

Și puneau la cale zaiafetul obișnuit.

Perceptorul lua dela măcelarii lui, dela pescarii lui, dela zarzavagii, pe care îi taxa zilnic, de ale mâncării, și le trimetea la o cârciumă, la o casă deochiată, cu lămuriri asupra celor ce doria el.

Până la prânz trecea și Dimitropol prin piață și afla unde se pregătește cheful, și dacă începe chiar din miezul zilei, or mai pe seară.

Gazetarul, el mai cu seamă, plătia vinul și țuica. Soldatul era mai totdeauna scutit de orice cheltuială. Destul că era sufletul petrecerii, cu îndrăcita lui de vioară.

Masa era uneori alcătuită de Dimitropol. Îi plăcea ziaristului o ciorbă, care trebuia să fiarbă patruzeci și opt de ceasuri, fiertură de cozi și de buze de vacă. Îi plăceau crapii, mari de șapte chilograme, crestați bine, pipărați și împănați în crestături cu felioare de lămâe, dați la cuptor, la simigerie.

În casele în care petrecea Nicodim cu Ionescu și cu Dimitropol, nici un alt bărbat nu mai lua parte la chef. Erau ținute numai de femei, care nu poftiau pe nimeni la mesele date de perceptor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trei gospodării hrănia, perceptorul, cu merindele din piață. „La care din haremurile tale mergem?“ întreba zaristul, om trecut de șaizeci de ani, împăcat cu toate cusururile.

Lui Nicodim îi plăceau cuiburile acestea calde și îmbelșugate. Găsia de toate bunătățile în ele și Ionescu nu era zuliar. În cele trei haremuri ale perceptorului erau vr'o zece femei, Dimitropol era și se socotia bătrân, Ionescu nu crâcnia așa că Petre avea cu cine să-și aducă aminte de Aniță, de Lina crâșmăreasa din București, sau să le uite.

Dar asemenea trai era moleșitor, nu înfierbânta cu nici o surpriză și se închega în obișnuință. Cântărețul nu era în firea lui, să se deprindă cu altceva, decât cu cheful bătăios și cu nopțile nedormite. Aceiași admiratori, nici mai fierbinți, nici mai năzuroși! Perceptorul, gazetarul, nu se întreceau din băut. Aveau măsură. Mare ce'i drept, dar tot aveau una. Ș'apoi, nevoia lui Petre de noutate și de cucerire, lâncezia!

De aceia, cu venirea primăverii, trezitoarea energiilor și-a dorurilor, Nicodim își lăsa uneori prietenii statornici și, cu cel dintâi om, vrednic ori ba să'l asculte se răznia prin Galații cei plini de unghere și de localuri de petrecere.

Cântecul și molipsitoarea poftă nesecată de băutură, a lui Nicodim, înviorau locul, rupeau cătușele cumințeniei, dezlănțuiau jocuri furtunoase, răsturnau buțile pe gâturile ascultătorilor. Nevasta, sora, fata cârciumarului, îl visa nopți de-arândul pe soldatul lăutar fără pereche. El avea brațe repezi, săruta lesne și uita, ca nimeni altul. Dacă-i se aducea aminte, îmbrățișa cu drag și uita iar. Și femeile nu-i purtau pică, pentrucă nu le ocolia, nu le disprețuia, nu era fățarnic și nici nu le căuta cu încăpățânare.

Izvoditorului de veselie, de zăiafet, i s'ar fi dus faima din om în om, în mahalale, dacă n'ar fi fost sol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dat. Ostaș fiind, cei care îl auziau, nu'i spuneau numele, ca să nu'i strice.

Cunoștiința, din vreme, a cârciumarului de peste drum de cazarmă, nu-i folosise. Întâmplarea, colinda lui prin localuri și risipa de cântece pretutindeni, îl împrietenise cu patru sergenți, dintre cari unul era dela batalionul său de vânători.

Intr'o noapte după ce băuse mult, mai întâi rachiu apoi vin, se opri în mijlocul unui cântec, desgustat. I se păru că se năruie pereții casei pe el. Lăsă vioara din mână, ca pe ceva ce nu era al său, nu'i era drag și nu'i trebuia.

Se uită din locu'i, clătinându-se, și veni întins lângă un sergent, care îl ascultase și băuse cu el, dela o vreme.

— Ce e frate? întrebă sergentul.

— Să plecăm !

Și amândoi părăsiră odaia strâmtă și eșiră în aerul proaspăt, slobod, viu și cald, de afară.

Era în luna Mai, în ziua de sf. Constantin și Elena. Șovăind, dar dârji, cei doi fărtați, cu aceleași dureri și necazuri, o porniră fără țel hotărât. Se opriau să răsufle, se uitau unul la altul cu duioșie, trăgeau adânc în piept, parcă lumină de lună. Miros de trandafiri se irosia în noapte.

— Frate, să mă lași să te duc eu, să te duc undeva. Ah, ah, se opria sergentul, însfârșit dumerit, înlăcrămat deodată de amintiri, de beție, de un prisos de dragoste, ce-l prididise.

Un nour alb se pusese în dreptul luminii. Se făcuse întuneric. Intrară prin uliță întortochiate, cu case gata să se răstoarne, obosite de viață, cenușii, vinete, scunde.

— Ai mai fost pe-aici ?

— Nu! mormăi răgușit Petre.

— Sunt fete frumoase !

Felinare roșii luminau searbăd strada, în care înaintau târâș. Beția îi ajunsese pe amândoi flăcăii. Ho-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hote de râs falşe, desfrânate: cete de inşi gălăgioase; umbre de oameni care caută ceva şi se ascund; miros de lături, ţiuitul unei flaşnete hodorogite mai departe: toate acestea se amestecau: le vedea Nicodim, le auzia, şi nu lua seamă la ele, ca într'un vis de om beat, un vis urât.

Sergentul îl strângea la piept, în mijlocul uliţei, şi-apoi îl clintia din loc, împleticindu-se.

Alţi doi soldaţi — de undé mai răsărise nu-şi da socoteala Petre, — erau cu ei, dau din mâini.

Toţi se îngrămădirá înaintea unei colibe, în dreptul unui felinar roşu. Două femei, două fetiţe parcă, cu fusta până la genunchi, îl trăgea pe el şi pe sergent de mână, ca să vină în casa lor.

Altă ceată de marinari, dădu busna, smulse pe cele două fete.

Se făcu o învălmăşeală. Soldaţii, tovarăşii lui Nicodim, şi sergentul, ridicară braţele, ameninţător. Se auziră înjurături, ocări.

O ceartă cumplită izbucni. Infanteriştii şi marinarii începură să se îmbrâncească între ei. O ură veche se învedera. Marinarii le spuneá infanteriştilor: şoareci, aceştia, marinarilor: broaşte!

Buşeli, răbufneli, vaete şi scrâşnete urmară. Se băteau, toţi iuţi şi înverşunaţi. Nicodim, numai el nu ştia să se bată. A ridica mâna, a lovi, nu era în deprinderea şi nici în firea lui. Se apăra, da înapoi, îi lăsa pe ceilalţi să se zbuciume.

Lumea din jurul lor sporise. Încăierarea, larma, deşi lipsită de ţipete, scoase din ciudatele şi ponositele case o sumedenie de oameni, cu feţe urite chipuri, pe care lumina săracă şi bălţată, a luminii ascunsă în nori, a felinarului roşu, cea galbenă din ferestrele casei, le schimonosia, le încrunta, le rânjia.

Civilii se amestecară cu militarii. Petre nu mai cunoştea pe nimeni. Se pomeni singur, mai deoparte. O

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îngrijorare îl coprinse, în năuceala sa: „unde e sergentul?“ Grija însă nu-i dăinui mult și Nicodim se întrebă: „Cine e sergentul ăsta? dela care companie? Dar cum e?“ Nu și-l mai aducea aminte.

In adevăr, nu-l cunoscuse decât în cârciumă, în seara aceia: îl văzuse prin fum, prin beție, prin starea lui sufletească turbure, din noaptea aceia de Mai.

Ca un privitor, se apropie de nodul încăierării. Il zări pe sergent cu sabia în mână, dar împiedicat să lovească de un civil, aproape desbrăcat acesta și legat la un ochiu cu basma.

Petre nu știa ce să facă. Nu-și cunoștea datoria și-l înfricoșase fapta sergentului: scoaterea săbiei din teacă. Indeștat locului, se holba, nedumerit.

O fată din cele cu fustele scurte, se repezi ca dintr'un fund de ogradă în învălmășeală, făcându-și loc cu mâinile întinse, izbutind să împrăștie în juru-i bărbații.

— Patrula! patrula! țipă fata, și Petre simți un fior, pricepu că o primejdie îl amenință și pe el, și se înfundă în cea dintâi curte.

Intorcând capul, văzu că toată ceata din drum se risipește, și urechea lui veșnic trează, prinse liniștea ce se statornicia în locul zgomotului de voci ridicate și aspre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„VECHII GALAȚI"

Intr'o zi de dimineață, comandantul batalionului de vânători vorbia, în cabinetul său ,cu un căpitan.

— Ni se raportează dela comenduire, că s'au bătut marinarii și infanteriștii. In noaptea de sf. Constantin. Dușmănia asta între arme deosebite nu contenește. Sunt sigur că totdeauna marinarii iscă scandalul. E și natural. Oamenii ăștia, după ce au stat pe apă luni întregi, înstreinându-se de sócietate, de femei, de cârciumă când debarcă, sunt sălbatici. Dorul lor, libertatea lor, înfrânată pe vas, se schimbă în ură. Ii urăște pe tovarășii lor de alte arme, tovarăși cari pot mânca bea, iubi, la săptămâna, cum le abate, pe când ei sunt legați de catarg, ca dulăul de cușca lui.

— Au fost prinși soldați din batalionul nostru? întrebă cu interes căpitanul.

— Patrula n'a prins pe nimeni. Când s'a ivit ea, pe ulița rău famată a felinarelor roșii, marinarii și infanteriștii încăerați s'au făcut nevăzuți. Dar altceva, căpitane. Aud de un soldat, și ăsta mi se spune că e vânător... Cântă prin cârciume, cu vioara. Știi ceva despre el?

— D-le maior, trebue să fie dela compania doua. Vă trimit îndată pe locotenentul companiei, zise căpitanul, plecând.

Peste zece minute, locotenentul era în cabinetul comandantului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce e cu ăla care cântă cu vioara pretutindeni: un soldat, un vânător?

Uluit locotenentul borborosi:

— Soldat din compania-mea?.... Atunci trebue să fie Nicodim Petre. Cel cu şase clase de liceu. Pleacă în fiecare zi cu condica la gară, pentru corespondenţă, se întoarce, depune scrisorile şi... e liber apoi, după cum aţi ordonat d-voastră, d-le comandant.

— Am ordonat! sublinie maiorul. Mi-aduc aminte despre cine e vorba. Imi scrisese Nedeleseu, cel care a demisionat acum din armată. Ştiu.

— Are şase clase de liceu soldatul.

— Ştiu... şi... a eşit caporal?

— Nu, d-le comandant. Nici n'a intrat în şcoală.

— Te întreb, făcu nerăbdător comandantul, este cu putinţă aşa ceva? Din Stan şi din Dobre scoţi caporali, din oameni fără carte! Şi când ai un recrut deştept nu-l utilizezi! Să înţelegeţi odată pentru totdeauna, că tot ce ordonă un comandant, este în limitele obligaţiilor sale. Ştie soldatul ăsta ceva? Are şase clase de liceu, zici... In adevăr, situaţia lui e delicată. E păcat de el. Să-l pui totuş să facă instrucţie, măcar odată pe săptămână.

— D-le comandant, nu doarme la cazarmă. I-aţi dat voe d-voastră. Are permanent.

— Bine, asta n'ar fi nimic. Lasă-l liber. Mi-aduc aminte bine de tot de el. Frumoasă scrisoare îmi trimesese maiorul Nedeleseu. Lasă-i condica, dar, câte-odată, să bată talpa, ca să nu fie prea strein de miliţie şi să facă yr'o năzbâtie, după care să fim nevoiţi, tot noi, să-i restrângem libertatea.

— Spuneaţi că este un mare talent... .

— Păcat de asemenea băiat! Nu-l supăra, dar să nu aud de privilegiaţi. Mă 'nţelegi?...

Eşind dela comandant, locotenentului îi veni să râdă. Cum uitase maiorul, şi pe măsură ce-şi aducea aminte, cum i se potolia mânia pe soldatul, care cânta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/murr1901-1932

prin cârciume. Dar așa să fi făcut Nicodim? Cu beţivii? Cu scandalagii? Nu se putea! Îi cântase și lui, locotenentului, odată. De atunci trecuse vreme multă. Nu putea să fie vorba de petrecerea aceia. Într'o seară însă, n'ar fi fost rău să-l cheme pe Nicodim Petre, ca să-i mai cânte. I-ar plăcea și maiorului să-l audă. Totuș, un pic de instrucție avea să facă soldatul cu șase clase de liceu.

Nepărăsindu-și cu desăvârșire prietenii lui statornici și galanțoni, pe Ionescu, perceptorul pieții și pe Dimitropol, gazetarul, Petre le cântă într'o noapte și „Salcie plecată", și le spuse că este compoziția sa și că versurile tot el le-a scris.

— Dar bine, Petrică, puiule, se supără dulce bătrânul ziarist, să nu-mi spui că scrii versuri! Eu am mare stimă „slăbiciune pot zice, pentru poeți! Să-mi dai negreșit măcar pentru numărul de Duminică al „Vechilor Galați" câte o poezioară. Lumea citește. De ce să nu te faci cunoscut? Se poate să-ți prindă bine. Jurnalul nostru este singurul, pe care-l citește toată lumea din Galați, și militarii voștri, ofițerii!

Nicodim trăia vreme îndelungată fără nici o veleitate. Ca să cânte și să bea, avea parte, nimic nu-l împiedica, nici oastea, și-l îmbiau firea lui și oamenii. Adormia parcă oricare altă cerință în sufletul său și viața i se trecea fără mustrări, fără întrebări turburătoare.

Banii primiți regulat de-acasă, trimiși de omul bătrân și stingher, căruia nu-i rămăsese pe lume decât nepotul Petrică, îi bea, îi risipia cinstind pe cei cari îi ascultau cântecele.

La răstimpuri însă, tot se întâmpla să se întrebe, de ce nu scrie, de ce nu compune și să scadă în ochii săi. Da vina pe arinată, pe șederea vremelnică într'un oraș străin. După ce avea să plece de-acolo, avea să se schimbe. La masa din odăița mobilată, închiriată de el, nu se putea închipui stând și așternând pe hârtie rime și note.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe fundul geamantanului avea un caet de versuri. Nu mai răsfoise prin el, își uitase stihurile. Foile caetului se îngălbeniseră, ca ofilite.

Propunerea lui Dimitropol, Nicodim o primi cu ușurință, cu nepăsare mai întâi. Apoi, ideia publicării se aprinse în cugetul scriitorului, și, în curând, apăru în „Vechii Galați" o poezie, semnată de Petre Nicodim.

Era într'o Duminică. In ajun, firește, Nicodim petrecuse. Deșteptându-se pe la 9 dimineața, ca de obiceiu, încă în pat. Petre își aduse aminte că-i apare poezia, că ea se găsește tipărită, că lumea o citește.

Se sculă, puse mantaua peste cămașe, eși în coridor și ciocăni la ușa gazdei. Băiatul gazdei scoase capul. Petre îl rugă pe băiat, să-i cumpere numai decât „Vechii Galați", din ziua aceia. Apoi se vârî iarăș în crivat, ca să se mai încălziască.

De-atâtea luni de când se afla în Galați, nu citise nimic, nu desfăcuse un jurnal. Poezia lui apăruse pe prima pagină. „I se dase mare însemnătate! Il socotiau scriitor dela București. Sau însuși frumusețea poeziei le impusese. In tot coprinsul gazetei nu se găsia nimic altceva tipărit cu literă mai mare, afară de mizerabilele anunțuri. Acestea puteau să lipsiască!"

Nicodim își citi stihurile în gând, apoi le citi cu glas tare, nuanțându-le. Le citi și a treia oară, revenind parcă, după o îndelungată despărțire, pe un tărâm cunoscut și drag.

Erau ale sale rândurile acestea cizelate, ritmate, legănate în suflet și orânduite cu grije, într'un ceas de viață, deosebit! Poetul se iubi pe sine, cel care odinioară, neliniștit și încordat scrisese, cu mintea și cu inima contopite.

O mustrare frățească, învăluită 'n nostalgie, încolți în inima bardului. De ce n'ai scris mai des? De ce nu citești? Petreci! Faci rău! Ai putea să ajungi departe! Ai talent!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și o amintire se adăogă, și întări cu o pildă mustrarea: Oare Costea Negoescu, ar putea să lase lumi întregi să treacă, fără să scrie, fără să citiască, fără să se gândiască la poezia lui?

După o jumătate de ceas de visare și de dojenire, Petre se îmbrăcă zorit, — în ziua aceia nu se ducea la cazarmă — și plecă întins să-și găsiască prietenii, pe Ionescu și pe Dimitropol.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PE CHEIUL DUNĂRII

Ionescu și Dimitropol petreceau cu rânduială, chiar în tovărășia lui Nicodim. Amândoi aveau treburi în fiecare zi, așa că nu lungiau cheful, decât până la miezul nopții.

Gazetarul nu se lăsa ademenit de băutură. Ca să bea o garafă de vin, o împărția în douăzeci de pahare, golite la răstimpuri, și mânca un morman de mere.

Petre începu să-și vadă zilnic tovarășii cuminți. Cu ei, nu cheltuia nimic și avea să-și poată face albituri, haine, cisme, căci toate începuseră să se învechiască, să se rupă. Prin Dimitropol avea să publice în ficcare Duminică versuri, — avea un caet întreg! — și să ajungă o celebritate în Galați. Pe de altă parte, locotenentul batalionului îl chemase și-l ocărâse, că înșiră câțiumile și cântă pretutindeni. Nicodim era chibzuit la strâmtoare și înțelept, de nevoe.

Își aduse aminte de port, de Dunăre, aflate la îndemâna lui și se miră că le uitase. Era în toiul verii acum! In ceașurile libere de după amiază, el dormise, ca să-și întregiască somnul pierdut noaptea prin taverne. De necrezut! Și era poet!

Dunărea i se păru imensă. In amurg, soarele aprindea milioane de văpaițe în creșturile apelor îmbulzite în calea lor fără popas. In toată lungimea cheiului de piatră, vas lângă vas ședeau, așteptau. Departe, cerul se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anii 1901-1932

îmbina cu apa. Bărci ușoare treceau dela mal la mal, de-a curmezișul, ca să nu primiască prea de-adreptul împinsoarea valurilor în coastă și să se răstoarne.

Vaporul austriac, elegant, mare, era și el ancorat în port. De pe unele vase, aplecați sub povară, cărând în spate, isvorau hamali. Alte vapoare încărcau grâu, mei, ovăz, secară, orz. Un furnicar de oameni zoriți se țesea mereu între vasele pântecoase și țărm.

Sgomotul muncii, stăpânit, dar profund, al osteneli și al reînnoirii puterilor, curgea pe țărm, ca alt fluviu, alături de obida apelor îmbulzite.

Nicodim privia și asculta cu încordare privelișt ea felurită, suspinul și bucuria silințelor izbânditoare omenești, mormăitul apelor mari, plescăitul, de digul neclintit, al talazurilor. Păscărușii albi, mereu de-asupra apelor, iscoditori, îl înveseliau ca o floare țâșnită într'un hambar de bucate. Păsările vânau: sburau mereu, vedeau peștișorul sub un deget de apă și, repede, cădeau asupră-i, înmuindu-se oleacă.

Soarele intrase în apă, sângerând și aurind locul pe o mare întindere. Petre se depărtase de port, mergând pe țărm, în susul Dunării. Aci nu se mai vedeau catarguri, îndreptate spre cer. Câteva bărci, părăsite, cu lopeți atârnând în lături, ca niște brațe moarte, odihniau jumătatea pe pământ, jumătate în apă, priponite ca țapii.

Aci nu mai era chei de piatră, parapet puternic, de care să se izbiască talazul. Petre mergea între cursul Dunării, neîngrădite și un mal înalt de pământ lutos, mâncat de șiroaele ploilor, mal drept ca peretele, nesfârșit în lungime, și pe care dăinuiau cățărate, primejduite să se prăvale, șubrede locuințe omenești, barace de scânduri. La bietele sălașe, gata să se năruie cu huma de sub ele, nici capra n'ar fi putut să se urce, de pe țărmul Dunării apropiat. Malul, pe care stăteau cucuiate, era drept și cu scobituri, cu scorburi.

Soarele privia, ca înecat, în apele fluviului. Petre se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întoarse în port, ca să regăsiască sgomotul, frământarea vieții. Se înoptase. Era tăcere și pe chei, numai apa clipocia cânta. O cafenea din port scosese până 'n marginea digului, mese și scaune. Nicodim își aduse aminte că n'a mâncat. Îi era foame.

Mâncă în apropiere, grăbit, și se întoarse cu mulțumirea unui om, care săvârșește o datorie. Se așeză la o masă, în marginea parapetului, ca să priviască Dunărea. Hârtie și creion avea.

Stelele răsăriau pe cer și în apă, cornul lunii se ridicase, întors în unde, cu colțurile 'n sus, pe cer. Inspirat, Nicodim voi să înceapă o strofă:

„Curge Dunărea de vale..."

„Firește ca devale, că în sus doar nu poate să curgă! gândi el. Nu nemerește!"

El voia să spună, limpede, impresionant, neîntreruptul mers al apelor. „Steaua neclintită în cer, se oglindește în apă, veșnic alta. Din neclintirea stelei, nu s'ar putea mai dibaci lămuri primenirea, mersul necontenit al undelor?" se întreba Nicodim. Și scrise pe hârtie:

„De mii de veacuri, steaua
Stă țintuită 'n cer,
Lumina ei, ca neaua,
Purtându-și-o 'n eter".

„O strofă întreagă în care n'am spus nimic! gândi Petre. Primele două versuri, să zic că merg; celelalte însă, mă depărtează de idee, mă încurcă cu eterul ăla, cine l'a mai scornit! „De mii de veacuri", e puțin!"

Șterse și scrise:

„De mii de mii de veacuri
Răsare și strălucе
Și neclintită 'n locu-i
Lumina 'n zări și-o duce!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„E parcă mult mai bine! Ideia de vechime, de timp peste timp, e izbutită, dar, ce dracu! n'am pomenit de stea de fel şi văd că nici nu 'ncape 'n vers. Totuş, se cam înţelege. Stai! Parcă-ar fi mai bine „imagina şi-o duce". Parcă nu! Cine ştie? Dar nici de „răsare şi străluce" nu-i nevoe, pentru ceia ce voiam eu să exprim! Căci nu răsare, decât pentru noi, care nu avem ce căuta între stea şi Dunăre. Deci:

De mii de mii de veacuri
E neclintită steaua.

Nu!

De mii de mii de veacuri
Se oglindeşte steaua
In apa trecătoare
Nerisipindu-şi neaua!

Zău, dacă nu e foarte bine aşa, deşi e cam prea condensat şi puţin cam vag. Dar de ce nu s'ar gândi mai adânc cititorul? Când îl faci să se trudiască, zice că eşti cugetător. Când eşti clar, când nu-l oboseşti, i se pare că nu cugeţi şi că versurile se scriu uşor, ca alfabetul".

Petre urmă să scrie:

„Tot alte ape cură
Pe ne'nturnata cale,
Mereu oglindă stelei
Şi neclintirii sale.

E bine, dar am pierdut ceva. Am pierdut Dunărea. E prea mare, pe semne. Cine-o zice, că spune or ce vrea, în versuri, e un nerușinat!"

Nicodim se uită cu duioşie în apele Dunării, privi râul până departe, pe lângă şirul de catarge, între care căzuse mai neagră noaptea, şi îi ceru scuze în gând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Băuse două cafele negre, în truda compunerii celor două strofe. Ceru a treia, unui chelnăr, venit în vecinătatea sa. Voia să se gândiască la a treia strofă, când auzi un svon de coarde subțiri. Înaintea cafenelei se așezase un mandolinor și se pregătia să cânte.

Petre renunță deocamdată la poezie. Puse hârtia chinuită în buzunar. Mandolinerul cânta și din gură, grecește. Glasul se ridica îndrăsneț, domina murmurul apelor marelui fluviu. Petre înțelese că era vorba, în cântec, de revărsatul zorilor, de deșteptarea tuturor viețăților și-a firii. Învățase la Galați, câteva cuvinte grecești.

Lui îi plăceau toate instrumentele muzicale. Mai ceru două pahare cu apă. Îi era sete, ca totdeauna.

Ar fi vrut să asculte liniștit și să plece inspirat de Dunăre, de stelele cerului, oglindite în unde, de cântecul grecesc. Dar poezia din buzunar, nu-i da pace.

La un răgaz al mandolinerului, scoase hârtia, o desmototoli și citi. „Steaua e neclintită, apa e tot alta și alta, ei și? Ce vreau să spun la urma urmei? Parcă ar fi nevoe de ticălosul de om aci!“

Când să plece, Nicodim se aplecă din parapet peste apele cântate, rupse poezia și o aruncă în Dunăre.

Nemulțumit, scârbit, obosit, cum nu mai fusese de multă vreme, se culcă, ajuns acasă: nu adormi îndată, dar, a doua zi, uitase tot, era vesel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A VENIT UNCHIUL NASTASE!

Nicodim se deprinsese cu haina militară, cu salutarea tuturor superiorilor, cu cazarma, cu capul tuns. Nu jinduia după viaţa civililor, poate pentru că era liber ca şi ei. Doi ani trecuseră de când îşi făcea serviciul militar. Fusese pus să facă instrucţie, scurt timp; învăţase manualul soldatului; ajunsese caporal, dar nu i se luase condica binecuvântată. Maiorul, comandantul batalionului, îi citea regulat poeziile, Duminica, în „Vechii Galaţi"; locotenentul, companiei din care făcea parte, petrecuse cu el încă de trei ori, iar Mălăescu, sergentul, de care-i vorbise cârciumarul de peste drum de cazarmă, îl căuta ca pe iarba de leac, la zaiafeturile lui, şi-l iubia, cu slăbiciune.

Ionescu şi Dimitropol nu se săturaseră de cântecele lui, tot aceleaşi. Petre nu mai învăţase decât încă două, unul dela un soldat, care cântase într'o seară din fluer, în curtea cazărmii, şi altul dela un hamal, răznit în portul Galaţilor, cine ştie din care parte a României.

Cu directorul închisorii militare, Petre dăduse ochii pe strada Mavromol, şi-l salutase. Căpitanul, isteţ şi chipeş, îl oprise, îl întrebase cum o duce, alt nimic; dar Petre înţelesese că-i stase pe limbă căpitanului să-i spună: „Doar nu te-i apuca, băete, să spui cuiva de cheful nostru, de vizita împreună la casa Timon!"

Nicodim nu simţia nevoe să povestiască, să se laude,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să fie erou, să se facă interesant. N'avea obicei să spună, de pildă, cine-este el, cine l'a auzit cântând, ce succese a dobândit. Ca să-l cunoşti mai bine, decât din cântecele sale, nu ţinea de loc. Se tălmăcia în versuri. Începuse iar să scrie. Făcuse cunoştinţa directorului „Vechilor Galaţi", proprietar de tipografie, şi spera să-şi tipărească versurile în volum.

Firește, setea nu-i conteniа. Bea mereu, în fiecare seară, dacă se putea, căci rămânea uneori la cazarmă şi de-acolo rar trecea peste drum, la cârciumă. Acum, de obicei, bea în anume localuri şi nu-şi părăsia prea mult amicii statornici, pe bătrânul ziarist şi pe perceptor.

Fără să bage de seamă, începuse anul, la capătul căruia avea să se libereze. Nu mai fusese pe acasă; nu ceruse nici un concediu; se simţia în Galaţi ca de acolo; greceasca vorbită în port, în cafenele, până şi la autorităţi, n'o pricepea deplin şi nu-l supăra.

Pe strada Domnească se simţia ca în Bucureşti, pe calea Victoriei. Nici Dunărea, nici docurile, nici strălucitorul şi plăcutul vapor austriac, nici o corabie şi nici o uliţă, nu-i mai spuneau nimic nou.

Intr'o zi totuş, într'o străduţă, din care coborau către port ca la o sută de trepte, găsi o grădiniţă, pe care n'o mai văzuse. O grădină publică, numai cât două camere de mare, cu nu mai mult de două bănci. Fuseseră flori aci, — rondurile rămăseseră mărturie; zăpada odihnia, adunată cu grije, la tulpinile pomilor desfrunziţi; aleele scurte erau curăţate, netede.

Pe una din bănci, un tânăr, cu privirea pierdută 'n gol, cu un carnet şi un creion în mâini, aştepta, înverderat, tălmăcirea unui gând, o imagină, un vers. Nu vedea, nu auzia, nu-i era frig, încordat cum era, adâncit în căutarea cuvintelor armonioase.

Cu un simţământ nedesluşit, mişcat, înţelegând bine ce-l putea ţine pe un om în grădină, pe frig, ce putea scrie, că era un poet tânărul de pe banca singuratică, Ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

codim rămase nemişcat, la şase paşi. Avea impresia că este el însuşi, Petre Nicodim, tânărul îngândurat, cu mâinile îngheţate pe creion şi pe carneţel, în aşteptarea versului îndărătnic.

Dar, ca şi cum s'ar fi uitat într'o oglindă şi s'ar fi văzut de nerecunoscut, cu totul altul, — ceva aşa ca o nelinişte îl sălăşluia, îi făcea rău, până la tenere.

Nimeni nu mai venia; nu trecea un om pe stradă; nici paşi, nici uruit depărtat nu se auzia. Copacii despoiaţi, grădina albă, uliţa cenuşie, necunoscută, erau parcă toate un vis.

Tânărul de pe bancă nu se uita la soldat; buzele i se mişcau, faţa i se întuneca de nemulţumire, de nereuşită. Suferinţa lui se împrumuta, poate mai ascuţită, celui care o privia. Petre făcu o sforţare, ca să curme starea chinuitoare, în care se afunda, privindu-şi semenul şi identificându-se cu el; căsca ochii şi mai mari şi-i închise şi-i deschise-zicând în gându-i: „are plete; tocmai ca ale mele!“ Se smulse din locu-i şi plecă.

Îşi asculta paşii bocănind pe trotuarul îngheţat; întorcea capul, ca un om urmărit, cu o spaimă vagă strângându-i umerii. Când ajunse între cladiri cu înfăţişări cunoscute, în uliţe umblate, se scutură, îşi destinse corpul şi zâmbi soarelui palid, îmbrumat din ziua aceia.

Într'o răspântie, răsări întru întâmpinarea lui, băiatul gazdei.

— Te caută, domnule! îşi ridică ochii băetanul la pălăria cu pană de vânător, căci era într'o zi de sărbătoare.

— Cine mă caută?

— Un domn bătrân, venit dela gară. Nu l'am întrebat cine e, că am dat fuga, să te găsesc pe d-ta.

Nicodim tresări. Îl văzu pe unchiu-său acvea. Amintirea tânărului văzut în grădiniţă, adineaurea, însoţia imaginea unchiului Năstase.

„Ciudate lucruri se întâmplă uneori!“ se gândia Pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tre, și alerga aproape, târând după el pe feciorul gazdei.

— Are cioc, domnul care zici că mă așteaptă?

— Mi se pare că are, i se lungi fața băețanului, trudindu-se să-și aducă aminte.

— Da eu am dat fuga îndată, zise el iarăș. Venise cu trăsura, și mama l'a băgat în odaia d-tale.

Nicodim văzu un căpitan în drumul său, nu-l salută, uitase că e soldat, se descheiase la manta, alergând. Ofițerul se opri în loc, se uită lung după-el. Petre simți, se sperie, întoarse capul, tot călcând larg și zorit, puse mâna la pălărie, crezând că are capelă, ceia ce-i strică salutul, și flutură din mâna dreaptă apoi, uluit, în aer, semn din care superiorul putea să înțeleagă, că soldatul e chemat, e zorit de o pricină neobișnuită.

Drumul se lungia parcă. Ograda, coridorul, se făcuseră lungi. Petre puse mâna pe clanță, intră și-l văzu, ca 'ntr'un vis, numai o clipită, pe moș Năstase, numai atât, pentru că îl cuprinse cu amândouă brațele pe umchi și își îngropă obrazul pe umărul scăzut al moșului.

Bătrânul își vârî căpul în mantaua desfăcută la piept a soldatului și suspina.

Stătură îmbrățișați mult, cu nici o cugetare, cu o simțire profundă, dureroasă și bună, îmbelșugată; umchiașul tremurând, cu genunchii încovoiați; nepotul vibrând ca o strună.

Când, despărțindu-se din îmbrățișare, cei doi bărbați se priviră cu lăcomia celei mai curate iubiri, Petre era să zică: „Ce slab ești unchiule! Cum ai îmbătrânit!“ Iar moș Năstase zise: „Ce frumos și voinic te-ai făcut! Ce mustață ai croit, bată-te norocul! Că nu-i și Maranda să te vadă, săraca!“

Bătrânul plânsese mult, plânsese la sânul nepotului. Lui Petre, îi erau uzi ochii și lumina lor verde scânteia plină de viață, de bărbăție.

— Ești flămând, ești obosit! Trenul sgâlțâe... Dar cum ți-a venit în minte să vii?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă nu-ți venia ție? Că eu nici nu te mai chemam acasă, de când am rămas singur. Să mă vezi numai pe mine?.... Casa și-a pierdut rostul. Mirosse a mucegăi și a bătrânețe, în toate ungherele. Sărbătorile trec mai triste ca alte zile. De ce te-aș fi chemat? Și am venit eu la tine; ca să te văd și ca să-ți spun, ca am ticluit cu un avocat un testament, cum se zice. Că să vorbesc, nici nu mai știu!

Moșneagul, ironic și cicălitor, temut de Petre, era covârșit acum de bătrânețe, mai puțin la trup, cu fața pungită, cu țăcălia albă, cu ochii înfundați în cap. Pierderea tovarășei sale îl prăbușise, iar singurătatea urma să-l nimicească.

Petre porunci gazdei să se facă numai decât foc, în camera sa. Avea să-l culce acolo pe unchiu-său, în singurul pat al odăiței, iar el să se ducă la Ionescu perceptorul.

Unchiul ostenia, ținându-și mereu privirea după nepot. Nu i se părea întocmai acelaș, cum îl păstra amintirea sa, poate mai veche decât despărțirea de el. Firește, totuș, Petre era soldatul acesta spătos, cu ochii verzi și sclipitori; singurii ce se schimbaseră mai puțin și cu mustăcioară neagră! Dar moș Năstase nu-i mai putea zice „măi băete", ca pe vremuri și pregeta, tăcea, când ar fi vrut să îndruge nimicurile cari-i treceau prin cap. „Căci, se gândia moșul, ce aveam să-i spun, decât să-l văd? Că i-am lăsat casa și locul, ce-l stăpânesc, asta-o știa!"

Îi venia mereu pe buze unchiașului să zică ceva de răposata: cum a murit; cum sta în sicriu, parcă vie; cum a fost înmormântată și cine a petrecut-o la cimitir, — și își înlătura vorba. Cei vii, să-i uite pe cei morți, dacă pot. Mai ales dacă sunt tineri, parcă e și păcat să se mâhnească! Și Maranda tot așa ar fi judecat!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre se gândia și el la mătușe-sa, dar n'o pomenia, ca să nu-l turbure pe moșneag. Vorbia vesel, râdea silit.

— Uite-acum se face cald aci și fierbem niște țuică de pe valea Slănicului, cea din Buzău.

I se părea că unchiul Năstase e înghețat; i se părea că nu mai are sânge în vine.

— Or mai bine să mergem la un birt bun, cu mâncare și băutură aleasă, ca la Dragon?

Sgribulit, ghemuit în scaunu-i și cu ochii la nepot, unchiul Năstase zise că poate merge, că nu-i ostenit. Ar fi poi avea să se culce de vreme.

Unchiul și nepotul se ospătară împreună, numai ei doi, tăcând și vorbind; Petre îmbiindu-l pe moșneag să bea, ca să doarmă mai bine.

Îl aduse apoi acasă pe unchiul Năstase și nu plecă până nu-l văzu culcat. El plecă, să doarmă la un prieten. Pe drum, se chibzui cum să-i facă unchiașului vremea plăcută la Galați...

Dând o raită pe la cafenea, un cunoscut îl pofti să joace table, pe cinci lei partida. Petre se așeză la joc, cu gând să-și mai sporiască banii. I-ar fi prijit să aibă mai mulți, ca să-l plimbe, să-l ospăteze bine și să-l ducă la teatru pe unchiul Năstase, și să-l țină cât de mult la Galați.

Pierdea mereu. Îndoi, întrei, împătri miza, și plecă după miezul nopții din cafenea, cu doi lei în buzunar. Noroc că la Ionescu putea veni la orice oră din noapte. O ghiță afurisită, ghele peste ghele, avusese în tot timpul jocului, pe când adversarul da la nevoe, și dublă peste dublă.

Nicodim se împrumută dimineața, dela Ionescu, cu o sută de lei și puse la cale un praznic de patru. Dimitropol nu trebuia să lipsiască. Gazetarul, bătrân și el, era cel mai potrivit comesean al unchiului Năstase.

Ziaristul, mic de statură, cu barbete cenușii, cu privirea ascuțită, păstrată parcă după ochelari, vorbi toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

vremea, povesti cu haz întâmplări din tinerețea lui, ca să-și desmorțiască tovarășul de vârstă, mai mare poate cu zece ani numai.

Moș Năstase asculta, pricepea, se pornia să râdă, dar numai puțin și, când hohotul celorlalți creștea, râsul lui se sfârșise, și unchiașul holba ochii, parcă nedumerit, strein de loc și de oameni, căutându-și cu ochii nepotul, necrezându-și ochilor, căutând parcă pe încă cineva, a cărui umbră i se năzăria mereu, în colțurile tuturor odăilor.

„Câtă deosebire între ăști doi unchiași! băgă de seamă Petre. Unchiu-meu e mai mult pe lumea în care se află mătușa, decât pe asta, pe când Dimitropol e tânăr la suflet ca mine, gustă viața cu fiecare păhărut de vin și în fiecare rază de soare!“.

Venise la Galați o trupă dela București. Nicodim luă bilete, pentru el și pentru unchiul Năstase. Din actul al doilea, moșul începu a moțăi, și dormi apoi până la sfârșitul cumplitei drame, ce se reprezenta.

Moș Năstase venise numai pentru o zi: să-și vadă nepotul, să-i spună că l'a făcut moștenitor prin tribunal, și să plece.

După trei zile, Petre nu-l mai putu ține.

— Ți-e dor de casă?

— Nu, dar...

— Ți s'a isprăvit dorul de mine?

— Nu!

— Atunci de ce nu mai rămâi?

Unchiașul nu știa bine de ce și se pierdea în cuvinte vagi. Supăra lumea; fiecare cu rostul lui. Bătrânii să stea deoparte din calea tinerilor. Poate veni un vifor, de să se nămețiască treprile. O casă nu se mută de pe locul ei dar poate să ardă, dar trebue îngrijită, și el lăsase o slugă toantă acasă, și cine știe? Buzăul e oraș mic, toată lumea din el e tot aceiaș, de acum cincizeci de ani; pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când aci la Galați, te apucă amețeala, când vezi atâtea vapoare și soldați, și greci și armeni...

Nicodim își petrecu unchiul la gară; văzu trenul pierind, înghițit de zările cenușii, cu simțământul că pe unchiul Năstase nu-l va mai vedea niciodată!

Intorcându se, călcând zorit spre oraș, se simți singur. Ca să uite, în seara aceia cântă într'una din cârciumele lui până către ziuă. Bău mult, chiui ca nealtădată; înfierbântă pe cei ce'l ascultau și, a doua zi, se simți voinic, nepăsător, ager și liber ca pasările cerului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CORINA GERU

Locotenentul Geru se însurase cu fata unui mare și bogat negustor din Galați și, în ajunul căsătoriei fusese înaintat. Nevastă-sa era subțire și înaltă, svăpăiată și romantică; era crezută și se credea foarte frumoasă. Avea păr blond, cenușiu, ochii negri, față rotundă, gropiță în bărbie, gură mică, mers înțepat și mlădios. Căpitanul era bondoc, avea gât scurt, frunte îngustă, brațe lungi ca de urangutan.

Tânăra soție citia versuri și romane, se visa iubită și iubind, se visa eroină; muria și învia în împrejurări extraordinare de tragedie. Suferia adesea, în închipuire, fără să leșine, străpungerea cu sabia a inimii sale, și vedea aceea, propriu-i sânge țâșnind cu voluptate și înfiorare.

Romanticii, îndeobște iubitori de flori, de păsărele plăpânde și grațioase, de bibiluri și de stilauri vaporoase, doresc sguduiri sufletești cumplite și văd purpura sângelui în petalele trandafirilor roșii.

Doamna căpitănească Corina Geru auzise de Nicodim, îl văzuse și-i plăcuse. Faima cântărețului se răspândise în multe cercuri gălățene. Întrucât el nu era decât soldat, ba și mai rău: caporal, căci îl înaintaseră, se crezuse mai întâi că e vorba de un lăutar bețiv, deprins să colinde cârciumile, bun pentru tovărășia hamalilor și a mari-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

narilor. Poeziile lui însă, publicate în Vechii-Galați, Duminica, îl spălară de ponoase și-l împodobiră.

Mai erau, firește, destui oameni, care habar n'aveau de el, chiar printre ofițerii batalionului de vânători, dar Corina îl știa, îl citia, visa la el, și voia să-l cunoască foarte deaproape.

Văzându'l într'o după amiază, de departe, pe stradă, trecu pe trotoarul pe care se afla el; îl privi în față, îi vorbi cu ochii, lămurit, râse cu tot chipul, întârziind din pas, când trecu pe lângă el, — încât Petre se întoarse ca s'o privească din urmă, fermecat. Corina se întoarse și ea. După o clipă numai de șovăială, căpitănceasa întrebă:

— D-ta ești poetul Nicodim?

Și știind bine că el este, întinsese mânuța în mâinile lui, gata, apucătoare.

Poezia care își chinuește amarnic părintele, îl renegă și'l disprețuește prin nepăsarea, prin exigența sau prin neprieperea a mii de inși, hărăzește uneori o fericire, adesea visată, fără de seamăn. A fi poet, se întâmplă să fie un noroc de Don Juan, de bronz devenit statue, de golan ajuns amantul unei prințese.

Odăița mobilată a lui Petre găzduise multe femei, dar nici una din acestea nu fusese atât de frumoasă, luxoasă, nebunatică și pasionată, ca tânăra căpitănceasă. Neputând să lipsiască noaptea până în ziuă, Corina da buzna în cămăruia sărăcăcioasă, dimineața, îndată după prânz, și uneori pe la nouă seara: ca să stea până la miezul nopții.

Se întâmpla des să nu'și găsiască iubitul acasă, și ea pleca vădit mâhnită. Gazda lui Petre o cunoștea, vecinii de asemenea, — dar ei nu'i păsa! Avea aerul că vrea să înștiințeze pe toată lumea de împătimirea și trădarea ei.

Cu toate astea, căpitanul Geru nu știa nimic. Nu-i destăinuia nimeni. El era din altă parte a țării, nu avea rude la Galați, iar prietenii lui, văzându-l urât și fiin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

du-lean'patic, îl socotiau menit încornorării și nu-l invidiau îndeajuns, ca să'i strice inima.

Într'o zi, Corina veni cu trăsura, ca să'l ia de acasă pe Nicodim și să meargă împreună. Unde? nu voi să'i spună.

Prevăzător, Petre ridică coșul birjii.

Străbătură orașul, ajunseră pe malul Brateșului, marele lac albastru. O singură lotcă era la țărm. Stăpânul ei, un pescar, abia după multă stăruință și momit cu preț mare, se învoi să plimbe tânăra pereche.

Barcagiul hotărî locurile: el înainte, mușterii la spatele lui. Se așezară toți în luntrea îngustă, mirosind a pește, fără vântrele, mânată numai de lopeți.

Luntrea porni.

Pe albastrul de cer al Brateșului pluteau, ca peste o adâncime egală cu înălțimea cerului. Ca o pavea de semială era balta. Numai unde botul luntrii despica apa, albastrul se înălbia, cristalin.

În câteva minute, țărmul era departe, înapoi, iar înainte, la dreapta și la stânga, ca limanuri de neatins erau țărmurii. Liniștea, măreția mării și neteda întindere de apă, împresura și porunceia tăcere și contemplare.

Sburdalnica tânără stătu o vreme cuminte lângă poetul mișcat, vrăjit, ca de cel mai frumos cântec. Numai plescăitul rar al lopeților se auzia și numai iscusita mișcare a brațelor barcagiului clătina luntrea, pe genuna albastră și ametitoare.

Corina lăsă o mână în apă, cu degetele resfirate, ca să'i treacă printre degete lichidul obijnuit în pahar și împunător între maluri de pământ depărtate, — ca să-și dea seama de cât de iute plutește luntrea, ca să simtă răceala apei, și să vadă cum stropii, albi pe mână, se înălbăstresc, de cum se întorc în massa de azur.

Sburdalnica își scufundă de mai multe ori mâna, se sbuciumă toată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi că ne putem răsturna, şi-atunci!... spuse îngrijorat, cam răstit, Petre.

Corina întoarse capul spre iubitul ei. Îl privi piezişş, cum îi îngăduia locul, şi i se păru încruntat.

„Ce mojic!" se gândi ea, mânioasă deodată, cu tot farmecul privelişti pierit.

Se ridică în picioare, voind să treacă la spatele lui, tocmai în capătul bărcii. Făcu un pas, ca să treacă peste poliţa, pe care şedeau. Barca se clătina tare.

Corina trecu, dar călcând, se împiedică într'o stinghie, bătută în fundul lotcii şi, într'o clipă, veni peste marginea vasului, cu braţele, cu pieptul, dincolo de luntre.

Căzu în apă, pe când barca se bălăbănia şi s'ar fi răsturnat, dacă luntraşul, care înţelesese că se petrece ceva înapoia lui, n'ar fi întors capul şi n'ar fi prins lotca de laturi şi nu i-ar fi potolit jocul, punându-şi greutatea trupului, în cumpenirea ei.

Corina căzuse în apă, se cufundase şi răsărise iar, cu gura plină, fără pălărie, cu braţele înălţate disperat, pe când luntrea sedepărtase de ea cu vr'o şase metri.

Vânăt la faţă, nenorocit, îngrozit, dar nemişcat de pe locu'i, ţinându-se cu amândouă mânile, când de scândura pe care şedea, când de laturile bărcii, Nicodim strigă:

— Ce faci? Înoată! Lopătar, vezi!... Ah, ce'i de făcut?

Barcagiul întoarse lotca, nehotărît, întrebându-se în sine, dacă trebue să se arunce în apă; dacă, aruncându-se ar putea s'o ureche iar pe cucoană.

— Ştii să înoţi, coniţă? întrebă el.

— Da! strigă femeia, aducându-şi bine aminte cum se înoată, dezmeticită.

Fustele îi încurcau picioarele, dar, dând din mâni cu putere şi ştiinţă, Corina se apropie de luntre. O apucă cu amândouă mânile. Luntraşul cumpăni cu dibăcie, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

femeia izbuti să se urce și să se reașeze alături de Petre.

— Trage la țărm, de unde m'ai luat! porunci ea, și toată vremea întoarcerii nu se mai uită, ca și cum nu mai fi fost alături iubitul.

Nicodim ar fi voit să întoarcă în glumă pățania ușurat, mulțumit. O grea răspundere simțise că poartă; o mare primejdie îl amenințase și trecuse.

Corina era muiată de udă. Din vestmintele ei curgea apa gârlă. Din frumosu'i păr auriu curgeau șiroaie de apă; i se scurgeau pe obraji, palizi acum, de emoție, și mai ales de indignare.

Ajunși la țărm, luntrașul își făcu două cruci, cu fața la răsărit; pe când Nicodim, mișcat, lăsa ochii în pământ.

— Douăzeci de lei îți dau, ca să-mi aduci o trăsură! îi spuse Corina pescarului.

Petre, rămas numai cu iubita, se apropie de ea, voi să'i ia mâna, să spună vorbe dulci.

Fulgerându'l din ochi, femeia răcni:

— Ești un laș! un egoist! un mojic, pe care nu trebuia să'l cunosc niciodată! Și nu te cunosc!

Și'i întoarse spatele. Stofa subțire se lipia de corpul svelt, tânăr și nervos, al tinerei femei. Amuțit, nenorocit de trist, Nicodim privia, când la apa nesfârșită, când la spatele sculptural al Corinei. Se întreba, dacă fusese cu adevărat laș. Ar fi fost dator să sară în lac, când nu știa să înoate și s'ar fi înecat cu siguranță! Când Corina se apucase de luntre, se ridicase în mâni până la brâu, și isbutise să arunce un picior în barcă, — nu pusese și el mâna și o trăsese înăuntru? Ce putea face mai mult un om, care nu știa să înoate și se afla în largul unei bălți, cât marea?

Corina se așeză pe o buturugă, la tulpina unei sălcii scorburoase, în soare. Își desfăcu părul, îl stoarse și'l adună iarăși pe cap, așteptând să vină birja.

Nicodim veni până'n dreptul iubitei. Umbra lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare se culca înaintea ei, cerând parcă ertare. Corina ridică fruntea și, cu același fulger de mânie în privirea ei neagră, își trăzni amantul.

— In lături din fața mea! vistavoi tâmpit! borborosi căpitănease, apucată d eun tremur, care'i sgâlția umerii.

— E! făcu Nicodim, trăgându-se din lumina soarelui, dar ciudată, dar rea mai ești! Dacă'i așa, nici mie nu'mi pare bine că te-am cunoscut!

Trap de cai se auzi. Birja se apropia.

Mândră, cu tot halul în care se afla, Corina scoase dela piept un mototol de hârtii albastre, ude leoarcă, dădu-douăzeci de lei pescarului care se ploconi.

Nicodim voi să protesteze. El se cuvenia să plătiască! Dar femeia plătise, dase fuga la trăsură, fără să întoarne capul.

Umilit, simțind că o urăște pe căpităneasă, Petre zâmbi amar, urmărind cu ochii pe luntraș martor al întregei întâmplări și, încet, se porni singur către oraș.

„Urât s'a sfârșit cea mai frumoasă dintre aventurile mele!“ gândi el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

LENUŢA MĂLĂESCU

Uşor, ca nimeni altul, se mângâia Nicodim de orice fel de pagubă, o uita şi reintra neturburat în viaţa proprie lui: de visare, cântec şi beţie, de fericita nepăsare.

Înţelese, din clipa în care Corina îi lăsase singur pe malul Brateşului, mai plouat decât era ea udă, că nu'l mai iubeşte, că s'a rupt de el cu'ură; că nu avea cum şi unde s'o împace; că, şi dacă ar avea unde, tot n'ar izbuti. Şi de îndată, negăsindu-se de fel vinovat, că nu sărise în apă după ea, aducându'şi aminte sburdălnicia ei, preţuită până eri, lipsa ei de temere, faţă de bărbatu-său, căpitanul, fu sigur că iubovnica lui dragă nu este în toate minţile.

De cum ajunsese la ideia că e nebună, se învioră. Drăgălăşiile Corinei, frumuseţea ei, revenite din când în când în amintire, Nicodim le înlătură senin, vesel.

Printre cei cari aflaseră legăturile de dragoste ale lui Petre cu căpităneasa, era şi sergentul major Mălăescu.

Protector al orăşenilor în cazarmă, deşi Nicodim nu era din compania sa, îl ştia bine pe cântăreţ, şi'l iubea. Majorul era cel mai vârstnic dintre gradele inferioare. Se reangaja mereu. Avea să moară, poate, cu sabia la brâu. Om de cincizeci de ani, abia părea de patruzeci. Militarul îmbătrâneşte mai greu decât civilul. O bună do-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vadă ca sculatea de dimineață și exercițiile corporale, în aer liber, întărește sănătatea, îndepărtează uzura.

Mălăescu avea casă grea: nevastă, mamă și soră de întreținut.

Nicodim îi făcuse odată hatârul să vină acasă la el, cu vioara. Și, de atunci, pentru că Petre se tot aplecase și își aruncase ochii spre soră-sa, rostind grațiozitățile din cântecele lui sentimentale, majorul legănase o idee.

Când aflase Mălăescu că nevasta căpitanului Geru trăește cu caporalul Nicodim, cerul speranțelor sale se înorase crâncen și leagănul scumpei lui idei se rupsese.

Soră-sa, domnișoara Elena Mălăescu, terminase școala de învățătoare; fusese numită tocmai în județul Fălciu; încercase să stea acolo, la țară, și nu putuse răbda singurătatea satului. Frate-său, o primise la el, socotind că o fată cu carte și frumoasă ca ea, știind să coasă rochii și albituri, are să găsească lesne un soț, în Galați. Și Nicodim i se păruse majorului cel mai potrivit cumnat! Îi plăcea și lui!

Îl întrebase pe Nicodim de unde și cine este și prinsese din răspunsuri, că un băiat de oraș, cu un pic de stare, deștept, are multe uși deschise. Cântărețul îi spusese că e gazetar și Mălăescu văzuse câteva poezii în Vechii Galați.

Printr'o rubedenie, majorul află că nevasta căpitanului Geru nu mai vine pe la Nicodim, și iar începu să spere. Îi ținu calea cântărețului și'l pofti acasă. Nicodim primi să vină.

— I-a plăcut soră-mi grozav cum i-ai cântat! făcu cu ochiul Mălăescu. Mereu întreabă de d-ta și mă roagă să te aduc.

Lui Petre, se întâmplase să-i placă domnișoara Mălăescu, să i se pară frumoasă. Mititică, smeadă la față și rotundă, cu ochii mici, dar sclipitori și tăiați în migdală, Elena nu era urâtă. Lui Petre îi plăcuse, mai ales

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patratransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentrucă se simțise prețuit. Elena, când îi cântase, își mărise ochii, și se trăsese la față.

Când majorul îi pomeni de ea, Nicodim o și văzu, ca în seara plăcută amintirii lui. Păgubașul nu se tămăduise pe semne de tot, de pierderea Corinei. Nu cugeta la ea, dar îi lipsia. Primi îndată și, în seara aceleiaș zile, veni acasă la major.

Mama, nevasta, sora lui Mălăescu, știau ce fel de caporal e „domnul Nicodim". Știau că se joacă de-a armata că nici nu doarme la cazarmă; că nici nu făcuse instrucție; că are odaie mobilată în oraș; că primește bani din din venitul averii sale; că însuși domnul comandant îl ocrotește. Toate acestea le spusese de mai multe ori majorul între ai săi și arătase soră-si, fată cu carte, câteva numere ale „Vechilor Galați", cu poezii de Petre Nicodim.

Elegant cum era la statură și la vestminte, căci se îmbrăcase pe banii săi, — Petre o emoționă pe fosta învățătoare, sărutându-i mâna și privind-o înfocat.

Martor al acestei deosebite purtări, majorul nu mai avu nici pic de îndoială, că Petre s'a desbărat de căpitănească și, că se prea poate — cine știe? — adică de ce nu? — s'au mai văzut de astea! că la urma urmei Elenuța merită așa băiat, mai de grabă ea, decât alta.

Ca un vechiu prieten, vorbi Nicodim cu majorul, privi în juru-i, ospătă, și toți ai casei se simțiră apropiați de omul strein. Elena, visătoare, cu un boschet întreg de trandafiri, cu bobocii și cu ghimpii lor în suflet, lua parte la petrecerea, de pomină pentru ea, cu ochii învățăiați, vibrând la fiecare vorbă aleasă, aruncată ei de cântăreț, pe când cânta. Bunica fetei credea și ea în măritișul nepoatei, pentru că vedea că și fiu-său, socotit om fără pereche de serios, crede. Majorul era vesel, văzând că încep să se împliniască visurile lui.

Bând și cântând, Nicodim era fericit, ca mai totdeauna când era ascultat cu respect și cu dragoste. Numai el nu știa, care este noima bucuriei și iubirii din ju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rul său. Abia la sfârșitul petrecerii se rostiră câteva cuvinte, de care avea să-și aminteaască a doua zi și să le cântărească.

Petre se gătia să plece; își luase rămas bun dela muma și dela nevasta majorului. Mălăescu, aducându-l lângă Elena, grăi tare:

— Ei! ia să vedem cum vă despărțiți de cu foc! Că ași jura, zău! că sunteți ursiți unul pentru altul!

Deși cherchelit, Petre rămase câtva strâmtorat, dar nu se băgase de seamă. Apoi se plecase și-i sărutase mâna fetei, ca și la venire.

A doua zi, răsărindu-i în minte vorbele majorului, flăcăul se întrebă ce însemnează. Și pricepu că Mălăescu doria să'l însoare cu soră-sa. Râse cu hohote, ca un om, care nu se gândise niciodată la căsătorie; dar începu să cugete cu temei, căci era măgulit.

Da, el ar putea să se însoare! Cu o fată cu zestre. Banii, venitul nevestei, cu ceiace avea să-i rămână de pe urma lui moș Năstase, ar fi de ajuns unei gospodării mititele și drăgălașe. Nevasta avea să'l adore. Se înțelege că n'avea s'o 'ia decât dacă îl va iubi nebunește, adică atâta, încât să fie în stare să'l urmeze pretutindeni. Iar sora majorului, cu adevărat că ar fi umblat cu el și prin cârciumele sumbre din port. Cu vremea, ar fi făcut-o să priceapă adevărata viață de hoem și cântăreț. Dar Elena asta poate că nu avea zestre de loc. Păcat! El însă, dacă se întorcea la București, căci milităria era pe sfârșite, cu ifosul pe care îl dobândise acum, era în stare să se facă, nu corector! ci de-adreptul gazetar! Și-atunci, — câtă influență! Putea să stăruiască, și reușia desigur! s'o numiască pe fată institutoare, în Capitală! Institutoare! Cu leafă sigură, deci! Mai bun lucru, decât o casă, care se părădueste sau se vinde. Mai bun decât un pământ, care nu rodește regulat. Nu spusese unchiul Năstase, că nu rămânea alta de făcut, decât să vândă livada, pentru că pomii îmbătrâniseră? Și... da!... o idee

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

minunată! Avea să-i facă rost Lenuței, dacă se întâmpla să se încurce și s'o ia de nevastă, de direcția unei școale primare!

Să aibă el casă gratis în București, casă mare! Și, pentru un gazetar însemnat, poet de mâna întâia, se potrivia, — și așa avea să fie! — o școală din centru, cea din strada Clemenței!...

Petre Nicodim se pregătia așa dar pentru intențiile majorului și ale familiei Mălăescu. Fusese poftit, chiar pe a doua zi, și el făgăduise, ba chiar spusese „fireşte, s'ar putea să nu vin?".

Întâmplător, nu-i tăie nimeni calea și veni întins și mai de vreme decât se aștepta familia Mălăescu. Majorul nu era acasă, trebuia să pice. Muma și soția majorului, după ce'l primiră cu respect și stânjenite, șopotiră amândouă într'un colț.

Femeile se întrebau, ce să facă: să-l țină sub ochi, ca nu cumva să vorbiască Lenuței, poate și ceiace nu s'ar cuveni, sau să aibă toată încrederea, ca într'un om cinstit și de neam bun și să-l lase, dimpotrivă, să'și spună tot focul? Și femeile se hotărâră să-i lase pe tineri singuri, ca să-și deschidă inimile unul altuia.

Fata se îmbujoră la față, rămasă numai cu „el". De când înțelesese că se poate să-i fie bărbat, era sigură că'l iubește. Până atunci îi plăcuse, dar nu era dumirită asupra simțămintelor sale. Sunt oameni, cari nu doresc cu tărie ceva și nu'și primejduiesc inima cu deziluzii, decât după ce înțeleg că se poate să aibă ce năzuesc.

Speriată, Elena se uită spre uşe, apoi plecă ochii, găsi lucrul de mână, părăsit pe masă, cu câteva minute mai înainte. Voi să lucreze, dar nu mai vedea bine. Era într'amurg.

Fata se așeză în dreptul ferestrei; Nicodim își trase un scaun lângă ea. Înțelegând pricina stânjenelii ei: dragostea, Petre se simți îmbiat să nu-i dea pace fetei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce eşti aşa de îngândurată? începu el. Eşti supărată pe mine?

Era atât de departe de adevăr, şiretul, încât Lenuţa protestă, şi mai speriată.

— Eu? S'ar putea? De ce să fiu?

— Nu ştiu! Dar văd că preferi să'ţi chinuieşti ochii pe un moft de lucru, decât să mă vezi pe mine. Sunt aşa de urât şi de rău?

— Vai! cum s'ar putea?

— Dar cum sunt atunci, de nu te uiţi la mine?

— Să mă uit la dumneata?

— Firește! Eu de ce mă uit şi te sorb din ochi!

— Bărbaţii sunt amăgitori... îşi ridică ochii Elena, învinsă în cugetul ei, şi el îi luă mâna de pe lucru şi i-o sărută lung.

— Să nu ne vadă cineva... rosti fata.

— Aşa, te temi de altcineva, dar aminteri nu...

Afară se auziră cismele grele ale majorului. Petre îşi depărtă repede scaunul. Fata se sculă grabnic, se repezi la masă, luă cutia de chibrituri, ce se afla acolo, şi aprinse lampa, atârnată de-asupra mesei.

— Ei, bată-vă norocul! Da şedeţi pe întuneric aici? rosti Mălăescu, prefăcându-se că se miră, când aflase de la nevastă-sa, de ce sunt singuri „tinerii'.

— Vorbiam... glăsui Petre.

— De-ale tinereţii, întregi majorul.

— Da, râse Nicodim. Oare n'avem şi noi dreptul?

— Ba aveţi! se bucură gazda. Dar vorba să fie serioasă.

Nicodim îşi aduse aminte tot ce gândise el despre însurătoare, în ziua aceia. Il înfierbântase puţin sfiala, apropierea de Lenuţa, lămurita ei dragoste.

— Duduia Lenuţa n'are şcoala normală terminată? zise el. N'ar putea, cu sprijinul meu, de gazetar la Bucureşti, să fie institutoare?

— Ba cred că aşa ceva se poate. Sora domnului colo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nel Vereea, dela Călăraşi, nu e tot din şcoala aia, şi este la Bucureşti?

— Un colonel nu are mai multă trecere, ca un ziarist Să plec eu deaici, din Galaţi, acum când mă liberez, şi aranjez tot...

— La întâi Octombrie eşti liber. Şi zici că... vreai să te însori? îngână, dornic să i se răspundă, majorul.

— Nu mi-ar sta bine?

Mălăescu ar fi vrut ca Nicodim să spună că voeşte să se însoare cu Lenuţa. Nu întrebă deadreptul, tăcu. Lenuţa îi asculta cu bătae de inimă, cu vâjâit în urechi, şi marele, hotărâtorul moment, trecu greu, cu tot destinul cu care îl încărcaseră sora şi fratele.

Fata eşi din casă, covârşită, îngreuiată, sugrumată, cu nevoia să respire. Parcă în noaptea neagră de afară pierise nădejdea. Frate-său o strigă degrabă, strâmtorat şi el, neştiind ce să facă, amuţit. Afară de cazarmă şi ale ei, în deobşte omul nu era ager.

Veniră în casă şi Lenuţa şi muma şi soţia majorului. Făcându-şi curaj, Mălăescu zise tare, tot către tineri:

— Să'mi spuneţi drept, ce-aţi pus la cale amândoi, singuri pe întuneric? He!

— Nimic, nene! Ce vorbă!

Se bău ţuică: se întinse masa.

Pe când ciocniau paharele, nevasta majorului începu să istorisiască:

— La logodna Sănduleştii au fost doi preoţi şi au slujit mai abitir ca la nuntă.

— Eu am văzut logodne, urmă Petre, fără preot. Sunt poftiţi prietenii buni şi neamurile, se schimbă inelele, se bea câteva pahare în cinstea logodiţilor. E mai frumos aşa. Numai la cununie se cheamă popa; aşa e modern.

— Am auzit şi eu, aprobă Mălăescu. Tot logodnă este. Se schimbă inelele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nici unuia dintre ai casei nu-i plăcea ideia unei logodne fără slujbă preoțească. Socotind însă că Nicodim e de altă părere, nu crâcniră, ca și cum tânărul numai așa voia să se lege până la nuntă.

Începând mosafirul să cânte, luară toți ai casei fața obișnuită ascultării și nu mai fu vorba de logodnă.

Nicodim cântă de dragoste, învăluind-o în priviri amoroase pe Lenuța și bău mult.

Bunica și cumnata fetei se gândiră că flăcăul e cam bețiv, dar îi găsiră alte daruri.

Majorul se păstra la băut, asculta însă răpit de ariile caporalului privilegiat. La răstimpuri, dragostea și grija fratelui de soră izbutiau să închege o cugetare, câte o întrebare, asupra viitorului ginere. Avea să-l prindă la cazarmă pe caporal, și să-l silească a spune verde ce gânduri are.

Chiar a doua zi dimineața, când Petre pleca cu mântuitoarea condică, majorul îl zări și-l chemă.

— Ce spuneai eri, neică, de Lenuța și de școală, că ar putea să fie la București?...

Nicodim repetă ceeace spusese în ajun, mai deslușit, spre liniștea fratelui.

— Dacă Lenuța vrea să mă ia bărbat, ne logodim acuma... Eu plec la București, de cum pun mâna pe liberare și aranjez tot, în două trei săptămâni. Mă fac gazetar, îi fac rost de o catedră... Am să scriu acum o scrisoare lui unchiu-meu, care mi-e epitrop, că încă nu m'am folosit de majorat ca să vând livada... Și o să meargă strună... S'o vândă pentru că îmi trebue ceva bani, nu-i așa? Să mă îmbrac, să găsesc casă... Banii sunt totdeauna buni, dar când umbli să te însori?

— Poate că nu vrei să te logodești cu popă, ca să faci economii?

— Și de asta. Dar așa e la modă.

— Și ce neamuri, și ce prieteni ai pofti, întrebă încăodată majorul, fericit de cele ce aflase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La logodnă?

— Da, la logodnă.

— Nici o rudă. Unchiu-meu e prea bătrân; îi vine greu. A fost pe-aici, săracul!... Pe doi prieteni îi învit: pe gazetarul Dimitropol, care este corespondentul unui mare ziar francez şi este şi la „Vechii Galaţi", şi pe Ionescu, perceptorul pieţii. Îi cunoşti.

Majorul îi ştia. Dimitropol era om de seamă, pentru el. Îl văzuse cu prefectul, cu deputaţii. Pentru Ionescu, avea respectul cuvenit faţă de un slujbaş cu multe picuşuri.

— Apoi, dacă-i aşa, să ne grăbim oleacă. Nu mai sunt nici cincizeci de zile, până să te liberezi.

— Îi scriu lui unchiu-meu chiar azi, să se cotorosiască de livadă .

Majorul se despărţi fermecat de Petre, rămase pe loc şi privi în urma caporalului, cum se depărtează. Îşi ridică toracele strâns în tunică, imitându-l fără să vrea şi să ştie, pe tânărul preţuit. Privi mândru în juru-i, zâmbind. Fusese prevăzător, isteţ şi curagios, când îi scrisese soră-si să lase slujba dela ţară, păcătoasă, şi să vină la el, că-i va găsi un bărbat pe potrivă! Noroc că fata îl ascultase, altfel se prăpădia poate în mizeria unui sat, cum se mai prăpădise o fată...

Unchiul Năstase se jeluise într'adevăr nepotului, că livada de pruni, de pe Bărgău, nu mai rodeşte şi că arendaşul ei l'a vestit că n'o mai închiriază. Petre fusese şi el de părerea unchiului: să se vândă livada.

Gândindu-se că-i va trebui bani, ca să-şi cumpere haine civile, căci la cele lăsate în păstrarea magazionerului, cu trei ani în urmă, nu mai nădăjduia şi fuseseră de atunci haine de lepădat, — Petre scrise acasă o lungă şi caldă scrisoare.

Unchiul Năstase trata de vreme îndelungată vinderea livezii, dar nici el, nici muşteriul, nu se grăbiau. Ră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vaşul lui Petre îl zori şi-l hotărî pe unchi şi, la vreo zece zile, vechiul caporal de vânători se pomeni cu un mandat de şase sute de lei.

La mai mult nu se aşteptase, iar drept nu avea la nici un gologan: pentru că livada era a lui unchiu-său, nu epitropisită. „Nu-ţi trimet mai mult. — scria moş Năstase, — căci mă tem că-i risipeşti, până la eliberare. Aşa că, dacă vei fi la strâmtoare, ţi-oi mai trimite".

De când era vorba să se logodiască cu soră-sa, majorul îi ţinea mereu calea lui Nicodim, nestânjenit, ca unei rubedenii şi-l poftia acasă.

Cântăreţul lăsase cârciumele, învechite toate pentru el. La major, era mai din belşug, mâncare bună; era primire măgulitoare, iar ochii Lenuţei scăpărau tot mai plăcut. Abia cu perceptorul Ionescu şi cu gazetarul Dimitropol daca se mai răznia în câte o seară vioristul şi poetul. De ziarist avea şi nevoie pentru versurile lui.

Dase arvună la tipografia „Vechilor Galaţi" pentru imprimarea unui volum. Banii veniţi de pe livadă n'aveau să ajungă, dar el spera să învârtiască lucrurile aşa, încât să-şi vadă cartea tipărită şi — apoi — mai departe nu se gândia.

In adăstarea liberării, îşi cumpără un rând de haine frumoase, un pardesiu, căci se întomna şi deşi le-ar fi putut duce la camera lui mobilată, le duse la viitoarea lui soţie. Faptului acesta, întreaga familie Mălăescu îi dase o mare greutate.

Lenuţa se visa la Bucureşti, se vedea soţia omului iubit, onorată şi pizmuită de lumea însemnată a Capitalei, sărbătorită alături de tovarăşul ei faimos.

Nicodim îi dădu într'o zi întâlnire. Lenuţa veni. Se plimbară amândoi, îşi spuseră că se iubesc, făcură planuri de viitor.

Petre vroi s'o ducă la el acasă. Fata se împotrivi; el se supără, se jură că nu le mai trece pragul casei şi nu se mai însoară; pentru că nu înţelege ca viitoarea lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soție, să nu-i dovedească toată încrederea, ce se cuvine s'o aibă nevasta în bărbatul său.

Lenuța plânse; el nu se dădu bătut, supărat într'adevăr și, în cele din urmă, într'o trăsură închisă, veniră împreună la el acasă.

Când se despărți, pe înserate, după două ceasuri, — mâhnită, turburată, de grije, de senzația ciudată ce-o simțise în sacrificiul ei, Lenuța își sărută amantul cu desnădejde și aprindere. Strângându-l în brațe, vârându-și fața rumenită de rușine în tunica lui, șuieră:

— N'o să mă înșeli. Nu m'ai înșelat!

Și trecând pragul odăiței mici, în care simțise adesea cugetatele și nemai încercatele senzații se rugă:

— Să vii și astăseară la noi. Altfel mi s'ar părea că începi să fugi de mine.

Indată amintirea celor două mari ceasuri de iubire, a împotrivirii fetei, a supunerii ei, a brutalității lui necesare și victorioase, a promisiunilor rostite de el în toată sinceritatea zorului patimei, îl desfătară pe flăcău, îi-măgulіră trufia bărbătească. Era iubit! Se întreba, dacă o iubia și el pe sora majorului. Fără șovăire, sigur, își răspunse „da!“ cu mulțumirea însă, că este mai iubit el, decât iubia.

Pornise din odăița lui razna pe uliță, ajunsese în port și, acolo, uită o vreme, cu ochii la feerica priveliște a Dunării, toată frământarea și proaspetele lui amintiri. Lămpile electrice de pe cheiul de piatră al portului, păreau fiecare câte o lună, în apa mișcătoare, dincolo de catargurile fantastice, și fiecare tăia câte o brazdă luminoasă, de argint, de fosfor, către malul întunecat de dincolo de port. Ca o grapă nevăzută, care ar fi voit să culeagă argintul, aurul; nestematele din creștetele înflorite ale undelor, lucra necontenit pe deasupra apei. Chitaristul cafenelei din port cânta grecește o trăgănată romanță, un cântec legănător ca un caic pe ape domoale;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

murmurul Dunării îl îngâna în surdină și totul părea că plutește, în fericire, le nesfârșit.

Deodată, Nicodim își aduse aminte de Lenuța și că-i făgăduise să vină la ea, chiar în seara aceia. Tânărul se uită la ceas; era ora zece. Nu pregetă totuși, simțind că-i este dor de ea, năpădit de amintirile propriilor sale îmbrățișări.

Eși din port, cu pași mari. Întâlni o trăsură goală. Cum avea bani, — din cei trimeși de unchiul Năstase — luă birja.

Când îl văzu intrând, iubita deschise mari ochii, fața i se lumină de bucurie și, ca izbită de un val, ametită, se rezimă cu mâna de perete. I se perindase, văzându-l pe el, icoane, din cele două ceasuri trăite, ca nealtădată, sub sărutări.

— Să mă ertați că am venit așa de târziu, se ploconi Petre către mama și soția majorului; dar trebuia să vin: vreau să fixăm ziua de logodnă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PETALE DE CRIN

Până la eliberarea din armată, numai câteva zile mai erau. Arșița verii se potolise; se lăsa frig uneori; rând pe rând pomii și copacii îngălbeniau; trâmbe de vânt se târau pe uliță, aburcau în frunzișuri și le scuturau.

Nicodim zâmbia schimbării din jurul său, ca unor aduceri aminte, care nu-l costau silința scotocirii trecutului, căci veniau singure și stăteau privelişte înaintea sa. Avea și serioase pricini de bucurie: volumul lui de versuri se tipărise, îl văzuse. Avea să-l citească toată lumea gălățeană; aveau să vorbiască de Petre Nicodim toate ziarele din București. Costea Nogoescu, poetul cercului dela ceainăria intelectualilor, avea să pălească de invidie și avea să discute seri întregi cu Predescu, despre „Petalele de crin“.

Alexandru Scurtu, Sava Dimancea, Tiberiu Arsenescu și, firește, domnul Kopelschi, directorul „Tinerei Generații“, ce ochii aveau să facă pe rândurile stihurilor! Dar frumoasa Iulie, fata lui Kopelschi! Și Zambila Popescu, poate. Și maiorul Nedelescu, și Aurel Marinescu, care-l iubiau! Oare domnișoara Valonescu citia? Și are să învineţiască de necaz Corina Geru! Într'o poezie, dintre cele mai reușite, era vorba de ochii ei negri, de părul-i auriu și de pasiunea ei!

Volumul gata, Nicodim ceru tipografului, care era și proprietar al „Vechilor Galați“, o sută de exemplare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai multe nu i s'ar fi dat, întrucât, din cinci sute de lei, cât i se socotia tiparul, el nu plătise decât două, iar toată ediția era de cinci sute de volume.

Le duse acasă cărțile, la subțioară, mândru și visător, sâcâit totuși de o întrebare: „voi mai putea să dau la iveală altă carte? Ce-o să mai scriu? Simt că am isprăvit, ba și mai rău: nici versurile astea nu mi-se par gândite, nu le simt în sufletul, în cugetul meu, ca pe rădăcinile unor pomi, a căror grădină aș fi eu"!

Avea să se ducă la Lenuța cu verighetele; era ziua de logodnă. Mălăeștii nu se mai zoriseră, din noaptea în care Nicodim venise să hotărască ziua cea mare. Și iată că îi apăruse cartea. „Petalele de Crin" îl țineau în loc. Cu volumul abia apărut în mâni, i se părea că ar trebui să se ducă altundeva, la Palatul Regal, la prefectul Covurluiului cel puțin. Majorul, ce avea să vadă într'o cărțulie mică, ușoară, de versuri? A mai citit el vr'odată decât poate Micul Dor și Genoveva de Brabant?

Și Petre râse cu hohot, gândindu-se la privirea tâmpită a majorului pe stihurile „Petalelor de Crin". Chiar Lenuța, ce putea pricepe ca dintr'o poezie? Îl admira, fiindcă îl iubia și îl iubia, pentru că el era un ideal pentru ea și spera să-i fie nevastă. Și parcă n'avea să-i fie? Ba da! dar... Aveau să se logodiască, se înțelege; iată cumpărase și inelele; el le cumpărase!

Petre Nicodim, cu buzunarele pline de „Petale de Crin", se trezi în mijlocul orașului. Aștepta înaintea grădinii publice, aromit de o fericire, care ațipise acum, nici el nu știa de ce. Adăsta parcă să i se facă un soclu în grădină, soclu pe care să fie urcat, ca să dăinuiască acolo, spre cinstirea poeziei și a orașului Galați.

Oamenii văzuți de mai multe ori și alții cu desăvârșire necunoscuți treceau în pas domol pe ulița mare. Nu se interesau de nimic, firește, inima le era pustie, — poate pentru că nu știau de apariția „Petalelor de crin!".

Din locul unde sta Petre zări peste drum vitrina

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/arr1901-1932

unei librării. Duse mâna la buzunar, fulgerat de o idee In doi paşi fu la uşa prăvăliei de cărţi; intră înăuntru. Din câteva cuvinte se înţelese cu librarul, care aşeză numai decât, în mijlocul marei vitrine, versurile lui Nicodim.

Autorul stătu un moment înaintea librăriei, ca să-şi priviască „opera". Nu şedea aşa, ca să-şi acopere cartea, ci mai la oparte. Priviri înecate de lenevşe gânduri aruncau bărbaţii spre vitrina cu cărţi. Doamnele se oglindiau în geamul gros şi mare, duceau mâna la coafură, apoi îşi neteziau spatele.

Nicodim se urni din loc, nemulţumit. Ce lume neghioabă! Şi, deodată, ciuli urechia. O voce cunoscută de femeie, răsună pe aproape. Poetul se uită cu luare aminte la şiragul cărgător de oameni şi o zări pe Corina Geru. Căpităneasa, cu bărbia în vânt, se oprise din mers, de vorbă cu un ofiţer de marină şi, vădit, avea să treacă pe dinaintea librăriei.

Lui Nicodim îi veni tot sângele în obraz. Se fâstâci, încă pe loc, neştiin dîncotro să se îndrepte. Intâi, îi trecu prin minte, să-şi scoată cartea dela vitrină; dar îndată îi păru bine că volumul se afla acolo, la vedere. Se gândi să se ascundă, dar să şipriviască. Trecu drumul, uitându-se mereu să vadă, dacă l'a zărit sau nu Corina.

Căpităneasa păşia încet, cu opreli, de vorbă cu ofiţerul de marină, tânăr şi elegant. In dreptul vitrinei cu cărţi perechea se opri, parcă mai mult. Era să treacă apoi, când ofiţerul zări ceva, care-l interesa, şi se apropie de vitrină, urmat de căpităneasă.

Nicodim urmărise, cu bătae de inimă, toate mişcările Corinei, de după felinar. Ii venise să strige, la un moment, fostei lui amante: „dar uită-te! nu pleca!" şi răsuflase uşurat când o văzu şi pe ea aplecată spre cărţi.

Căpităneasa intră în librărie. Petre nu se clinti din locu-i de pândă. Inima iar pornise să-i bată cu putere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Sunt curios ca un copil!“ se certă el, nemulțumit de turburarea lui.

Corina eși din librărie, cu o cărticică în mână. Petre își cunoscu „opera“, dar i se păru mică, neînsemnată. I-o cumpărase! Voise să-l citiască! Poate îl mai iubia! Femeile...

Cu ochii holbați, poetul își urmări cititoarea. Văzu însă că fosta lui iubită îi mototolește cartea în mână, o ține cu dispreț, așa ca și cum ar fi gata s'o arunce în cea dintâi mocirlă ivită în drum. Petre coti, pe o stradă lăturalnică, răsvrătit, mâhnit, nemai văzând în juru-i nimic, călcând ca'n gropi.

Intr'o răspântie, văzu deodată înainte-i două figuri zâmbitoare. Ii surâdeau lui, și le cunoscu. Ionescu și Dimitropol îl prinseră de câte o mână, felicitându-l că se logodește.

— Dar nu ești de loc vesel! observă gazetarul, așezându-și mai bine ochelarii. Și trebuia să fii acasă la logodnică, la ora asta! surâse moșnegelul. Noi acolo ne duceam...

— Mergem împreună! făcu simplu Nicodim. Nu erau gata verighetele; scoase el din buzunar inelele și le arătă celor doi prieteni. Vioara mi-e acolo.

Vorbind toți trei, ajunseră fără să bage de seamă.

Petre intră cel dintâi. Majorul, când îi văzu pe Ionescu și pe Dimitropol, se emoționă, încât gângăvia. Ochii i se umplură de lacrimi. Se simți fericit deodată, luminat, ca și cum ar fi fost tot o mare, întunecată și goală încăpere, în care s'ar fi răsturnat de-odată un morman de nestimate, căldură și raze. Și avea în acelaș timp simțimântul că e nevrednic, că nu merită atâta fericire. Năzuise mai puțin, și gazetarul și perceptorul erau dovada că năzuința lui tainică s'a împlinit cu prisosință! Pentru Lenuța avea o dragoste de tată.

O temere însă micșoră văpaia fericirii majorului: adusese preot, când știa bine că Petre spusese că se lo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

godește fără slujbă preoțească. Se uită după viitorul cumnat: Nicodim făcuse cunoștință cu popa Matei și vorbiau prietenește.

Peste un ceas, logodna se isprăvise; urările curgeau, mama și nevasta majorului puneau pe masă cozonac, prăjituri, vin, iar Nicodim acorda vioara, ca și cum nimic nu se petrecuse.

Logodnica părea dezamăgită: simțise că Petre e cu gândul departe de ea. Într'adevăr, poetul fusese urmărit toată vremea de amintirea proaspătă, din ziua aceia, a Corinei și a „Petalelor de Crin" mototolite. Lenuța se uita lung și încețat la iubitul ei, lăsa ochii pe verighetă,— parcă se îndoia de înțelesul inelului, — tristă, neîncrezătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

MOŞTENIREA

Ca pe neaşteptate, veni dorita zi a eliberării din armată. Nicodim se schimbă la vestminte în casa majorului, prieten al magazionerului, căruia îi trimesese până la unul toate efectele militare.

Cu două zile mai înainte, lui Petre îi sosise dela Buzău trei sute de lei, urmarea unei scrisori, prin care ceruse bani unchiului Năstase. Mandatul nu era scris de mâna unchiului şi pe locul hărăzit pentru corespondenţă se aflau deslușiri: „Conu Năstase e tare bolnav. Stă la pat, dar bun e Dumnezeu. Şi vă roagă să-i trimeteţi veşti, că vrea să ştie unde sunteţi, după ce-aţi plecat din Galaţi".

După un ceas dela îmbrăcarea hainelor civile, Nicodim uitase că fusese militar. Şi la lucrurile şi la oamenii cu care se legase, în vremea ca de mult trecută a milităriei, se uita acum ca'n zare, înstreinat şi fără pic de părere de rău.

Lenuţa, care aşteptase liberarea lui, îl privia cercetător, cu neîncredere, cu teamă, dar şi cu admiraţie, — îi sta aşa de bine fostului caporal, în costum civil! Şi parcă n'ar fi fost acelaş om! Fata îl simţia depărtat de ea şi, la toate prilejurile, întreba sfios: „Ai să ne scrii, nu-i aşa?" In haine civile, Nicodim devenise dintr'odată un domn distins şi respectabil, pe care o soră de major, fie chiar absolventă de şcoală normală, nu îndrăzneşte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anii1901-1932

să-l tutuiască, sau să-i ceară să-i scrie „ei". „Ai să ne scrii nu-i aşa?" întreba Lenuţa.

Majorul zicea: „Mai întâiu, — eu ştiu! — ai să tragi la un hotel. Apoi îţi găseşti casă. Odăi pentru burlaci sunt berechet în Bucureşti! Şi ne scrii adresa. Pe urmă îţi cauţi slujbă; te faci gazetar, — că asta ţi-e meseria. Iar de-acolo încolo, treaba merge strună! O faci pe Lenuţa profesoară, vă repeziţi într'o zi amândoi aici; popa Matei aşteaptă; actele trec ca fulgerul pe la ofiţerul stării civile; mi le trimeteţi mie mai din vreme; şi vă cununaţi! Ce zici?"

Petre căuta să pară vesel, să se însufleţească de proectul, care părea acum al majorului, şi râdea cu hohot, râdea fals, cu aerul omului, care le mai auzise toate astea şi nu încăpea îndoială că ar putea să le uite.

La gară, îl petrecu toată familia Mălăescu. Porniră de-acasă în două trăsuri: Petre cu logodnica într'una: pentru ca să-şi poată spune, nestânjeniţi, tot ce le urca inima la cap; iar familia într'alta.

Majorul voi să cumpere el biletul de tren, ca să mai stea tinerii o vreme împreună, de despărţire. Petre, pe neaşteptate, se rupse de Mălăeşti, şi se repezi la casa de bilete, unde stătu până aproape de sunarea clopotului gării.

In puţinele clipe ce le mai avea de stat pe peron, împresurat de tot neamul logodnicei, Nicodim îşi arunca ochii peste capetele cercului din jurul-i, temându-se să nu-l zărească te miri cine, poate chiar Corina Geru. Când se auzi: „Poftiţi, d-lor, trenul pleacă!... nevasta majorului zise, ca speriată: „sărutaţi-vă!" Petre se plecă şi îşi puse buzele pe obrazul logodnicei, care-l sărută ca de adio, oftând amar, cu lacrimi în gene.

In vagon, îşi făcu datoria: scoase capul pe fereastră, când se urni trenul, flutură o mână, zâmbi voios, ochii îi străluciau şi strigă tare: „la revedere!" Apoi, a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şezându-se la locu-i, rămase cu privirile pe fereastră, în azurul depărtat.

Până să nu primiască cele trei sute de lei dela moş Năstase, cum nu mai avea nici un ban, se gândise să se împrumute dela major. Având bani, fusese în cumpănă: să-şi cumpere palton, — căci iarna începuse să se vestiască, — sau să dea o sută de lei tipografului, ca să mai ia dela acesta „Petale de crin“?

Întâlnindu-se însă cu Dimitropol, îi spusese că pleacă la Bucureşti, că n'a putut să-şi desrobiască dela tipograf cartea, că n'are palton. Gazetarul ştia că în Capitală viaţa e costisitoare şi îl luă cu el pe poet, îl duse la tipograf. Pe chezăşia lui, Nicodim luă încă cincizeci de volume, din opera sa.

Versurile şi vioara erau aproape tot bagajul cântăreţului. In ele era puterea sa. In ele era tot avutul. Dar şi puterea şi tot avutul lui s'ar fi sdruncinat şi sărăcit, dacă trubadurul ar fi avut o conştiinţă cârtitoare şi o închipuire pesimistă.

Lui Petre nu-i trecea prin minte, că n'are slujbă; că e pe jumătate căsătorit. Parcă l'ar fi aşteptat Bucureştii cu ospăţ veşnic, cu o casă deschisă. Lenuţa, abia părăsită, cu lacrămi pe obraz; Corina care-i întristase ultimele zile şi aruncase peste „Petalele de crin“ o umbră veştejitoare; unchiu-său Năstase, bolnav, — nu se perindau, nu răsăriau dinaintea ochilor săi.

Tremul sbura, şi Petre era într'o stare sufletească de linişte, de plutire tihnită şi dulce, ca de pasăre în luna Mai. Poate pentru că scăpase din armată. Îi fusese, ce-i drept, uşoară viaţa, o trăise după voe; dar fusese privilegiat, avusese nevoe de ocrotire, şi este firesc să te simţi încătuşat de protecţia altuia.

Nicodim era fericit, poate pentru că se simţia liber. De altfel, el nu cerea mult vieţii. Îi ajungea să fie sănătos. Cânta, bea, — băutura o găsia şi fără bani, un cântăreţ ca el, împărtăşind şi altora sufletul lui uşor, spu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mos ca şampania. Nu avea nici un ţel, care să tot fugă din zare mai departe şi să priceapă adesea că nu-l poate ajunge. Nu se întreba, care e rostul vieţii, nu-l turbura grija zilei de mâine.

Abia plecat, uitase tot ce părăsise. Dacă şi-ar mai fi adus aminte de Galaţi, numai Dunărea şi vapoarele l'ar fi înduioşat, cu părere de rău că nu le va mai vedea niciodată. Asupra Lenuţei, asupra făgăduelii lui, că o va lua de nevastă, numind-o institutoare în Capitală, nu mai avea nici un gând. Când promisese, fusese sincer. Crezuse cu tărie în cuvintele sale.

Dar niciodată n'avea să cugete, ca un ticălos la o mişelie bine ticluită, la părăsirea surorii majorului: Era liber; era fericit că e liber; era fericit de tinereţea şi de visurile lui luminoase şi goale.

După un ceas de călătorie, Nicodim îşi aduse aminte, că alesese, după ce înşirase două vagoane şi zărise multe locuri neocupate, un compartiment, în care erau două cucoane frumoase.

Îşi luă ochii din fereastra, prin care sburase cu toată mintea. Se aşeză mai bine. Cercetă vecinii. Una din cele două cucoane sta de vorbă cu un domn, — parcă bărbatu-său. Ceailaltă, o tânără cu gene lungi, cu gura cărnoasă, domnişoară poate, citia, cufundată.

Nicodim pândi clipa, când domnişoara îşi ridica privirea, ridicând-o, se ploconi înainte-i şi îi întinse cartea lui „Petale de crin“:

— O carte apărută acum, dacă 'mi daţi voe...

Fata luă cartea, mulţumind şi se înroşi. Ea se înroşise şi era amărâtă un pic, că tânărul n'o cinsteşte măcar cu o privire, după ce fusese sigură, că el îşi alesese anume locul, în acelaş compartiment de vagon.

După un ceas erau prieteni buni, dar fata avea să se dea jos la Ploeşti.

Abia ajunse în Capitală şi după ce trăsese la un hotel unde şi lăsase bagajul, Nicodim înţelese că nu-l aş-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tepta nimic și nimeni, că e singur între sutele de mii de oameni, parcă toți cunoscuți sau legați în taină unii cu alții.

Toamna târzie smulsese Bucureștilor singura lor podoabă, frunzișurile, iar cerul, parcă anume posomorât, de rea primire, nu-și mai destrăma cânepa cenușie, nici noaptea, nici cât să scapere o stea.

Noroc că Petre avea ce face deocamdată. Își găsi, bătând mahalalele, odaie mobilată, își împrăștie cartea, „Petalele de crin", pe la librari, luând în schimb chitanțe. Dădu o raită pe la cârciuma lui Marin, bărbatul Linei.

Dar nu avu parte de nici o bucurie. Camera închiriată avea fereastra la stradă, fără folos, căci peste drum era o crâșmă mereu plină, neadormită. Pas de mai trece geamantanul pe fereastră, când vei voi să te muți! Librarii nu primiseră cu dragă inimă volumul de poezii. Plictisiți, fără să-și ridice ochii la autor, mai bucuroși parcă să refuze cartea, o primiau și lepădau un bilețel în schimbul ei. La cârciuma lui Marin, nici Lina, nici bărbatu-său, nici băetanul cunoscut, nu se aflau. Un flăcăiandru, neprietenos cu lumea, mocnia înțepenit după tejghea.

Petre își anină toată speranța de birtul din strada Câmpineanu. Era de patru zile în București și nu-i fusese la îndemână. Se duse acuma. Dar, la vechiul praznic al studențimii, nu mai văzu nici unul, dar pe nici unul din tinerii de odinioară.

Nicodim se mîră, dar își aduse aminte, că de trei ani încheiați nu mai văzuse localul acela și că studenții, pe care-i cunoscuse el, erau mai toți la facultatea de drept.

„Sunt avocați acum! sunt însurați! sunt cunoscuți! sunt bogați unii! se gândi el, cu amărăciune. „Iar eu, ca greerele din fabulă, am cântat; acum să joc, dacă-mi dă mâna!"

Nu fu însă răpus de mâhnire. Îi trecu de grabă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Uită: avea încă bani și își pierdu vremea jucând table și biliard prin cafenele; cântând seara la vioară, când îi 'abătea să vină mai de vreme acasă, după cină.

Într'o zi friguroasă, își numără banii și văzu că nu-și poate cumpăra palton, pentru că nu mai rămăsese decât cu vr'o optzeci de lei! Cerul zăpădos, vântul rece, îi aduseră aminte de ceainăria intelectualilor. Sgribulit în pardesiu se îndreptă spre localul cald și simpatic.

Dar și acolo, câtă schimbare! Alți băutori de ceai; nici frumoasele fete ale patronului, nici Mutu, numai bătrânul ceainar, cu barba mai albă și mai lungă, dăinuia.

Nicodim scrise acasă la Buzău o carte poștală, în care își da noua adresă și-i cerea unchiului bani pentru palton.

La săptămâna, primi dela Buzău un plic mare. Până să-l deschidă, cunoscu după scrisul de pe plic, că nu-i dela unchiul Năstase. Dela primele rânduri, se așeză pe scaun turburat, mișcat.

„Conu Năstase s'a prăpădit, Dumnezeu să-l ierte! A fost lume puțină la înmormântare, aproape numai noi, că era și o zi urâtă. Are mormântul lângă răposata coana Smaranda, care cumpărase locurile de demult".

Petre aruncă scrisoarea pe masă; nu mai putu urma; lacrămile îl orbiseră. Țâșni în picioare. În odaia mică, se învârti năuc, din perete în perete. Era atras de răvașul isvod de durere, și-i era frică să-l mai citiască. Dar nenorocirea cea de căpetenie o aflase, — ce mai putea fi în epistolă?

Se opri înaintea ferestrei, dornic să curme nesuferita stare a inimii sale împovărate și rănite. Din cârciuma veselă de peste drum eșiau un bărbat și o femee, tăetoni de lemne poate, ținându-se de gât. Ea parcă n'ar fi fost beată, parcă se prefăcea, cine știe cu ce țintă. Ridicând ochii, iscoditor, femeia îl văzu pe Nicodim, îl privi cu silință,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre se trezi din jalea sa turbure, sub privirea femeii, care sfârși prin a da din cap cu milă. Tânărul își duse mâna la obraz și pricepu: toată fața îi era udă de lacrămi și femeia se întâmplase să bage de seamă. Un flăcău chipeș, cu mustață în lege, și plângând, e o privelişte rară.

Tânărul se trase dela fereastră, scuturându-se cu silă de compătimire. Măsură iarăș de câteva ori încăperea strâmtă. Dar durerea i se potolise, poticnită de vederea mușteriilor cârciumei de peste drum.

„Oare cine să-mi scrie? se întrebă el. Și mandatul primit la Galați, de aceiaș mână era scris".

Inainte de-a întoarce hârtia, citi încăodată primele rânduri. Ochii iarăș i se umplură de lacrămi, și căută, în sfârșit, iscălitura: „Pârvan".

„Care Pârvan?" se întrebă el și lăsă îndată întrebarea, cu imagina unchiului înaintea ochilor. Il vedea pe bătrân, așa cum i se arăta el mai des, mângăindu-și țăcălia în vânt, viclean și batjocoritor, ținându-și de rău nepotul, că la nimic nu se pricepe și prevestindu-i „că n'are sa împlinească nimic.

Și Petre îi zâmbi printre lacrămi figurii acesteia, înduioșat și îndurerat. Căci ceia ce el n'ar fi fost poate în stare să spună hotărît, știa sufletul lui: unchiul Năstase îl iubise, cu toate metehnele ce socotia că le are și că nu le va lepăda; îl iubia, ca pe feciorul lui, ca pe o urmare a ființei sale pieritoare.

Scrisoarea mai înștiința, că cuconu Năstase întrebase de nepot, până'și dase dulul. Părintele Cosma fusese de față și-i pusese lumânarea în mână. Petre vedea limpede, ca și cum le-ar fi văzut cu un ceas mai nainte, toate cele petrecute în casa părintească.

Cum de-și putea așa de lămurit închipui, nu-și da seama și nu se cerceta. Il vedea pe unchiaș, cu fața suptă, cu ochii pieriți, privind spre ușe, din pat, ca și cum ar fi putut să pice el, nepotul. Vedea ochii închi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zându-se, mânile osoase tremurau o clipă și se adunau spre nemișcare, deasupra pieptului. Și atunci, bine-cunoscutul preot Cosma, vechi prieten al întregii familii și al unchiului Năstase, cu o lumânare de ceară galbenă aprinsă, — și văpaia se înălța speriată și scădea în adăstare, — silia dreapta moșneagului pe moarte să apuce făclia de datină, ca să-și facă lumină căii întunecate, spre Dumnezeu.

Necunoscute suflete cugetau mișcate în turburatul Nicodim. Trubadurul nepăsător nu mai era în granițele sale, stăpân al lor, cu o mărginită durere a sa, lesne de înlăturat. Suferia în toată moștenirea sa omenească, în obârșia adunată în el, la olaltă cu multele făpturi ce-i dăsără făptura.

Mai află din scrisoare, că e singurul moștenitor, că poate vinde casa și tot avutul moșnenesc al unchiului, — lucruri știute, — și că, iscălitul pe epistolă Pârvan, avea drept scris la mână să locuiască în aripa cu bucătărie a casei un an întreg, — pentru că sărise în ajutorul conului Năstase, la nevoie.

Cine era acest Pârvan, lui Petre Nicodim nu-i trecea prin cap și nici n'avea răgaz să se gândiască, prea covârșit de tristețe.

Incet, lăsând mâhnirea să adoarmă în cenușa sa, crescură și se limpeziră alte gânduri. „Trebue să mă duc la Buzău, ca să văd ce-i cu moștenirea, cu casa mea. Și tocmai nu am bani. Iă pardesiu, cum aș putea să călătoresc ?... Apoi să tremur prin Buzău? Imi trebue palton! Dela cine să împrumut bani! Numai dela gazdă aș putea! Dar ce să-i spun? Să-i las amanet vioara și pardesiul"!...

Calea găsită, Nicodim nu păși pe ea. Era leneș, amânător și apoi, drept este, moartea lui unchiu său îl îndurerase cumplit. Plecă de acasă, hai hui, și se întoarse noaptea, obosit, ca să doarmă.

A doua zi, la propunerea de împrumut a studen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tului, proprietăreasa, femeie ca de treizeci de ani, îl chemă pe bărbatu-său. In faţa tânărului frumos, înalt şi elegant, femeia se zăpăcise şi o temere îi tremurase în inimă: „să nu fac vr'o prostie, de pe urma căreia să mă cert cu bărbatu-meu şi să rămân şi cu odaia ne închiriată!“.

Tristeţea suflase de pe faţa lui Petre toate urmele de veselie şi de nepăsătoare voie bună şi înscrisese pe ea acea nobleţe, caracteristică figurilor de cugetător.

Vioara şi pardesiul i se părură proprietărului un zălog de preţ şi împrumută chiriaşului cincizeci de lei.

Bulevardul, croit din faţa gării până în miezul oraşului, i se păru lung, celui care nu-l călcase de patru ani. Cunoscutelor clădiri, copacilor desfrunziţi, le zâmbi trist, ca unor prieteni muţi, cărora zadarnic le-ai grăi. Bucuria revederii oraşului natal nu cuteza să fie puternică, vorbăreaţă, în sufletul jalnic. Durerea pierderii unchiului, durere la care se întovărăşia abia acum şi aceia a mătuşii Smaranda, se micşorase totuş, amorţise.

Vederea casei întregi, a cerdacului cu giamlâc, îl opri în loc şi, iarăş, Nicodim văzu aevea pe unchiul Năstase, galben, închizând ochii, deschizând buzele, ca să treacă nevăzutul suflet, să se ducă aburul acela, închipuit din strămoşi, către alte lumi.

Ca să nu-şi sporiască turburarea şi să nu-l răpună, Petre se repezi, de cum dădu poarta în lături, la uşa geamlâcului, şi pătrunse în casă. Clocote se ridicau în el: neguri cădeau peste mintea lui, îndârjită să rămână trează.

Văzu, ca'n vis, în geamlâc, vechiul divan de odihnă al unchiului Năstase. Deschise uşa sălii, aceia care despărţia odăile. In paşi mari şi anume sgomotoşi, ca să răsară cineva din încăperi, dar nu repezi, trecu prin umbra învăluitoare, vechea umbră în care se contopiseră de atâtea ori umbra unchiului şi-a mătuşii, cu un fior tot mai adânc şi mai rece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Inaintea uşii bucătăriei se opri în loc, uluit, apoi revoltat. In cuhnie, cânta cineva, încet, trăgănat, de dragoste! Cu putere, ciocăni. Uşa se deschise grabnic.

Nicodim se şterse la ochi, ca să vadă mai bine: sta faţă în faţă cu Aniţa, cu cea dintâi femeie, care-l iubise; cu aceia pe care o iubise cu patima descoperirii unei comori de senzaţii şi de plăceri, în el însuşi şi în perechea sortită făpturii lui; sta faţă'n faţă cu femeia pe care o iubise cu volnicia animalului, cu nesaţiul feciorelnic, cu bucuria stăpânirii unei forţe elementare.

Revolta i se mistui. Bâlbâi ceva, cu sângele în obraz. Intinse mâna, spre mâna stângace a femeii, uluită şi ea. O ţinu mult, mânuţa aceia aşa de scumpă odinioară, uitată şi totuş aceiaş la toate femeile, la cele cari mai apoi îi făcuseră inima să bată de dorinţă şi de mulţumire supremă. Şi se dumeri:

— Pârvan, care mi-a scris e bărbatu-tău!

Şi cum Aniţa îşi pleca ochii înegriţi şi sorbitori, ca şi cum culesese şi coborâse iarăş chipul fostului îbovnic în inimă, şi, ca să ascundă cele ce simţia, îşi trăgea mâna, încet dar hotărît, Petre simţi în palma sa, asprimea, bătăturile de pe palma Aniţei.

Flăcăul lăsă mâna, femeia se trase mai în fundul bucătăriei. Parcă un străin se aşezase între ei. Capetele amândorora se plecară. Un timp se făcu tăcere.

— Eram şi noi aici, când a murit; grăi domol, depărtat, Aniţa. Era şi părintele Cosma, că-i fusese prieten... Noi l-am îngrijit toată vremea, de cum s'a îmbolnăvit. Ne-a chemat, că se temea de alţii, de neamuri depărtate. Ne-a spus să stăm în casă, aici, ca să-i fim aproape. Şi i-am cerut înscris, ca să nu ne supere nimeni, măcar un an.

— Ştiu; mi-a scris Pârvan.

Inţelegeau amândoi că tăcerea poate fi tălmăcită în gânduri, în amintiri, în nehotărâri. Petre vorbi îndată:

— Au rămas ceva bani?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anica

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aniţa răspunse de grabă:

— Sunt la părintele Cosma; poţi numai decât, chiar acu să-i iai.

Şi, ca şi cum ar fi fost poftit să plece, Nicodim se urni spre uşe, pe care o lăsase deschisă de perete.

In sală, omul venit de departe, de patru ani plecat dela cămin, se opri, se uită lung, cu dor, la încăperea aşa de cunoscută. Se vedea pe el acum, un băeţel acolea, alergând de-alungul pereţilor; asupra lui şi-al trecutului său dispărut, se înduioşa pectul. Ar fi vrut să intre prin odăi.

— Sunt închise, pecetluite, dar dumneata poţi rupe ceara! rosti din napoia sa Aniţa.

Da! pe el îl aşteptau camerele acelea, cripte şi altar. In adăstarea lui, nu i se mai îngăduise nici aerului să le viziteze. Odăile erau neacrisite. Vechile lucruri respiraseră îndelung, în văzduhul puţin.

— Deschide-le fereastra! porunci noul stăpân, înscăunat în drepturile sale de moştenitor urmând mai departe să cerceteze vag şi să mângâie cu privirea: patul, şcrinul, masa, lucrurile mărunte.

Când să plece, Aniţa întrebă:

— Dormi aici, „domnule“?

— Nu! răspunse Petre, hotărât îndată. La hotel!

Părintele Cosma îi numără moştenitorului cele patru mii de lei, lăsate în păstrarea sa de către Năstase Nicodim.

— Celorlalte neamuri, ce le mai avea, Năstase le-a lăsat la fiecare câte puţin: numai atât cât să le ia dreptul de-a te târâ prin judecată, cu gând să strice adiata. Să vorbeşti cu Neagu: îl ştii, că ţi-e prieten. Te deslueşte el. Cunoaşte toate ulicioarele legii!

Aşa dar, Ghiţă Neagu era avocat! El făcuse testamentul Toţi cei ce urmau la universitate pe vremuri erau acum oameni aşezaţi, înstăriţi. Dintre toţi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai el, Nicodim, pierduse timpul cu nimicuri. Nu era de stat în Buzău!

— Dar de sufletul răposatului, — zise preotul, temându-se că uită, sau nu-l mai întâlneşte pe Flăcău, — ce socoteşti? Sunt pomeni, pomeniri, slujbe. Se cuvine să-i poarte de grije cineva. Şi de sufletul mătuşe-ti!

— Părinte, lucrurile din casă, mobila, câtă este, ţi-o dau sfinţiei tale, s'o vinzi, s'o împărţeşti. Câteva din ele o să le dăruieşti... lui Pârvan, om sărac şi, cum ai văzut şi sfinţia ta, săritor la nevoie. El a îngrijit de unchiu-meu, cât a zăcut.

— Da... nevastă-sa nu prea vrea, parcă avea o pică pe unchiu-tău, dar s'a răsgândit, îşi aminti preotul şi trecu iar la cele preoţeşti.

— Mormântul e îngrădit cu fier, — cred că ştii. Dar mai e nevoe de o cruce de piatră, aidoma cu a răposatei. Acum este una de lemn la groapa lui. Nu costă mai mult de trei sute de lei, o cruce cumsecade.

— Sunt lucruri bune, părinte, în casă. Ai avea de unde pune şi crucea. Dar poftim trei sute de lei. Şi vinde tot. Eu nu pot sta mult la Buzău...

— Aşează-te atunci colea, — îi arătă preotul Cosma lui Petre o masă, — şi scrie. Sarcinile de soiul-ăsta nu se încredinţează numai din gură. Să nu întrebe care-va cu ce drept înstrăinez eu...

Părintele aduse cele trebuitoare pentru scris.

A doua zi, Petre se duse la cimitir. Locul aşezării celor care au fost oameni, care au gândit, au iubit, au ascultat cântece, au dorit, s'au împotrivit, locul nimicirii lor desăvârşite, — i se păru lui Petre ca o grădină, plăcută la vedere, dar în care auzul se încordează dela sine şi ascultă un grai al tăcerii, tăinuit, ciudat.

Tânărul văzu mormintele părinţilor lui: părăsite cufundate, ca şi cum cei dinăuntru îşi isprăviseră şi trupul; încet încet, fărâmă cu fărâmă, plecaseră, se refugiaseră altundeva. Mormântul mătuşii era încă nou, sub

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lespedea albă și, în aceiaș îngrăditură, al unchiului era încă morman, moșoroiu în care parcă un sobol uriaș dormita, aștepta.

Sub pietrele grele, sub pământul gheboșat, parcă totdeauna reavân, ochii drumețului nu pătrunseră, nu scormoniră cu închipuirea. Nu-l văzu pe unchiul Năstase, — și Petre îl văzuse aevea la București, i se năzărise dându-și duhul și mort apoi.

Gânduri vagi, de durere, descurajare, de mila celor ce putrezesc, îi umeziră ochii. Se rupse curând din tristețea covârșitoare, care-l îmbiba și-l încovoia. Înviersunata lui viață îi îndreptă șira spinării. Cu pas tare, plecă, își luă ramas bun, pentru totdeauna, și dela mormintele alor săi și dela țintirim.

Pe la poartă, cu privirea în zarea senină, care îl și furase, o mustrare îl mai întoarse în sălașul morților: nu lăsase flori pe morminte. Dar căutase în tot orașul!

„Buzăul ăsta! Trebuia să aduc dela București!... încheie Petre reflecțiile sale asupra cimitirului, și cerul albastru din ziua aceia de sfârșit de Octombrie, îl purtă hotărît pe aripile unui stol de ciori, negre corb, ca pe ale unor albatrozi.

In dreptul Primăriei se întâlni cu Ghiță Neagu. Vechii prieteni se îmbrățișară .Amintirea chefului și năzbâtiilor de odinioară, a vieții de lipsuri, de primă tinerețe și de libertate, a fermecatei lăute a lui Petre, lăcrămă în inima avocatului.

Ghiță se făcuse ambițios. Voia, nu numai să trăiască din meseria lui, ci să se îmbogățiască și să ajungă om de seamă.

In provincie, cel care începe o profesiune, găsește pe înaintașii săi orânduiți ca într'o ierarhie. Să primiască, de bună voe, a fi cel din urmă dintre confrați, însemnează să se orânduiască la mizerie, și să se înfiereze ca nedestoinic. Iar ca să ajungă în primele rânduri, îi trebue muncă, talent uneori, intrigă, ifos și bani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Neagu muncia; se însurase, ca să aibă avere, şi partidele politice îl curteniau toate trei, pentru că nu se înscrisese în nici unul.

Uitându-se la Petre, ca la întruchiparea vremii când nu avea griji, răspunderi, rosti:

— Acum văd, măi, cât de frumos eşti! Parcă n'ai fost chiar aşa de voinic şi totuş svelt, şi mlădios! Ţi-aduci aminte, cum te-am învăţat şi te-am ajutat să dai geamantanul pe fereastră, ca să nu plăteşti un fleac de chirie? Ascultă, — şi-aduse el aminte toată starea de faţă a prietenului său, — ţi-a lăsat unchiu-tău tot puţinul ce-l avea şi el. Ce-ai să faci cu sfoara de pământ şi cu casele? Eu i-am ticluit testamentul...

— Să stau la Buzău, Ghiţă?

— Parcă ai dreptate! se gândi Neagu la concetăţenii săi, neinstare să-l preţuiască pe poetul şi pe cântăreţul Nicodim.

— Vând tot! glăsui Petre. Tu să vinzi. Iţi dau...

—„Procură! ajută avocatul. O s'o facem. Dar mai stai prin Buzău .Imi pare rău că eşti în doliu, altfel am trage un chef de-al nostru! Ah! ce seri, ce nopţi, am petrecut noi! Nu te poate uita Costea Negoescu, deşi numai odată te-a auzit, ştii, la crâşma aia, unde am venit după ce fusesem la Pasărea. Dar cu crâşmăreasa aia? Oare cum îi zicea? a lui Marin, ce-ai făcut?

— Am uitat-o!

— Mare calitate ai! Uiţi, ca Dumnezeu, care nici el nu ţine minte, cine face rău şi cine face bine şi, mai grav decât la tine! pedepseşte şi răsplăteşte anapoda. Cu tine însă a brodit-o, făcându-te să-i semeni. Fiindcă tu, ca munţii, ca mările, ca primăverile lui, sporeşti dragostea vieţii, hărăzite nouă, fără s'o fi cerut.

— Păi, dacă nu existam, cum era să i-o cerem?

— Ascultă, Petrică, vino să te recomand nevestei-mi. E o fată cuminte şi bună. I-am vorbit de tine.

Nicodim îşi mai văzu în două rânduri acareturile,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în tovărășia lui Neagu. În amândouă dățile, îl găsi pe Pârvan acasă. Aniţa era acolo şi ea, dar sta deoparte, sorbindu-l cu ochii ei mari şi vineţi pe fostul ibovnic, vibrând de amintire şi de spaimă. Femeia nu uitase nimic, nu se tămăduise.

Toate puse la cale, procura făcută; văzuţi prietenii şi locurile, dragi cât se afla în Buzău, cu ochii la ele, Petre plecă. Ghiţă avea să vândă tot şi să se repeadă însuşi la Bucureşti cu banii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

COLIBRI

Iarăș la București!

Pe nesimțite, Nicodim începu viața de boem, bogat astădată... Îl găsi pe Procopiu, șef de birou acum la un minister, încă neînsurat, bucuros să-și piardă noaptea câteodată de dragul cântecelor lui Petre, al unui vin bun și în tovărășia altor amici, aduși de el. Cântărețul era galanton: nu se îndupleca ușor să împartă cu altul plata chefului. Voia să i se datoreze lui și veselia și cheltuiala. Și prietenii se înmulțiau în juru-i.

Procopiu era tot sfrijit, își rădea mustățile, pentru că ar fi fost roșii; iar ochii lui pierduseră din lâncezeala lor de cadână.

Nicodim se mutase în două camere mari, luxoase, aproape de calea Victoriei. Avea două rânduri de haine groase, două fulare de mătase, o duzină de cravate fluturătoare, două duzini de cămăși de Olanda, gulere multe. Se boerise! Mânca în restaurantele de seamă și nu-i mai privia chiorâș, pe domnii care-l stânjenau altă altă dată cu siguranța, răceala și „maniera“ lor.

Nici gând să-i scrie, o carte poștală măcar, Lenuței Mălăescu! Inelul de logodnă îl aruncase înainte de-a pleca la Buzău în cutia mesei, și-l uitase acolo, la fosta lui gazdă.

Dacă ar fi știut, poetul, mâhnirea, disprețul de oameni și de viață ce le pricinuise tăcerea lui în făptura aceia neînsemntă, cinstită și credulă, poate că tot nu i-ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi scris, — dar i s'ar fi trezit cugetul la o dojană, i-ar fi părut rău de ușurința lui bicisnică și ar fi cântat, la chefurile de care nu se putea desbăra, cu o durere în suflet, cu dispreț pentru sine, și-ar fi băut împătrit: ca să uite!

Toate mădularele familiei Mălăescu din Galați așteptaseră, fiecare în felul său, epistola din București. Lenuța se înțelesese cu Petre lămurit, ca el să trimeată în două zile, două scrisori, una după alta, recomandate! După întâia săptămână de așteptare tot mai disperată, Leñuței nu-i mai venia să se dea jos din pat dimineața, ca să înceapă încă o zi de adăstare. Îi intrase în creer scârțâitul ușii care da 'n ogradă, de atâtea ori o deschisese! Într'o zi, făcuse lungul drum până la poștă. Ajunsă acolo, îi fusese rușine să cerceteze: își făcuse în cele din urmă curaj și întrebase. Nimic! Și i se spusese, cu asprime parcă, batjocoritor, că scrisorile recomandate nu se pierd niciodată!

Grosul major, fratele ei, nu mai vorbia, nu se mai uita la ai săi. Numai cu coada ochiului o fura în suflet pe soră-sa, o așeza lângă inima lui sfâșiată și, copleșit de supărare, de mustrări de cuget, socotindu-se vinovat, pleca nasul și se gândia mult, până când mintea lui pătină înceta să mai cugete, ca înecată. Uneori se înfuria pe mă-sa și pe nevastă, molipsită și ea de durerea casei, și răcnia ca la soldații proști:

— Ce tot oftați prin colțuri? Ce stați îmbufnați?

Și borborosia.

— Să nu-l ocrotiască maiorul, m'aș duce după el la București și l-aș bate!...

Și majorul nu știa tot, nu știa de ducerile soră-si acasă la caporal, taină mare!

Lenuța slăbia, se urâția, se jigărise. Totuș, după o lună și jumătate, logodnica începu să se întremeze și uitarea veni să înfășeze în tot mai mult din borangicul ei străveziu, năzuita fericire pierdută.

In acelaș timp banii începură să se împuțineze în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pungaș lui Nicodim, iar Neagu, căruia bardul îi scrisese, nu se arăta.

Avocatul buzoian descălecă într'o zi în apartamentul lui Petre. Venise cu o întrebare: se mulțumia Nicodim cu șaizeci de mii de lei, pentru tot ce rămăsese de la părinții lui și dela unchiul Năstase?

Suma era mare. Petre visase mai puțin. Vechii prieteni chefuiră, după datina lor, ca pe vremuri, dar mult mai costisitor. Albiră o noapte, și, la despărțire, Ghiță îi împrumută lui Petre o mie de lei.

— Petrică, tu mănânci banii cu lingura! N'ai putea să faci cu ei ceva, care să-ți producă? Ai să te trezești într'o zi rea, fără gologan și cu deprinderi de om bogat.

Petre râse cu hohot și dădu din umeri. Nu-i păsa de ceia ce aveu să fie odată. Vioara să trăiască și vinul să fie bun! Lăuta aveu, băutură se găsia lesne!

Dar o pricină de nemulțumire îl rodea și pe el. N'o mărturisia. În clipa aceia o uitase. În aceiaș casă cu el locuia o cuconiță: un ciuf de păr, ca un ghem de scaeți, roșu auriu, o față mică și ca de păpușe, o jucărie de femee, cu ochii codați. Atât putuse prinde cu ochii într'o dimineață, poetul. Ea intra în apartamentul ei, vecin cu al lui și, în plasa de parfum răscolitor ce-o târa după ea. Nicodim se simțise luat ca un fluture și, în gând, viețuia alături de supla păpușe, ceasuri întregi.

Sunt femei, cărora mireasma li se potrivește și li se cuvine ca florilor. Nicodim se întreba mereu, cum ar putea s'o cunoască pe vecina, urmărit de o imagină contopită cu o mireasmă. Cine era ea, cu ce se îndeletnicia, dacă nu era cumva, ca'și el, moștenitoarea vre-unei averi.

— Petre nu se gândia. Și fiindcă el era dintre cei care sunt sortiți să aibă liniște în suflet, găsia potolirea curiozității în așteptarea zecilor de mii de lei; ce aveau să-i vină.

Cu bani, și să nu cauți, găsești calea spre tot ce-ți cere inima. Un lucru însă trebuia să-l afle: dacă vecina

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

este sau nu măritată. Era înclinat să creadă că nu. Femeiuşca îl privise prea slobod, prea îndrăzneţ...

Petre află dela cele două servitoare, care dereticau în devălmăşie în amândouă apartamentele alăturate. Agere, hârşite, ele se minunaseră, cum de nu se întinde un fir de mătase, dacă nu un odgon de corabie, între apropiatele iatacuri, din primele zile ale mutării acolo a cântăreţului.

Doamna Sotiriu era divorţată, dar încă primia dela soţ pensia alimentară. Părinţii ei nu voiseră s'o ia dela dânşii; îi trimeteau totuş, în fiecare lună, câte un plic gros, de sigur cu bani, căci de îndată mititica lua foc de neastâmpăr şi poruncia să-i vină un mursecal, şi ceasuri întregi se plimba la şosea.

Lumea îi zicea Colibri. De ce, — slugile nu ştiau, nu pricepeau cuvântul.

— Colibri? râse Nicodim, la sfat cu servitoarele. E o pasăre mică, o minune de frumuseţe. E cât un bondar. I se potriveşte porecla! Să-i spuneţi că mă prăpădesc după ea!

— Să-i spuneţi d-voastră, zise Maria, una din camerişte. V'a auzit cântând şi i-a plăcut foarte mult. Cântă şi dumneaei la pian. N'aţi auzit-o?

Petre se gândi să-i trimeată flori. Dar nu avea cărţi de vizită. Îşi comandă. Cumpără şi-i trimese un mare buchet de flori, păsărelei Colibri.

Se împrimăvăra. Bătrâneţea, posomorâtul, îşi cedaseră locul. Cerul se înălţase, albastru şi adânc; pomii se îmbrăcau; negrul pământ se făcuse grădină, pajişte, brazdă florilor. Soarele, tânăr şi izbânditor, împărţia lumină, veselie şi dragoste, pretutindeni.

In fiecare zi, Nicodim trimise câte un buchet de flori, vecinei.

— Doamna voeşte să vă mulţumiască; poftiţi până la dânsa! veni într'o după amiază una din slugi, în camera poetului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre se uită în oglindă. Pletele îi creșcuseră și-i încadrau bine fața albă. Își răsuci mustața, groasă cât două sprâncene de voinic. Ciocăni la ușe; intră.

Îi izbi mai întâi micimea: Colibri era cea mai mică femeie, din câte văzuse. El era înalt, lat în spate. I se păru c'ar putea-o ține pe palmă, ca s'o admire mai de aproape. I se păru că ea stă în vârful picioarelor, în pantofii ei mici cu tocuri de patru degete. Casa era parfumată ca potirul unui crin.

După o scurtă măsurare, cu toată privirea, tinerii râseră dintr'odată amândoi și își strânseră mâna, cu bucuria împlinirii unei vechi și firești dorințe. Locuiau așa de aproape unul de altul și amândoi erau muzicanți.

Peste două zile, buni prieteni, Colibri îl chemă la ea pe vecin, deși cu un ceas mai înainte stătuseră mult de vorbă. Îl auzise apoi cântând la vioară, știa că e acasă.

— Nu cred să ai ceva mai bun de făcut. Am trimes după Mișca, cel mai luxos muscal. Ne plimbăm și apoi cinăm la Flora.

Petre șovăi, făcu ochii mari.

— Ce este? Ce vreai să zici? întrebă micuța. Încerci să nu mă asculți?

Și ea ridică un degețel amenințător, roz, ca învăluit într'o petală. Lui Petre îi plăcu grozav chipul mânios al vecinei, amenințarea făpturii mici.

— N'ai să mă săruți niciodată, să știi! deși am să te las să vii aci, anume ca să te țin în clocot, sub capac, apă goală ce ești!

Ea îi întoarse spatele, frământându-se după micile ei podoabe. Era numai în jupon; urma să se gătiască cu rochia lungă, la modă. Pe mese, pe scaune, pe pat, erau fel de fel de stofe, de zefiruri, de nimicuri, fără nume pentru bărbați, colorate, parfumate, care de care mai mătăsoasă, mai cu multe ape, mai străvezie; flacoane și cutiuțe, adevărate jucării.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Colibrii! murmură prietenul de două zile, întristat și duios, Colibri, n'am bani!...

Ea era tocmai în fundul camerei, dar îl auzi bine, deși omul grăise încet, rușinat un pic. Ca un vârtej, ocoli scaunele, în juponul ei foșnitor, înfoiat și pus în fierbere de pași iuți. Micuța se repezi cu amândouă mânile întinse în pieptul nesupusului. Nicodim avusese timp să-și scoată pieptul înainte și să-și pună razim corpului un picior înapoi. Lovitura nu-l doborî, abia îl clinti, dar ciuda frumoasei fete era vădită. Petre se gândi s'o ridice pe Colibri în aer, ca pe un prunc, dar se temu, că-i va spori supărarea. Se putea să se înfurie Colibri, că-e așa de mică.

Chibzuind, la repezeală, Petre puse un genunchi în parchet, plecă fruntea, cu prefăcută umilință și glăsui:

— Fie voia ta, stăpână mică și atotputernică! Te voi urma cu supunere și dragoste.

Îndată, ca și cum nu fusese nici un fir de necaz în toată făptura ei, Colibri, senină, râse cu hohot, râse cu obrajii, cu ochii, cu sprâncenele, cu fustele, și-i întinse lui Nicodim mica ei mână, s'o sărute.

— Să nu crezi cumva că te iubesc. A! nu mă grăbesc de fel, — îi deslușì în trăsură sentimentele sale, Colibri. Ai văzut, că nici să mă săruți nu te-am lăsat. Dar ești un prieten plăcut și, dacă vei fi cuminte, cine știe?

Chiar în seara aceia, petrecută la Flora, tinerii se sărutară și ajunși acasă, Colibri socoti că Petre e foarte cuminte.

Neagu veni într'o zi voios: terminase cu vânzarea moștenirii, aducea banii. Nicodim își opri cincizeci de mii de lei, restul lăsându-l avocatului, pentru ostenelile și cheltuelile întâmpinate.

Ghiță n'avea timp de pierdut; avea pe a doua zi un proces mare și nu-i studiase dosarul în destul. Petre nu-l descântă și prietenii se despărțiră.

Sentimentul că e bogat, că s'a schimbat cu desăvâr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şire, că ceasornicul monoton al destinului său are, de acum, altfel de minutar şi de ore, intră în stăpânirea lui Petre Nicodim, cum ar intra o apă dată pe iaz, umplând dintr'odată albia seacă şi mânându-se liniştit, ca de când lumea.

Ştiuse firește, că banii aceştia îi vor veni într'o zi apropiată. Dar gândindu-se la ei, i se păruse că se poate întâmpla ceva, care să nu-i aducă buluc pe toţi; că va rămâne arendaş: că-i va pica cu ţârâita, mic peste mic, din vreme în vreme.

Omul îmbogăţit dintr'odată zâmbia noii lui stări, se aşeza pe scaun, se privia în oglindă, îşi măsura picioarele, tot atât de lungi, ca pe ale unui ins de seamă, din alt material, preţios de sigur, decât cel care îl alcătuise până eri; ins care, totuş, era el, Petre Nicodim!

Întreg Petre Nicodim era o zăcătoare cu apă turbure, apă care se limpezia tihnit, în doage bine îmbucate. Cercurile n'aveau să plesnească, apa avea să se aşeze.

Neagu îi adusese banii acasă şi Nicodim rămăsese singur cu averea sa. Mari minute trecură. Omul îşi numără a treia oară hârtiile albastre. Cinzeci de mii de lei. Viaţa se despărţia acum în două; maldărul de bilete era zidul, era cuţitul care tăia, era minunea care făcea scrum dintr'o viaţă întreagă şi lumina feeric alta, ce abia începea.

Trecu un ceas întreg. Larma de afară parcă nu avea voe să intre în casa bogatului şi să-i ia fluarea aminte, pe de giaba. Voioşia şi nedumerirea se amestecau deopotrivă în mintea lui Nicodim. Ce avea să fie de acum? Ce avea să facă? Avea să scrie versuri, el, omul bogat? Oare mai bune? mai preţioase? Puteau să intre banii în compoziţia stihurilor?

Amintirea celor care îi lăsaseră avutul lor îl învălui. Cu pietate, cu recunoştinţă. Îi văzu, ca pe când era un băiat, un flăcăiandru, şi le zâmbi, cu dragoste, cu smerenie. Erau morţi acum, se odihniau în cimitirul tăcut, tata,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mama, unchiul şi mătuşa. Copacii înfrunziseră şi le umbriau mormintele, pasări cântau noaptea şi în revărsatul zilei...

Nicodim auzi un cântec, purces din vecinătate. Nu pasări cântau, ci Colibri, la pian. Gândurile i se risipiră ca norii uşori la vântul primăverii. Ţâşni în picioare şi, vesel, alergă alături, într'un suflet.

— Colibri, dragă Colibri! am bani, am mulţi! Spune, ce vreai să-ţi cumpăr?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

JOCUL DE CĂRŢI

De două zile, Colibri era îngândurată. Ochii ei nu mai săriau dela lucru la lucru, ca o veveriţă în pom, o ceaţă subţire îi împăcjinia; şi era în stare, săltăreaţa şi ciripitoarea păsărică, să fie cîroi pocit, să stea două minute întregi pe un vârf de par, adică pe braţul unui fotoliu. Mătăsurile în care se învăluia partea cea mai tihnită a făpturii ei, îşi potoliseră foşnirea, iar neastâmpăratele mâni se întâmpla să se împreune, ca la o babă, şi să se odihnească în poala rochiţei.

Cugetarea ce-o muncia, era mai tare decât firea ei, o dase la oparte şi Colibri suferia cugetând ,era abătută. Colibri părea bosumflată şi ca era mai ales îmbufnată împotrivă-şi. Îşi pusese o întrebare şi nu fusese vrednică să-şi răspundă îndată, ca de obicei, şi iată că două zile se încheiau, fără să-şi poată răspunde.

„Să-l iau de bărbat pe Nicodim?“ se întreba doamna Sotiriu.

El nu-i propusese, dar ea era sigură că, de cum ar vrea, l'ar duce la ofiţerul stării civile. Nu era încă divorţată, ea amâna mereu procesul, pentru pensia alimentară, ce-o primia.

Văzuse la Nicodim un teanc de mii de lei. „Este oare tot ce are el?“ se întreba Colibri, sporindu-şi cugetarea apăsătoare. Fără sfială, îl întrebase câţi bani are, dar el râsese şi rostise „ce-ţi pasă?“ în aşa fel, că-i închisese guriţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

Ingândurata, nu-l mai primise să doarmă la ea, pe căuzașul busumflării ei, și-acum, a treia zi, îl auzia cântând la vioară, în apartamentul lui. Era dimineața, soarele se înălțase de mult, storurile erau trase, o căldură timpurie aducea aminte păduri, localități răcoroase.

Una din servitoare ciocăni la ușe. Colibri îi deschise, scrise repede, lipi un plic și grăi către servitoare:

— Du-te alături, la domnul Nicodim, și să-mi aduci răspuns.

Doamna Sotiriu n'aruncase pe hârtie decât atâta:

„Trimete-mi patru mii de lei; îmi trebue. Numai diseară mă poți vedea. Lizeta".

Nicodim nu stătu la îndoială. Împătură bine și în taină patru bilete de câte o mie, umflă cu ele un plic de corespondență elegant, îl lipi, — ca să nu știe sluga ce poartă, și îl trimese Lizetei Sotiriu poreclită Colibri.

Petre nu se gândise ce face, când se supusese așa de mecanic cererii scurte a patru mii de lei. Atâția bani i s'ar fi părut altădată o avere, un noroc. Se socotia însă foarte bogat, — nu avea decât douăzeci și patru de ani! — și o credea pe Colibri o aristocrată, o făptură care nu prețuește banul, cinstită și altruistă. Ea era numai copilăroasă și cochetă. Patru mii de lei, față de zecile de mii de lei, ce le avea el, i se păreau lui Petre, atâta cât farmecul unei flori, adăogat la desăvârșita frumusețe a unei femei.

După ce-i trimisese banii, se trezi un pic de curiozitate în el. Se întrebă: „De ce-i trebue tocmai patru mii, și nu cinci, nu trei!" dar întrebarea i se păru neroadă și izbuti s'o izgoniască îndată.

Din nedumerirea, din starea aceasta, neplăcută oleacă, îl scoase al ciocănit în ușe, — și ușa se deschise furtunatic. Colibri, cu brațele întinse, se arunca spre el. Ca să-i poată sări de gât, Petre se plecă — și înviorat de bucuria sprințară a fetei, înduioșat, o luă în brațe și o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

purtă prin casă, într'un vârtej, sărutându-se, cu gurile îngropate una într'alta, înăbuşindu-se.

Când Nicodim osteni şi puse la pământ păpuşa nebunatică, respirară amândoi greu, câtva, apoi, într'un suflet, Colibri zise:

— Vreai tu să fii bărbatul meu?

— Dar se'nţelege, Colibri! făcu sigur de el, Nicodim.

Răspunsul era neted, Lizeta îl crezu şi se repezi iar în braţele voinice, Petre o luă încă odată pe sus, o învârti prin casă, până ameţi şi, cu ea cu tot, se răsturnă în pat, râzând cu hohote amândoi.

— Fii serios! glăsui fata, după un moment de cugetare. Tu vreai! Dar ştii că nu se poate? Drăguţule, ce rău îmi pare! Nu sunt încă divorţată! Aşa că, dorinţa ta...

— Nu-ţi stă bine, Lizeto Colibri, cu gânduri serioase. Divorţul l-ai cerut; noi ne iubim, şi ne vom iubi şi după divorţ, aşa că, ce-ţi pasă! Haidem la şosea!

De cei patru mii de lei nu pomeniră nici unul. Se înţelegea dela sine, că venirea Lizetei cu braţele întinse, în camera aceia, însemna mii de mulţumiri.

In aceiaş zi, tinerii puseră la cale plecarea lor la Slănicul din Moldova. Işi alesesră o localitate din nordul României, pentru că doamna Sotiriu şi fostul ei soţ erau din Oltenia, şi Colibri socotia că n'are să fie văzută acolo de nici o cunoştinţă.

Zile ca de căznicie urmară, dulci, senine şi în curând monotone. Se despărţiau câte odată dimineaţa, Petre lăsându-şi iubita să-şi facă lunga toaletă; alte ori după amiază, având ca nevoe, să-şi vadă unchi, mătuşi, avocat, şi după câtăva vreme şi pe părinţi, cu care izbutise să se împace. Petre nu se mira că toate rubedeniile acestea erau la Bucureşti, nu în Oltenia.

Şoseaua fu părăsită, de cum se deschise târgul Moşilor. Zarva, gălăgia, felurimea de oameni, de costume, de negustorii, înghesuiala de iarmaroc, toate panoramele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi „distracţiile americane“ măscăricii, dansatoarele, gimnasticii, turcoaicele, panopticul, menageriile, erau pentru Colibri, în fiecare seară, o statornică plăcere.

Nicodim văzuse numai Drăgaica, bâlciul Buzăului, mare şi acela. Amintirea şi uşurinţa lui de-a petrece se întovărăşiau, ca să-l înveselească. Colibri, zănatică, neostenită, nu izbuti să-şi plictisiască perechea, colindând pretutindeni, trăgând la ţintă, jucând la noroc: la inele, la zaruri, la morişcă. Printre toate distracţiile, Petre îşi croia drum, fireşte, spre vinaţuri, la turcoaice, sau în grădina Eliade, unde o sumedenie de cârciume în aer liber îşi ospătau sutele de muşterii.

Ca o negură se ridica spre fruntea poetului uneori. Întrebări, din deziluzie purcese. „Aşa petrec ceice au bani? Mai bine nu se poate“? Dar zilele treceau repezi şi, pe nesimţite, dupa un răstimp, Petre se trezi în tovărăşia a încă două perechi de oameni aidoma lor; femeile, tinere ca şi Colibri, fetiţe parcă; barbaţii lor, unul ca de treizeci de ani, celălalt trecut de cincizeci, dar şi acesta sprinten, vorbăreţ şi gata de chef.

În tovărăşia lor, trabadurul nu mai simţi urâtul apropiindu-se şi ceaţa ce i se ridicase până la frunte.

Banda de şase persoane umbla prin Moşi, ca printr'un rai al nebunilor, chiuind, vorbind în gura mare, ţipând în surle, bătând în tobe, învârtind scârţietori, cumpărând şi stricând ce cumpărase, în năbădăioasă veselie.

Lumea se molipsia dela ei, jinduia după nepăsarea, după obrăznicia lor nestricătoare, după averea ce li se presupunea, şi erau urmăriţi cu alai şi cu drag. Negustorimea, saltimbacii din Moşi, toţi începură să cunoască şlealta de şase. La cârciume li se aşeza faţa de masă cea mai curată şi erau serviţi cu tot ce le doria pipota.

Trubadurul lăsa rareori pe altul să plătiască şi schimba miile dela o zi la alta. Dar târgul Moşilor se sfârşi. Noii prieteni se aşteptaseră şi se înţeleseseră din timp. Îşi dădură întâlnire la unul dintrânşii, ca să joace poker.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era în luna lui Cuptor. Petre și Colibri nu plecaseră nicăiri; uitaseră de Slănicul Moldovei. Aproape în fiecare noapte jucau poker, în diferite case, unde pătrunseseră de pe urma cunoștiințelor din Moși.

Aproape totdeauna, Nicodim pierdea. Se întâmpla să dea și el câte o lovitură, dar jocul nu se încheia atunci. Norocul își bătea joc de poet: cu cât mai mare era cartea ce i-o punea în mână, cu atâta îl păgubia mai vârtos, căci îi hărăzia și unuia dintre adversari o carte și mai mare.

Colibri juca și ea, adesea la altă masă. Pierdea și ea, dar mai puțin decât Petre, fiindcă avea o teamă, de femee în întunerice, de joc și de carte mare. Pierderile ei, le suferia tot Nicodim.

Cunoștințele care-i poftiau la cărți, se înmulțiseră. Fără alegere, perechea primia să joace ori unde, la ori care din ele. Și cum Petre se arăta inhitor de vin, gazdele nu pregetau să încarce masa cu băutură. La popasurile aduse de sfârșitul unei încordări în joc, fie că pierdea, fie că se alegea cu ceva, voiosul buzoian își cerea voe să trimeată după șampanie. Și i se dădea!

Se juca toată noaptea și uneori îi apuca prânzișorul. Pe zăduful nămiezii, până într'amurg, jucătorii dormiau, visând fuluri și careuri, de dame, de popi și de ași, culori și chinte-regale.

Patima foiletelor se înfrățiia cu a băuturii și dăinuia în autorul „Petalelor de grin". Petre uitase de versuri și rarcori, seara, pe apucate, își descânta sufletul adormit cu miresmele muzicii. Câteva acorduri, un început de cântec; Colibri se îmbrăca în odaia ei; Nicodim da fuga la ea, și plecau iarăș la poker!

In toamnă, băgând de seamă că a rămas numai cu câteva mii de lei, Nicodim se uimi, bănui că a pus din bani undeva, într'o ascunzătoare, întors acasă ametit de vin și de joc, în zorii zilei. El nu se îmbăta niciodată, să nu mai știe ce face. Căută să-și aducă aminte. Căută prin scrin, prin garderob: scotoci pretutindeni. Se în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

treba, dacă nu-i dase Lizetei, spre păstrare; dacă nu-i dăruise vr'o sumă însemnată, într'un moment de mărinimie nesăbuită. Apoi își făcu socoteala, — pe cât se putea. Își aminti pierderi de mii de lei și că, de mai mult de două luni, pierduse necontenit.

O tristețe, cenușie, ca oboseala, coborâ peste sufletul lui, îl copleși, îl pătrunse. Nu se mai simția îmbiat de jocul de cărți. Toate nopțile petrecute la poker se adunară într'una singură și păgubitul văzu înainte-i ceva așa ca un gang întunecat și nesfârșit, dinaintea căruia se da înapoi. Și totuș, fusese lumină ca de zi și veselie la mesele răsfățate cu prețuita față a hârtiilor albastre de sute și de mii de lei, cu sunetul monetelor de aur, cu vinuri scumpe, cu prezența multor femei frumoase. Șarlatani i se părură acum, toți jucătorii aceia prietenoși, zâmbitori.

Începu să caute singurătatea. Cea de acasă însă, prea vecină cu Colibri, nu-i pria. Mâhnirea lui se brodise să fie — după ce revolta împotriva cartoforilor și a măsluitorilor se potolise — potrivită cu visarea lungilor amurguri aurite, cu legănarea frunzelor în cădere. Uneori se făcea, în odaia lui de becher, o tăcere vrednică de ascultat. Vioara își doria stăpânul; dormia prea de multă vreme în sicriul ei! Cântecul, și cel de pe malul Dunării, și cel din Ardeal, avea să-și cuceriasc iarăși omul, tălmaciul iscusit, înzestrat și născut anume ca să-l rostiască.

În acelaș timp, Colibri ostenită de jocul de cărți, monoton pentru firea ei, se simți dezamăgită. Parcă i se făgăduise ceva; crezuse în noroc, crezuse în iubire, în venirea unor împrejurări noi, care să schimbe fața lumii. Acum nu mai credea că-l iubește pe vecin, pe băiatul înalt și bogat. Și divorțul ei de Sotiriu se hotărâ în sfârșit, — nu se mai putea amâna.

Tot mai des, Lizeta dispărea pe o zi două și'l lămuria pe Nicodim, că a fost la părinții ei, care țin foarte mult să se mute la dânșii, găsind că e rușinos ca fiica lor să locuiască prin streini, singură!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

NOI CUNOŞTINŢE

Într'una din casele în care intrase de când era avut, i se păruse lui Nicodim că n'a fost înşelat. Ii păstra o amintire prietenească şi acum, după ce se văzuse cu banii pe sfârşite. Îşi luă vioara într'o seară, se duse acolo, singur, cină şi cântă.

Noii lui prieteni, doamna şi domnul Tutoveanu, fura uimiţi şi fermecaţi. Nicodim cântă cu patimă, cu înverşunare, voind parcă să întroneze în sine însuşi vechea lui dragoste de cântec, părăsită, şi să dovedească, şi lui şi altora, că numai muzica merită închinare şi iubire.

Auditorii cunoşteau unele din cântecele populare, dar nu-şi închipuiseră vr'odată că pot fi spuse din arcuş cu atâta foc şi că pot să însufleţiască atâta. Mai erau de faţă încă o domnişoară, profesoară de liceu, femee ca de treizeci de ani, Olimpia Ştefănescu, şi un domn avocat. Şi aceştia vibrau, şi noaptea de toamnă trecu; bolţile înalte ale dimineţii se iviră în ferestre, în ascultarea cântecelor româneşti.

Avocatul, profesoara, cântăreţul, plecară împreună dela familia Tutoveanu. Băuseră cu toţii, cuminte, nu se îmbătase nimeni şi erau veseli, fericiţi, de acea înţelegere şi egalitate sufletească, pe care numai muzica e în stare s'o aducă între oameni, atâta vreme cât sânt sub înrâurirea ei.

Mergând între profesoară şi avocat, în dimineaţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

limpede și răcoroasă, prin aerul pogorât parcă din albăstrimea cerului; simțindu-și tovarășii de drum fermecați, răpiți de harul muzicii sale, Nicodim se simți mare și puternic. Zâmbi soarelui ca unui frate și coleg. Razele de aur îi aduseră aminte de banii mulți ce'i avusese și nu'i mai avea. Se gândi la ei, cu nepăsare, cu dispreț. Având-u-i, nu simțise o mulțumire mai vastă, mai plină, ca acum.

Domnișoara Olimpia Ștefănescu îl ruga să-i onoreze casa cu o vizită. Profesoara avea un frate, mare iubitor de muzică. Pe când putea spera bucuria să-l mai audă cântând pe domnul Nicodim?

—Or când, domnișoară! Cât de curând! O rază de soare e mai puțin liberă decât mine. Din calea ei dreaptă nu se poate abate. Eu însă!... și Petre avu o clipă de melancolie. Poimâine! zise el.

Cu avocatul, Nicodim își dădu întâlnire la o cafenea, ca de acolo să porniască or unde le-ar abate. Le făgăduise și Țutovenilor o vizită pe cât de curând și întâmplarea îi scoase în cale pe Andronescu, avocat acum, și pe Leu Căpușescu. Și lor le promisese un chef. Avea ce face de acum!

O vrabie umblă pe ulița asfaltată, ca un șoarece de sprințenă, fără teamă; saltă 'n văzduh, se încredințează aripilor ei și trece peste acoperișul unui minister, ca să intre, printr'o fereastră deschisă, într'o tipografie; ese deacolo și pătrunde peste drum, într'un laborator de chimie. Acolo, printre miile de lucruri de toate colorile, găsește ce'i trebue ei: câteva fărâmituri de pâine, scăpate de servitor adineaurea, p ecând mătura mâncând. Stradă, asfalt, acoperiș, minister, fereastră, imprimerie și laboratoriu, pasărea le-a văzut pe toate cu meiul ochilor ei scotocitori, dar nu le-a priceput, nu s'a întrebat ce sânt și a găsit, tocmai unde erau mai multe ciudățenii, ceiace îi trebuia: câteva ciocuri de hrană. Dacă vreuna din substanțele chimice ar fi fost hrană păsărească, vrabia ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dat cu ciocul în eprubetă. Dar numai pâinea era de mâncare printre sticle și vrabia a luat hrana și a sburat pe unde intrase, repede.

Colibri, ușuratecă, frumoasă, gingașe, podoabă desăvârșită, nu pricepea nici ea nimic din ce o înconjura; dar fericirea ei nu'și avea soarta hotărîtă de pricepercea lucrurilor, de întrebări și de răspunsuri înțelepte. Și ceiace era bine să pricapă, înțelese deslușit: vecinul Petre Nicodim, cel la care se gândise cu trudă, cu multă vreme mai înainte, cu două luni, dacă ar fi cuminte să'l ia de bărbat, nu mai avea bani și n'avea să mai aibă în veci veecilor!

Intr'o zi, pasarea-muscă, Lizeta Sotiriu, dispăru din vecinătatea lui Petre. Poate că se mutase la părinții ei.

Trubadurul, alt neam de pasăre, abia luă seamă că a rămas văduv. Asemenea despărțire, fără mustrări de-oparte și de alta, după un timp îndelungat de dorințe împlinite, de amor învechit, îi venia mai bine ca o mănușe comandată.

Era foarte ocupat. La domnișoara Olimpia Ștefănescu nu uita să se ducă, cu vioara. Găsi acolo pe încă o doamnă și pe un domn; pe semne o rubedenie a gazdei și pe mama acesteia. Fratele Olimpiei însă, marele iubitor de muzică, pentru care fusese chemat, tocmai el lipsia. Fusese vestit, dar avea treburi.

Olimpia nu putuse să'i spună lui frate-său, de sigur, cât fusese ea de încântată de muzica lui Nicodim. Se temuse să nu dea de bănuit fratelui mai mare, că sora-sa e îndrăgostită, mai ales că se brodise să fie cântărețul voinic, tânăr și frumos.

Se întâlni cu Andronescu. Crezu că va petrece cu el la vre-o cârciumă, ca odinioară. Ar fi fost bucuros să chefuiască la crâșma lui Marin, dar pregetă în cugetul său, dacă este sau nu bine s'o mai vadă pe Lina, îmbătrânită poate, mitocănită. Trecătoarea lui avuție îi dăruise gusturi alese. Și-apoi, el nu era dintre cei care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.ardealvania.ro/mdrr1901-1932

sânt purtaţi de nostalgie pe drumurile ce le-a mai bătut. Nu era credincios decât muzicii şi vinului.

Dar Andronescu îl duse acasă la el; era proprietarul unei case măreţe; era căsătorit şi îşi plăcea familia. Până să intre în casa vechiului său tovarăş de zaiafeturi, în curte, Petre văzu doi copii, între paisprezece şi şaisprezece ani. Doamna Andronescu era o femee de aproape patruzeci de ani, revărsată, mare, cu ochi albaştri ca de faianţă, cu mâini pufoase ca de stariţă.

— M'am însurat bine, Nicodime! destăinui amicul rămas la un moment singur cu Petre. Afară de casele astea, am o moşie aproape de Capitală, — un domeniu regal! Cu avocătura însă o duc mai greu. Într'un singur proces mare am avut noroc să pledez şi l'am câştigat. Vorbesc bine. Am să fac şi politică.

Andronescu se căsătorise cu o văduvă şi cei doi copii erau ai ei, făcuţi cu răposatul. Petre fu oprit la cină, care se schimbă în ospăţ, căci mai veniseră mosafiri, şi ţinu până după miezul nopţii.

Pe Leu Căpuşescu, Nicodim îl duse într'un birt de mâna întâia, îl trată cu vinuri înfundate şi stătură amândoi mult de vorbă. Ziaristul scria acum la Forţa Naţiunii şi era mai cumsecade plătit. Cu drag îşi aducea aminte de Obştea. Iacovachi murise. Tălălău deschisese un chioşc de gazete la un colţ de răspântie umblat şi se înstăria. Dar nu se tămăduise de schiopenia lui, — pe semne că purta ghete tot de căpătat. Mutul dela ceainăria intelectualilor plecase în lume, nimeni nu-l mai văzuse, de când patronul lui îşi măritase fata. Bătrânul cenar izbutise să-şi mărite amândouă fetele şi Căpuşescu tot nu apucase să se destăinuie uneia dintre ele, că o iubeşte. „Fericite vremuri!“ oftă Leu, şi când se despărţi de fostul corector al Obştii îl rugă să-i împrumute o sută de lei. Petre îl împrumută şi se despărţiră, promiţându-şi să se întâlnească pe curând..

Nicodim mai aflase că poetul Costea Negoescu tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu se lăsase de scris versuri, că era funcționar și că o bună parte din leafă o prăpădia cu întreținerea unei reviste literare. Petre înțelese că ziaristul se credea mai presus de poeți, de visători. Află și de Predescu. Paradoxalul nemerise într'un oraș de provincie, unde zăpăcise pe toată lumea și avea să se însoare cu fata prefectului, — „fireșt, om bogat, altminteri n'ar putea să facă politică".

Or cât l-ar fi îmbrăcat, firea lui de visător, în carapace nesimțitoare, până peste ochi, Nicodim zări în juru-i, rând pe rând, pe toți cei bine cunoscuți lui, și înțelese că au sporit în avuție și'n însemnătate. Toată lumea propășise. Până și poetul Negoescu, urmându-și metehna, înființase o revistă, era deci director, și se găsiau de sigur oameni care să'l cinstiască, să'l socoată înălțat.

Petre își aduse aminte de „Petalele de crin", care nu'l sporiseră cu nimic. Dar, cum el nu era în stare să se tăgăduiască, să se umiliască pe sine, gândul i se schimba. Cartea lui nu căzuse în mâni bune. Gazetele nu se ocupaseră de el, pentru că n'avea prieteni prin redacții. Întâmplarea era pricina.

Petre nu trimesese volumul nici unui om de seamă, precum se obijnuește, așa că...

Da! așa era el, nepăsător. Până și domnișoara Olimpia Ștefănescu, profesoară de limba română, o femee distinsă, culta, nu știa că el e poet! Numai decât trebuia să'i ducă „Petalele!"!

Și Nicodim se învioră cu desăvârșire, ca și cum dela citirea versurilor lui de către profesoara Ștefănescu avea să isvodiască premiul cel mare al Academiei. Și'i mai veni o idee tot atât de bogată'n urmări. Avea să'i ducă și lui Căpușescu un volum. Hotărît, se repezi, a doua zi însă, până la redacția Forței. Își găsi amicul. Cum se îmbinau lucrurile de ușor și de frumos!

Leu se înoră o clipă, văzându-l, crezând că'i va cere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre Nicodim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suta de lei împrumutată; dar își zâmbi numai decât, gândindu-se cât de lesne și iscusit îl va amăgi. Când înțelesese despre ce e vorba, se înveseli cumsecade, lăuntric, și luă un aer serios:

— Cu plăcere. Și dacă voi găsi-stângăciile de neînlăturat la un începător, — căci ăsta e primul volum, nu'i așa? — voi trece peste ele. Dar... cine ți l-a editat?

— Eu, cu banii mei.

— Stai bine, cum văd! La loc! Ai foarte mult de lucru, dar pentru un prieten bun, orce sacrificiu!... Va să zică ești bogat! Nu bănuiam, când erai corector la Obștea...

— Am fost... Nu mai am nimic.

Leu Căpușescu nu credea; surâse. O ușe se deschise cu zgomot: directorul! Nicodim se gătă să plece.

— Când ne mai vedem?

— Cât de curând. Când apare?

— Vino pe aici, șopti Leu. Recenzia versurilor tale? Poate chiar diseară o scriu. De citit cartea, e lucru ușor. Câteva foi. O răsfoesc... O să'ți placă, vei vedea.

Nicodim se duse la domnișoara Olimpia Ștefănescu. O găsi acasă. Era pe'nserate. Ea era singură, cu maică-sa. Mosafirul fu bine primit. Mamă și fiică vorbiseră mereu de cântărețul minunat și doriseră să-l mai audă. In casa lor, rar venia lume.

Olimpia, când i se oferi volumul de poezii, pe care Nicodim adăugase o dedicație măgulitoare, se rumeni la chip. Nu știuse că muzicantul e și poet. Avea toate darurile domnul Nicodim!

Cinară împreună. Un kilogram de vin încălzi și mai mult simpatia. Petre nu adusese vioara, așa că fu nevoit să stea de vorbă. Olimpia vorbia mult, ca mai toate profesoarele, nevoite să lămuriască, să câștige atenția, să spună același lucru în deosebite feluri, spre a se face cu desăvârșire înțelese. Compara literaturile streine din apus, cu cea ruscăscă. Trubadurul asculta amuțit, el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care citise puțin despre atâți autori geniali, unii abia din nume știuți de el, și i se părea că are înaintea sa un cărturar fără pereche.

„Asemenea femee să mă iubiască!“ cugeta Petre, turnându-și singur în pahărel, pe când muma Olimpiei adormise în fotoliu, aproape de masa la care fiică-sa discuta cu mosafirul.

...Să-i placă oare versurile?“ se îngrijora poetul. „Cu inteligența și cultura ei, ce cuvânt hotărâtor ar putea rosti asupra lor! Îi place foarte mult cum cânt eu!“

Și pentrucă Olimpia îi zâmbia cu drag și îi vorbia ca unui om superior, egal, Nicodim îndrăznia să cugete: „E și frumoasă. Și cred că i-ar plăcea să știe c'o iubesc. Ce fericit aș fi în necurmată apropiere de ea, de judecata ei! Dacă aș face și eu o revistă literară, ca Negoescu, ea ar citi toate manuscrisele și-ar bicîui în dreapta și'n stânga tot ce publică alte reviste... Dar poate că nu scrie. M'ar inspira și călăuzi... Pe Costea l-o fi cunoscând?

— Îl cunoști, domnișoară Olimpia, pe poetul Costea Negoescu.

— Da, a făcut literele, cu mult în urma mea, zise profesoara, cu nepăsare.

Nicodim se bucură în taină, că Negoescu o cunoaște pe Olimpia, cu siguranță superioară lui. Să-l vadă Costea cu dânsa, la braț! pereche îndrăgostită: ce izbândă!

— Domnișoară, glăsui Petre, dumneata stai totdeauna între patru pereți, ai clasei sau ai casei!

El se mirase cu un accent de duioșie, și întrebase totdeodată, privind catifelat și cu atenție la fața palidă a profesoarei, față tot mai plăcută lui.

— Sânt așa de singură și de ocupată!... Cu cine?...

— Cutez să întreb, dacă ai voi să te întovărășesc eu? Seara, la șosea, e un poem!

— Da, cred. Dar... Dumneata vorbești ca un poet! Nu știi ce e bârfeala, bănuiala, clevetirea.

— Seara ,cu un voal gros..,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Olimpia se porni pe râs! Nu se putea recunoaște în imagina trecută pe dinaintea ei de Nicodim: ea, la brațul unui tânăr, deosebit de frumos, străus alăturată de el, mergând cu încredere, cu dragoste. Uita, că de multe ori fusese turburată de ideia unei iubiri, unui tovarăș, mai de demult. Dar râsul îi conteni; fața femeii luă altă expresie, de visare. Cu ochi mari, tăcută, îl privi pe cântăreț și, fără să știe ce gândește, între vis și realitate, murmură:

— Intr'o seară... da!

Și amândoi simțiră ca o ușurare. Ca și cum își terminase misiunea, trubadurul, înviorat, recunoscător, se ridică de plecare. Mulțumi și adăogă îndată:

— Viu mâine, la opt seara.

Resemnată, în bucuria ei tainică, femeia îi dădu mâna, pe care el o strânse puțin mai mult decât la venire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

EUGENIA VIDRAȘCU

Olimpia Ștefănescu își făcuse liceul internat, ca bursieră. In fiecare an avusese parte de premii și de distincțiuni. In literatură, istorie, filozofie, era totdeauna cea dintâi. Sărbătorită și temută de colege, respectată de profesoare, Olimpia se gândia, în ultimele clase de liceu, la facultatea de litere, unde avea să se înscrie, ca la un ținut, pe care avea să-l stăpânească. Și se pregătia necontenit, citind și aprofundând, pentru școala aceia, unde se predau numai științele, în care ea, premiantă, era temeinic pregătită.

Firește, sfârșirea liceului avea să aducă o totală schimbare în viața ei! Olimpia n'avea să mai fie internă, ea, care fusese din clasa întâia, de copiliță, bursieră! Deosebirea dintre elevă și studentă se vădea nespus de mare! Avea să fie liberă și, lucru turburător, avea să aibă nu numai camarade, ci și camarazi! Avea să stea în bancă, poate între doi băeți!

Printre multele cărți citite de Olimpia, vracuri întregi vorbiau de dragoste, de atracția dintre sexe, de fatalitatea neindiferenței dintre ele și a fericirii, sau a nenorocirii unuia printr'altul.

Olimpia avea frați, doi, crescuți și aceștia prin internate, avusese tată, — dar nu de acești bărbați putea fi vorba, ci de cei cu desăvârșire streini, și tocmai de aceia mai interesanți și cu putință de apropiat într'atâta, încât să aibă rol covârșitor în viața de fată, de femee.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Înfricoşată se strecură Olimpia în Universitate. Era atât de turburată o vreme, că nu înmănunchia bine tot ce auzia rostindu-se de pe catedră. Pe sub genele-i plecate sorbia tot cuprinsul sălii, respingând în gându'i prietenia celor mai mulţi dintre camarazi, figuri de rând, dar neavând cuvinte ca să înlăture pe unii.

Dar ea ştia carte, voia să fie atentă, aşa că reuşi curând să asculte cumsecade tot ce cuvântau profesorii.

După câtăva vreme de curs, Olimpia băgă de seamă cât de superiori sânt bărbaţii femeilor, în pătrundere, în putere de muncă şi originalitate. Mănunchiul fetelor, care urmau literile, ramânea întreg aproape de coada clasei. Cu multă obidă şi către finele anului, izbuti Olimpia să aibă impresia, din când în când, că şi ea face parte dintre studentele de frunte.

De cum se deprinse în lumea studenţească, un coleg începu să-i spună cât e de frumoasă, că e îndrăgostit de ea. Olimpia îl crezu. Tânărul era frumos şi era printre cei dintâi studenţi. Nu i se împotrivi. Ea avea optsprezece ani, vârstă până la care o fată poate fi mai uşor amăgită decât mai apoi, când senzualitatea începe să aibă o vârstă, să capete în fel de raţiune a sa. Olimpia avusese, din întâmplare, o pubertate târzie şi, în internat, rare ori îi venise la ureche ecoul vieţii.

O întâmplare o făcu să afle că iubitul ei, foarte elegant, parfumat totdeauna, îşi are luxul dela gazda lui, femee de peste patruzeci de ani. Simţindu-se înşelată, murdărită, Olimpia, care abia avusese parte de îmbrăţişare şi nu cunoscuse încă voluptatea, plăcerea, se gândi să se sinucidă. I se păru însă că sinuciderea ar da pe faţa legătura ei, taină de nimeni bănuită, şi urmă să trăiască. Izbuti să uite, dar nu mai avu încredere în bărbaţi şi nu mai legă prietenie cu nici unul.

Ajunse la sfârşitul studiilor universitare; fu numită profesoară; nu se mărită şi nu mai iubi. În jurul unei făpturi, care se refuza hotărît calculelor şi îmbierilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dragostei, să facă un gol, ca și cum s'ar pricepe zădărnicia încercărilor și ispitelor.

Olimpia rămase credincioasă lecturii, ca unui scop al vieții, nu unui mijloc sau îndrumător. Când întâmplarea îl scoase înainte pe Nicodim, ea uitase de mult tot ce pătimise în primul an de facultate. Visurile ei de fată, de femee, nu le tălmăcia, nu le cerceta.

Dar chiar din aurita dimineață, în care ea fusese tovarășe de drum unui tânăr cântăreț deosebit de talentat și de frumos, tocmai cărțile între care își trăia viața, încredințându-le-o, o trădară. Toate avură acelaș tâlc, aceiaș învățătură: „iubiți-vă! iubește!"

In toată literatura lumii, toate nenorocirile iscate din amor nu povățuiau, nici pe femee, nici pe barbat, să-și secе inima, să nu se caute și să nu se iubiască. Dimpotrivă! Până și frumusețile naturii, cântate de poeți, nu aveau altă noimă decât să înfrumusețeze perechea omenească. Depărtatele stele priveghiau noptile de iubire; codrul, marea și munții, florile, nu erau decât sălașul dragostii, complicii ei, podoabele armoniei sufletești dintre El și Ea.

In seara în care Nicodim venise s'o ia de-acasă, Olimpia îl aștepta. Frig de iarnă se lăsase. Prietenii plecară încet, pe străzile ude și întunecate. Cântărețul era mai înalt cu tot capul, stând alături de tovarășa lui. Tropot de cai, uruit de roate veniau și se pierdeau pe lângă ei.

Vorbăreață din fire, Olimpia înlătura tăcerea, pe care el nu era în stare s'o curme, de cum ajunseseră la șosea, unde nu era lume, de care ea se temuse, unde rari perechi și puține trăsuri se năzăriau la răstimpuri. Dar tocmai gândurile triste îi apropiară pe cei doi streini, îmbiindu-i să și le mărturisiască. Melancolia împărtășită apropie sufletele și dă imagina a doi inși, a lui și-a ei, strâns alături, mână în mână, împresurați de adânca singurătate a ființii lor, în infinitul naturii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu setea lui de totdeauna, Petre ar fi voit, în cele din urmă, să'şi ducă prietenia la Flora, dar ea se împotrivi dela primul lui cuvânt, de vag îndemn.

Se odihniră pe-o bancă, înainte de întoarcere. Nici un cuvânt de iubire nu rosti Nicodim, deşi îi veniseră multe pe buze. Respectul ce'l simţia pentru învăţăta profesoară îl lipsia de tot obişnuitul său vocabular.

Intrară acasă, după vr'o două ceasuri petrecute cu el. Olimpia se miră şi fu aproape nemulţumită. Odinioară, colegul ei, studentul, îi spusese dintr'nceput că e frumoasă şi că o iubeşte. Pe Nicodim, ea îl tămâiase, ce'i drept pentru darurile lui de artist, dar el ar fi fost la largul lui, mulţumindu-i, s'o laude, ca pe-o femee. La despărţire, Petre îi sărutase mâna, prelung, şi-apoi îşi ridicase ochii, vorbitori, dar nu glăsuise nici un cuvânt din cele ce puteau să fie spuse, din cele aşteptate. Ea îl oprise să intre în casă, pentru că maică-sa nu ştia de plimbarea aceasta. Aveau aşa dar o taină împreună.

Tot gândindu-se, peste noapte, singură în camara ei, cu mult după stinsul lămpii, Olimpiei i se înfăţişe o idee, ca o arătare, cu străşnicie! Nicodim era mai tânăr decât ea! Şi nu i-ar fi putut fi bărbat, pentrucă, unuia ca el, urma să-i placă mai degrabă fete de tot tinere! Lucrul era limpede! Cum de nu se gândise ea până atunci?

Cu somnul pierit, enervată, răsucindu-se în patu-i feciorelnic, tânăra femee, căută cu învierşunare toate nepotrivirile, ca să mântue odată cu iluziile începutului de înmugurire din inima sa. Alte întrebări urmară:

La vârsta lui, de douăzeci şi cinci de ani, ce putea fi el? Profesor nu era. Nu era avocat, nici magistrat. Era poate funcţionar... copist, subşef de birou, Cânta minunat din vioară... Ei şi?.. Se putea hrăni cu arcuşul? Putea să întemeieze o familie şi să'i fie susţinătorul? Nu! Era poet şi se putea să fie gazetar. Da, dar, ar fi spus ceva el, despre ziarul la care scrie, şi nu pomenise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

decât de o recenzie asupra volumașului său „Petale de crin", publicată în „Forța Națiunii".

Olimpia își amintia că Petre vorbise de ziare, — că hotărăsc gloria unui scriitor, — ca un strein de ele, precum pomenise de avocatul Andronescu, bine cunoscut ei.

Și pentrucă imagina tânărului cântăreț se ivia mereu, în ochii fără somn, dulce, simpatică, dragă, alte frânturi de gânduri se înfiripară în mintea femeii.

Purtarea lui nu fusese rece. Fusese cuviincioasă. Foarte bine! putea Olimpia să fie mândră. Dar dacă cuviința lui venia din socotirea deosebirii de vârstă? Că o plăcuse era sigur; nu-l poftise ea la plimbare, seara, la șosea! Dar cum se poate ca un om care cântă, ca el, cu atâta patimă, să nu fremete lângă femeia iubită, să nu scape un cuvânt de foc?

Somnul puse târziu capăt întrebărilor, sbuciumului. Din toată frământarea, Olimpia se alese cu dorința de a'l vedea pe trubadur cât de curând, cu părerea de rău că nu'l mai poftise pe la ea și nu hotărâse o zi, și cu hotărîrea de a nu'l întreba ce meserie are. Ca să'l întrebe ce meserie are, i se păru faptă de spion. Avea să vină de sigur o împrejurare, în care el însuși să spună cu ce se îndeletnicește, căci învederat că nu depindea de nimeni, că era bine îmbrăcat și că, nici cântecul, nici versurile sale nu-i aduceau simbric.

Nicodim se plictisise în plimbarea la șosea, cu profesoara. El nu era omul cuceririlor pe îndelete. Trufia lui fusese trezită și fermecată de ideia că o femee fără pereche de învățată, vrednică să fie profesor universitar de literatură, distinsă și frumoasă, îl iubește. Socotindu-se mai mic, așteptase de la ea un semn, o vorbă, dar profesoara discutase frumos, avusese un moment de apropiere sufletească, dar de alt soi.

El știa că și aceleia care s'a îndrăgostit de tine, ca să eroești potecă destăinuirii ei, trebue să'i spui mai în tâi c'o iubești. Dar nu crezuse că și unui cărturar ca Olim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pia, i se pot spune vorbe banale, cu voce prefăcută, cu navalnice strângeri în braţe, cu sărutări silite.

Lipsit de statornicie, uită visurile lui de revistă literară, scrisă împreună cu ea, şi că nu văzuse nici odată mâni atât de palide şi ochi atât de visători.

Chiar a doua zi se duse la Andronescu, cu vioara; cântă până la două noaptea, împletind graiul strunelor cu al lui, cu iscusitul său meşteşug, original, — rostindu-şi toate graţiozităţile amoroase către o tânără divorţata, foarte mândră şi mulţumită de închinarea ce se aducea frumuseţii sale.

Nicodim petrecea, era vesel, deşi nu mai avea nici patru mii de lei, din cât avusese. Nu'i păsa. Lâncezia în pat până la nămezi, iar după masă legăna în minte un vers, — când nu băuse în ajun prea mult, — o melodie; le scria şi, de cele mai multe ori, le rupea. Nu era destul de orgolios şi de vrednic, ca să tindă spre desăvârşire. Când nu'i plăcea un rând, dacă nu izbutia îndată să-l dreagă, renunţa. Aria, dacă nu-i venia gata şi întreagă pe buze, n'o scria.

Mai bucuros citia, căci îi plăcea tot mai mult să citiască versuri, nuvele şi romane; dar şi mai bucuros alerga la o petrecere, găsind pretutindeni că vinul e bun şi tovărăşia plăcută. Cumpărase şi citise cu interes multe din scrierile lui Costea Negoescu.

Nu trecuse o săptămână şi iar veni la Andronescu. Aci era mai în fiecare seară praznic. Nicodim se gândise s'o mai vadă pe văduvioara, care-l plăcuse.

Tânăra văduvă, rudă cu doamna Andronescu, parcă dase cu bobii, — era acolo. Pe la ceasurile nouă, — se cinase, — alţi mosafiri se anunţară: doamna şi domnişoara Ştefănescu.

Petre cânta; cele două cucoane se strecurară binişor printre oaspeţi şi se aşezară pe scaune, salutând în dreapta şi'n stânga.

Nicodim era pe altă lume. Băuse mult, domnia în lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea lui. Înalt cum era, se pleca dela mijloc peste masă, şi'i rostia văduvei, numai ei, ţintuind-o cu ochi lânceji, o romanţă în care'i spunea: „Şi dacă nu mă poţi iubi, nu zice nu! nu zice nu!“ O ruga duios, sfâşietor şi tânăra văduvă îl asculta, zâmbia, şi parcă era gata să zică da.

Andronescu le şoptia cunoscuţilor: „aşa este el! să nu vă scandalizaţi! Trebue să facă unei doamne curte, altfel nu poate cânta desăvârşit“.

Mosafirii proaspeţi erau Olimpia şi maică-sa.

Olimpia venise acuma cu speranţa să-l vadă şi să-l audă pe Nicodim. După tot felul de chibzuinţe, după certuri cu sine, fusese nevoită să priceapă că'l iubeşte pe omul mai tânăr decât ea, abia cunoscut. Doria să-l vadă; era îndrăgostită şi de cântecul şi de făptura lui. Dar unde'l putea găsi?

Îşi aduse aminte că Petre pomenise de Andronescu. Nădăjdui să-audă de el acolo, să'l găsiască poate. Şi iată că'i auzise din stradă vioara şi i-o cunoscuse.

Bucuroasă de norocul ce'l avea, sigură că nimeni, nici el, nu poate bănui ce-o adusese acolo, între prieteni, şovăi totuş, când să intre în camera unde Petre cânta. Îl zări aplecat de mijloc, cu capul şi privirea întinsă către o frumoasă şi tânără femee, mai tânără şi mai frumoasă decât ea. O cunoscu, era văduvă, îi era prietenă, se numia Eugenia Vidraşcu.

Se stăpâni, îşi frământă buzele, învineţite, îşi smulse privirea dela el şi dela ea şi privi în juru'i. Nimeni nu putea şti ce gândeşte şi ce simte. Toată lumea era cu ochii la cântăreţ, toţi erau cu buzele umede de îngânarea frazelor sentimentale. Încerca fiecare, fără să vrea, în gând, să rostiască aşa, ca el, cu mlădierea, cu duioşia, cu sublinierile cântăreţului.

Nicodim avea o pricepere adâncă, a sa, a valorii cuvintelor, nuanţa, reliefa, lăsa unele cuvinte să plutiască. Ajuns la sfârşitul romanţei, tăcu, roti ochii, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâna întinsă spre paharul din faţa lui, şi o zări pe domnişoara Ştefănescu.

Trubadurul băuse mult, dar, ca totdeauna, nu era beat. El lua din viţiu numai atât cât îi trebuia ca să fie fericit. Îşi salută prietena, lăsă paharul; veni să sărute mâna, întâi bătrânei doamne Ştefănescu, apoi fiicăi-si.

Olimpia îngălbeni şi se înroşi în scurtul timp în care el se pleca înaintea ei, ca să'i ia mâna. Il privi drept în ochi, cu o umbră de mustrare, cu un regret nestăpânit, cu o mărfurisire clară. Petre simţi un fior, străbătând prin mâna mică a Olimpiei. I se păru că înţelege, nu fu sigur, dar întors la vioară, nu se mai plecă spre văduvioara cea frumoasă. Îşi rosti versurile, plecându-şi rând pe rând capul, către aproape toţi cei ce-l ascultau.

Olimpia îi mulţumi din ochi, pe furiş. Era mulţumită, dar gânduri multe urmau s'o chinuiască. „E firesc, — cugeta ea, — să-l iubiască Eugenia Vidraşcu şi e tot aşa de natural s'o iubiască şi el pe ea. Sânt aproape de aceiaş vârstă. Şi ea nu are nimic de pierdut. E văduvă, e liberă. Dar eu ce aş avea de primejduit? Nu mai sânt fată, ca şi ea. Numele bun? Dar numele, şi ea şi eu trebue să ni'l ferim de ponos. Să nu ştie nimeni! O, e greu să nu se afle! Iar eu ştiu bine, că se poate ascunde o dragoste, chiar între atâta lume, câtă umple universitatea! Eugenia n'o să aibă temerea mea, şi va fi al ei, când poate că eu îl iubesc mai mult şi aş avea mai mult drept să iubesc şi să fiu iubită. Ce-am cunoscut din dragoste până acum? Nimic! Mai rău decât nimic! Şi toată literatura lumii nu vorbeşte decât de amor, de suferinţele şi de plăcerile lui. Şi până şi suferinţele acelea sânt dorite, sânt voluptoase, sânt date omului ca un preţ al vieţii. „Şi cât de rău îmi pare azi, că nu mai sufer încă!“ se plânge Eminescu, cu sfâşietoare părere de rău“.

Pe faţa Olimpiei nu se puteau citi cugetele şi sbuciumul. Toate femeile izbutesc să tăinuiască ce simt şi numai când au nevoe să arate ce simt, se lasă deslușite:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe chip, în toată mișcarea, în ochi. Cu vrere numai, lăsa din ochi femeia câte o privire pătrunzătoare și dulce, către el.

Nicodim, fără să se bucure și să se îngâmfe, fără să tălmăciască și să vrea să răspundă numai decât privirilor învățatei profesoare, își schimbă înfățișarea. Cântă, către toată lumea și către nimeni. Îi adresa la răstimpuri și Olimpiei, dar și frumoasei văduve, cuvintele de amor din cânteccle sale. N'o uita nici pe gazdă acum, pe doamna Andronescu. Aceasta, pricepu ceva, șovăi în părerea sa, sperând vag, ceiace doria de mult în tainițele sufletului ei: că Petre ar putea-o iubi. Bănuise că din pricina Olimpiei, trubadurul nu'și mai adresează versurile Eugeniei, iar pentru că se adresase și ei, nădăjduise totuș. Cu fruntea plecată, femeia trecută de patruzeci-de ani, galbenă la chip, se așeundea, își mușca buzele, înciudată.

Când petrecerea se sparse, în entuziasm și în slăvirea cântărețului și lumea se risipi toată, se pomeniră pe același drum: Petre, doamna și domnișoara Ștefănescu și Eugenia Vidrășcu, tânăra văduvă.

Vorbiau de-avalma cu toții, prietenește, bătrâna mai puțin, somnoroasă, obosită. Cele două tinere discutau despre muzica românească, de cum cântă domnul Nicodim, de repertoriul vechi dar necunoscut, nesfârșit, al cânteccelor lui, de compozițiile muzicale, și de versurile lui.

Vremea înclina hotărît spre iarnă. Cerul parcă se lăsase până la acoperișurile caselor. Era frig: sta să ningă sau să burnițe. Ulițele pustii și întunecate parcă pândiau cu adâncurile lor pierdute.

Eugenia Vidrașcu se opri, ca să'și ia rămas bun de la celelalte cucoane. Petre se gândi încordat, — o clipă numai, — ce să facă. Și se hotărî. Trebuia s'o petreacă pe văduvioară, pentrucă era singură, pe când Olimpia era cu maică-sa. Nu încăpea șovăială, mai ales că Eu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

genia arată că doreşte să fie însoţită. Avea s'o piardă pe veci pe învăţata profesoară; dar prea insufla mult respect! Ea'i aruncase în seara aceia o privire cu mult înţeles!... Dar nu era de scăpat nici prilejul cestălalt! Văduvioara era mai zglobie, mai uşuratecă...

Se despărţi cu inimă uşoară cântăreţul de cele două cucoane şi de cum rămase numai cu Eugenia, o luă de braţ, o strânse lângă el, — era frig! — urmă să-i îndrugă în proză cele ce'i spusese în versuri, cântând, în casa lui Andronescu.

Eugenia asculta; se aşteptase la tălmăcirea apropiată a stihurilor turburătoare, le sorbise în suflet şi'n trup, cu însetare; îi plăcea cântăreţul şi faima din jurul lui, şi îl voia întocmai precum se grăbia să fie: îndrăzneţ, cuceritor; al ei numaidecât!

„L'am pierdut! Şi se putea să fie al meu!" cugeta cealaltă, Olimpia, păşind zorit, supărată pe maică-sa, care abia se târa.

Ca fumul, întunericul gros îi ustura ochii, obosiţi de lectură. Amestecate, nemulţumiri tainice se răscoliră şi'i băteau în minte. Urma să lămuriască din noianul turbure ce-o prididea: „Sânt femee cinstită!" Şi singură îşi răspunse, batjocoritor, neîndurat: „Pot să mă laud! Către alţii, nu mie însumi! Nu-mi pasă de nici un fel de laudă şi nu'i de fel adevărat că sânt cinstită! L-am uitat pe student? Şi altceva: mă bucurasem, eram fericită adineaurea, crezând că i l-am răpit Eugeniei Vîdraşcu! Şi dacă eram singură, aş fi acum cu el, în locul „mizerabilei!".

Vesel, Petre Nicodim îşi ducea perechea, chihotind şi înşirând palavre.

— Ce uşor calci! murmură Eugenia, pe când intrau hoţeşte în casă, de teama slugilor şi-a unei mătuşi bătrâne. Se vede că nu intri pentru întâia oară, noaptea, pe furiş, în iatacul unei femei cinstite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ANII TREC

Petrecând într'o noapte cu Leu Căpușescu cu o droaie de prieteni și de cunoscuți ai acestuia, cântându-le, Petre se legă mai strâns de fostul superior de redacție și se întâlniră des. Se găsiau la cafeneaua Bulevard și îndată mai picau trei patru intelectuali și porniau, cu lăsarea nopții, întâi acasă la Nicodim, ca să-și ia vioara, apoi la un restaurant, unde știau că se află o cameră deosebită de birt.

Nicodim era larg la mână și, totdeauna, la sfârșitul zaiafetului, însuflețit de vioara lui, după miezul nopții, plătia cel puțin jumătate din tot ce consumase. Căpușescu scrisese în Forța Națiunii un articol plin de laude pentru autorul volumului de versuri „Petale de crin". De atunci trecuse vreme. Dar nu pentru recenzia aceia îl căuta Petre pe Leu Căpușescu. Se simția mai slobod în lumea flăcăiască a intelectualilor și laudele acestora deși mai pe sponci, erau mai chibzuite, mai iscusite. In familii, toți căutau să nu spună mai mult decât gazda, sau decât cel mai cu vază dintre cei de față. La birt, temerea de călcarea bunei cuviințe pierea dela primele pahare. Mai totdeauna se îmbăta unul din convivi și atunci se lăsa coprins, fie de avânt, fie de duioșie, de răsvrătire, de lirism, și toată făptura lăuntrică, tot miezul insului, ascuns sub zece carapace, se da la iveală. Se vădeau metehnele sufletului, veleitățile dosite, amorul propriu sân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

geraf, iluziile nemăsurate. Avea ce să vadă și să audă, la rândul său, cântărețul și, fără să știe el, se zidia în propria sa fire, se închidea în nemulțumirile hărăzite lui, cântecul și vinul.

Nicodim nu era prizonierul nimănuia. Se împrăștia ca un cântec. Se ducea pe la toți cei care știa că'l așteaptă, că-l sărbătoresc: cinia cu ei și cu familiile lor și le cânta, veșnic fericit de vibrarea propriului său suflet, de puterea cu care se rupea, se destrăma în accente de durere și de duioșie.

Vizita din când în când familia Tutoveanu și se ducea mai des pe la Andronescu, unde se întâlnia, ca din întâmplare, cu Eugenia. Văduvioara înțelesese, că nu poate pune nici un temei pe el, că e un fluture craidon. O supăra ideia că nu'i destoinic a fi soț și; totuș, nu'l ocolia de fel. Cântărețul dovedia o pasiune trecătoare, un amor fierbinte și mitue, — dar Eugenia îl iubia.

Doamna Andronescu se plânsese bărbatului ei că Nicodim dă întâlniri ibovnicei lui în casa lor. Aveau copii mari, fată de măritat, — ce pildă le dădea? Vechiul tovarăș de chefuri al lui Petre îi luă apărarea, dar nici el nu era mulțumit. El observase că fata lor se îmbujorează când îl vede pe cântăreț și-i ascultă cântecele fermecată. Se gândi însă că e logodită, că nunta e aproape și că nu'i nici o primejdie.

Cu Eugenia Vidrașcu n'avea s'o mai ducă mult Nicodim. Lui nu'i plăcea să se strecoare, ca un tâlhar, și mai cu seamă dimineața, nedormit, obosit, să se îmbrace în pripă, să adeste clipa de tăcere, de pustiu în casă, clipa în care să se poată subtiliza pe ușe ca fumul de țigară. O poftise acasă la el pe Eugenia, dar văduva se temea să nu fie zărită de cineva ziua, iar noaptea nu voia să lipsiască, din pricina mătușii.

Trecuse iarna, venise primăvara și Petre nu se mai dusese pe la Olimpia Ștefănescu. Nici la familia Tuto-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

veanu ,nici la Andronescu, n'o mai văsuse pe aceia de care spusese că are cele mai frumoase mâni. Năzuința de-a fi iubit de învățata profesoară îi pierise. Ideia unei reviste, de asemenea. Scria rar, versuri; uitase de „Petale de crin".

Văzându-l plecând cu frumoasa și tânăra văduvă, Olimpia fusese sigură de tot ce urmase. Nădăjduise însă că el va veni a doua, a treia zi, pe la ea, ca să desmintă prin vizita lui temeinicile bănuieli și să nu piardă o prietenie dorită. Nu încetase el oare să'i mai adreseze Eugeniei vorbele de dragoste din cântecele lui, de cum se arătase Olimpia, în casa lui Andronescu?

Nicodim nu veni. Alte gânduri o asaltară pe Olimpia. Era pe semne destul de fericit pentru în brațele văduvioarei. Ce-ar mai fi căutat, la o biată prietenă, mai în vârstă decât el, severă și înfumurată de cultura ei, — se aspria în potrivă'și profesoara, — când era iubit și când putea, când era îndriduit să creadă că ea, Olimpia, l-ar opri, de-acum ar încerca să rostiască un cât de stors cuvânt de iubire?

Cu vremea, profesoara dobândi pentru ea însuși un fel de dispreț amar. Pe când alții trăiseră, ce făcuse ea toată viața, decât să citiască, să se artificializeze? După vârstă, n'ar fi fost trecută, dar o îmbătrâniseră pasiunile și suferințele imaginate ale eroilor, ale creaturilor din cărți. Își privi cu silă biblioteca, — și ceasurile de aprofundare în lectură, sfârșite printr'un fel de morfinizare, de visărie, și le aduse aminte cu ură, cutremurându-se. Foarte obosită trupește de frământările ei, Olimpia se culca de vreme și dormia profund.

Cursurile școlare însă, nevoia de a fi veșnic împrospătat de ultimele isvoare culturale, a profesoarei destoinice, obișnuința, îi puseră în mâni iarăș urgisitele ceasloave și, pe nesimțite, Olimpia reveni la viața căreia i se sacrificase.

Nu'l uitase pe Nicodim, dar nu'l căuta și se feria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să se ducă la Tutoveanu, la Andronescu. Era mică de tot vapaia candelei cu care îl aştepta feciorelnic, Olimpia, pe cântăreţ. Dar nu se stingea. Uneori ea îl simţia în juru'i, naluca familiară; se ridicase din rândurile unei pagini, aşa de mici şi aşa de cuprinzătoare; îşi scutura pletele, mai frumos decât era în adevăr, — şi pierise. Aveau să treacă ani până să-l vadă, şi-atunci, târziu, avea să-l vadă cu alţi ochi, prin alte gânduri.

Nicodim petrecea. Luni peste luni treceau, anotimpurile se perindau, ani se alcătuiau şi el nu scăpa o noapte, veşnic se culca încântat de cum petrecuse, îmbătat de băutură, de cântec şi de mulţumire, niciodată beat, hidos. Nu-l ura nimeni, ca pe o floare. Femeile, care în viaţa altora aduc linişte, silinţe şi amor propriu, prăbuşire şi moarte, ele, care sânt grădini, munţi, abisuri înspăimântatoare, — în existenţa lui nu erau decât iarba şesului, a unei stepe cu păşune mănoasă.

Femeile care sunt pentru unii preţul zădărniciei vieţii, răsplata, pentru alţii o nevindecată suferinţă a inimii sau o flagelare a trupului bolnav, — la el femeile erau numai tălmăcirea plăcută a romanţelor, podoaba unora dintre cântece; o plăcere mai mult şi mai senzuală, adaogată la fericirea de a trăi. În rând cu vinul, cu parfumul şi culorile, împrăştiate prin toată lumea, din belşug.

Era iubit de femei, fără cumpăt, fără precupeţire, nu aşteptau prea mult să le doriască. Le urmăria în visurile lor cântecul lui strămoşesc, neaoş, barbar uneori.

D-na Andronescu, nevasta vechiului său prieten, îl iubia în tăcere şi n'avea să destăinuiască niciodată nimănui.

El trecea, ca 'ntr'un cadril, din braţe 'n braţe, graţios, nepăsător şi zâmbind. Fericitul nefericia o lume. Toţi cei ce se împărtăşiau de bucuria bogată a cântecului lui, înţelegeau în inimile lor, cât îi datorează, dar îl pizmuiau. Oricare dintre ei s'ar fi schimbat cu el. Nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o desbinare sufletească nu se ghicia în faptura cântăreţului.

Cugetul lui era mic, mărginit, dar ţâşnia luminos, egal şi statornic; cânta ca un avuz aşezat în mijlocul unui parc al tuturor iluziilor fericite. Priceperea sentimentelor care ne mângâie, ne inobilează, ne amăgesc şi ne sfâşie, destăinuirea, zugrăvirea şi nuanţarea, întreaga lor gamă şi cumplita lor adâncime, Petre Nicodim le avea la îndemână, în arcuşul, în vioara sa, în rostirea versurilor, ca pe braţele, ca pe ochii săi. Întovărăsia cântecul strunei cu vocea, cu o ştiinţă unică, raspicând, sculptând cuvintele, înzestrându-le cu toata vibrarea şi cu tot neantul înţelesului lor.

De multă vreme, Nicodim isprăvise banii moşteniţi. Era corector la Forţa Naţiunii. Fusese recomandat de Leu Căpuşescu. La zece dimineaţa trebuia să fie la gazetă. Astă îl cam supărase la început, dar se deprinsese de grabă. Nu se mai odihnia cum se cade. Dar era tare, sănătos şi nu putea lăsa obiceiul petrecerilor noaptea. Îi plăcea să vadă zorile zilei în ferestre, la spartul zaiafetului. Când dormi, nu trăeşti — socotia el. Bea tot mai mult şi rare ori se întâmpla să lase paharul plin dinainte, ajuns la saţiu. Şi atunci însă, o spălătură cu apă rece, o udare bună a părului, care începuse să se răriască, şi Petre era destoinic să ia pana şi să corecteze.

Epoca de boerie, când avusese bani mulţi, când îi trimesese, ca pe o fiţuică, femeiuştii Colibri, patru mii de lei, o uitase cu desăvârşire. Şi cum crezuse el că viaţa i-o va tăia în două pachetul de hârtii albastre, cei cincizeci de mii de lei aduşi buluc de Ghiţă Neagu! Averea pierise, iar boemul şi fluturaticul nu se schimbase. Fericirea, atâta şi aceia la care era hărăzit prin firea lui, nu i-o dărâma nimic, nici sărăcia, nici câştigarea pâinii prin muncă. Numai boala, i-ar fi putut-o răpi şi, în parte, închisoarea.

In biroul primului redactor, Petre îl găsi într'o zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe un domn, care îl ţintui dela uşe cu o privire cercetătoare. Privindu-l şi el, se cunoscură: era poetul Costea Negoescu. Nu se mai văzuseră de doisprezece ani! Îşi dădură numai decât întâlnire, veseli amândoi, ca şi cum ar fi fost prieteni nedespărţiţi odinioară şi s'ar fi dorit.

Costea era mic, slab, cu faţa trudită, palidă şi nobilă, cu părul înspicat de fire argintii. De multă vreme nu mai avea revistă. Publica mereu; carte peste carte apărea în toţi anii. De un timp scria mai mult proză. N'avea răgaz; mintea lui pierduse deprinderea odihnei. Deşi dormia mult, şi în somn creerul lui alcătuia romane, desbătea principii de literatură, se trudia. Ca şi inima blestemată să nu-şi înceteze nici odată lucrarea ei de sobol, creerul lui obidia necurmat.

Voinţa, bucuriile creaţiei, îl ţineau teafăr în aspra luptă dintre năzuinţele lui de mare scriitor şi teama că e un pigmeu. Acuma se vedea încununat de glorie şi se iubia, acum avea siguranţa că e un muritor de rând, un un scrib caraghios, şi se dispreţuia Gândul c'avea să moară, fără să se cunoască, fără să se ştie preţui, fără să priceapă însemnătatea întregii sale munci, îl îmbătrânia, — şi veştejia uneori toată frumuseţea pe care este în stare un om de talent s'o vadă în lume, s'o adaoge sufletului său.

Revederea lui Nicodim îi împrospătase trecutul, îl întinerise. Scriitorul veşnic în căutarea şi în adâncirea vieţii altora, a personagiilor scornite de el, ne mai trăind pentru el însuşi, înviase la propia-i viaţă, la aminţiri. Petre se mira în gându-i de căldura cu care-l privia şi-i vorbia Negoescu.

Pentru Costea, amintirea plimbării la Pasărea, odinioară, era neuitată şi cântecele lui Nicodim, mai apoi, la o crâşmă, unde-i dusese Ghiţă Neagu, i se treziseră cândva în suflet, fermecător! Petre abia că-şi aducea aminte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Costea i se simţia prieten tânărului acesta, — voinic a cărui fericire nu era vis şi dorinţă şi se alcătuia statornic din puţin şi temeinic. Tihnita fericire din toată făptura lui Nicodim îl atrăgea, îi liniştea nervii, îl împrimăvăra. Îi căuta mereu blânda şi luminoasa înrâurire. Dezerta bucuros dela povara plăsmuirilor sale mohorâte, ca să-l vadă şi să'l audă cântând, pe omul fericit.

Nicodim se lăsa prins o vreme. Era măgulit; citise multe din cărţile lui Negoescu şi-i plăcuseră. Scriitor şi el, artist, respecta munca şi harul celui cu care se comparase într'o vreme de ambiţie tinerească. Pe atunci până şi plăpânzenia lui Costea i se năzărise că e o chezăşie de talent.

Lui Nicodim îi plăcea să fie ascultat de multă lume şi să bea mereu. Singurătatea în care îl îngrădia Costea şi nevolnicia acestuia la băut nu-i priiau.

— Dragă! îşi întâmpină prietenul într'o singură seară, cântăreţul, trebue să mergem la un amic al meu, Andronescu care, pomenindu'i de tine, vrea numai de cât să te cunoască şi ne aşteaptă. Haidem!

Costea nu putu cârmi. Nu auzise de Andronescu, dar, întrucât era aşteptat şi, după spusa lui Nicodim, avocatul îi citise multe din lucrările sale literare, putea merge.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ÎNVIEREA TRECUTULUI

Prin cumnatu-său, deputat cu înrâurire, Andronesc, pe un preț de nimic, cumpărase o moșie de patru mii de pogoane, vecină cu moșia ce-o avea din zestre. Putea administra ușor, fiind amândouă la olaltă, dar avea să țină socotelile lor deosebit, căci pusese numai pe numele său pământul cumpărat ca din banii lui. Moșia primită ca zestre, trebuia să treacă, după moartea nevestei, copiilor acesteia.

Aducându-și aminte începuturile lui: student la theologie, viitor popă de țară, pentru că era sărac și n'avea protecție, mic funcționar la un minister, Andronescu avea de ce să fie mândru și voios.

Dar grija nu-i da pace. Averea cere să fie înmulțită, și începe aci temerea că poate scădea. Îi veniseră apoi la ureche, din partea unor neamuri ale răposatului soț al nevesti-si, că jefuește avutul copiilor... Nevastă-sa, auzind și ea aceleași bârfeli, nu i se păruse lui Andronescu revoltată, și, dela o vreme, bărbatul își simțise femeia înstreinată, rece cu el.

Îmbogățitul, moșierul, rând pe rând era păscut de mândria biruinței, în neîntrerupta lui urcare spre tot mai sus, și de scârbă, de dispreț și descurajare, față de zvonurile rele, și de propria sa cinste îndoelnică.

Ar fi fost mai bucuros să poată crede, măcar el, că este cu desăvârșire cinstit.

Nicodim îi înseninа sufletul, numai el făcea voe bună, cu adevărat, în viața lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îl aștepta acum și-l poftise și pe Ghiță Neagu, care tot mai des se abătea dela Buzău la București și pe o mulțime de prieteni.

Avocatul buzoian, Ghiță Neagu, se înscrisese în partidul, care avea să urmeze la putere celui care se afla la guvern. Vorbise în mari întruniri și strălucise; fusese primit dintr'un început printre fruntașii partidului. Vorba lui gândită și cuprinzătoare, deplina cunoaștere a vieții românești, izbutiseră să-l facă prețuit și să-l urce până aproape de șefia locală. Până și scurtimea lui vânjoasă insufla încredere. Ți se părea că omul acesta e adunat bine tot, dintr'adins, pentru că altfel s'ar putea risipi tainicele forțe ce alcătuesc un om tare de suflet și de minte.

Neagu veni pe la ceasurile cinci după amiază.

Singuri, cei doi prieteni vechi, ședeau de vorbă ca doi frați. Vorbiau despre tinerețea lor, despre Nicodim, punând față în față trecutul tinereții cu prezentul. Pătrunzător cum era, Neagu prinse de grabă că Andronescu, deși a cumpărat de curând o moșie, pe seama sa, nu-i deplin mulțumit, și zise:

— Socotesc că pot să-ți mărturisesc, fără teamă că vei râde de mine: mai fericit am fost, pe când eram sărac, pe când fugiam dela gazde pe fereastră, cu geamantan cu tot, de cât azi, când sunt socotit de mulți drept cel mai de seamă orator și avocat din Buzău.

Andronescu tresări, voi să rostiască ceva, dar tăcu, își rezămă capul pe palmă, sprijinindu-și cotul în seaun, gata să asculte, — și știi care zile mi se par cele mai frumoase din trecutul acela de mizerie? urmă Ghiță și râse, zguduindu-se cât era de scurt și de gros. Zilele petrecute cu hotul ăsta de Petrică Nicodim! Vioara lui!

— Da, foarte adevărat! se ridică de pe locu-i Andronescu, înduioșat dintr'odată, cu lacrimi în ochi.

— Dragă! îl apucă Ghiță de braț, ca să-l reașeze ală-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turi de el pe seaun, — Petrică este singurul om fericit, pe care l'am cunoscut în viaţa mea! Şi multă lume am depănat! Şi nu e fericitul izolat, stoic, uscat. E acela care împărtăşeşte şi altora, care revarsă fericirea lui în potirele inimilor noastre, ale tuturora. De aceia atrage şi subjugă. Râvna noastră este să fim bogaţi, temuţi, să fim o forţă, lucru veşnic mai de grabă urât, decât iubit; pe când el este simpatic! Pricepi tu? El cântă suferinţa, iubirea ,care e tot suferinţă, şi plângi şi eşti fericit, ascultându-l!

— De unde vine puterea asta? întrebă pătruns Andronescu.

— Pricep întrebarea ta nelămurită; e profundă. Ascultă! Sunt proprii noştri, străbuni care suspină şi ni se spovedesc în acordurile dîblei lui. El nu-i un om, e un neam întreg, sunt sute de generaţii. Şi nu-l asculţi tu singur, numai cu auzul şi cu inima ta singuratică, ci toată moştenirea ce o porţi în tine, toţi strămoşii tăi, îl ascultă cu tine de odată, treziţi în propria ta viaţă sentimentală.

Neagu se înfierbântase. Tăcu; apoi, aducându'şi aminte, vorbi iar:

— Hora lui Chipan! Am auzit-o adesea cântată. E o bîată horă, bună să te facă să joci. Când o cântă vrăjitorul Petre Nicodim, nu-ţi vine cheful să ţopăi. Rămâi în jiţ, sau în picioare, dacă aşa ai apucat să stai şi, la un moment, când vioristul se frânge în toate laturile, înebunindu-şi lăuta şi arcuşul, deslănţuind ca o vijelie sufletească, zbori, ca un stol, nu ca o singură pasăre, repezit, orbiş, umflat în suflet ca o vijelie năpădită pe Bărăgan.

Prins de amintiri, Ghiţă începu să râdă şi urmă:

— Adu-ţi aminte cum ne suciam şi ne învârtiam la sârbele lui! Şi astăzi... De lucrămi-nu mai vorbesc! Cu el le-am plâns pe toate câte le aveam.

— Şi mai este ceva... Mă gândeam mai deunăzi, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

glăsui Andronescu, după ce amândoi prietenii tăcură nemişcaţi o vreme, — el n'are nevoe de nimic din afară. Cântecul e al lui, sălaşlueşte în el, porneşte din inima din măestria lui! Doar băutura... Îi trebue vin. Dar vinul oricând îl găseşte! El e propria sa comoară, pe când noi aşteptăm totul din afară, dela împrejurări, dela noroc, dela oameni.

Prietenii întrerupseră conversaţia, — se auziau voci în apropiere. Andronescu înţelese că servitoarea vorbia cu un mosafir, până să-l introducă.

— Nu e nevastă-ta aci? întrebă Neagu; că parcă aud glasuri de cucoane.

— E aici, dar cine ştie în care odae. Avem prea multe! Pe vremuri, când eram studenţi, noi nu aveam de cât una singură, o chichineaţă, şi se întâmpla să dormă şi trei, în singurul pat al odaii. Ne-am boerit!

In spaţioasa cameră de primire, în care se aflau prietenii, intrară domnişoara Olimpia Ştefănescu şi doamna Aurelia Săteanu, al cărui soţ avea să vină şi el mai apoi.

Andronescu îl prezentă cucoanelor pe Neagu şi în curând veni şi d-na Andronescu, vestită de servitoare, că au sosit două cucoane.

— Ştiţi pe cine are să aducă astăseară cu el, amicul Nicodim? grăi tare Andronescu, către Ghiţă. Pe un mare scriitor, pe Costea Negoescu.

— Îl ştiu. Vechi prieten!

Olimpia nu mai fusese de mult în casa Androneştilor. Din ziua în care Nicodim se despărţise de ea şi de maică-sa, răposată de un an, ca s'o petreacă până acasă pe Eugenia Vidraşcu. Numai de câteva ori mai venise, la mari răstimpuri. Şi venise totdeauna la ceasuri în care socotia că nu poate fi de faţă cântăreţul, stase puţin şi plecase turburată.

In dezbaterile cu ea însăşi, Olimpia ajunsese la siguranţa că, dacă în noaptea aceia ursuză şi rece, tru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

badurul ar fi petrecut-o pe ea acasă, lăsând-o să plece singură pe Eugenia, — lucru peste putință! — ca, Olimpia, n'ar fi fost în stare să-l strecoare în iatacul ei; ci s'ar fi despărțit de el, mulțumindu-i politicos de bunăvoință, și atât, fără nici o altă urmare.

Judecând așa, Olimpia nu mai avea nici o pică pe văduvioara Eugenia Vidrașcu, care se și măritase mai apoi și, găsindu-se la d-na Aurelia Săteanu — prietena ei, — cu d-na Andronescu, primise din două cuvinte invitația la cină.

Și iat-o venită în casa în care era așteptat cântărețul acela turburător, omul cu care se plimbase, ca o iubită, la șosea, noaptea; deși știa bine că el avea să fie acolo, avea să cânte, avea s'o privească, avea să-și aducă aminte de plimbarea aceia...

Dar Olimpia se socotia vindecată de năzuințele femeiești, de iubire. De ani întregi nu mai cerea vieții decât sănătate și tainul obișnuit de îndeletniciri, ajunse mecanice. Răzlețele suvițe de păr alb, ce le avea, îi luau mai mult timp la pieptănat, ca eri alaltăeri, ca să le ascundă după cele negre; dar Olimpia nu credea că voește să pară tânără, din cochetărie, ci pentru că se cuvine să dăm făpturii noastre toată cinstea și frumusețea, ce pot să le dobândească dela noi, singurii ei îngrijitori.

Gospodarii aveau praznic mare. Alți mulți mosafiri sosiră și, în sfârșit, se auziră pupături și glasuri înduioșate: sosise Nicodim cu Negoescu, iar Ghiță Neagu, simțindu-și idolul aproape, sărise ca un zăvod dela locul lui, urmat de Andronescu, și cu toții se îmbrățișau și se sărutau. Ghiță îl strânsese în brațe și pe Costea, în entuziasmul și duioșia ce-l pridisise.

— Tu ești tinerețea noastră! îi strigă Neagu lui Nicodim. Tu ne-ai mâncat zilele cele mai frumoase, hoțule! și ne-ai făcut să nu ne bucurăm de cele de azi!

— Am să te fac tânăr astăseară! Eu n'am îmbătrânit! răsună vocea melodioasă a lui Petre,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Duioșia bărbaților acestora, în puterea vârstei, înflăcărarea lor, dragostea cu care era primit un om, mișcă pe toată lumea.

D-na Andronescu ținea ochii în pământ, nițase că e gazdă, înfierată și nemulțumită oarecum de nelămuritul din cugetul ei. Femeia cinstită nu-și îngăduia nici pe departe o cugetare vinovată. Ea nu-și cunoștea inima și se credea scutită, prin vârstă, prin copiii ei, căsătoriți amândoi, prin măritiș, prin cinstea din judecata ei, de năzbâtiile simpatiei și ale dragostei.

Olimpia se strânse, se ghemui în jețul ce-l ocupa. Amețită puțin, cu o ceață pe ochi, se trudia totuși să vadă; lungia gâtul, privirea, pe când se afunda, se strivia în seaun, cu suflet cu tot.

„Nu-i mai este fața tânără, strălucitoare, luminoasă!“ îl căină în gându-i Olimpia pe violonist. „Noptile nedormite! pasiunile! cântecul lui, smuls din toate fibrele!“ oftă ea, înăbușit.

— Vreau să aud toate cântecele de odinioară, Nicodime! Dar să cânți și ce-ai mai plăsmuit de curând, vraciule!

— Și „Salcie plecată!“ slăbiciunea ta, Ghiță! zise Andronescu. Are unul nou: „Când beau!“ cântec bahic. Numai strofa, în care spune de vrăjmășie, nu-mi place. Un om ca el, n'are dușmani!

— Să-l auzim! să-l auzim! se ridicau strigăte din toate colțurile salonului, plin acum.

Petre sărutase mâna cucoanelor; dăduse bună ziua tuturor. Înaintea Olimpiei se oprise, o recunoscuse. Dar nu-și aduse aminte, că năzuise pe vremuri să se facă iubit de ea, uluit de cultura ei literară, admirându-i mânile, ca pe cele mai frumoase.

Pentru că Neagu era cel mai grăbit să asculte, Nicodim spuse cu tâlc, din grai și din vioară, în tăcere de biserică, vechea lui compoziție „Salcie plecată“.

Obosiții ochi ai profesóarei îl urmăriră necontenit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

robiți. Neagu lăcrămă, și era foarte mișcat și Andronescu, retrăind viața trecutului.

Cei care îl auziau acum întâia oară, pricepeau și simțiau mai puțin, decât ceiace îl mai ascultaseră. Olimpia sugruma un suspin în gâtlej, cu buzele strânse; doamna Andronescu se așezase într'un ungher, ca nu cumva emoția altora să-i înrâureze simțirea.

Il sorbia cu bătae de inimă, venită anume pentru el, tânăra doamnă Ardelcanu, de curând măritată și nefericită în căsnicia ei. Bărbatu-său avea toate vițiile: era jucător de cărți, era mueratic, gelos totus, lipsia de-acasă noptile și altădată sta la pândă în jurul nevestii, ca un paznic de temniță.

— Cântă ceva mai vesel. Spune „Când beau" îndemnă Andronescu.

Iar se făcu tăcere. După o scurtă pauză muzicală, cântărețul începu întovărășindu-se cu arcușul pe strune:

Când beau din drumul meu îngust
Și povârnit, pe care
Merg aplecat, — mă 'nalț augusț
Și sigur de chemare.

Când beau, mă'ncălzește un foc
Lăuntric, fără seamăn!
Și chiar dușmanul dobitoc
Mi-e frate geamăn!

Când beau, compătimesc ușor,
Sau râd cu voe bună,
Și printre toate mă strecor
Și ori și ce mă 'mbună.

Când beau, mulțimea de 'ntrebări,
Ce'mi latră'n jur, într'una,
Nu o aud, — plutesc pe mări,
Mai slobod ca furtuna!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trăiască vinul vechi și nou,
Și cine vrea să fie
Prieten bun, poet, erou:
Să bea, să bea, frățic!

— Să se aducă vin! porunci Petre, întrecând cu vocea lui zgomotul care se iscă după ce isprăvi cântecul bahic.

— Nu, iubitule! se împotrivi Andronescu. Se aduce țuică și mastică, dacă vrei băutură, și numai decât trecem în sufragerie.

— Poftiți la masă! rosti d-na Andronescu.

Și toate cele douăzeci și șase de persoane, câte erau acum, intrară domol, în sala de mâncare, unde totul era orânduit ca pentru un mare ospăț.

Costea se pierduse o vreme în această mulțime de oameni veseli, bărbați și femei. Mai toți cei de față erau cam de vârsta lui, femeile, firește, unele mai tinere, dar erau și doi vârstnici, unul dintr'aceștia cu băbuța lui. Doamna Andronescu era mai mult bătrână decât tânără.

Negoescu nu-și aducea aminte să mai fi cinat cu atâta lume, decât la vr'un botez sau nuntă. Prăznuiau ceva, amfitrionii? Cum venise el tocmai la așa zi? Se temea de stângăcia ce și-o presupunea. Obida lui literară îl sihăstrise. Aducându-și aminte că se gheboșase, tot aplecându-se peste masă, la scris, sta drept ca o scândură, înțepenit în scaun, între d-na Săteanu al cărui soț venise, și o doamnă Bănescu, foarte îndatoritoare.

In capul mesei fusese așezat unul dintre cei doi moșnegi, d. Pătrașcu, fost consilier la Inalta Curte, cel care se afla aci împreună cu nevastă-sa. D-na Pătrașcu era veșnic lângă unchiașul ei, și-i sta și acum la stânga.

La mijlocul mesei era așezat Nicodim, vis-a-vis cu Andronescu și cu Neagu. Iar între aceștia se brodise să stea Olimpia Ștefănescu.

Aleasă și îmbelșugată, cina ținu mult.

Domnul Pătrașcu, cel dintâi, ca mai bătrân și pentru că era pus în fruntea mesei, ridică un pahar în cinstea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gazdelor și le ură să fie sănătoși și să aibă pururea parte de moșia cumpărată. Celalt moșnegel, micuț, ager, pe cât era domnul Pătrașcu de spătos și de grav, nu se lăsă mai prejos și închină întru slăvirea „tuturor coniților de față, să fie frumoase ca astăseară, acum și'n veci veților!" Neagu bău indată în sănătatea lui Petre Nicodim, întruchiparea tinereții și a cântecului românesc! Andronescu bău în cinstea poetului Costea Negoescu. Cu atâtea pahare, goite de cei mai mulți, lumea se ameți puțin. Voioșia intră în casă, ca la căminul ei. Petre își scutură pletele. Îi venise rândul, puse vioara sub bărbie și începu să cânte.

Unul după altul răzlețele zgomote, larma atâtor oaspeți veseli, încetenira, se potoliră. Butucosul Ghiță Neagu zâmbi la primele acorduri: recunoscuse cântecul. Era o melodie compusă de Nicodim pentru o poezie de Eminescu, și cuvintele aveau să urmeze îndată.

Arcușul trecea cu eleganță pe strune; capul cântarețului se mișca, așa ca înaintea unei frumuseți sculpturale tolănite pe vioară.

După întâia strofă, Neagu privi în juru-i, cu neîncredere parcă, cu credință, — ai fi zis — că nimeni nu poate înțelege adâncimea și frumusețea cântecului, ca el.

Surâsul îi pierise. Apoi rămase cu ochii aninați de cântăreț. În zbuciumările, în sfâșierile duioase, în plânsul adânc, ca de inimă, ale coardelor, Neagu asculta și vedea pierindu-i toată viața, tinerețea lui, poetizată, feerică.

În cele din urmă, ca să șteargă vedenia răpitoare și neadevărată, Neagu se frământă în scaun cu silință, își trecu aspru o mână peste chip, peste ochii înșelați, roti privirea: ca să se prindă din plutirea lui de fulg, de mediul înconjurător, ca un cârcel de iederă de o ramură streină. I se păru că poate fi urmărit de careva, în rătăcirea lui. Întinse mâna la pahar și-l goli.

Mulți dintre auditori își făceau liniștiți siesta. Cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ridicarea tacâmurilor, cu înoirea înfățișării mesei, cu răgazul ce urmă înainte și după desert, unii dintre mosafiri își schimbaseră locurile, în căutarea prietenilor intimi. Doamna Bănescu ședea acum lângă Aurelia Sateanu. Costea Negoescu fusese chemat de Andronescu să ședă lângă el.

— Dragă — o întrebă d-na Bănescu, pe vechea ei prietenă Aurelia, — arătând cu ochii spre Nicodim — care o ti a lui, dintre cele zece cucoane de aici? Trebue să fie una!

— Numai una? Cred că și d-na Pătrașcu ar vrea să întinerească cu douăzeci și cinci de ani, pentru...

— Pentru el! chihoti înfundat Băneasca.

— Le socoți prea ușuratice pe femei! spuse mai tare, însăși d-na Andronescu, gazda, care se afla din întâmplare la un pas și auzise ce-și șpuneau cele două tinere.

— Glumiam! Are mult temperament cântărețul dumneavoastră! spuse doamna Bănescu.

Cântecul amuția conversațiile. Limpedea lui restire, și din coarde și din grai, stăpânia mințile și inimile. Petre se aprinse la față. Costea Negoescu îl asculta adâncit, pătruns, vibrând de toate suferințele deslușite și aduse în lumina covârșitoare a muzicii. Nici un suflet nu putea rămâne strein de vibrația pătrunzătoare, de năvala de înfiorări.

Olimpia Ștefănescu asculta fermecată, dar cu o durere, de neînlăturat: înțelesese că Nicodim a uitat-o cu desăvârșire și că ea nu-l uitase niciodată, de când îl cunoscuse. Tristă, lașe, resemnată, ea sorbia necontenit, cu fiecare cuvânt subliniat, otrava siguranței că nu e iubită, că n'a fost niciodată și că îl iubește încă, pe cântărețul acesta aproape necunoscut.

Petre se înclina, spunând romanțele lui, către toate tinerele cucoane. Acestea se înroșiau; se uitau la bărbații lor; ei le răspundeau dând din cap și surâzând. Și ele ascultau mai departe, primiau în inimi cuvintele de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

foc; ochii le scăpărau, fără să vrea; băteau din pleoape, simțind că se trădează.

D-na Ardeleanu, știind că bărbatu-său e zuliar, se înfricoșase mai întâi. Dar gazdele amândouă îi șoptiră bărbatului că așa e bardul, că nu-i nici o primejdie.

Dar și d-na Ardeleanu ca și d-nele Bănescu, Săteanu, și toate celelalte cinci, înțeleseră farmecul primejdiei, și gânduri neobișnuite le da ocol, ca fluturii de noapte luminilor. Numai băbuța, lipită de bărbatul ei, și gospodina casei, ascultau cu alte gânduri, înduioșate și ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ODĂIŢA DIN POD

Pe valea Victoriei, dela Bulevard şi până la Palatul Regal, nu se putea merge decât foarte încet, cu opreli la răstimpuri, atâta lume curgea, în sus şi în jos, pe trotuarele, aci late, aci înguste. Nu era zi de sărbătoare. Veşnic era aşa, către prânz şi într'amurg.

Numai o răpăială de ploaie ar fi risipit gloatele. Un gard de oameni, numai bărbaţi, astupa aproape toate vitrinele magazinelor: erau privitorii la cele două furnicare de lume pestriţă ce se scurgeau pe dinainte-le, frecându-se unul de altul, pe acelaş trotuar, spre Palatul Regal unul, spre Bulevard altul.

Lumea se plimba aşa înghesuită, domoală; vorbind ceice mergeau în tovărăşie, privind în drum la trăsuri, la automobile, la cei zăriţi peste umere, printre capete, înaintea lor, şi la zaplazul de inşi rezemaţi dealungul zidurilor şi în dreptul vitrinelor. Parcă nimeni nu avea de lucru, parcă toţi aveau acasă robi, care să-i hrăniască şi să le vadă de treburi.

Ghiţă Neagu simţi că înăbuşe în înghesuiala mulţimii. Nemerise în spatele a doi zaplani şi nu era măcar la marginea trotuarului, ca să vadă strada, ci la mijloc, între o cucoană voinică şi cu năduf, mai înaltă mult decât scurtul de el.

Neagu pierduse deprinderea plimbării pe cea mai însemnată stradă din România. Dar nu mai avea mult de îndurat, căci se apropia de redacţia ziarului Forţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Naţiunii, către care pornise, anume ca să-l găsi, scă pe Nicodim. Se descheiase la haină; era într'o zi dăduroasă de Iunie.

Oratorul buzoian era de două luni deputat; de două luni era în Capitală şi, dându-şi seama că în toată vremea aceasta nu se întâlnise odată măcar cu Petre, se dojenise cu asprime, desgustat de cum se pierde timpul în afară de împlinirea celor mai dragi şi mai gingaşe dorinţe ale noastre. Dar pe la Andronescú fusese, tot în cinstea vechei prietenii şi cu gând să-l vadă şi pe Nicodim. N'avusese parte, să-l prindă!

Intrând în clădirea ziarului, avocatul, care îşi trăise prima tinereţe în Capitală, fu năpădit de amintirea localurilor de odinioară ale gazetelor politice. Îşi aduse lămurit aminte cenuşia redacţie a „Obştii", strâmtoarea şi sărăcia ei.

„Forţa Naţiunii" locuia singură, un palat! Avea tipografia sa, — ca din profunzimi venia uruitul stăpânit al maşinilor pe largile culoare, — avea calorifer şi uzină electrică! In nenumărate camere, lucrau liniştiţi, studiau chestiile zilei, cărturari şi oameni de talent. Era vădit că presa ajunsese o putere hotărîtoare în mersul ţării! Intr'o cameră tapisată, parchetată, luminoasă, erau corectorii.

Neagu întrebă de Petre Nicodim, pe colegii săi de meserie.

— E în congediu. Dar e în Bucureşti.

— Unde locueşte? întrebă deputatul.

— Locuia în strada Popa-Tatu, numărul... 163.

Ghiţă plecă. Cu prima birje slobodă, porni în căutarea vechiului prieten. Socotia să-l găsiască acasă, ştiindu-i obiceiurile. Era pe aproape de nămiezi şi cântăreţul chefuise desigur până după miezul nopţii. Fiind în concediu, n'avea de ce să se scoale de dimineaţă.

Trăsura se opri în dreptul unor prăvălii, deasupra cărora erau nişte ochiuri de geam, ca de mansardă, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pod. Casa cu numărul 163 era veche, strâmbă, cu pereții scofâlciți. Parcă ar fi fost cândva dărâmată, și apoi făcută la loc într'o noapte, la repezeală, lipindu-i-se pe apucate pojghițele din vechea tencuială vânătă.

Un gang, gata să se prăbușiască, ducea în curtea sălașului, despărțindu-l în două. O ciubotărie și un birt, erau în cele două laturi ale bolții scunde și întunecate. Un câine, chior, se putea să fie și miel, fără o labă, ținea în bot o cismă deasupra ciubotăriei. Birtul nu avea firmă de tinichea, pusă frontispiciu: pe semne pentru ca să nu plătiască patentă. Pe liniile unei jumătăți de foaie de caet, pusă într'un colț al ferestrei, sta scris: „Aci se mănâncă bine. Se face abonamente". Aminteri, perdelute gospodărești curate apărau de curiozitatea trecătorilor și de soare lăuntrul ospătăriei.

Neagu dădu la întâmplare drumul birjii, zâmbind, ca unul care s'ar întoarce după mulți ani la o priveliște minunată și dorită. „Cu ce mulțumire, cu ce înviorare optimistă, cu ce idealism, poate pleca din hruba aceasta de restaurant, un tânăr hămesit și cu bani puțini" cugetă Neagu.

Apărat de reflecțiile acestea, de amintiri, împotriva posâcelii amenințătorului gang, Ghiță intră, ajunse la o ușe cu geamuri, zări o scară după ușe. „Pe-aici", își zise el.

Urcă scara, neluând în seamă la valurile de miros de rântaș ce-l urmăriau de jos. Urcarea se sfârși într'un pod, în prăfărae de moloz.

Dar, încă de pe scară, Neagu auzise cântec și, aci, în pod, auzia ca de aproape glasul cunoscut al viorii lui Nicodim. Prin două ferestruici rotunde, intrau două suluri pline, albe de lumină, în podul întunecat. Ghiță zări o ușe: deacolo veniau sunetele, acolo se prea putea să fie o locuință omenească.

Din trei pași, fără să mai ciocăniască, deschise ușa. Își văzu prietenul, numai pe el mai întâi, așa ca pe un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

inspirat, în clipele sale supreme; printr'o fereastră oblică ă,în laturi drepte, ca o ladă braşovenească, dintr'o firidă, cădea asupra cântăreţului o lumină puternică.

In picioare, Nicodim cânta în mijlocul odăii, luminat tot, învestmântat în argint străveziu. Ochii lui însă erau îndreptaţi către ungherul de după uşe, unde se afla un divan scund şi lat.

Un strigăt de veselie, apoi cei doi prieteni se îmbrăţişara, şi Neagu privi în juru-i.

In culcuş, era cineva. O femee! Capul nu i se vedea, — şi-l ascunsese de-sigur la venirea străinului, în graba.

O mână, ca de fildeş, nu apucase să se ascundă, trăgând pătura, şi rămăsese desgolită până peste cot, — o minune de cot, neted, strălucitor, în umbra ungherului.

Odaia din pod era boltita aşa fel că Petre n'ar fi putut sta drept în picioare, decât în mijlocul ei. Chiar în divan, care venia lipit de perete, trubadurul nu s'ar fi putut ridica, nu în picioare dar nici de la mijloc, fără să atingă tavanul cu creştetul.

Pe pereţii coşcoviţi nu se afla nici o cadră. Un lavoar, dintre cele mai sărăcăcioase, aştepta într'un colţ: în lighean era apă; nu lipsia pasta şi peria de dinţi şi două sticle mari de apă de Colonia şi de parfum. Un şervet de casă bună, al ibovnicei, fără îndoială, şi altul străveziu, putintel, se alăturaseră, pe spătarul unui scaun.

Cu ochii la flacoanele de miresme, Neagu pricepu de ce-i plăcuse dintr'un început odaia aceia şi nu-l întristase. Inaintea unei privelişti, capeţi mai întâi o impresie, apoi afli pricinile ei. Văzdulul odăii mirosia ca un iatac de prinţesă amorezată! Mai mult decât atât: un miros de tinereţe, de voluptate, se amesteca şi biruia deopotrivă, şi parfumul şi înfăţişarea de neorânduială şi de biată mansardă.

— Ai auzit tu, ce cântam acuma? Ceva strașnic! glăsui Petre, zâmbind cu tot chipul, vesel ca un fericit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și el lăsă vioara și arcușul pe un colț al mesei. Puse de cafea la spirt, altfel ar mai fi cântat. Vâjâitul ferberii umplu tăcerea.

„Pe masă erau cărți; o mare oglindă rezemată de un sfeșnic; un corset elegant cu dantelă, cu panglici; o pungă de argint cu micile și nelipsitele lucrușoare ale unei femei bogate și cochete.

Neagu zări pe un scaun, rochia juponul celei din crivat și sub masă pantofii, cu tocuri înalte, conduri de prințesă.

Rămase visător, deputatul. Par'că niciodată în toată viața sa, nu avusese parte, în camera lui de holtei, de asemenea pantofi, de o mână ca aceia ce urma să țină capătul plapomei eftine a trubadurului. Dar își privi amicul și tot sufletul i se umplu de bucurie. Inceputul de pizmă se soulberă.

Nicodim merita să fie răsplătit, în mizeria, în resemnarea sa, cu toată iubirea, cu acea iubire deosebită, care nu-i aduce femeii nici avere, nici faimă, nici lux.

„Când i-am adus șaizeci de mii de lei, în ce apartament boeresc hălăduia Petrică! — își aduse aminte avocatul. Dar nu era mai fericit! Cu cât a înaintat în vârstă, — și iată că i se rărește părul! — a învățat să fie tot mai mulțumit! Parcă ar fi urmat niște cursuri de fericire! Telurile sale îi sunt veșnic la îndemână. Nu dorește, de cât ceiace poate avea. Nu e capricios. Nu e schimbător în gusturi; cântec, vin, femee, le are din belșug; sunt zestrea firii și făpturii lui".

Nicodim, încântat de ceiace făcea, aștepta zâmbitor să se umfle cafeaua, cu dreapta pe coada ibricului de alamă, de-o jumătate de kilogram, în stânga cu o linguriță. Pregătea parcă nectar, sau o băutură făcătoare de minuni, cu așa privire drăgăstoasă și atentă învăluia ibricul, vâlvătaia de spirt, neagra licoare, ce începuse să clocotiască și să spumege cafeniu. Nările i se căsca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seră, sorbind cu pasiune, cu nesaţiu, mirosul de cafea şi de rom.

Ghiţă abia acum bägă de seamă sticluţa de jamaică, printre multele lucruri de pe masă. Dar fără să ştie, îşi lua cu părere de rău ochii dela divan. Vr'o două şuviţe de păr rămăsesera şi ele neacoperite cu cerga, despletite la întâmplare, pe perne. Părul era blond roşu, de culoarea tare şi închisă a aramii.

Subţirea pătură de lână începuse să se ia pe trupul acoperitei şi să-l deslușiască. Rotunzimea unui şold, tocmai al celui ce se putea vedea mai bine, picioarele, de-alungul lor, şi sânul, se lămuriau, tinere nervoase, căci tresăriau sub învelişul moale, mai ispititoare ca un nud.

De-odată, mâna lăsată afară se trase ca speriată sub acoperitoare. Şi-atunci, abia atunci, Neagu îşi dădu seama că văzuse fără putinţă de îndoială, pe inelarul necunoscutei cu păr de jeratic, o verighetă! Era căsătorită! Îşi părăsise barbatul, ca să vină aci, în mansarda aceasta, în casa asta şubredă, săracă, într'un pod! Şi ibovnica trubadurului îşi dase seama că i se vede inelul de legământ şi-şi trăsese mâna, înspăimântată. De ce atâta spaimă?

Pe semne, pentru că nu era despărţită de bărbatu-său şi nici nu avea de gând să se despartă.

— Dragă, rosti dulce Nicodim, către femeia din culcuş, după ce isprăvise cafeaua. Iartă-mă că te ţiu arestată. Am fost neprevăzător. Ne bem cafelele însă, şi plecăm îndată noi...

— Tu să te întorci numaidecât! glăsui de sub cergă femeia.

— Nu-mi conduc prietenul decât doi paşi.

— Ertaţi-mă! se înroşi Neagu. Nu credeam să stânjenesc pe cineva. Nicodim mi-e prieten din copilărie şi nu l'am văzut de prea multa vreme. Dar plec chiar acum, singur.

— Beţi cafeaua mai întâi, se auzi de sub pătură şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai mult se ghici că aceunsa râdea, chihotia, de hazul întâmplării.

Neagu era plin de întrebări; dar se lăsa păgubaș. Eșind din camera ciudată și încapătoare de atâta mulțumire ,scăpase vorbele:

„Sărut mâna doamnă și vă rog să mă iertați!".

Spusese „doamnă", vestind-o pe ibovnica lui Petre, că știe ceva despre ea, că i-a văzut verigheta! Dar se putea să-i zică „domnișoară"? N'ar fi fost o ironie proastă?

Chiar în fața casei, Ghiță spuse hotărît:

— Nicodime, întoarce-te la drăguța ta! Duminică însă vino negreșit la Andronescu. Am vorbit cu el. Te așteptăm. Ce zici? Poți veni?

Petre știa ce înseamnă a se întâlni cu prietenii săi: o petrecere până după miezul nopții. Se gândi puțin și grăi răspicat:

— Viu! Fii sigur!

Neagu văzu înaintea ochilor săi: divanul, trupul feminesc, clarificat de afurisita pătură ocrotitoare, undele de flăcări, răvășite pe albul perinelor. Îl întoarse de umeri pe Nicodim, ridicându-și brațele, și-i dădu brânci.

— Du-te!

Și urmărindu-l cum caleă cu pași mari, strigă după el, îndată:

— Petrică! ți s'ar potrivi porecla de „flăcăul etern!".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CÂNTECUL LEBEDEI

Costea Negoescu, nu-l mai văzuse pe Nicodim de mult. Fusese de ajuns să nu-l vadă trei zile, una după alta, și scriitorul intrase iarăș în lumea fantasmelor sale. Patima născocirii îl stăpânia din nou, — nu mai avea timp pentru făpturile lui Dumnezeu, ci pentru ale sale. Ceasuri întregi, ușa lui rămânea zăvorită, iar între cele patru ziduri de carceră — iatac și biurou al scriitorului — se întâmpla să treacă, unul după altul, într'un singur ceas, toate anotimpurile, să buciume viforul, să plouă cu galeata, să se semene și să se secere.

Numai Andronescu venia la răstimpuri să-l descovoaie de pe masa de scris, pe Costea Negoescu. Moșierul era atras de odăița de becher, de student, a romancierului. Simția o tainică iubire, el, bogat, moșier, parvenit, ins voinic — din ce fusese sfrijit, pentru făptura plăpândă a scornitorului de povești.

Îl privia cu pătrundere pe Costea, ca să ghicească și să guste viața aceia de mucenic; îl învăluia cu privirea lui de odinioară, ce se muta anevoe dela un lucru la altul, și, după ce adăsta respectuos răbdător, să-și pună scriitorul hârtiile în orânduială, îl îmbia să meargă la plimbare.

Și hoinăriau câtva, apoi mâncau împreună, — uitând moșierul că are o casă măreață, pentru șaptezeci de oaspeți.

Și mai totdeauna îi destăinuia lui Costea, în fel și chip, că el n'ar dori să fie nimic altceva și nimeni altul, decât un cântăreț hoinar, Petre Nicodim!

— Vezi! — ajunsese Andronescu să pătrundă lucru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rile. — d-ta stăpânești și creezi o lume întreagă: făpturi, sentimente, împrejurări, cugetare, natură; dar nu te văd plin, mulțumit, nici de posesiunea, nici de înfăptuirea ei! Parcă ar lua din d-ta fiecare plăsmuire: parcă ești tot mai micuț, pe zi ce trece. El, prietenul nostru, hotul de Nicodim, pune, nu-i așa? tot atâta simțire, omenesc, vi leare, în cântecele sale, ca dumneata, în paginile d-tale. Adevărata vioară nu este în mâna lui, ci în el. Se sfâșie câteodată! Și cu toate astea renaște, sporește, radiază de mulțumire, ca de noroc! Se îmbogățește, cheltuindu-se!

Andronescu nu uitase să-l poftească și pe Costea și chemase mai multă lume, ca să-l audă pe Nicodim, în ziua hotărîtă cu Neagu.

Ghiță Neagu, Nicodim, Costea Negoescu fuseseră invitați la cină de Andronescu, iar d-na Andronescu poftise și dânsa pe Olimpia Ștefănescu și pe Aurelia Săteanu.

După cină, aveau să vină și alți mosafiri. Avea să fie o serată de adio pentru două luni. Începea vacanța; marile călduri ale verii începuseră.

Bucureștenii, toți cei cari puteau, plecau la băi, la răcorire, la aer curat. Andronești aveau să se ducă la moșie. Chiar în ziua aceia, din luna lui Cireșar, o zăpușeală de cuptor apăsa Bucureștii.

După cină, ospătații fură poftiți în salonul cel mare, bine ventilat, spațios, cu divanuri, cu sofale, cu scaune largi.

Lui Nicodim îi era foarte cald. Deși era îmbrăcat în haină subțire de alpaca, își făcea vânt cu un evantai, oferit de gazdă; își ștergea sudoarea de pe frunte; își trecea degetele prin părul-i împuținat. Însetat de căldură, băuse mult la masă, încălzindu-se și mai vârtos.

Ardea totuș de nerăbdare să cânte. Mosafirii sosiseră. Ghiță și Costea îl slăviau din ochi. Petre își cerceta auditorul, — își alegea din el pe cucoana cea mai frumoasă, ca să-i arunce florile roșii din romanțele sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Ardeleanu, care venise și de astădată cu soțul ei la Androneşti, îi ghicia gândul trubadurului și-l privea cu sfială pe sub gene pe îndrăzneț, cu vădită grije. Bărbatu-său era gelos.

Ca să intre în stăpânirea tuturor celor de față, dela început, Nicodim cântă hora lui Chipan. Deslănțui ca o vijelie de sunete. Codrul își bătea ramurile, ape mari vâjâiau, nori se bolovăniau pe cerul înălțat de cântăreț. Până și putere trupească punea în rostirea cu tărie a horei lui Chipan.

Când sfârși, Petre își șterse fruntea și obrajii. Doamna Andronescu șopti rând pe rând la urechile cucoanelor și toate femeile îl împresurară, așezându-se în semicerc în jurul lui, unele pe taburete, altele de-adreptul pe covorul gros.

Palidă, Olimpia se apropiase și ea. Doamna Ardeleanu își ceruse voe dela bărbatu-său, scuzându-se că așa vrea gazda și toate cucoanele.

Nicodim n'apucase să'și lase vioara și arcușul, ci le ținea pe amândouă în mâna stângă. Când se văzu înconjurat de femei porni îndată să cânte, rămânând în picioare în mijlocul lor.

Trăgea cu arcușul, să scapere. Melodia sbucnia, despletită parcă, năluci orbitoare de lumină, de viață. După câteva strofe muzicale, începu să împletiască și cu vocea — cu măestria lui, numai a lui! — acordurile strunelor.

Se înclina spre doamna Ardeleanu, dând din cap, reliefând cuvintele de iubire, dar ochii mari, triști, șterși oleacă, obosiți mai ales, ai Olimpiei, îl atrăgeau și ei, de astădată cu o vagă amintire și cântărețul le trimetea, le destăinuia și lor, dragostea lui, rugămintea de-a'l-iubi.

Olimpia surâdea palid, sfios, neîncrezătoare. Și deodată cântărețul se plecă mai mult către ea. Tăcu. Și arcușul scoase un geamăt din coarde, iar mâna care-l purta, căzu ostenită. Căzu de-alungul trupului și mâna care ținea lăuta sub bărbie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petre Nicodim se plecă şi mai tare. Un rest de putere, de obişnuinţă, îl mai ţinea să nu se prăbuşiască. Îngenunchia.

— Cade! strigă Andronescu, de mai departe, repezindu-se.

Ceilalţi înmărmuriseră. Dar fusese de ajuns un ţipăt, o vorbă, şi toţi se sculară în picioare, din locurile în care se scufundaseră ascultând, depe jos speriaţi. Ghiţă Neagu şi Costea Negoêscu deteră buzna. Sărise de jos, de pe taburetul pe care sta şi Olimpia, — ea cea dintâi ajunsese lângă el, fiindu-i aproape. Cu îndrăzneală, smulse din mâinile baronului vioara şi arcuşul; le trecuse altcuiva şi-l susţinea, îl luase în braţe.

Nicodim trăgea spre pământ, Trupu-i înalt se scofâlcia, lipsit de putere. Ochii i se holbară. Verdele lor se turbură, se spălăci. Buzele parcă nu voiau să primiască ceva, ce'i aducea limba.

Neagu, Andronescu, Ardeleanu, îl luară pe sus, îl aşezară pe un divan. O voinţă de-a hohoti, streină de vrerea sa, lupta în pieptul lui Ghiţă, să izbucniască. Marele salon se umplu de vaete şi de plâns.

— E mort! zise cineva.

— Se răceşte! strigă Andronescu.

— Un doctor, frate! gemu Neagu.

Costea se trase într'un ungher, îşi acoperi faţa cu mâinile şi stătu acolo, pierdut, plângând.

Doamna Andronescu nu era prin casă. Bărbatu-său o căuta, ca s'o întrebe ce este de făcut. Ea se ivi; în acelaş costum de casă, cu capul gol, cu privirea oţerită, în tovărăşia unui strein. Era un medic. Femeia alergase în stradă, aducându-şi aminte că locueşte un doctor aproape de casa lor. Îl găsise şi venise cu el.

— E mort, doamnă; inima trebue să fie cauza, rosti medicul.

— Nu e nimic de făcut?

— Nu! s'a isprăvit!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A murit cântând, domnule, grăi doamna Săteanu.

— Ca lebăda.

— Nu, zise Andronescu, lebăda cântă numai când moare. El a cântat toată viața!

— Este de-al casei? întrebă încet medicul. Vă este rudă, doamnă?

— Andronescule, să mă lași să cheltuesc numai eu cu înmormântarea lui! eși din amețirea sa Neagu, sguduit de-odată de plânsul stăvilit. I-aș fi dat zilele mele!

Doctorul, stânjenit, urmă să-i spună doamnei Andronescu:

— Trebue să anunțați pe medicul circonscripției și comisariatul, — întrucât e vorba de o moarte subită.

Cu teamă parcă, cea mai mare parte din lume se trăsese acum departe de divanul pe care mortul odihnia. Fața lui Petre Nicodim se înseninase. Prietenii îl priveau la răstimpuri adânc, desnădăjduit, și își luau ochii dela el, ca să și-i acopere, ca să-i șteargă de plâns.

Nemișcată, numai Olimpia ședea la căpătâiul lui, cum șezuse la al maicei-si. Îi ștergea colțul buzelor cu batista; îl oglinda cu voință în inima ei; îi netezia mereu fața, ca și cum voia să i-o înfrumusețeze.

Rând pe rând, cei mai streini din mosafiri plecară, afară de Olimpia, care voia să-l privegheze pe răposat.

Dela o vreme, Neagu nu mai putu îndura priveliștea morții neîndoioase și se socoti de prisos și piedică. Eși împreună cu Negoescu și se despărți de el la o răspântie.

Vechiul prieten se opria în drum, în dreptul felinarelor, ca un somnambul. Nu mai cunoștea străzile Bucureștilor! Nu știa unde-a plecat. Vedea mereu înainte-i chipul mortului iubit. Îl vedea pe Nicodim întins pe divan, palid la chip, cu buzele vinete, cu ochii pustii. Îl vedea aplecându-se, covârșit, muiat ca o lumânare de ceară la dogoare.

Și apoi altă imagină a prietenului muribund, mort fulgerător de repede, se ivi în genele sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îl văzu pe Nicodim în lumina puternică, albă ca de argint nou, strălucitoare, a odăiței celeia din podul caseiruinate. Îl văzu, ca în clipa în care deschisese ușa chiliei aceleia.

Și i se păru lui Neagu, care nu adâncise nici odată ideia morții, a vieții viitoare, că își văzuse prietenul în podul acela, într'o lumină transcedentală. Un geniu din altă lume cânta atunci...

Și o idee ciudată și generoasă trecu prin cugetul său: „Poate că așa îmi va apărea el, cântând, iluminat, în ziua în care voi veni și eu *acolo*, biet suflet, plecat, sburat deaici, unde florile se veștejesc, cântecul moare pe coarde strident și soarele se va stinge odată pentru vecie"...

Ghiță Neagu zâmbi și își șterse colțul ochilor și genele ude.

— SFÂRȘIT —

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ